ידיעות אחרונות
המוסף לשבת

ביטול האמברגו: החיוב והשלילה

החלטתה של פאריז למכור נשק למזרח־התיכון באורח חופשי תפתח בפניה שווקים רחבים במדינות ערב * לעומת זאת, לא תוכל עוד צרפת לשוב ולהיות ספק־החימוש הראשי של ישראל * ביטול האמברגו, המשרת קודם־כל את האינטרסים הערביים, עשוי להביא לשיפור ביחסינו עם פאריז – בתנאי שלא תפר את מאזן־הכוחות באיזור

מאת אראל גינאי

הנשיא סאדת מתמוגג בוודאי מנחת.

בגלותו לפני פחות מחודש ימים שהמיראז'ים הלוביים הופעלו מיבצעית במלחמת יום־הכיפורים, הוא החיש תהליך, אשר הסתיים כפי שהוא קיווה — בהחלטת צרפת על ביטול האמברגו של מכירות נשק ל„מדינות העימות" במזרח־התיכון: מצרים, סוריה, ירדן וישראל.

מסתבר, איפוא, שהנשיא המצרי הצליח להשיג במהירות מה שישראל וידידיה, בצרפת כמו גם בעולם, ניסו להשיג במשך שנים — לשווא.

מעתה, שוב לא תצטרך קהיר לבצע את הרכש הצבאי שלה בצרפת באמצעות צדדים־שלישיים, כמו לוב, או כוויית, או אבו־דהבי. רכש מסוג זה העמיד את מצרים בכל עת בעמדה לא נוחה, והוא הביך גם את צרפת. מעתה יוכל הכל להיעשות בגלוי, ועל כן גם בקנה־מידה גדול הרבה יותר.

הנשיא סאדאת היטיב בבחירת השעה לביצוע תימרונו המילולי: צרפת הפגועה מהאמרת מחירי הנפט, נאבקת נואשות במאמץ לאזן את הגרעון במאזן־התשלומים שלה, שהגיע כדי 400 מיליון דולר לחודש. היא זקוקה, איפוא, באורח דחוף ביותר, להכנסה במטבע קשה, ובכמויות ניכרות.

מלבד זה, תקוותה לזכות ב„חוזה המאה ה־20" — חוזה להחלפת מטוסי ה„סטרפייטר" המתיישנים של נאט"ו במטוסי „מיראז'־פ־1" — לא עלתה יפה, ועתה נראה כי לכל היותר היא תוכל „לנגוס" רק בשליש מחוזות, בעוד שהאמריקנים ייהנו משני־השלישים האחרים של החוזה, שמסתכם בכמה מיליארדי דולרים.

כורח מדיני

על כל פנים, אם רצונה של צרפת לקיים עצמאות מדינית מסויימת — דבר שלא רק גוליסטיים, אלא גם חלק גדול בציבור הצרפתי בכלל רוצה בו — עליה לקיים תעשיה צבאית אדירה, שתוכל לספק את צרכיהם של צבאות מודרניים.

ומאחר שצבא צרפת אינו יכול לקלוט כמויות נשק מתוחכם, שיצדיקו כשלעצמן החזקת תעשיה כזאת — אין לצרפתים מנוס מביסוס תעשיית הנשק, במידה גדולה, על מכירות לארצות אחרות. דבר זה אינו רק ציווי כלכלי, אלא גם כורח מדיני. העניין הוא בכך, שמעטים כיום הם אלה שמסוגלים לשלם במזומנים, במטבע קשה, ללא אשראי, למעשה, רק הערבים מסוגלים לבצע רכישות כאלו. ומאחר שהמשך האמברגו עמד בדרכן של מכירות כאלו — הגם שלא מנע אותן — היה צורך לבטלו. וגילויו של הנשיא סאדאת על מציאותם של המיראז'ים הלוביים בחזית המלחמה נגד ישראל באוקטובר, ואחריה, סיפקו הצדקה לנקיטת הצעד המכריע של ביטול האמברגו הצרפתי.

אמת נכון, הדבר נעשה במחיר של אובדן יוקרה ושם־טוב, אבל זה היה „על חשבון הממשלה הקודמת, של דה־גול", ולמי איכפת שמן הטוב של הממשלות הקודמות ושל שרי־החוץ שלהן, אנשים כמו שומאן או דובר?...

יש לציין כאן, שזה זמן לא מועט היו מדינאיות של צרפת ערים לעובדה, שלא זו בלבד שהאמברגו לא ביצר את עמדותיה של צרפת במזרח־התיכון, לא שהוא אף החליש אותן. שגרירה הקודם של צרפת בארץ, מר פרנסיס אירה, אמר לא אחת בשיחות פרטיות — ובוודאי כתב זאת גם בדיווחיו לפאריז — שאם רוצה לזכות שוב לתפקיד פעיל באיזור חזה של העולם, שומה עליה לבטל את האמברגו. אם ייעשה כדבר הזה, הוא טען, ייאלצו הצדדים העיקריים בסיכסוך המזרח־תיכוני, מצרים, סוריה וישראל, להתחרות — מרצון או שלא מרצון — בחיזוריהם לעבר פאריז.

הן יצטרכו — הוא המשיך וטען — לשמוע, ואפילו במידה לא גדולה במיוחד, לעצותיה של צרפת. מצד אחד, כדי להשיג סוגי נשק מסויימים שדרושים להן ואשר צרפת שומרת לעצמה את הזכות למוכרם על־פי שיקוליה, תוך בחינת כל בקשה לגופה; ומצד שני, כדי למנוע מצרפת מכירת סוגי נשק או כמויות נשק, שעלולות יהיו להגביר במידה רבה ומסוכנת את כוחו של האוייב, דבר שיעודד חידוש מעשי האיבה.

יתר על כן, ארצות־הברית וברית־המועצות, שביקשו בן־גבה להסדיר לבדן — וגם שללא מלחמה של ממש — את בעיות המזרח־התיכון, ייאלצו להתחשב במידה גדולה יותר באינטרסים של צרפת ובתפקידה באיזור, כי באמצעות מכירת הציוד הצבאי שלה, ובמיוחד מטוסיה, היא תוכל לשבש את חישוביהן של שתי מעצמות־העל.

בדרך כזאת, תוכל צרפת להחזיר לעצמה ולו חלקית, את התפקיד שהיה לה בחלק זה של העולם, אי־פעם בעבר.

נשיא ז'יסקאר ד'אסטן — שר־ההגנה שלזינג'ר

המדיניות הצרפתית באיזורנו עשויה להתברר כחיובית יותר מזו של דה־גול ופומפידו

באורח פאראדוכסאלי יש בהחלטה — אשר בשעה זו משרתת את האינטרסים של הערבים טוב בהרבה מאלו של ישראל — כדי להביא, לדעת הצרפתים, לשיפור יחסי ארצם עם ישראל... שיפור שהוחל בו, אגב, קודם לכן, ללא קשר עם עניין האמברגו.

התקדמות גדולה

אולם, בטרם נתעכב על הסיבות לפאראדוכס זה — נתעכב בקצרה על הסיבות, מדוע החלטה שהיתה מתקבלת בישראל בהתלהבות גדולה לפני שלוש־ארבע שנים, מתקבלת עתה בצורה מאופקת מאוד ובמידה לא מבוטלת של אגבה.

מסתבר, שלגבי ישראל האפשרות של רכישות נשק מחודשות בצרפת, אינה עוד חשובה כיום כפי שהיתה בעבר; ואילו מבחינתן של ארצות־ערב, ההיפך הוא הנכון.

ואכן:

● ישראל רוכשת כמעט את כל הציוד הצבאי שלה בארצות־הברית, בתנאי מענק או אשראי לטווח ארוך, עם ריבית נמוכה מאוד. תנאים כאלה של רכישה אין צרפת יכולה להציע, אפילו היתה מעוניינת מאוד למכור לנו את נשקה. יתר על כן, צה"ל התרגל־כבר לציוד האמריקני, אשר בכללותו — עם היוצאים מן־הכלל מעטים — עולה בטיבו על הציוד הצרפתי.

● התעשייה האווירית ותעשיית הנשק של ישראל התקדמו בצעדים גדולים מאוד בשנים האחרונות — דרך אגב, לא מעט תודות לאמברגו הצרפתי...

עובדה זו מפחיתה בתחומים מסויימים את צרכיה של ישראל בציוד צרפתי, או בחלפים צרפתיים, וגם שאינה מבטלת אותם (לדברי מקורות צרפתיים, מכירת חלפים לישראל לא נפסקה, למעשה, אף פעם. אולי מלבד תקופת זמן קצרה ביותר).

בתנאים אלה, אפשר לצפות לחידוש הרכש הישראלי כשהוא מוגבל לפריטים מסויימים בלבד, בשוק הצרפתי. לרכש כזה יהיו הן מניעים צבאיים, הן מניעים כלכליים והן מניעים מדיניים:

□ צבאיים, מפני שצרפת היא הספק היחיד הטוב ביותר לגבי סוגים מסויימים של ציוד;

□ כלכליים, מפני שבמקרים מסויימים הציוד הצבאי הצרפתי זול בהרבה מזה של ארצות־הברית;

□ מדיניים, כי יש לישראל עניין להרחיב את חוג ספקי הנשק שמהם היא קונה, ולא להותיר את השוק הצרפתי לגמרי בידי הלקוחות הערביים.

אולם, כבר עתה ברור, שצרפת לא תשוב עוד להיות לספק ראשי של ישראל בתחום החימוש הצבאי. אפילו רצתה ישראל בכך, לא היו לה האמצעים לרכוש ציוד צרפתי. יתר על כן, ארצות־הברית אינה מעניקה לישראל מענקים ו־אינה נותנת לה אשראי בתנאים נוחים כל־כך, כדי שזו תלך לבקש את ציודה בשווקים אחרים.

"שוק־משותף" לנשק

לגבי המדינות הערביות שונה המצב בצורה יסודית.

ראשית, למרות חילוקי־הדעות בין ארצות אלו קיים ביניהן גם מעין „שוק משותף" לנשק. „שוק" זה דואג לכך, שציוד צבאי צרפתי, שנמכר לנסיכויות הנפט הערביות במיפרץ הפרסי, יעבור בשעת הצורך, אם אף מוקדם מזה, למחסנים ולבסיסי־אוויר מצריים, ואולי אף סוריים וירדניים.

מאחר שארצות אלו משום אינן יודעות כיצד להוציא את הכסף הרב שנאגר בידיהן — ושייאגר עוד בידיהן במידה גוברת מקודם — ומאחר ששוב אין הגבלות על רכש צבאי בצרפת, שוב אין ספק כי מדינות־ערב יהפכו עתה ללקוחות חשובות ביותר של התעשיה הצרפתית.

מצרים שרויה כיום במצב קשה למדי מבחינת התעצמות בציוד צבאי. הנשיא סאדאת אינו חדל מלהשמיע תלונות על סירובה של ברית־המועצות לספק לו נשק מכל הסוגים, מטוסים וטנקים, שהוא זקוק להם כדי לפצות את צבאו על אבידותיו העצומות במלחמת יום־הכיפורים.

יתכן כי תלונותיו מופרזות, כדי להטעות את ישראל והרגשת מטעה של בטחון־עצמי — סאדאת מסוגל בהחלט לתרגיל כזה. ובכל זאת, אין ספק כי ברית־המועצות מגלה זה זמן־מה פחות רוחב־לב כלפי סאדאת משזה היה בעבר; ולעומת זאת היא נוהגת בנדיבות יוצאת מן הכלל כלפי הנשיא הסורי, חאפז אסד, שהתקרבותו לארצות־הברית מודגשת הרבה פחות.

גיוון מקורות

מובן שארצות־הברית מסוגלת בהחלט לספק את מצרים על מה שרוסיה אינה נותנת לה. וסביר להניח כי במוקדם או במאוחר היא תעשה כן. תחילה באמצעות מדינות „שלישיות" (וכבר עתה יש מקום לחשש כי מטוסי „פנטום" מתוצרת אמריקנית, מאלו שרוכשת סעודיה, יגיעו לנמלי־התעופה הצבאיים של מצרים בעת הצורך). וזה אף איפשר לסאדאת להצהיר בימים אלה, שאם ישראל תתקוף ערים באיזור הסואץ, תגיב מצרים בתקיפות לעומק השטח הישראלי.

יש לזכור גם, כי שר־ההגנה האמריקני, ג'יימס שלזינג'ר, הכריז לא אחת, שיש לנתק את מצרים מהתלות שלה בנשק הסובייטי.

אולם, מסיבות ברורות בהחלט אין מימשל וושינגטון יכול להרחיק לכת יותר על המידה בתחום זה. כי אז הוא ייתקל בהתנגדות הקונגרס ובהתנגדותה של דעת־הציבור האמריקנית.

סאדאת, מצידו, אינו יכול גם הוא לשוב לתלות במעצמת־על אחת, או אף שתיים; הוא מעוניין, בדומה לישראל, לגוון את מקורות ה־אספקה הצבאית שלו. על כן דרושה לו פתיחת השוק הצרפתי, והוא תימרן במידה לא קטנה של כישרון כדי להבטיח לעצמו את השוק הזה.

מלבד זה, מקווה הנשיא סאדאת כי חיזוק של שיתוף־הפעולה בתחום הצבאי, לפחות בי־תחום הרכש, יביא בעיקבותיו גם חיזוק בשיתוף־הפעולה המדיני עם צרפת תחילה, ואחר־כך, באמצעותה, עם הקהילייה האירופית המערבית כולה.

„דף חדש"

החישוב הוא נכון, והסכנה היא ממשית.

כדי לצמצם סכנה זו ככל האפשר, תהיה ישראל נאלצת לשוב גם היא לשוק הנשק הצרפתי, בהתאם לצרכיה וליכולתה. וזה תוך נסיון לפתח את הדו־שיח שהחל עם פאריז.

כאן אנו מגיעים לפאראדוכס שהזכרנו קודם־לכן, שהחלטה שמשרתת ברורות את האינטרסים הערביים, תביא, קרוב לוודאי, לשיפור ביחסי צרפת־ישראל ולחידוש הדו־שיח עם פאריז בדרג גבוה.

אכן, האופציה שצרפת שומרת לעצמה, לקבל או לדחות הצעה זו או אחרת לרכישת נשק על־ידי מדינה מזרח־תיכונית כלשהי — דבר שאחרות עושות, אגב, מעצמות־העל ובריטניה — צריכה להשפיע על ישראל, בין שהיא רוצה בכך ובין שאינה רוצה בכך, לקיים דו־שיח רצוף עם פאריז, כדי שזו לא תסכן את מאזן־הכוחות באיזור. ודו־שיח זה נתאפשר דווקא תודות ליוזמה של צרפת, המבקשת „לפתוח דף חדש" ביחסיה עם ישראל, ושולחת, זו הפעם הראשונה, את שר־החוץ שלה לביקור בישראל, בסוף אוקטובר.

„הדבר מתאפשר גם תודות להבטחות צרפתיות מסויימות. לפיהן, לא תעשה צרפת דבר כדי לסכן את המאזן השביר, שרק הוא מאפשר לקיים, פחות או יותר, את הרגיעה במזרח־התיכון.

צרפת גם לא תעשה דבר כדי להכשיל את התהליך הקשה של המשא־ומתן, שמתנהל תודות למאמצים המדיניים של ד"ר הנרי קיסינג'ר.

מיותר לציין, כי ההבטחות הללו, הגם שהן רציניות בהחלט, נתקלות במידה לא מבוטלת של ספקנות. הישראלים שואלים עצמם אם הצרפתים יוכלו לעמוד בהצלחה, במצבם הכלכלי הקשה, מול הפיתויים של כושר הרכישה הערבי והשווקים העצומים, שייפתחו בפניהם בעולם הערבי.

אולם, כרגע יש בכל־זאת מידה מסויימת של תיאום בין המדיניות האמריקנית והצרפתית לגבי המזרח־התיכון, וקשה להניח שהממשלה הצרפתית תרצה לערער שיתוף־פעולה זה בצורה חמורה, על־ידי מכירות נשק חסרות־אחריות.

מלבד זה — וזו הנקודה החשובה והמרגיעה ביותר — צרפת יודעת כי חידוש מעשי־האיבה במזרח־התיכון, שיעודד על־ידי הפרת מאזן החימוש באיזור, על כל התוצאות של התלקחות כזאת, יהפוך לשואה לאירופה כולה, כולל צרפת. על כן, למרות כל המשיכה של כל הדולרים הערביים, שותר לנו לקוות, כי מדיניותו של הנשיא ז'יסקאר ד'אסטן, למרות הסכנות הכרוכות בה, תתברר בסופו של דבר כמדיניות חיובית לאיזורנו — על־כל־פנים, חיובית יותר ממדיניותם של קודמיו בשלטון, דה־גול ופומפידו.

דגמים חדישים בעיצוב מקורי וצבעים מגוונים - לבחירתך.
רהיטי "גולן" מיוצרים מחומר פלסטי מיוחד, העמיד בפני "פגעי הבית" כגון רטיבות, אור, שריטות, חום וקור. ניתן לנקותם בקלות רבה בחמרי ניקוי רגילים (ללא חומצות)

סוכת בין־רגע מטלפלסט של "גולן", עשויה מצנורות מתכת קשיחה (אך קלה) ומצופה פי.וי.סי. צבעוני. קלה, דקורטיבית, ושימושית - הרכבה ופירוק תוך דקות ספורות.
לבית ● לבית־הספר ● למוסד ● לקבוץ ● למפעל ● למלון ● למסעדה
דגם "פארי" או דגם "טריקלמפי" עממי.

ארון לנעליים וכלי צחצוח

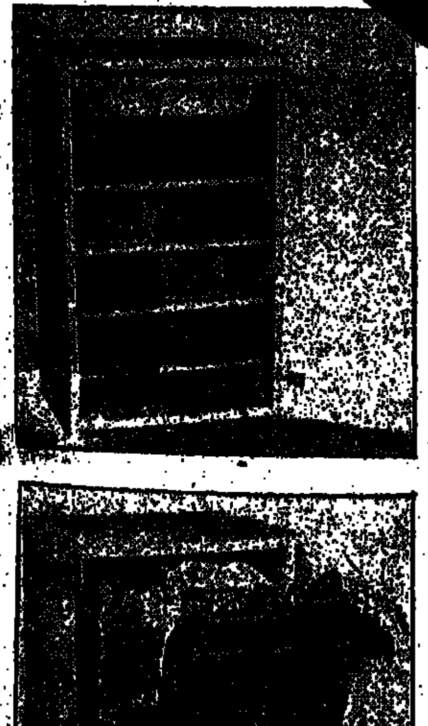

כוננית לסלון, לחדר הילדים, לחדר העבודה ולמשרד

כורסאות ושולחן לחדרי אורחים, התרגעות, המתנה ולמשרד

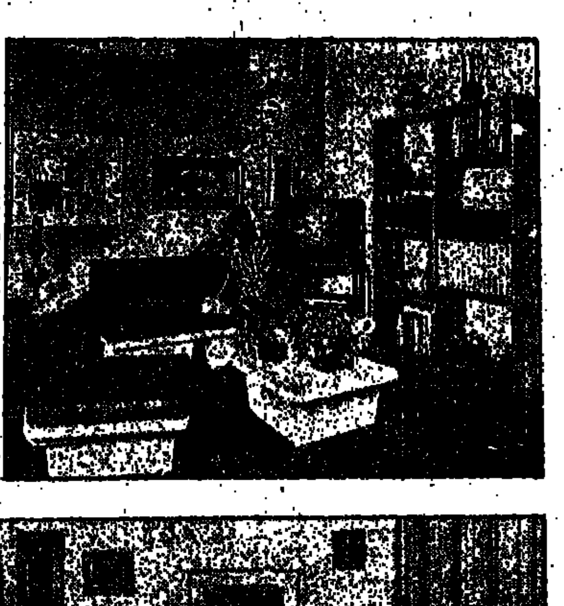

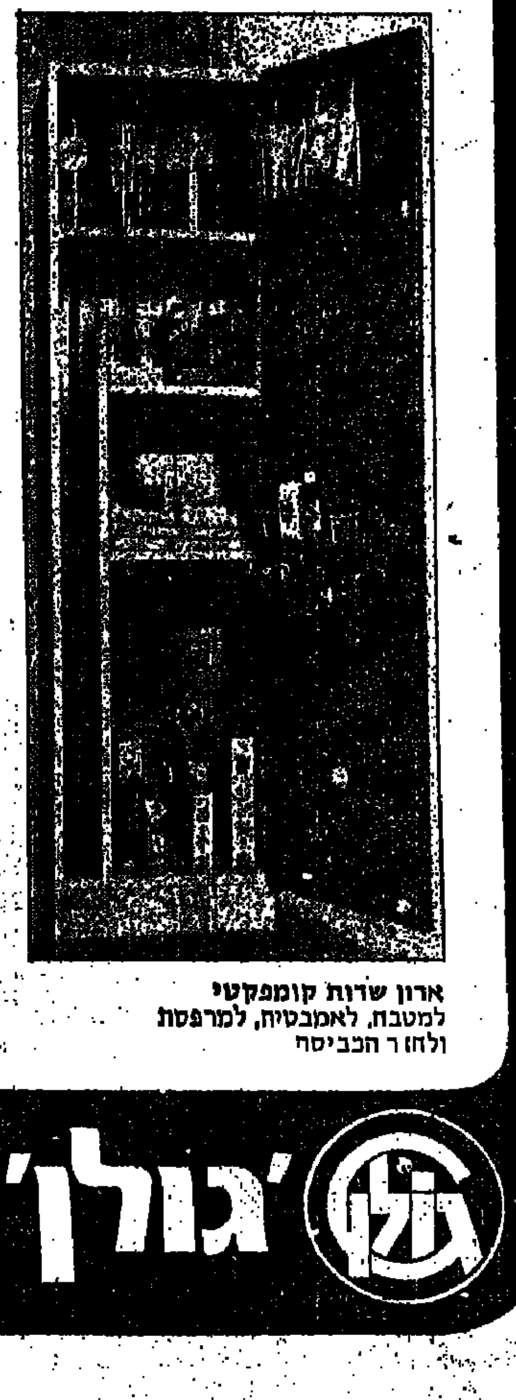

ארון שרות קומפקטי למטבח, לאמבטיה, למרפסת ולחדר הכביסה

ארון כביסה יעיל

סלון מושלם הכולל ספריה בהרכבים שונים ובצבעים מגוונים, כורסאות ושולחן עם ריפוד קורדרוי חמים ונעים.

'גולן' עיצוב וריהוט

המפעל: קבוץ שער הגולן, ד.נ. עמק הירדן, טל. 067-50802/3

פרסום אגנת

על „הנורמות המקובלות" בצה"ל

מפקדים בעלי עבר ונסיון בצבא מודים כי בנושא הרכב, הנהג, העבודות הפרטיות של חיילים (להבדיל מהעסקת חיילים בידי מפקדיהם) וכן בסוגיית העסקים של קציני־קבע — השתרשו בצה"ל נוהגים בהחלט בלתי־תקינים ✡ המקלים בהערכת חומרת החריגות מסבירים כי עומס התפקיד בצבא אינו מאפשר התפנות לסידורים פרטיים הכרחיים ✡ המחמירים בנושא זה טוענים כי השלמה עם תופעת „הנורמות המקובלות" גורמת, בסופו של דבר, להשחתת המידות ✡ לכל הדעות, יש לשים קץ לסידורים הקיימים, שאינם עולים בקנה אחד עם הסדר הטוב — גם אם הריפורמה לא תהיה בהכרח פופולרית בקרב אנשי הצבא

אהרן שניר | זו דעתי

הגשרים־הפתוחים לישראל וממנה

איני יודע מי אשם בשביתת האזהרה של עובדי התחזוקה: הנהלת „אל־על", שלטענת הטכנאים היא דוחה אותם בלך־ושוב לגבי תביעתם לשינוי שיטת הדירוג שלהם, או העובדים עצמם, שבמסווה פרוצדו־ראלי מנסים להשיג הטבות־יתר.

מדאיגה אותי רק עובדה אחת: שפתחי היציאה והכניסה למדינת ישראל נחסמו — דבר שאצלנו אסור שיקרה.

מדינת ישראל נמצאת במצור יבשתי מכל עבריה. דרכי הקשר היחידים שלה עם העולם ה־חיצוני הם הים והאוויר. אילו יכלו אוייבינו, היו מטילים עלינו מצור גם בשני פתחים אלו. אך למזלנו אין הם מסוגלים לעשות זאת.

מי שמצליח, בכל זאת, לנתק אותנו מהעולם מפעם בפעם, הם א נ ו ע צ מ נ ו.

• • •

למדינת ישראל אין הרבה מוצרי יצוא וגם המעט המיוצא איננו תמיד לשביעות־רצונם של הקונים בחו"ל. לא משום שאין אנו יודעים לייצר, אלא משום שאנו מזלזלים ביוקרתנו ואיננו משתדלים להפיץ בעולם את התוצרת הטובה ביותר.

ענף התיירות הוא, דומני, אחד מענפי הייצוא החשובים ביותר שלנו, המורים לקופת ה־אוצר מטבע חוץ בכמות העולה על כל ייצוא אחר. לא נדבר על כך שהתייר איננו זוכה בישראל ליחס „משגע", ועל כך ששמה הטוב של מדינת ישראל כאתר תיירות איננו נישא על כל שפתיים; אך הדבר הנורא ביותר המרתיע תייר הוא כשאין הוא יכול להיכנס או לצאת מהמדינה באורח חופשי ובקלות.

די בתקלה כלשהי בשירותי התנועות כדי להרתיע תיירים מלבוא לישראל — ביחוד בעידן בו אין חסרים גורמים מרתיעים אחרים שאין לנו שליטה עליהם — כדי להרחיק את ה־תיירים מארצנו.

• • •

כשפרצה השביתה הקצרה של עובדי התחזוקה, ותיירים מבוהלים ומיוזעים בנמל התעופה השמיצו את ישראל ואיימו שלא יבואו שנית ולא ימליצו עליה בפני ידידיהם, שמעתי תגובות נזעמות מפי ישראלים. כגון: „מה יש — בארצות אחרות אין שביתות מרגיזות?"

נכון, בכל העולם יש שביתות מרגיזות, המזיקות לתנועת התיירות, אבל זוהי בעייה של אותן ארצות וצרתן איננה יכולה לנחם אותנו. אך קיים שוני מהותי בין שביתות מסוג זה בחו"ל לבין מה שקורה אצלנו.

בראיון ששודר בטלוויזיה הביע תייר שוני זה כשפחד נשקף מעיניו: „אני מוכרח לצאת מכאן ואין לי שום דרך לצאת!"

היכנס לנעליו של אותו תייר, שבא בסך הכל לטייל וליהנות, ולפתע נסגרה עליו המדינה מכל עבריה והוא חש מעין קלאוסטרופוביה. כאילו כלאו אותו בתוך חדר־ללא־מוצא.

הרגשה כזאת אינה קיימת בשום מדינה אירופית. למשל, שם יכולה לפרוץ שביתת־תעופה, שאפילו תגרום אי־נעימות ואי־נוחות ל־תייר, תחושת־ההסגר לא תהיה מנת־חלקו. דרכי־היבשה פתוחות; אפשר תמיד להשתמש בשירותי הרכבות או האוטובוסים. ואם השביתה היא מקומית, של חברת־התעופה הלאומית, הרי תנועת מטוסי חברות אחרות היא כה גדולה, שלרוב אין העיכוב ביציאה משמעותי כל־כך.

• • •

גם בישראל פועלות חברות־תעופה זרות. ואכן הן הוזעקו ונענו כדי לתת יד להוצאת ה־נוסעים ש„אל־על" לא היתה מסוגלת להטיסם. אבל, שוב קיים שוני בינינו לבין מדי־נות תיירות אחרות: אצלנו, די ששניים־שלושה מטוסים לא ימריאו, או שיתחוללו שיבושים אחרים בטיסות — ונמל־התעופה הלאומי שלנו שכבר לפני שנים היה קטן מדי, לא יוכל לעמוד בעומס. עם כל הרצון הטוב מצד כל הגורמים הקשורים בהפעלתו.

נושא זה של הגשרים־הפתוחים אינו צריך לעלות על הפרק רק בשעת משבר. הוא חייב להיות נושא, שבטיפול מתמיד עם כל הגורמים — גם עם עובדי־התחזוקה — כדי למנוע משב־רים בעוד מועד.

אולי אחטא לעקרונות הדמוקראטיה הצרופה שמרבים כל־כך לקנות בה אצלנו, לצורך או שלא לצורך, אבל דומני כי המדינה חיי־בת לדאוג לכך, שהגשרים בין ישראל ל־עולם לא יסגרו אף לרגע אחד, בכל מחיר ובכל האמצעים.

מאת **ישעיהו בן־פורת**

הוויכוח על אתיקה בצה"ל, על מערכת ערכים, נוהג תקין, נורמות מקובלות ומעשים החורגים מן הנורמה, לא התחיל עם פרשת הנזיפה שספג אחד האלופים. היסטוריון שיכתוב את תולדות צה"ל ויעסוק בין היתר גם בהיבט זה, ישתעשע למצוא כי ב־2 באוקטובר 1973, ארבעה ימים לפני מלחמת יום הכיפורים, הירצה קצין בכיר מן המטכ"ל לפני חניכי בית־הספר לפיקוד ומטה, על שאלות של אתיקה בצבא. לא במקרה הוא נשאל על ידי אחד החניכים על נוהגים מקובלים או חריגים, בצה"ל, בנושא השימוש למטרות פרטיות ברכב צבאי ובנהגים.

עוד יגלה ההיסטוריון, בצוותו החקשר, כי על סדר־יומו של דיון המטה הכללי, שנועד להיערך יומיים לפני המלחמה, ביום חמישי, ה־4 באוקטובר, היה רשום סעיף בדבר רכב צבאי ונהגים ושימושם בידי מפקדים. בסופו־של־דבר, ומסיבות מובנות, לא נערך אז הדיון באותו הנושא.

„לאורים" ברורים

טעות נפוצה היא להניח, כי בעיות אתיקה בתחומי חיים שונים של צה"ל, התעוררו רק בעקבות מלחמת ששת הימים, כתוצאת־לוואי מן הנצחון המזהיר, יוקרת הצבא וביטחונם העצמי של מפקדיו אחרי 1967 התריפו והחריפו את הבעיה הנידונה. ואולם האמת היא, ואין זאת גוזמה, שצה"ל מדע ומתלבט — משמע מהרהר, שוקל, דן, מתווכח, מתפלמס וגם מקבל החלטות — בשאלות של אתיקה כבר 15 שנה, אם לא יותר.

טעות עוד יותר נפוצה, הנובעת מהיעדר הסברה הולמת, היא להניח כי התחום זה המקופל במושג ה„אתיקה" מופקר לאינטואיציה או לרצונו הטוב של מפקד זה או אחר, וכי איננו מכוסה על ידי מערכת הפקודות וההוראות של צה"ל. ההיפך מזה נכון. פקודות המטכ"ל, חוזרים ותיזכורות של אגף כוח־אדם והוראות מטעם הפיקוד העליון מכסים, סעיף־סעיף, שחור על גבי לבן, את השטח האמור, רובו אם לא כולו.

הצרה היא, בשביל הציבור שלפתע נותן את דעתו על הנושא, שפקודות מטכ"ל, גם בנושא זה שאין בו לכאורה משום סודות, הן חסויות ועל כן אינן נתונות בהישג־ידם של אזרחים.

הגיעו דברים לידי כך שדובר צה"ל — שנתבקש על־ידי כותב שורות אלה להמציא לו את הפקודות וההוראות הנוגעות לשימוש ברכב צבאי ובנהגים, לעבודות פרטיות של חיילים, ולסוגיית עסקים והכנסות של קציני־קבע — נענה לבקשה רק חלקית, והסתפק בהקראת „פאראפראזות" (ר"ל: לא ניסוחם המקורי המדוייק), של אחדים מן הסעיפים המבוקשים. כל זה כדי לא ליצור תקדים של הבאת פקודות מטכ"ל כלשונן לפירסום ברבים.

אביא איפוא, לתועלת הקוראים, את ה„פאראפראזות" של הסעיפים האמורים, המעודכנים ל־22 במרץ 1974. מה שאינו אומר שלא היו קיימים, אולי בניסוח שונה, קודם־לכן.

● מפקד יחידה רשאי להתיר שימוש קבוע ב־רכב צבאי לנסיעות שמחוץ לתפקיד, לקצינים בשירות קבע מדרגת רב־סרן ומעלה, בין אנשי צבא, בין עובדי צבא; ולקצינים מדרגת סרן ומעלה ביחידות־שדה וביחידות קרביות של חילות הים והאוויר;

● במקרים חד־פעמיים ניתן להרשות שימוש ב־רכב צבאי לקצינים שאין להם רשות קבועה, בדר־גות נמוכות יותר. בכל מקרה דרוש אישור מיוחד.

● כל הנסיעות מחוץ למסגרת התפקיד ייעשו במכוניות־נוסעים או בטנדר או בג'יפ שאיננו קרבי;

● מחוץ למסגרת התפקיד מותר לנהוג ברכב ב־תנאים הבאים:

— כאשר הקצין נוהג בעצמו, הוא רשאי להשתמש ברכב לכל מטרה;

— אם הקצין איננו נוהג בעצמו, הוא רשאי להשתמש בנהג צבאי לצרכים רפואיים דחופים, או להסעת משפחתו לאירועים צבאיים רשמיים;

— אם הקצין איננו מסוגל לנהוג בעצמו מטע־מים רפואיים, שימוש חד־פעמי בנהג צבאי טעון אישור על־ידי קצין בדרגת סגן־אלוף, או אישור לתקופה מוגדרת (לא חד־פעמי) על־ידי ראש אכ"א;

● בכל מקרה של שימוש בנהג צבאי, יש לרשום את הנסיעות בכרטיס־העבודה, בצרוף האישור בו כמובן „נסיעה פרטית באישור";

● העברת קצינים מדירה לדירה, בתוקף התפקיד, נעשית על־ידי רכב אזרחי, על חשבון צה"ל;

● העברת רהיטים שאיננה כרוכה בהעברה מדירה לדירה בתפקיד, מתאפשרת על־ידי חברות הובלה, באמצעות משרד־הבטחון, שהסכים להעניק לצה"ל מחיר מוזל. במקרה זה הקצין, ולא צה"ל, משלם את הוצאות ההובלה.

חריג מקובל

עד כאן הסעיפים הנוגעים בנושא השימוש ב־רכב ובנהג, כאמור — לא בניסוחם המקורי, אך בתוכנם המלא. פקודות בדבר עבודות פרטיות של חיילים, העסקת חיילים על־ידי מפקדים, ושאלת עסקים והכנסות של קציני־קבע לא ניתן לי לקבלן. אבל ידוע כי חייל המבקש לעסוק בעבודה פרטית בעת חופשתו, חייב לקבל את אישור הממונים עליו;

העסקת חיילים בעבודות פרטיות, על־ידי מפקדיהם, כלל איננה מופיעה בפקודות המטכ"ל שכן המחוקק הצבאי יצא מן ההנחה כי דבר כזה איננו קיים בישראל.

ואילו בנושא עסקים והכנסות יש הגדרות ו־סידורים של „לאורים" ברורים מאוד, כמו למשל ה־איסור כי מפקד ילווה כסף אצל אחד מפיקודיו, אפילו הפקוד הוא, כאזרח, מיליונר.

מפקדים בעלי עבר ונסיון בצה"ל מודים כי ב־נושא הרכב, הנהג, העבודות הפרטיות של חיילים (להבדיל מהעסקת חיילים על־ידי מפקדיהם), וכן בסוגיית העסקים של קציני־קבע, השתרשו בצה"ל, כאמור לעיל מזה שנים רבות מאוד, „נורמות מקובלות", משמע — נוהגים בהחלט בלתי־תקינים, בניגוד ללשון הפקודות ולרוחן. לשון אחרת — נוהגים חריגים.

הכל מסכימים כי בשאלות רכב ונהג, עבודות פרטיות של חיילים בחופשה הטעונות להלכה אי־שור, וגם בעניין העסקים — כמו ניצול פריבילגיות בלתי־כתובות לשם רכישת נכסים, דברים רבים אינם מתנהלים על פי הפקודות. זה בולט במיוחד בתחום הרכב והנהג, שהשימוש החופשי בהם ל־הסעות בני־משפחה ואורחים, הפך מכבר לחריג מקובל.

אך בעוד שישנה הסכמה כללית ביחס למצב העובדתי, לא סוד הוא כי הקצונה הבכירה מתחלקת לבית־הלל ובית שמאי בהתייחסות אל התופעות ה־מתוארות.

הנוטים להקל בהערכת חומרת החריגות, והמור־כנים, מי פחות ומי יותר, להשלים עם קיום „נורמות מקובלות", רחוקים מלדגול בהפקרות־סתם או בהפרת־פקודות לשמה. טענותיהם, להצדקת ה„נורמה המקובלת" בנושא רכב ונהגים, אינן נטולות טעם ותגיון, ואי־אפשר להתייחס אליהן בביטול גמור. קציני־הקבע בהם מדובר, עובדים רובם 16 שעות ביממה, אם לא יותר, ואינם מגיעים הביתה במשך ימים ולילות. נשותיהם, מלבד הסבל הכרוך בהעדר בעל, ואב לילדים מן הבית, מתקשות לנהל משק־בית בלי רכב פרטי. הקצינים עצ־מם, בגלל עומס תפקידם בצבא, אינם מתפנים לסי־דורים הכרחיים בבית, או מחוצה לו, כמו עניינים מינהליים־אזרחיים שכל אדם במדינה נזקק להם. לכל קצין מן הסוג האמור רשימה ארוכה של עניינים שהוא נאלץ להזניח במשך הזמן, והדברים מתנקמים בו ובבני משפחתו.

שמירת העקרון

קצין כזה, בתנאים אלה, יכול כמובן להיעדר מתפקידו או לעבוד פחות, על מנת לדאוג לביתו. במקרה זה הוא ישמור על טוהר־המידות ולא יעבור שום חריג, אבל צה"ל יפסיד, משמע — כולנו. הברירה של הקצין היא לנהוג על פי „נורמה מקו־בלת", לעשות את עבודתו בצבא, תוך שהוא מעמיד את רכבו ואת נהגו, משזה דרוש, לעזרת רעייתו ו/או ילדיו.

בסופו־של־דבר, טוענים אלה שממליצים על ה־דרך ה„מקובלת", צה"ל והמדינה יוצאים נשכרים מן ה„חריגה". ההנאה הפרטית שקצינים מפיקים מן ה„חריגה" איננה עומדת בשום יחס אל התועלת שהכלל מפיק מן הקצינים.

המחמירים בנושא, והם כפי הנראה מיעוט ב־קצונה הבכירה, מעמידים מול הפרגמטיזם וההס־תגלות למציאות, את שמירת העיקרון. במדינה מתוקנת, הם אומרים, לרבות ובפרט בצבא מתוקן, יש להעביר קו חד וברור בין רכוש הציבור ו־רכוש הפרט. הפתרון המוצע על־ידי המקלים, ה־מיושם למעשה במציאות, הוא חסכוני רק בטווח הקצר. אך מהווה, בעצם, הוצאה סמויה מצטברת על חשבון המשק הלאומי.

גרוע מזה, וזה הדבר החייב, לדעתם, להרתיע את צה"ל מלעצום עיניים לגבי תופעת ה„נורמות המקובלות": ההשלמה גורמת, בסופו־של־דבר, ל־השחתת המידות. המחוקק הצבאי, הם גורסים, ידע היטב מה הוא עושה כאשר קבע את הסייגים הקבועים בפקודות מטכ"ל. אין מפקד שנהגו, או חיילים אחרים הנתונים למרותו הצבאית, לא יעשו בהתנדבות למען משפחת המפקד וביתו. ואולם זו התנדבות הנובעת, או עלולה לנבוע, במודע או שלא במודע, מן התלות של החייל במפקדו.

עובדה זו משבשת את היחסים ויוצרת מצבים בלתי נסבלים בצה"ל המתיימר להיות צבא עממי. אסור, לדעת המחמירים, שבנים בישראל יתגייסו כדי לשרת, אם מעט ואם הרבה, את משפחתו של קצין. הדבר משפיל, גם כאשר החייל העושה את זה בהתנדבות, איננו חש בהשפלתו.

טוהר המידות

המחמירים והמקלים מאוחדים בדעה כי יש למצוא בדחיפות פתרון לבעיות, שכאמור לא הת־עוררו עכשיו, אבל רק באחרונה הופנו כלפיהן זרקורי דעת הקהל. יש פתרונות, בצבאות אחרים, שקשה, בלתי־אפשרי או פשוט בלתי־רצוי, לאמץ אצלנו. בצבאות צרפת והולנד מעניק הצבא לקצי־נים הלוואות בתנאים נוחים, לשם רכישת רכב פר־טי. הקצין משתמש בריכבו הפרטי גם לצורך מילוי תפקידו, והצבא מכסה את הוצאות הרכב בתפקיד. פתרון זה נבחן אצלנו פעמים אחדות, אך נדחה משום שהתנאים בצה"ל שונים מן התנאים בצרפת ובהולנד. לא זה בלבד שמשכורת הקצינים גבוהה שם לאין שיעור מן השכר המשולם אצלנו, מה שמקל שם על רכישת הרכב, אלא ששם השימוש המיבצעי ברכב הוא שולי בהשוואה לשימוש הפרטי. אצלנו בדיוק ההיפך. הסידור הקיים, למשל ב־צרפת, בנושא העזרה הניתנת לקצין, איננו יכול להתקבל על הדעת אצלנו: קצינים צרפתיים מדר־גת אלוף־משנה ומעלה זכאים לא רק לרכב צבאי עם נהג צמוד, אלא גם לטבח ול„אורדונאנס" (מש־רת) צמודים. ה„אורדונאנס" מציע את מיטת מפקדו, מצחצח את נעליו, ומושיט לו מגבת כשהוא יוצא מן המקלחת. קצינים ישראליים שהתארחו אצל עמיתיהם בצרפת, זכו אצלם לטיפול דומה מידי ה„אורדונאנס".

מבלי להרחיק לכת עם פתרונות אבסורדיים בנוף הישראלי, אפשר וצריך להפעיל את הדמיון כדי להמציא שיטות שיאפשרו חפיפה בין הפקודה הכתובה והנוהג במציאות, אשר יישומן לא יפגע, מצד אחד, בקצינים ובמשפחותיהם, הראויות בהחלט לעזרה, ומצד שני, בטוהר המידות. צה"ל יכול, למשל, להקציב סכום מסויים לשם שכירת מוניות, כך וכך פעמים בשבוע, לנשות קצינים הזקוקות לרכב לניהול משק הבית. צה"ל יכול גם להקים מאגר־רכב של קצינים, מתוכו יישלפו, בהתאם ל־צורך ולפי הסדר קבוע מראש, מכוניות שאינן ב־שימוש מיבצעי, לטובת משפחות אחדות של קצינים.

אפשר, אם רוצים, להעלות על הדעת כל מיני פתרונות, לכל מיני בעיות, שהתעוררו בתחום ה־אמור.

אך צריך, לכל הדעות, לשים קץ לסידורים ה־קיימים שאינם עולים בקנה אחד עם הסדר הטוב. גם בנושא זה, לא פחות מאשר בנושאים יותר גורליים, חייב המטה הכללי להפגין מנהיגות, פקחות ויכולת פרי לבצע רפורמה שלא בהכרח תהיה פופולרית בקרב הצבא.

הכל מאוחדים בדעה שצה"ל איננו מנותק מן החברה הישראלית. המקלים בקיום ה„נורמות המקובלות" נאחזים בזה כדי לטעון שצה"ל הוא ראי החברה, וכי דברים ששובשו בה, השתבשו בהכרח גם בצבא. המחמירים משיבים שצה"ל חייב להיות מופת לחברה, וכי המצווה בו צריך תיקון.

שמא הצדק בכל זאת עם האחרונים?

סאדאת – כמתווך בין ירדן לאש"ף

הנשיא המצרי אינו אומר נואש במאמציו להביא לידי הסכם בין רבת־עמון לבין המחבלים – – כדי להשיג תיאום של העמדה הערבית לקראת ועידת ז'נבה ✡ תפקיד זה מאלץ את שליט קהיר להפגין עמדה קיצונית ביותר נגד ישראל — גם אם מלכתחילה היתה מצרים מוכנה לגלות מידה מסויימת של גמישות לשם השגת פתרון בדרכים מדיניות

מאת **יהושע חלמיש**

אנואר סאדאת
תסבוכת קשה

השבוע היינו עדים לאיומי־מלחמה ערביים חדשים. הפעם לא באו איומים אלה מסוריה הקיצונית, אלא דווקא מ־פי מנהיגיהן של ירדן ומצרים, הנחש־בים בעיני רבים למתונים יחסית, וכמי שניתן להגיע עימם לפתרון בדרכים מדיניות.

בראיון לשבועון האמריקני „יו.אס. ניוז אנד וורלד ריפורט" הודיע המלך חוסיין, כי המלחמה עלולה להתחדש תוך חצי שנה. הוא חזר על תביעתו שישראל תיסוג „לעומק הגיוני" בבק־עת הירדן, כצעד ראשון לקראת החזי־רת השטחים שישראל כבשה במלחמת 1967.

איומי המלחמה שהשמיע נשיא מצ־רים, אנוור סאדאת, היו קיצוניים יו־תר: „מצרים תחדש את המלחמה נגד ישראל אם לא יושג פתרון צודק" — הוא חזר והכריז בהסבירו את ה„פתרון הצודק" כהחזרת כל האדמות הכבושות ו„מלוא זכויותיו" של העם הפלשתי־נאי.

דחייה בזעם

בעת הדיונים בשאלת הפרדת־הכו־חות בחזית סואץ, בראשית שנה זו, ביקשה ישראל להכליל בהסכם ההפ־רדה התחייבות מצרית להתחיל לאל־תר בפעולות לשיקום ערי התעלה, הכ־שרת התעלה לשיט ופתיחתה מיד עם סיום טיהורה מהמוקשים ומהאוניות ה־שקועות בקרקעיתה.

ביצוע פעולות שיקום אלו, יש בו, לדעת ישראל, כדי להוות עדות לכך, שפני קהיר אינם עוד לחידוש הלוחמה, אלא לשיקום כלכלי, שהינו חיוני ביו־תר למדינה זו.

קהיר דחתה בזעם את הבקשה ה־ישראלית להכליל בהסכם את שאלת ערי התעלה ופתיחת התעלה לשיט: „זהו עניינה הבלעדי של מצרים, רק היא זכאית להחליט כיצד לנהוג בשא־לה זו, ואין לה לישראל כל זכות ל־התערב בכך" — טענו אז המצרים.

אולם נוכח מצבה הכלכלי המעור־ער, החליטה קהיר, שאין עוד לוותר על ההכנסות הצפויות לה מהשיט בתעלת סואץ. היא ביקשה מארה"ב סיוע לפי־תוח הכלכלה והתחייבה לגשת מיד ל־שיקומן של התעלה ועריה.

ישראל הסתפקה בהתחייבות מעין זו, שנתן סאדאת בעל־פה לוושינגטון, ואכן, המצרים ניגשו במרץ לפעולות־שיקום אלה, העומדות בראש דאגותי־הם.

„במות הסברה"

רבים בארץ ובעולם ראו בכך אות, שאכן מתכוונים המצרים לפתרון המש־בר המזרח־תיכוני בדרכים מדיניות, ו־כי לשם השגת הסדר של שלום תהיה קהיר אף נכונה לגלות גמישות. לדע־תם של אלה הסוברים כך, לא ייתכן שהמצרים יקדישו מאמצים וכספים כה רבים לשיקומם של אזורים, העלו־לים להיהרס שוב במקרה של חידוש פעולות המלחמה.

אבל השבוע ראה הנשיא המצרי צו־רך להסביר כי אין כל קשר בין פעו־לות הפיתוח הכלכלי של מצרים — ובכ־לל זאת פעולות השיקום באזור התע־לה — לבין חידוש המלחמה נגד יש־ראל, אם לא ישיגו הערבים את כל מטרותיהם בוועידת ז'נבה.

דבריו אלה של הנשיא המצרי היו מכוונים להמונים בעולם הערבי, הרואים גם הם בשיקום ערי־התעלה — סימן לכך שמצרים ויתרה על דרך המל־חמה.

נוכח טענות חוזרות ונישנות אלו מצד יריבי משטרו של סאדאת בתוך מצרים עצמה ובמדינות ערביות אח־רות, פתח הנשיא המצרי בסדרת „ב־מות הסברה" במדינתו כדי להשיב ל־שאלות הספקנים, שאינם מאמינים בכ־נותה של מצרים לחדש את המלחמה.

שלוש פגישות כאלו כבר קיים סא־דאת במשך השבוע: האחת עם חברי הוועדה הערבית המכינה כינוס עממי כל־ערבי; השניה — עם נציגי ארגוני הסטודנטים ומוסדות הלימוד התיכוניים במצרים; השלישית — עם נציגי תנו־עות וגורמי ההסברה במדינה.

בדבריו אליהם ביקש הנשיא המצרי לעקור מלבותיהם כל ספק לגבי המ־דיניות האמיתית של ארצו:

● „מצרים לא תעשה שלום נפרד עם ישראל, והיא תחדש את המלחמה נגדה אם לא יושג ‚שלום צודק' בוועידת־ז'נבה;

● „פתרון חלקי אינו בא כלל בחשבון ולא יהיה ויתור על אף שעל מהאדמה הכבושה;

● „אין כל סיבה להשהיית שיקומן של ערי התעלה.

„כל פגיעה ישראלית בערים אלו תעניק לנו את הזכות להלום בעומקה של ישראל ובידנו מצויים כלי־הנשק הדרושים לכך" — אמר סאדאת בת־שובה לשאלותיהם של הספקנים.

סלע־המחלוקת

הגורם המטריד עתה את הנשיא ה־מצרי יותר מכל הוא חילוקי הדעות ב־עולם הערבי, שמנעו עד כה השגת תאום העמדה הערבית בוועידת־ז'נבה הצפויה.

בעיקר מודאג סאדאת מאי־הצלחתו לגשר על פני התהום שבין עמדותיה של רבת־עמון לבין עמדתם של אר־גוני־החבלה הפלשתינאים. עד כה נכ־שלו מאמציו לכנס ועידה מרובעת ב־השתתפות מצרים, סוריה, ירדן ו־אש"ף („ארגון השחרור הפלשתינאי" המהווה את ארגון־הגג של המחבלים ואשר בראשו עומד יאסר ערפאת). ארבעה גורמים אלה חייבים לדעתו של הנשיא המצרי להשתתף בעת ובעונה אחת בוועידת־השלום בז'נבה. אי־כינו־סה של ועידה מרובעת זו כבר הביא לדחיית ה„פיסגה" הכל־ערבית לתיאום עמדת המדינות הערביות, לקראת השי־חות בז'נבה.

ה„פיסגה", שנועדה להתכנס ברבאט שבמארוקו בראשית החודש הבא, כבר נדחתה לסוף חודש אוקטובר. ועד כה אין כל סימן לנכונות מצדם של המלך חוסיין ואש"ף להגיע לעמק־השווה ב־שאלת עתידה של הגדה המערבית, ש־הינה סלע המחלוקת העיקרי בין רבת־עמון לבין ארגוני החבלה. יתרה מזו. המלך חוסיין, הרואה בתושבי יהודה ושומרון אזרחים ירדניים, הכריז ברא־שית השבוע, כי „ירדן לא תסגיר את גורל אזרחיה לידי הארגון לשחרור פלשתין", או לידי גוף דומה הנושא שם אחר".

תגובות נזעמות

המלך הירדני הוסיף, כי אש"ף אמנם יכול לשלוח את נציגיו לוועידת ז'נבה, אך אין הוא יכול לשאת־ולתת על עתיד הגדה המערבית או על כל שטח פלשתינאי אחר או על עתידו של העם הפלשתינאי".

הנשיא סאדאת עצמו נקלע לתסבו־כת קשה בשאלת חילוקי־הדעות הקי־צוניים שבין רבת־עמון לבין אש"ף, הרואה עצמו כנציג היחידי והבלעדי של העם הפלשתינאי.

ב־18 בחודש יולי האחרון, בעקבות שיחות שקיים הנשיא המצרי עם המלך חוסיין באלכסנדריה, פירסמו השניים הודעה משותפת, אשר בה נאמר, כי אש"ף הוא מייצגם של כל הפלשתינ־אים מחוץ לאלה שבתחום הממלכה ה־ירדנית. חוסיין היה מרוצה מהודעה זו משום שהוא רואה בגדה המערבית חלק מממלכתו, כפי שהיה המצב לפני מל־חמת 1967.

אולם כל ארגוני המחבלים ללא יוצא מן הכלל דחו את ההודעה המשותפת מכל וכל, ותקפו בזעם את הנשיא סא־דאת בעקבות הודעה זו.

לשווא ניסה הנשיא המצרי לשכנע את מנהיגי המחבלים כי רק הממלכה הירדנית היא הזכאית לתבוע בוועידת ז'נבה מישראל להחזיר את הגדה ה־מערבית, שנכבשה ממנה במלחמת ששת הימים.

ארגוני החבלה לא קיבלו את הסב־רה של קהיר, כי ההכרה בירדן כנ־ציגת „הפלשתינאים שבתחומה" אינה אלא צעד טאקטי, שנועד למנוע מיש־ראל את האפשרות להתחמק מהחזרתם של יהודה ושומרון לערבים.

נוכח עמדתו העיקשת של אש"ף, נאלץ סאדאת לחזור בו ולהשמיע הצ־הרות הנוגדות את ההודעה המשותפת שלו ושל המלך הירדני.

השבוע הוא הכריז מעל „במות ה־הסברה" שהוא מקיים, כי אש"ף הוא המייצג את כל הפלשתינאים. שינוי זה בהודעותיו של הנשיא המצרי גרם לפגיעה באמינותו ועורר תגובות נז־עמות ברבת־עמון.

בין כה ובין כה חזר הנשיא המצרי והזהיר את הערבים, כי אם לא יגיעו לסולידריות ביניהם „תצא רק ישראל נשכרת".

„חשיבותה של הסולידריות הערבית הוכחה במלחמת אוקטובר והיא חשובה לא פחות למערכה בעתיד" — הוא הכ־ריז, והוסיף כי „הבעיה החשובה ביו־תר עתה היא חיסול הקרע, שבין ירדן לבין ‚ההתארגנות הפלשתינאית' (קרי: ארגוני המחבלים)".

ועידה משולשת

סאדאת לא אמר נואש במאמציו לה־ביא לידי הסכם בין רבת־עמון לבין המחבלים ולו גם הסכם זמני לצרכים טאקטיים בלבד, במטרה „למנוע מיש־ראל התחמקות ממילוי התחייבויות הער־ביות להחזרתם של כל השטחים הכבו־שים". נוכח כשלון מאמציו לכינוסה של ועידה מרובעת מצרית־סורית־ירד־נית־פלשתינאית, עומדת להתכנס ב־ימים אלה ועידה משולשת בהשתתפות נציגי מצרים, סוריה ואש"ף. הנשיא המצרי מקווה שבעקבות זאת הוא יצליח לשכנע את רבת־עמון, להצטרף לוועידה זו, להפגין ויתורים כלפי אש"ף ולסלול בכך את הדרך ל־תיאום העמדה הערבית לקראת ועידת ז'נבה.

רק ימים יגידו אם משאלתו של סא־דאת לתיאום העמדה הערבית אכן תת־גשם. דבר אחד ברור: בלהט מאמציו להשיג זאת הוא נאלץ להפגין עמדה קיצונית ביותר נגד ישראל, גם אם מלכתחילה היתה מצרים מוכנה לגלות מידה מסויימת של גמישות לשם השגת פתרון בדרכים מדיניות.

● חישוב הונו של סגן הנשיא הפך בימים אלה לספורט לאומי בארה"ב
● הכל מנסים לחשוף את היקף נכסיו ואת אופן השימוש בהם

כמה שווה נלסון רוקפלר?

מאת **גרשון יעקובסון**, כתבנו בניו־יורק

נלסון רוקפלר, סגן־הנשיא המיועד של ארצות־הברית, הגיע לוושינגטון וכבש אותה בסערה. הוא לחץ ידיים, נישק מזכירות, ליטף תינוקות והטיף נוסח צופים על צירי הקונגרס והסנטורים, אשר קולותיהם חיוניים לאישור מינויו. תוך שבוע ימים האפילה דמותו של רוקפלר אף על זו של הנשיא החדש, ג'ראלד פורד. הוא הפך למוקד ההתעניינות של מיליוני אמריקנים. לא רק בזכות אישיותו אלא גם ואולי בעיקר — בשל הונו העצום.

נלסון רוקפלר
הכסף הוא מכשיר חד

רוקפלר — פירושו כסף. מיליונים רבים המושקעים במיפעלים שונים, והמתפרשים על צמתי עצבים בארה"ב ומחוצה לה. אין פלא שחישוב הונו הפך בימים אלה לספורט לאומי ב־אמריקה. הכל מנסים לחשוף את היקף נכסיו ואת אופן השימוש בהם.

מקור נאמן ביותר — אחד מאנשי־סודו של סגן־הנשיא החדש — מסר לי, כי נלסון רוקפלר „שווה" כיום 300 מיליון דולר נטו. ייתכן שמספר זה צודק. אבל, הצרה היא, שאפילו רוקפלר עצמו אינו יודע — ואינו יכול לדעת — כמה מיליונים עומדים לרשותו.

וכי כיצד אפשר להעריך את הונו של אדם השולט, בין השאר, על אחוזת־התירות הקרויה „מרכז רוקפלר"; חלק נכבד מפרבר־העשירים הניו־יורקי ווסטצ'סטר; שטחים נרחבים באיי הים הקאריבי; כמויות עצומות של ניירות־ערך; מבוך של קרנות ומוסדות משפחתיים; מפעלי נפט ומזון; והשקעות באלפי עסקים ומפעלים כלכליים.

אין ספק שהמצב יובהר במקצת, כאשר יעמוד רוקפלר מול צרורות השאלות של ועדות הקונגרס והסנאט. אבל, גם אז לא יוכלו התשובות להיות מדוייקות. לאחר הכל, אי־אפשר לאמוד את שוויו של „מרכז רוקפלר" על משרדיו הפנויים; או את שווי 150 האקרים של אחוזת נלסון רוקפלר בווסטצ'סטר, אשר מחירי הקרקעות הגובלים בה נעים בין 10,000 ל־25 אלף דולאר לאקר.

גם כל הערכה של 1500 תמונותיו של רוקפלר עלולה להיות קטנה במיליונים רבים מכפי שהיא באמת.

● 600 מיליון במניות ואיגרות־חוב

העניינים מסתבכים עוד יותר לאור העובדה שרבים מעסקי נלסון רוקפלר משותפים לו, לאחיו ולבני־משפחה אחרים.

אמר אחד מקרובי־המשפחה הלא־כל־כך עניים: „כל קביעת השווי של נלסון תהיה מדוייקת כמו קביעה שאחד ועוד אחד הם תשעה".

עם זאת אפשר לקבל מושגים על עושרה של משפחת רוקפלר במחקר שנערך על ניירות־הערך שלה לפני עשר שנים ומעלה. מחקר זה אמד את ערכם הכולל של המניות ואיגרות־החוב ב־600 מיליון דולאר, ואת הכנסותיו של נלסון רוקפלר מדיבידנדים בלבד ב־1959 ב־4 מיליון.

רבים סבורים, כי הרוקפלרים חולשים על ריכוז ההון הפרטי הגדול ביותר בעולם. יהיה זה מוטעה לקבוע, כי רכושו הפרטי של נלסון רוקפלר נאמד ב־300 או ב־500 מיליון דולאר; כי הונו משולב עם ההון המשפחתי כולו, הנשלט בידו ובידי אחיו. יתר־על־כן; כדי להשיג הקלות במיסוי, מפוצל הון זה בין עשרות קרנות נאמנות משפחתיות על שם בנים ונכדים, ועשרות קרנות, הנש־לטות בידי המשפחה.

בנוסף על שליטתה בשדה הנפט והגאז באמצעות מניות של „סטאנדארד אויל", חולשת משפחת רוקפלר על ה„צ'ייס מנהטן בנק" — הבנק המסחרי השלישי בגודלו בארצות־הברית. דויד רוקפלר הוא נשיא הבנק. ובאמצעותו משפיעים סוכני המשפחה אף על חברות ומפעלים, בהם אין לרוקפלרים שליטה ממשית.

● אולסופ: 10 מיליארד דולאר

כן שולטת המשפחה על חברת־התעופה „איסטרן איירליינס"; על קרקעות נרחבים מן הים הקאריבי ועד לאיי הוואי; ועל מקרקעים בלב הערים הגדולות בארצות־הברית.

העתונאי המנוח סטיוארט אולסופ, אשר היה אחד ממכירי משפחת רוקפלר, ליגלג על האומדן המקובל, שהעריך את נכסי המשפחה בכמיליארד עד שני מיליארד דולאר. בספרו „ניקסון ורוקפלר", שפורסם בשנת 1960, כתב אולסופ: „לא יהיה זה מפתיע אם ערך הנכסים השייכים למשפחה, או הנשלטים על־ידיה, יגיע ל־10 מיליארד דולאר".

לאור האינפלאציה הדוהרת בארצות־הברית אפשר כיום להכפיל אומדן זה. ההתעניינות בנכסי רוקפלר אין מקורה בסקרנות גרידא, מאחוריה מסתתר חשש ממשי מפני העוצמה הפוטנציאלית, שעלול סגן־הנשיא החדש להפעיל תודות לכסף שלו ושל משפחתו. וזאת במישור של מדיניות החוץ, הבטחון או הכלכלה.

יש לבדוק — ולהעריך עוצמה זו — בין אם היא נוצלה למטרות חיוביות וקונסטרוקטיביות ובין אם לאו. הפעם לא יהיה על הקונגרס והסנאט לאשר את מינוי של סתם אדם עשיר, כמו הנשיא קנדי המנוח, אלא את מינוי של אדם המייצג ריכוז בלתי־רגיל של עוצמה כלכלית.

אין ספק שצל פרשת ווטרגייט ירחף מעל לוועדת התקנות של הסנאט והוועדה המשפטית של בית הנבחרים, בעת בדיקה ולימוד מס ההכנסה של נלסון רוקפלר, והגבירה בניכוי המס שהוא ביקש.

השאלה המעשית היא — והמרידה: מה ייעשה בכספו של רוקפלר בתקופת כהונתו כסגן־נשיא ארה"ב? רבים מציינים, כי קיימת סכנה בריכוז כוח־שלטון ועוצמה כלכלית בידי אדם אחד. במשטר דמוקרטי חופשי מוטב להפריד בין העושר לשלטון. ואם נעשה יוצא מן הכלל במקרה של רוקפלר — יש להחזיק תחומים ברורים בין השניים.

בין היתר הוצע, כי סגן־הנשיא יעביר את הונו ל„קרן־נאמנות עיוורת". אבל הצעה זו נדחתה על הסף, מפני שגם כאזרח אין רוקפלר מטפל אישית של השקעותיו. מנהלי עסקיו הם שעושים זאת.

● צנוע נוסח רוקפלר

ההתעניינות הכללית ברוקפלר הריצה המוני עתונאים וצלמי טלוויזיה אל בית־הקיץ שלו במיל הארבור, מדינת מיין. זהו — לדבריו — הצנוע בחמשת בתי־מגוריו. יש בו ששת חדרי שינה, והוא שוכן על שטח של אקר חצי.

הבית הוכנן בשנת 1939 בידי האדריכל הנודע וואלאס האריסון, והוא נבנה מאבן מקומית וקורות אורן לא־צבועות, כדי להבטיח את שילובו — בנוף.

פנים הבית מעוטר במפעלי־אמנות זעירים, שטיחים יפאניים, בית־חסידות המפנה אומנם את חדרי־השינה וחדר־העבודה של רוקפלר, והוא בהם מציירים... [illegible]

(סוף בעמוד 18)

דעות חלוקות בקרב ראשי המערך בשאלת הקדמת הבחירות לכנסת

המחייבים: יש לפנות אל העם, כדי שהממשלה לא תהיה כבולה במהלכיה המדיניים ✡ השוללים חוששים מזעזועים ב„עבודה", ומעדיפים מו"מ עם מצרים וכניסת מפד"ל לממשלה ✡ קיסינג'ר הביע בשיחה עם דיניץ את צערו על אי־ההבנה בעיקבות הזמנת רבין ✡ ראש־הממשלה הסביר לשרים את היתרונות שבהקדמת ביקורו בוושינגטון ✡ סקרים: 72% תומכים ב„מינשר ה־4"

בקרב ראשי המערך הולך וגדל מספר המחייבים את הקדמת הבחירות לכנסת. אישים אלה משוכנעים כי יש לפנות אל העם בתקדם האפשרי מעניין המו"מ עם ירדן. לדעתם עשוי המערך לזכות ברוב מכריע בבחירות לכנסת, אם יתייצב בפני הבוחר ויבקש ממנו את תמיכתו במדיניות, המחייבת פשרה טריטוריאלית ביהודה ובשומרון, במיסגרת הסדר־שלום עם ירדן.

המחייבים החשת הבחירות לכנסת טוענים, כי אסור ששיקולים פנימיים, בעלי אופי מפלגתי מובהק, יכבלו את מנהיגי ישראל בפעילותם המדינית, ובראש ובראשונה ימנעו מהם לנהל מו"מ עם ירדן. הם סבורים, כי ממשלת רבין זוכה במידה רבה יותר של אמון ואשראי מצד הציבור הישראלי מכפי שהדבר משתקף בכנסת. הם גם טוענים, שקביעת מועד מוקדם של בחירות לכנסת תחייב את מפלגת־העבודה לגבש מדיניות מוסכמת, ולהשתחרר מתלותם ומרצונם של כמה חברי־כנסת, המאיימים, חדשות לבקרים, להימנע או להצביע יחד עם הליכוד.

מחייבי בחירות מוקדמות סבורים, כי הציבור הישראלי יעניק רוב יציב למערך, כדי שיוכל לנהל מדיניות עצמאית לא רק בתחום מדיניות החוץ והבטחון, אלא גם בתחום החברתי והכלכלי. אין לשכוח — טוענים הם — כי במערכת הבחירות הבאה תהיה הנהגת המערך משוחררת מצל „המחדל", אשר פגע קשות בממשלת גולדה מאיר, והעיב על פעולותיה.

אישים אלה סבורים, כי בבחירות קרובות עשויה להתגבש תיערכות־כוחות בחזית הפנימית, שונה מזו שהיתה בדצמבר אשתקד, כשהציבור היה נתון באווירת תיסכול ודיכאון. הם מצביעים על השיקום המהיר שהסתמן בצה"ל ועל האווירה הרגועה יותר בציבור. ברור גם שהמחייבים אינם מאושרים מהמו"מ המחודש, שנפתח עתה עם המפד"ל, כי לדעתם אין צורך בצירוף מפלגה זו לממשלה. הם סבורים כי הצטרפותה של המפד"ל לממשלה תפגע בנסיונות למצות את האפשרויות להגיע להידברות עם ירדן.

מחייבי הבחירות תולים תקוות במזכ"ל מפלגת־העבודה החדש, מאיר זרמי, שהם רואים בו איש־ערכים נאמן למורשת תנועת העבודה, המסוגל לעמוד בראשה לקראת מיבחנים מדיניים וחברתיים הצפויים למדינה.

לעומתם, אלה במפלגת־העבודה, המסתייגים מעריכת בחירות מוקדמות, טוענים כי עדיין מוקדם לדון בנושא זה. לדעתם, יש להעניק עדיפות למו"מ עם מצרים, בפרט שסאדאת תובע להיות הראשון בתור בשלב ב' של המגעים המדיניים. הם גם חוששים מפני זעזועים במפלגת־העבודה, אם יוכרז על בחירות מוקדמות. הדוחים את מועד הבחירות גורסים, כי ממשלת רבין טרם התבססה וטרם זכתה במידה מספקת של אמון, הן מצד מפלגת־העבודה והן מצד הציבור.

רבים מבין אישים אלה חוששים מפני תהפוכות והפתעות במפלגת־העבודה, ולכן הם נוהגים כמי שאומר „מה שבטוח — בטוח". לדעתם, יש להחיש את המו"מ עם המפד"ל, ולבסס את הממשלה על רוב יציב יותר.

האמת היא, כי שלושת החודשים שחלפו הפריכו את התחזיות אשר חזו ימים קצרים או ימים קשים לממשלת רבין. בניגוד לתצפיות הללו, עברה תקופה זו על ממשלת רבין ללא זעזועים מיוחדים, ואף הנחילה אכזבות לא מעטות לאופוזיציה. יותר ויותר התברר, כי האופוזיציה הגדישה את הסאה בהגשת הצעות לאי־אמון, או בתביעות לכנס את הכנסת למושבים מיוחדים.

תקופה זו הנחילה אכזבה גם לראשי המפד"ל, אשר חשבו כי בלעדיהם לא תוכל הממשלה להתקיים.

□ □ □

קיסינג'ר: „לא התכוונתי לפגוע ברבין"

„אני מצטער אם נוצרה אי־הבנה כלשהי, בעיקבות הדברים שהשמעתי במסיבת־העתונאים, בה מסרתי על ביקורו של ראש ממשלת ישראל, מר יצחק רבין, בוושינגטון בראשית ספטמבר" — אמר מזכיר־המדינה, ד"ר הנרי קיסינג'ר, בשיחה קצרה שקיים עם שגריר ישראל בארה"ב, מר שמחה דיניץ.

לקיסינג'ר נודע, שבישראל נמתחה ביקורת חריפה על דבריו, וכי היו שראו בכך תכתיב לראש־הממשלה. הוא הוסיף ואמר, כי נבצר ממנו להבין כיצד ניתן לפרש בצורה כה מחמירה את דבריו באותה מסיבת עתונאים.

ד"ר קיסינג'ר ציין, כי לא היתה לו כל כוונה לפגוע בצורה כלשהי בכבוד ראש־ממשלת ישראל, והוא אמר דבריו בתום־לב. הוא גם סיפר, כי דבריו באו בתשובה לשאלת עתונאי ישראלי, אשר ביקש לדעת מתי יוזמן ראש־ממשלת ישראל לביקור בוושינגטון, לאחר שכבר נסתיימו השיחות עם המלך חוסיין וראש ממשלתו, ועם שרי החוץ של מצרים וסוריה ובקרוב עומד לבוא שר החוץ הסעודי. מדברי קיסינג'ר השתמע שהוא ביקש להרגיע את הכתב הישראלי, והעיר כי למעשה הוזמן ראש־ממשלת ישראל על־ידי הנשיא הקודם, ריצ'ארד ניכסון, עת נפגש עימו בירושלים.

הזמנה נוספת קיבל מר רבין מהנשיא ג'רלד פורד, בה נאמר כי הוא מקווה לראותו בסוף הקיץ. על כך קיבל הנשיא תשובה מראש־ממשלת ישראל, המאשרת הזמנה זו ומדגישה את רצונו להיפגש עימו בהתאם להזמנה.

כל בר־דעת היה רשאי להסיק מסקנה שראש ממשלת ישראל שמח לראות את הנשיא בסוף הקיץ, בהתאם להזמנתו, דהיינו בראשית ספטמבר. קיסינג'ר התפלא, איפוא, על מידת החריפות, בה נמתחה הביקורת בעתונות הישראלית על הזמנתו של ראש־הממשלה.

בישיבת הממשלה השבוע השמיעו שרים שונים ביקורת על הבטלנות, בה נהגו דוברים רשמיים של הממשלה, עת החל להשתולל בישראל „מחול השדים" מסביב לדברי קיסינג'ר. לדעתם, חייבים היו דוברים אלה להגיב מייד על הפירסומים הבוטים, שראו אור בעתונות הישראלית מסביב לביקורו של רבין בוושינגטון. הם הדגישו שנוצר רושם כאילו ביקור זה נכפה על ראש־הממשלה, והוא נוסע פאנוס.

מר רבין עצמו הסביר, כי הוא מעוניין לנסוע בראשית ספטמבר. ראשית כל, חשוב לראות את הנשיא החדש ולהשמיע באוזניו את העמדה הישראלית המוסכמת לגבי האפשרויות המדיניות השונות, אשר יועלו לדיון בהמשך השיחות עם הצדדים. חשוב מאוד — הטעים מר רבין — להסביר את העמדה הישראלית בטרם יגבש הממשל החדש את מהלכיו הבאים. הוא גם רמז, כי למעשה מעוניין גם הנשיא פורד בהקדמת מועד ביקורו בוושינגטון.

מר רבין גם חושב, שנודעת משמעות מסויימת לביקורו בוושינגטון דווקא לפני החגים. כשמצד אחד נוהג הממשל בוושינגטון לבשר בשורה משמחת ליהדות ארה"ב בראש־השנה או ביום־הכיפורים, ומצד שני אין זמן מתאים יותר לגייס יהדות זו, במידה שיהיה צורך בכך, מאשר בתקופת החגים.

מר רבין הוסיף, כי תפקידו יהיה גם לדון בין השאר עם האישים הנוגעים בדבר, כדי לזרז את הטיפול באספקת נשק סדירה לישראל. מר רבין הסתייג מהביקורת המגוזמת ונטולת היסוד שנמתחה על קיסינג'ר.

אין ספק, כי צפויה לראש־הממשלה קבלת־פנים חמה, מאחר שבישראל הושמעה הטענה מדוע קיבלו האמריקנים בחמימות רבה את נציגי מדינות ערב. יש להניח, כי הבית הלבן והסטייט־דיפרטמנט יכינו קבלת־פנים נלהבת ביותר, כדי להסיר ביקורת בנושא זה.

דומה, כי הביקורת בישראל נעה מקיצוניות אחת לשניה, וקיימת סכנה שנאבד את האמינות מצד דעת־הקהל האמריקנית בהתנגבותינו, גם באותם מיקרים שנהיה באמת צודקים.

אין להסביר את החלטת הליכוד לשגר משלחת לארה"ב, כדי לעורר דעת־קהל נגד קיסינג'ר, אלא באווירה הבלתי־מאוזנת שנוצרה בישראל, ובביקורת שהושמעה על התנהגותו. דומני שקשה לתאר תגובה חסרת תבונה מבחינה מדינית כהחלטה זו. אפשר לתאר כיצד היתה מגיבה האופוזיציה בישראל, אילו מפלגה מסויימת בארה"ב, למשל, היתה משגרת משלחת כדי לעורר דעת־קהל בישראל נגד ראש־הממשלה או שר החוץ שלנו.

□ □ □

מצפים להתערבות בגין למען ח"כ הלוי

ראשי הליברלים בליכוד עוקבים בעירנות אחרי המתרחש בחירות מסביב לחירוף המוער, הנוגע במפלגה זו, כי עניין חתימתו של ח"כ בנימין הלוי על מינשר ארבעת חברי־הכנסת (שלושת האחרים הם: ש.ז. אברמוב — ליכוד; שלום לוין — מערך; ולובה אליאב — מערך).

הליברלים נהגו ברוחב־לב, תוך גילוי מידה מירבית של הבנה לעמדתו העצמאית של ח"כ אברמוב, אם כי היו ביניהם כאלה שהסתייגו מהמינשר המשותף. עתה הם מצפים להתערבותו האישית של מנהיג הליכוד, ח"כ מנחם בגין, שישים קץ למיתקפה האישית הבלתי־מרוסנת, המתנהלת נגד ח"כ הלוי, אשר ידוע כאיש ישר, אמיץ ונאמן לעקרונות מפלגתו. ולדעתם קשה יהיה להם להשלים עם נסיון כלשהו לפגוע במעמדו של ח"כ הלוי בחירות.

תוצאות סקרים, שנערכו מטעם המכון האוניברסיטאי למחקר חברתי שימושי ב־30 ביולי וב־20 באוגוסט, חיזקו את מעמדו של ח"כ הלוי, והכוכו לא במעט את ראשי חירות. בשני מועדים שונים, התבקשו כ־500 איש, המייצגים את האוכלוסיה היהודית הבוגרת בערים הגדולות להשיב:

א) באיזו מידה אתה מסכים לתוכן המינשר?

ב) בעד איזו מפלגה הצבעת בבחירות האחרונות לכנסת?

להלן תוצאות הסקר:

ב־30 ביולי השיבו 76 אחוז מהנשאלים כי הם מסכימים או מסכימים בהחלט עם תוכן המינשר, ורק 23 אחוז שללו אותו.

ב־20 באוגוסט תמכו 74 אחוז מהנשאלים בעקרונות המינשר, ו־26 אחוז הסתייגו ממנו.

התוצאות המפתיעות והמעניינות ביותר נתגלו בתשובות לשאלה, בעד איזו רשימה הצבעת בבחירות האחרונות לכנסת?

יתברר, כי בין משתתפי הסקר, שהצביעו בבחירות עבור הליכוד — 78 אחוז מחייבים את המינשר; מבין מצביעי המערך 75 אחוז מחייבים; מבין המצביעים בעד מפלגות אחרות — 63 אחוז מחייבים; ומבין אלה שלא הצביעו כלל בבחירות — 84 אחוז מחייבים.

יצחק רבין
חשוב לראות את הנשיא החדש

מנהלי המכון, שערכו שני סקרים אלה, קובעים, כי „ניתן לומר בבטחון של 99 אחוז, שהתמיכה של האוכלוסיה בעקרונות המינשר אינה נופלת מ־71.9 אחוז". דומני, כי התוצאות מדברות בעד עצמן.

□ □ □

דולצ'ין נגד „אווירה של ציד־מכשפות"

„אני, אישית, הייתי מאשר כמה מההחלטות בדבר שיכון משפחות באורח ארעי במעונות עולים, שהוגדרו על־ידי מבקר הסוכנות בדו"ח שלו כ„חריגים"" — אמר בהתרגשות גיזבר הסוכנות היהודית, מר אריה דולצ'ין, בישיבת הנהלת הסוכנות, אשר התקיימה בראשותו, בה נדון דו"ח מבקר הסוכנות על שיכונה של משפחת גולן במעון־העולים.

הוא הסביר שהורה לחקור ללא משוא־פנים את פרשת שיכונה של משפחת גולן במעון־העולים, ולהקים בית־דין משמעתי לחקירת העניין. עם זאת, אין הוא יכול להשלים עם „אווירת הלינץ', מלווה ציד־מכשפות, שנוצרה בעתונות ובחוגים שונים". הוא הזהיר מפני אווירה היסטרית, הנוצרת מסביב הסוכנות היהודית והעלולה לפגוע ללא הצדקה במעמדם של מאות עובדים מסורים, העושים מלאכתם נאמנה.

מר דולצ'ין הסביר באותה ישיבה, כי חלילה לנו להרחיב את היריעה מעל לכל פרופורציה, למתוח ביקורת ולהטיל האשמות ללא כל בדיקה מוקדמת ותוך התעלמות מגורמות אנושיות מקובלות. הוא חזר והדגיש מיספר פעמים, שאין הוא רוצה ליצור רושם מוטעה כאילו הוא מתייחס בקלות לניצול לרעה של סמכויות המוענקות לבעלי תפקידים. אך עם זאת, הסביר, כי הוא כאחרים, מבצעים יומיום „חריגים" על־ידי התערבותם האישית למען עולה זה או אחר בזירוז הטיפול בבקשותיו. כן הבהיר כי חלילה לנו שלא לנהוג במידה מירבית של הבנה אנושית לאנשים, אשר הצטיינו בעבר ציוני מפואר בארצותיהם, וזקוקים כאן להשתלבות מיוחדת. מר דולצ'ין אמר עם זאת, כי יש למצות את הדין במיקרה שמקור הסוכנות היהודית נהג בצורה בלתי הולמת בעת מילוי תפקידו, אך יחד עם זאת יש לפזר את אווירת ה„לינץ'" העכורה, שנוצרה בעתונות הישראלית והעלולה להשמיד כל חלקה טובה ולפגוע במעמדם של אלפים.

המעניין הוא, כי כמה מהבונים תמוהים של מר דולצ'ין פנו אליו בשאלה: „למה לך לומר דברים בלתי פופולאריים כאלה? הרי אתה איש־ציבור"...

□ □ □

„איחוד ע"מ והליברלים — מכה לתנועת העבודה"

קשה לדעת את ערכו ה„אלקטוראלי" של איחוד הרשימה הממלכתית עם הליברלים בליכוד, אך ראשי הליברלים רואים בכך יתרונות רבים מבחינה מוסרית, רעיונית וחברתית.

ראשי הליברלים מייחסים חשיבות רבה לעצם העובדה שאנשי ציבור, אשר ראו את עצמם כתלמידיו הנלהבים של דוד בן־גוריון, ואשר טוענים כי היכו שורשים בהתיישבות העובדת ובציבור העובדים — מצטרפים למפלגה אזרחית מובהקת. הם טוענים כי חשיבות רבה נודעת להצטרפות זו מבחינת מעמדו של הליכוד, באשר יהיו כאן תלמידי ז'בוטינסקי ותלמידי בן־גוריון תחת קורת־גג אחת.

לדעתם, מהווה הצטרפות ע"מ לליברלים מכה קשה לתנועת־העבודה מבחינה רעיונית. ברור, כי ראשי הליברלים אינם מתעלמים מן העובדה שעם הקמת המערך, מהווה הטיבתם המאוחדת כוח אחד לזה של הטיבה הירוק בגוש הליכוד. הם מאמינים שהצטרפות ע"מ לליברלים עשויה למשוך קולות של רבים מאנשי העבודה במפלגת־העבודה. הם מודעים לעובדה כי בין אנשי רפ"י לבין אנשי ע"מ קיימים קשרים הדוקים.

עשרות חדרי־כיתה וכ־300 מורים חסרים לפתיחת שנת־הלימודים

מנכ"ל מישרד־החינוך, אלעד פלד: „אין לחשוש לשיבושים; יימצאו פתרונות מקומיים ✡ בעיות במערכת־החינוך, שהזמן גרמן: הבטחון השוטף והקיצוצים בתקציב ✡ בעיות־יסוד המוסיפות להעיק: חינוך לערכים וטיפוח השכבות החלשות באיזורי המצוקה ✡ הרפורמה תושלם לקראת סוף העשור הנוכחי"

מאת מנחם ברש

בנוסף על „ארבעה ראשי־שנים", שחכמי התלמוד מונים, קיים אצלנו עוד אחד: באחד בספטמבר — ראש־השנה לחינוך, יום־הדין למנצחים על מערכת־החינוך.

מה צפוי לנו ביום ראשון הקרוב, כאשר כ־8,000 בתי־ספר יפתחו את שעריהם ולמעלה ממיליון ילדי ישראל ישובו לחבוש את ספסליהם? — שאלנו את מנכ"ל משרד החינוך והתרבות.

אלעד פלד, אלוף במילואים, לוחם ותיק ומפקד מנוסה בצה"ל, שמעולם לא ברח מבעיות ולא נרתע מקשיים, בוטח ביכולתה של מערכת־החינוך הישראלית כמעט כמו שהוא בוטח בכוחו של צה"ל. כמדי שנה כן גם השנה — הוא אומר — יצלצלו ביום ראשון בשעה 8 בבוקר הפעמונים, ובכל כיתה יעמוד מורה או תעמוד גננת, שיקדמו את פני הילדים ב„בוקר טוב" וב„ברוכים הבאים".

היעמדו? היהיו די חדרי־כיתות? מספיק מורים מוסמכים? לא תחסרנה גננות? פה ושם מן־הסתם יתעוררו בעיות, שמערכת החינוך, כדרכה, תדע למצוא להן פתרונות. מרביתם — סבירים, ומיעוטם — מאולתרים. ואולם, לא בהן המוקד של בעיות החינוך לשנת הלימודים תשל"ה. מה שחשוב יותר — אומר אלעד פלד — הוא טיב החינוך שבדעתנו להנחיל לילדינו בשנת הלימודים הקרובה. את בעיית המורה החסר או הכיתה הצפופה נפתור איכשהו, אני בטוח. ישנם נושאים אחרים, המעיקים עלינו. ואותם אני מחלק לשתי קבוצות: מצוקות שהזמן גרמן; ובעיות־יסוד, המלוות את מערכת החינוך במשך תקופה ארוכה, ואינן מצטמצמות בשנת־לימודים אחת בלבד.

פעולה משולבת

המצוקות שהזמן גרמן — שתיים הן: הבטחון השוטף בבתי־הספר נוכח אפשרות של פגיעות מחבלים; והקיצוצים בתקציב. אשר לשאלת הבטחון, יש להבהיר לציבור הרחב, כי בטחון התלמידים ומוסדות־החינוך תלוי בפעולה משולבת של שלושה גורמים: הצבא בגבולות; המשטרה באבטחת מרחבי־הפנים; והורים, עובדי־החינוך ותלמידים בוגרים כמסייעים לשני הגורמים הראשונים. הורים, מורים ותלמידים בוגרים יהיו שותפים לצבא ולמשטרה במאמץ כולל להבטיח ככל האפשר את שלום מוסדות החינוך במדינה ותלמידיהם, במיסגרת הוראות מסודרות, שכבר הומצאו לכל בתי־הספר.

שר החינוך והתרבות עומד לפרסם תקנות, שיחייבו הורים, מורים, עובדי מוסדות החינוך ותלמידים בוגרים להשתלב במשימה של אבטחת מוסדות החינוך מפני פגיעות מחבלים. התפקיד לא יהיה קשה ביותר. לשמור כמה שעות בשבוע אינו כרוך בקשיים שאין להתגבר עליהם. אני עצמי — מספר אלעד פלד — שומר במיסגרת המשמר האזרחי, ושומר גם על בית־הספר שבו לומדים ילדי. אני עושה זאת לא כאלוף ולא כמנכ"ל, כי אם כאזרח המדינה וכאב לילדים.

קיצוצי־התקציב מטבעם שהם פוגעים בפעולות ובשירותים. אנו חייבים להיות מוכנים לכך, שבשנה הבאה, חלק ניכר מרצונותינו ומחלומותינו — לא יתממש. לא נוכל להתקדם באותו קצב שביקשנו להתקדם בתחומי החינוך. נשתדל מאוד, שעל אף הקיצוצים, ההכרחיים, הנובעים ממדיניותה הכלכלית של הממשלה, לא נפגע בשני נושאים: א) הכשרת מורים, שהם הבסיס לכל מיפעלי החינוך בעתיד; ב) טיפוח ישיר של השכבות החלשות באיזורי המצוקה וסתימת הפער החברתי בין חלקי האוכלוסיה. זאת בעייה יסודית של החברה הישראלית ובכל הנסיבות עלינו להתקדם לקראת פתרונה.

מבין בעיות־היסוד שתיים הן המעיקות מאוד על אלעד פלד: החינוך לערכים; והמשך הטיפוח של תלמידים חלשים באיזורי מצוקה, הזקוקים לטיפוח. שתי בעיות אלה — אומר פלד — מטביעות חותמן על עתיד החברה הישראלית, ובנפשנו הדבר להקדיש להן את מלוא תשומת הלב ואת מיטב המשאבים, כדי לקרב את פתרונן.

מבוכה ואדישות

„הבסיס המוסרי הרעוע של החברה הישראלית בימינו — סבור אלעד פלד — מכביד מאוד על מערכת החינוך שלנו לחנך את הדור הצעיר לחיי מוסר וערכים. בחברה, שסימני־ההיכר שלה הם ניכור מערכים, מבוכה, אדישות לצורכי הכלל, בחברה כזאת קשה לדרוש ממערכת החינוך שתחולל שינוי, ואפילו מנוגדת לגורמים השולטים במבוכה. וכי מי הוא התלמיד? ומי הוא המורה? הם חלק מהחברה. הם אזרחי המדינה הזאת. הם גרים בבית אחד עם שכנים רבים. הם מתהלכים ברחוב, הם נוסעים באוטובוס, קונים בחנות, נפגשים עם חברים וכל המתרחש בחברה, נוגע גם בהם. אין בפרט אלא מה שבכלל. נכון, למערכת החינוך תפקיד מנהיגות, היא חייבת לשאוף לדגם חברתי ומוסרי טוב יותר, נעלה יותר. אך אין בכוחה לשחות נגד הזרם. להיות מנוגדת לחלוטין לאווירה ולהתנהגות החברה שבתוכה היא פועלת. קשה מאוד להטיף ערכים לנוער, שעה שהמבוגרים מתנהגים בניגוד גמור לערכים אלה. הבעיה המרכזית שלפנינו — משיח פלד בכאב גלוי את דאגת לבו — כיצד יוכלו מורים, שהם חלק מהחברה, להתמודד עם בעיותיה הערכיות של החברה הישראלית, מבלי להסתכן בצביעות.

בעיית־יסוד מיספר שניים: טיפוח השכבות החלשות. ב־15 השנים האחרונות הגיעה מערכת החינוך שלנו להישגים כמותיים מרשימים בתחום זה. היא הגדילה את שיעורי הלמידה אצל אלה שלא למדו בדורות קודמים. היא העלתה את רמת השכלתם בעזרת שיטות שונות של פעולה חינוכית, כמו הרחבת חוק חינוך חובה על שנתונים נוספים, הענקת חינוך מקצועי, רשת גנונים לילדים בגיל הרך, והבעייה שלפנינו היום אינה בכמות כי אם בתחום האיכות.

תוכנית חירום

התלמידים שהוגדרו בעבר כחלשים משיגים אולי היום מה שמשיגים התלמידים המבוססים, והפער ביניהם אינו גדל עוד, אולם הפער הקודם, המקורי — לא חוסל עדיין והוא נשאר בעינו. לא עשינו חובות חדשים, אך את החוב הישן לא פרענו. טעוני־הטיפוח היו צריכים להתקדם יותר מהמבוססים כדי „לחסל את החוב" ולהדביק את הפיגור הקודם, ודבר זה לא נעשה.

לשם פתרון הבעייה דרושה, לדעת פלד, פעולה מאסיבית, שלביצועה נחוצים תקציבים גדולים יותר, קצב מהיר יותר, מורים טובים שיופנו לאיזורי מצוקה, ידע נאות, תעוזה ודמיון ומסירות החורגת מן המוסכמות בישראל. ממשלת ישראל חייבת להכריז על תוכנית־חירום לעשור הקרוב, במגמה לחסל פיגורים קודמים ולצמצם עד למינימום את הפער האיכותי בין תלמידים ונוער של השכבות החלשות לבין החלקים המבוססים בחברה הישראלית.

שאלה: מדברים על מחסור במורים, בגננות, בחדרי־כיתות. באיזו מידה עלול מחסור זה לשבש את פתיחת שנת הלימודים, ומה נעשה כדי לפתור בעיות אלו פתרון יסודי יותר?

מחירים מופרזים

פלד: יחסרו לנו כמה עשרות חדרי־כיתות וכ־300 מורים; כנגד מורים מקצועיים. אין לחשוש לשיבוש פתיחת שנת־הלימודים. יימצאו פתרונות מקומיים, פחות או יותר סבירים, או מאולתרים. לכל ילד בגיל חינוך־חובה מובטח מקום בכיתה, ולכל כיתה מובטח מורה. המחסור והאיסור על הבנייה הציבורית יחמירו את המצב, ואנו נרגיש זאת בעוד מיספר שנים, שכן אם לא נבנה עכשיו, לא יהיו לנו בתי־ספר. אנו מקיימים מגע עם משרד השיכון ועם ועדת אורון בנושא זה, ומצפים לפתרונות. את מיספר התלמידים בבתי המדרש למורים הגדלנו בארבע השנים האחרונות, והגענו לכ־10 אלפי תלמידים. אנו מקווים שמספר התלמידים בסמינרים למורים יגדל עוד יותר. יחד עם האוניברסיטאות יוכלו לספק את כח־האדם הדרוש למוסדות החינוך. המחסור במורים הוא היום אחד מנגעי ההוראה, השכר ותנאי העבודה טובים, ואין סיבה שאקדמאים רבים לא יפנו להוראה.

— גננות פרטיות במקצועות גובות סכומים לא להחיש? במעונות של ארגוני־הנשים, גנים ומעונות מיטפלים לכל ילד. האין אלה מחירים מופרזים?

פלד: קיים צו פיקוח על תנאים ומחירים ומחירונים, והורים עצמם מקופחים צריכים להפנות תלונות אל רשויות־החינוך המקומיות.

— כיצד מתקדם ביצוע הרפורמה במערכת החינוך?

אלעד פלד
„אישור הבנייה יחמיר המצב"

פלד: בשנת שעברה היו לנו 157 חטיבות־ביניים. בשנה הקרובה יפעלו 183 חטיבות־ביניים, ואנו מקווים להשלים את הרפורמה במדינה כולה לקראת סוף העשור הזה.

אווירה חינוכית

— האם אינך חושש שהעלאת שכר הלימוד בבתי־הספר העל־יסודיים (2,169 ל"י בכיתה י"ב) תפגע בהיקף החינוך העל־יסודי, ויימצאו הורים שלא יוכלו להרשות לעצמם „לוכסוס" כזה?

פלד: לא, אין מקום לחששות כאלה. החלשים לא שילמו, וגם להבא לא ישלמו שכר־לימוד. ישלמו רק המבוססים ובעלי היכולת. הבינוניים ייהנו מהנחות בדרגות שונות, לפי שיטת שכר הלימוד המודרג. במיספר יישובים נאלצנו להקפיא לשנה אחת את הפטור הקולקטיבי, עקב הקיצוצים בתקציב. בקיבוצים ובסקטור הערבי קוצץ הפטור והורים על־פני ... כשכר הלימוד. הם ישלמו שליש בלבד. במקומות אלה אין מקום להערכת ההכנסות של כל משפחה לחוד.

— על מה יושם הדגש בשנת־הלימודים הבאה?

פלד: על החינוך לערכים ועל סתימת הפער שבין טעוני־הטיפוח לבין הוותיקים והמבוססים. וכאשר אנו מדברים על ערכים, הנני מתכוון לערכים לאומיים־ציוניים ולערכים של קיום מצוות שבין אדם לחברו. נעשה מאמץ כדי להעמיק את הזיקה לערכים לאומיים וציוניים ולשיפור המידות והרגלי ההתנהגות בתוך החברה הישראלית. את התוצאות מן־הסתם לא נראה לאלתר. כי חינוך לערכים אינו עניין לפעולה חד־פעמית, שנחליט עליה ביום מסויים. זהו תהליך ממושך, שעיקרו ביצירת אווירה חינוכית לאורח־חיים פתוחן יותר.

— מה הבשורה שבפיך, אדוני המנכ"ל, לקראת שנת הלימודים החדשה?

האלוף (מיל.) אלעד פלד: אין בפי בשורות, אומר רק זאת: שנת הלימודים הבאה עלולה להיות שנה קשה מבחינה צבאית, מדינית וחברתית גם־יחד. אנו, במשרד החינוך והתרבות, נעשה כמיטב יכולתנו, שמערכת החינוך תפעל כתיקנה בכל התנאים, ותתרום את תרומתה לרוממות רוח העם, לקידומה החברתי של המדינה ולביסוס הבטחון העצמי של הנוער הלומד.

מחרתיים
נפתחת שנת הלימודים

והקטנים בני השש צועדים את צעדיהם הראשונים לכתה א'. צעדים ראשונים לעולם חדש ומרגש. אולי גם בנך, או בתך, יהיו בין אלפי התלמידים שינהרו ללמוד בבתי ספר מרווחים ונוחים; בתי ספר שנבנו, הורחבו או שופצו בעזרת הכספים אשר מזרים מפעל הפיס לשטח חיוני זה, לעיצוב דור המחר.

מפעל הפיס
לשיפור
איכות החיים

שר־המשטרה שלמה הלל:

„במיקרים מיוחדים יש הצדקה לבקש מבית־המשפט עונש־מוות למחבלים"

„אילו, למשל, היינו תופסים חי את אחד ממחבלי מעלות, היה מוצדק לתבוע עבורו מוות ✱ מערכת המנע שלנו נגד פעולות החבלה הוכיחה השבוע את עצמה ✱ הדיבורים על נסיגה אפשרית מן הגדה המערבית משפיעים על תמיכת האוכלוסיה שם במחבלים ✱ מיקרה קאפוצ'י אינו צריך לפגוע בריקמת יחסינו הטובים עם ראשי הכנסיות בישראל ✱ נתתי אישור כניסה לכ־70 כמרים מירדן לטקס בירושלים ✱ קאפוצ'י מקבל בכלא תנאים טובים, אך תוך נקיטת כל אמצעי הבטחון ✱ כ־2800 מחבלים כלואים בישראל"

רפאל בשן מראיין

שלמה הלל
„הנורמות החברתיות שלנו הפכו קטסטרופליות"

כמעט כל הדרכים הביאוני השבוע לשר המשטרה והפנים, שלמה הלל: גלי נסיונות הפיגועים של המחבלים, מעצרו של הארכיבישוף קפוצ'י, ומעשי האלימות והרצח שזיעזעו בימים האחרונים את המדינה. שר המשטרה: בחולצה לבנה, פתוחת־צווארון, משיב כדרכו בפשטות ענייניות, בבהירות סיגנון, בגילוי־לב, וצל הכל: בנועם־הליכות.

אני: מה הביא את המחבלים לפתוח בגל נסיונות פיגוע דווקא עכשיו?

הלל (בשקט ובבטחון): קודם כל, האמת היא כי קשה לשאול: למה דווקא עכשיו. יש נסיונות חוזרים ונישנים מצד המחבלים לפגוע בנו. כאשר אירע הטבח במעלות, היתה סברה כי הדבר קרה בגלל תאריך „מועד לפורענות", ה־15 במאי. האמת היא שמבחינת המחבלים יש נסיונות בלתי־פוסקים לשבש את מערכת חיינו, ואין הדבר קשור בתאריך זה או אחר. יש עליות ומורדות בפעילות אירגוני־החבלה והדברים צמודים במידה רבה להצלחותינו בסגירת הגבולות בפניהם. (בטוחה) אין כל ספק, כי בזמן האחרון אנו עדים למאמץ מיוחד ומכוון מצד אירגוני־החבלה לנסות ולפגוע בתקינות החיים אצלנו.

שאלה: ובכל־זאת, למה דווקא עכשיו? מה ה־מניעים?

חיפוש נתיבי־הסתננות חדשים

הלל: הדבר נובע במידה מסויימת מן המציאות הפוליטית הבינערבית, מעצם העלאת הנושא הישראלי־ערבי בחוגי הממשל בוושינגטון, מעצרת האו"ם הקרבה ומוועידת־ז'נבה העומדת בפתח. המחבלים מנסים לשכנע את המעצמות על על אף הסכמי הפרדת־הכוחות, שסוכמו עם מדינות ערב, לא תהיה רגיעה באיזור מבלי שישראל תמצא דרכים למלא את מישאלות הפלשתינאים. (מרים קולו) הם רוצים להראות כי יש להם מה להגיד ולהכתיב באיזור. וכפי שאמרתי, סגירת הגבולות בצפון מאלצת את אירגוני־החבלה לחפש נתיבי־הסתננות חדשים לישראל. במיקרים האחרונים — ירדן. (בחומרה) באחרונה נעשים שוב נסיונות מחודשים ומאמצים מוגברים להפעיל נגדנו את האוכלוסיה בשטחים המוחזקים.

אני: איך?

הלל: על־ידי הזרמת נשק וכסף, ומיקרה הארכי־בישוף קפוצ'י הוא אופייני לכך, כמו גם ניצול פרי־קיץ ממדינות ערב. האווירה הכללית, השוררת עתה בשטחים המוחזקים, נותנת לאירגוני החבלה יסוד לתקוה, כי עכשיו יינתן להם סיוע רב יותר מבעבר. (אחרי הירהור) אני חייב לציין, שבאחרונה התחילה לפעול שוב בגדה המערבית המפלגה הקומוניסטית הירדנית, שהיא בלתי־חוקית עד עצם היום הזה בממלכה ההאשמית, והיא תומכת ונותנת גיבוי לאיר־גוני החבלה.

שאלה: מה חידוש בכך?

הלל (חד־משמעי): כן. המפלגה הקומוניסטית הירדנית לא נקטה תמיד בקו של אחוה גלוית ומתן עידוד למחבלים.

שאלה: מה קרה עכשיו? מה השתנה?

הלל: הבט, אין להתעלם מן העובדה שיש נסיונות גלויים לגמרי של ברית־המועצות לקיים מיפגשים עם המחבלים, תוך מתן תמיכה מובהקת לאירגונים, החל מהזמנת יאסר ערפאת לברית־המועצות, וכלה במתן תמיכה בדרגים מקומיים.

נוסף אלמנט חדש וחריף

אני: באיזו מידה משפיעים הדיבורים על נסיגה ישראלית אפשרית מן הגדה המערבית על תמיכת האוכלוסיה שם במחבלים?

הלל (בגילוי־לב): אין לי ספק כי לדיבורים האלה יש השפעה. ראה נא, אם הדברים משפיעים עלינו, בוודאי שיש להם השפעה על האוכלוסיה הערבית. המצב הכללי היה עד עתה קשה מבחינה פוליטית, וקיימים בשטחים המוחזקים חוגים הסבורים כי על־ידי „דחיפה" מצידם הם מסוגלים להאיץ את תנופת ההחזרה. שניה, מצויים שם אנשים החושבים כי הם יסייעו „להביא את הגאולה" ומוטב שיעזרו כבר עכשיו למה שנראה בעיניהם כ„ליגה אל־ח"י דחיינו"; אירגוני החבלה. (מהורהר) האמת היא כי לא רק הדיבורים על נסיגה מן הגדה המערבית, אלא גם מלחמת יום הכיפורים והעלאת הנושא הפלשתינאי על סדר־היום — על אלה יחד הוסיפו אלמנט חדש וחריף לאווירה השוררת עתה בשטחים.

שאלה: האם ניתן לומר כי חוליות המחבלים, שהודרו באחרונה ארצה, גילו העזה, תושיה ותיחכום?

הלל (בלי היסוס): לא. לא! לא גילינו אצלם אומץ־לב מיוחד. היו אלה שתי חוליות, האחת של שלושה, והשניה של ארבעה. הביצוע שלהם לא היה מרשים. כולם ניכנעו כאשר נתקלו בכוחותינו — ולא נלחמו. אשר לפיגועים שנעשו באחרונה על־ידי תושבי השטחים: [illegible] לא הרגשנו מידה גדולה של תיחכום. הם חזרו לשיטת הטמנת חומר־נפץ בפחי־אשפה במחנה־יהודה ובכפר־סבא. (נמרץ) מאידך אל לנו להתעלם מן העובדה כי כתוצאה מן המיכשולים שאנחנו מעמידים בפני המחבלים, בגבול הצפון ועל הקוים, הם הגיעו לתיחכום ביטויים בהקמת סליקים לנשק ותחמושת שלהם — ושם הביצוע הוא טוב למדי. אך לסיכום הייתי אומר: לא גיליתי באחרונה שום שיפור בהעזה, בתושייתו ובנכונות הקרבתו של הטרוריסט הערבי.

מקום שקשה לחיות בו

שאלה: חוליות המחבלים האחרונות שהגיעו לישר־אל מסוריה, באו דרך ירדן. איך אתה מפרש את הדבר? האם החליט המלך חוסיין להעלים עין ולתת להם מעבר חופשי?

הלל (דיפלומאטית): קשה לי עדיין לקבוע. אין אני יכול לומר בבירור כי אירגוני־החבלה החליטו לחזור ולפעול דרך ירדן, או שיש כאן ביטוי לנכונות ירדנית לאפשר למחבלים לפעול מחדש, אפילו על־ידי „העלמת־עין".

אני: בכל־זאת, כלום נראה לך כי המחבלים עברו דרך ירדן בסיוע דרג מקומי בגבול, או שהדבר הוא תוצאה של מדיניות שהתגבשה למעלה?

הלל: אני מטיל ספק בכך שמעבר חוליות המחבלים דרך ירדן הוא תוצאת מדיניות שהתגבשה אצל המלך חוסיין.

שאלה: יש טוענים, כי המלך חוסיין מעוניין בחימום מסויים של גבול ישראל—ירדן, כדי לזרז את תהליך הפרדת־הכוחות. מה דעתך?

הלל (בהחלטיות): ברור לי, כי המלך חוסיין יודע שפעולות טרור לא תקרבנה הפרדת־כוחות. (בקריצות) מתן יד חופשית למחבלים כבר הביא לידי כך שהצד הירדני של הגבול הפך למקום שקשה מאוד לחיות בו. נראה לי כי למלך חוסיין יש נסיון מסויים, המוכיח, שפעולת מחבלים מתחילה נגד ישראל, אך מסתיימת במוקדם או במאוחר, בנסיון לחסל אותו ואת שלטונו. כך שאני מרשה לעצמי עדיין בשלב זה להטיל ספק אם מתן המעבר למחבלים הוא קו מדיני חדש ומגובש של המלך חוסיין. (מושך בכתפיו) אבל מי יכול לדעת?...

אני מעודד מעזרת הציבור

שאלה: באיזו מידה עזר הציבור בתפיסת המחב־לים? מה היתה מידת הערנות?

הלל (בסיפוק גדול): בימים האחרונים ראינו את מערכת־המנע שלנו נגד המחבלים בפעולה מלאה כמעט. אני אומר „כמעט", כי הפעם לא נגענו בנפשים שלהם, תוך [illegible] נעשה הכל בגבולות [illegible] נחסמו, והדבר נתן תוצאות טובות. עובדה כי למחבלים לא היתה ברירה אלא לחפש לעצמם נתיב [illegible] — ירדן. מייד אחרי שנתגלו סימני התחדשות [illegible] כל המערכת שלנו לפעולה על־ידי [illegible] (נתפסו) מבלי שהספיקו לעשות דבר. ואני [illegible]

(בתמימות) אני מעודד מאוד מעזרת הציבור. בין אם המדובר באנשי הג"א והמשמר האזרחי, ובין אם הסיוע בא ממצילים על [illegible], ואזרחים שעיניהם בראשם. כאמור: הפעם פעלה המערכת כולה, קרי: הצבא, המשטרה, משמר הגבול, הג"א, המשמר האזרחי. (מרים קולו) והחשוב מכל: שלושה מליון זוגות עיניים ואוזניים, שלושה מליון חושים מחודדים של אזרחי מדינת־ישראל.

שאלה: האם ההתנדבות למשמר האזרחי מתנהלת בקצב משביע־רצון?

הלל: עכשיו כן. הגענו לעשרים אלף מתנדבים, והאמת היא כי מלכתחילה לא חשבנו שיתנדבו יותר מעשרת־אלפים איש בכל המדינה. (באופטימיות) אני מקווה כי בסופו של דבר נגיע ל־50 אלף מתנדבים! (בהתלהבות) בימים אלה נתקלתי בתופעה ממש נהד־רת: משלחת של תלמידי שביעיות ושמיניות באו אלי עם תוכנית מוכנה, מפורטת ומשופעלת, ודרשו כי אעשה מאמצים לגייס אותם למשמר האזרחי. הדבר ממש הרנין את לבי.

אני: באיזו מיסגרת הם באו?

הלל: הם באו מטעם מועצת־התלמידים. (בחיוך) והיתה להם בעייה: רובם ככולם מתחת לגיל שמונה־עשרה, וכיצד ניתן להם רשיון לנשק? כמה מהם העלו הצעה שיתחלבו במיסגרת המשמר־האזרחי באמצעות סיירת „טוסטוסים". אחדים מן הצעירים ניסו לשכנע אותי כי ה„טוסטוסים" יעילים יותר מהמכוניות של המבוגרים. מכל מקום, הדבר נגע ללבי.

בזוקות בכיוון למרכז ירושלים

אני: נזכור לפרשת הארכיבישוף קפוצ'י. ראש הכנסיה היוונית־קתולית במזרח־התיכון, מכסימוס ה־חמישי, אמר השבוע כי קפוצ'י נהג בעצם כמו כמרים בצרפת תחת שלטון הנאצים שסייעו ליהודים להינצל. מה דעתך?

הלל (בזעף): אם אומנם אמר הארכיבישוף מכסימוס את הדברים, הרי שנתן ביטוי שלילי לגבי יכולתו לאבחן את כל פרשת קפוצ'י. וכי מה האמת? הכמרים המעטים מחסידי אומות העולם, שהיו באירופה בימי היטלר, ניסו להציל נשים וילדים [illegible] בטוח, תוך סיכון עצמי. ולמה היו צריכים להביא מעלליו של קפוצ'י? להריגת נשים וילדים? (מכה דכן) הבאזוקות היו מכוונות למרכז ירושלים והיו מיועדות לטבח נשים וילדים חפים מפשע! (באירוניה חריפה) נא לזכור: חומר־הנפץ היה צריך להיות מופעל בירושלים, עיר שבכל הדתות מייחסות לה ערך דתי ומוסרי. קפוצ'י חשוד בכך שעמד בקשר עם מחבלים שלא היו מהססים אף לרגע להפעיל את חומר־הנפץ שסופק להם כנגד מקומות מקודשים לכל הדתות. (בשאט־נפש) ובדברים כאלה עוסק כוהן־דת!

אני: יש בציבור תמיהה מדוע זוכים ראשי כנסיות ליחס מיוחד בנקודות הביקורת בגבול. כלום יוסיפו ליהנות מזכויות אלה גם אחרי מיקרה קפוצ'י?

הלל: אינני יודע בדיוק מי מקבל איזה יחס. אבל ברור לי מעל לכל ספק, כי אנחנו מעניקים בצורה מודעת יחס מיוחד לראשי כנסיות — ונעשה זאת גם להבא. לשגרירויות יש זכויות מסויימות והדבר מעוגן בפרוטוקול. אשר לכנסיות, אין אנו חייבים מבחינה פורמאלית לנהוג כך, אך, כאמור, אנחנו עושים זאת לפנים משורת הדין. אשר לשאלתך כיצד ננהג בעתיד: אם קפוצ'י ניצל לרעה את מעמדו, אין הדבר צריך לפגוע בריקמת יחסינו הטובים עם ראשי הכנסיות בישראל. (חד והחלטי) אין ספק בלבי שאחת ממטרות המחבלים בפרשת קפוצ'י היתה לשבש את מערכת יחסינו עם האוכלוסיה הערבית בשטחים בכלל, ועם ראשי הכנסיות בפרט.

אין לנו מלחמה עם הכנסיות

שאלה: לאיזה צורך הגיעו לישראל שלושת הבישו־פים מלבנון? מה הם רצו להשיג?

הלל: אני חושב שהיה זה לגיטימי מצידם לנסות ולהתרשם מקרוב, ולא להיות רק ספר כלי־התקשורת הערביים. (באחוה) אנחנו לא הכברנו על כניסתם. ובכלל: אין לנו שום מלחמה עם הכנסיות. (בנעימה) ואוסיף הוא הנכון, ואתן לך דוגמה חותכת: בימים אלה עומדים להכתיר בירושלים ראש כנסיה אנגליקנית חדש במקום הבישוף אפלטון שחזר לבריטניה. הכנסיה האנגליקנית פנתה אלי, וביקשה שנאפשר כניסת [illegible] כמרים מירדן לטקס. נתתי את האישור מייד — ובכל הכבוד. (בהחלטיות) אינני רואה כל סיבה, לא פוליטית ולא אחרת, [illegible] מארץ, שהאומנות בלתי־אחראית של אדם אחד תשבש את מלוכת היחסים הטובה בינינו.

אני: מכסימוס התאפיין [illegible] כי [illegible] של קפוצ'י בישראל תגרום לקונפרונטציות, ותביא נזק רב למדינת־ישראל. מה דעתך?

הלל: אם אומנם נאמרו הדברים, אגיד כך: שמה הטוב של מערכת־המשפט הישראלית הולך לפניה בעולם. העמדתו לדין גלוי ומסודר של אדם החשוד בעבירות, שפעולות היו לפגוע בחיי אדם, אינה יכולה להביא לשום גילוי אנטישמיות, ומי שאינו מסכים לכך — פשוט מחפש תירוצים לאנטישמיות שלו.

שאלה: האם צריכה, לדעתך, ממשלת ישראל להחליט אם קפוצ'י [illegible], או יגורש?

הלל (מניח וביה): לא. מדוע צריכה הממשלה להחליט על כך? האיש נעצר, נחקר, נחשד בעבירות חמורות. התיק הועבר לפרקליטות, ומשם לבית־המישפט. לדעתי, אין כאן שום מהלך, בו צריכה הממשלה להתערב.

אני: האם קפוצ'י שובת רעב?

הלל: לא שובת רעב ולא שובת צמא.

שאלה: באילו תנאים הוא עצור?

הלל: תראה, בית כלא איננו מלון „הכלך דור". אך בהתחשב במעמדו הדתי הרם הוא מקבל תנאים טובים, תוך כדי נקיטת כל אמצעי־הביטחון לשמירתו.

אני: האם גורמים גלויות הפיגוע של המחבלים לפגיעת אזרחים יהודים באוכלוסיה הערבית?

הלל (מרצין מאוד): האמת היא שאחרי כל מיקרה פיגוע מצד מחבלים הקפדתי לבקש מן הציבור לא לפגוע באוכלוסיה הערבית, כולל הפשיטות. (בקריצת חוק) ברור לי להלוטין, כי אחת המגמות העיקריות של המחבלים היא להביא לשיבוש מערכת הדו־קיום שיצרנו במדינה. רצוי כי כל חמום־מוח, שייתפס לאלימות, ידע כי בלא יודעין הוא משרת את אירגוני־החבלה. נכון, כי מה שאירע במעלות ובקרית־שמונה היה נורא. יחד עם זאת, ראיתי בתוכרה גדולה את ביטויי הכאב וההתפרצות הבלתי־מבוקרים שאירעו שם. בסך־הכל אני מאמין כי ניתן לבנות על בגרותו, אחריותו ותבונתו של הציבור שלנו. ואני בטוח להשאיר את הטיפול בחשודי פיגוע בידי המשטרה, ולא לגרום להרגשת אי־נוחות לאותם אזרחים ערבים רבים, הרוצים בדו־קיום איתנו [illegible].

אני: לנוכח גל־הנסיונות האחרון מצד המחבלים לבצע פיגועים בישראל ולשבש את חיינו, כלום לא השתנתה עמדתך ביחס להנהגת עונש־מוות למחבלים?

הלל (אמ־אש): מזה זמן ממושך אני נוטה לחשוב כי בכלל עלינו להימנע מלהטיל את עונש־המוות על כלל המחבלים, ולדעתי הוכיחה עמדה זו את עצמה במבחן השנים. יחד עם זאת אני סבור שבאותם מיקרים יוצאים דופן של גילוי אכזריות ופגיעה באנשים חסרי־מגן בצורה מודעת — יש לבקש מבית־המישפט להטיל עונש־מוות!

אני: לדוגמה?

הלל: לדוגמה, אילו היינו תופסים חי את אחד ממחבלי מעלות, שירה בילדים בוז אחרי זה, היתה כל ההצדקה לדרוש עבורו עונש־מוות!

שאלה: וכיצד מעוגן הדבר בחוק?

הלל (מעשית): האפשרות להטיל עונש־מוות קיי־מת, אלא שהממשלה החליטה בזמנו להורות לתביעה לא לדרוש זאת מבית־המישפט. במיקרים יוצאי־דופן ניתן להסיר את המיגבלה שנטלה הממשלה על עצמה. בעבר היה למשל מיקרה אחד, בו דרשתי להטיל עונש־מוות על מחבל, (באכזבה מסויימת) אבל רוב חברי הממשלה לא הסכימו אתי.

מה הבעייה להשיג רימון־יד?

שאלה: כמה מחבלים יושבים כיום בכלא?

הלל: כ־2,800 מחבלים יושבים כיום בבתי־הכלא של המדינה.

אני: איך אתה מנתח את גל הפשיעה והאלימות העובר באחרונה על המדינה?

הלל: אם להגיד את האמת, הרי עקומת הפשיעה אחרי מלחמת יום הכיפורים היא נמוכה יותר ממה שחששתי. נכון הוא כי עדיין מסתובב הרבה נשק בציבור. מה הבעייה כיום בשביל אדם מסויים להשיג רימון־יד? צריך לזכור כי המשטרה עסוקה כיום בראש ובראשונה בעניני בטחון. אני יכול לומר שבמשך יממה אנחנו מקבלים בירושלים בלבד עשרות קריאות, המתייחסות של חפצים חשודים, והרוב הן קריאות־שווא. אבל אני מעדיף חמשת־אלפים [illegible] שישלטו — על מיקרה אחד שלא יודיעו עליו! (מסביר) מה שמדאיג אותי באמת נוגע חוסר הסבלנות והסובלנות, שהשתרשו אצלנו. בין אדם לרעהו, [illegible], בין הנהגים, ומה לא יעשה שוטר עם אקדח. בתופעות אלה היינו [illegible], אנשי ציבור, ואמצעי התקשורת, הנורמות החברתיות שלנו הפכו לקטסטרופליות!

אני: (בנעימה טובה): מה העלתה חקירת המשטרה ביחס לפרשת „אכילת המוח"?

הלל: עד כמה שידוע לי, הרי [illegible] של החקירה [illegible] שאירע [illegible] ספק מנום בינתר. את ענין [illegible] ממש אינני לוקח עדיין בעובדה קיימת. יחד עם זאת אני חוזר ואומר: הנורמות החברתיות שלנו זקוקות לשיפור ניכר מאוד!

סידרת הפיגועים בארץ ובחו"ל - תמרור־אזהרה

אין אומנם לכנות את מעשי־החבלה בשבועיים שחלפו כ„גל" – אבל בהחלט יש לראות בכך „איתות" מצד המחבלים ✱ מרכז הפעילות החבלנית הערבית נמצא כיום בדמשק וסביבתה ✱ לפי אומדן זהיר נמצאים כיום בסוריה 7000 מחבלים, ובלבנון 8000

מאת איתן הבר

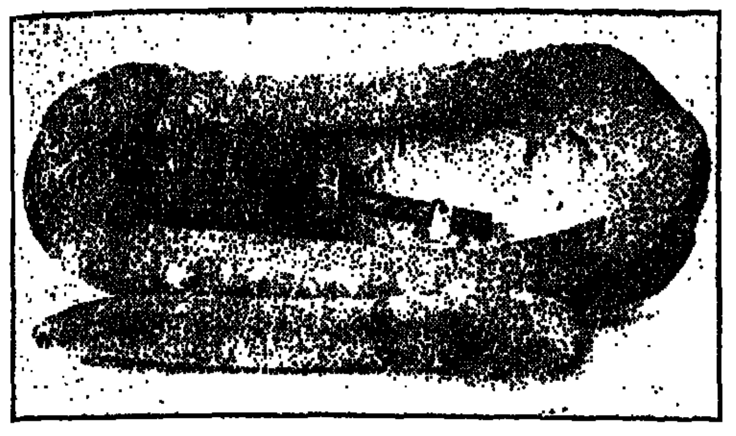

רימון־יד ממולכד בתוך כיכר לחם
מאז מלחמת יום־הכיפורים הצטיידו ארגוני המחבלים בנשק חדיש יותר

לעיתים קרובות אני נתהר בצורך להדוף מן המאמץ לחפש ולמצוא את ה־משמעויות החבויות מאחורי כל רימון־יד ממולכד ומטען־נפץ מאולתר. לא ייתכן ש־כל ציגור של חצי „צול", אשר מולא כי חומר־נפץ פרימיטיבי במזרח ירושלים, יג־רור בעקבותיו תילי־תילים של פרשנויות. אנו חיים במלחמה. וזוהי מלחמה אח־ת ארוכה, מתמשכת. במהלכה ישנן עליות ו־מורדות, גיאות ושפל, הצלחות וכשלונות. היא לובשת צורה ופושטת צורה. לכן גם מוטב, אולי, שלא לכנות את סידרת־הפיגו־עים החדשה כ„גל".

כל נסיון לחפש את המשמעות החבויה מאחורי סידרת־הפיגועים החדשה נדון ל־כישלון מראש. אין שום סיבה, מלבד אלה הקבועות, למיספר הגדול יחסית של הפע־לות ולגיוונן. עם זאת, כדאי, אולי, להקדיש תשומת־לב לעובדה אחת מעניינת: שבעה מתוך 14 הפיגועים שהיו בשבועיים שחלפו בארץ, בשטחים המוחזקים ובחו"ל, נעשו ביום תרגיל הגיוס הסומבי למילואים. בשלב זה, אין שום הוכחות שארגוני המחבלים אכן ניסו לפגוע במהלך התרגיל. פרט אולי להודעה ב„פינת פלשתין" שברדיו דמשק. הדובר ב„פינת פלשתין" אמר, כי „הפעולות בשבוע שבו נערך תרגיל ה־גיוס נעשו במצב דומה למלחמה... העיתוי של הפעולות הללו איננו מקרי... משמעות הפעולות האחרונות היא שההתנגדות ה־פלשתינאית מסוגלת לפעול בגב האויב, כאשר חזהו משמש מטרה לצבאותינו...".

עובדה נוספת ראויה לציון: מאז תום תרגיל הגיוס הסומבי למילואים היו רק שני פיגועים, אף כי ראוי להתייחס בזהי־רות לכל פרשנות בענין זה. מוטב, אולי, שלא נפתח פה לשטן.

דיברי־יהירות

העובדה שאין לערער עליה — שכל־כך הרבה פיגועים, יחסית, היו ביממה אחת בלבד ובעיצומו של תרגיל הגיוס — נוצלה על־ידי פרשן רדיו דמשק כדי להבהיר שההתנגדות הפלשתינאית מסוגלת לשבש את מכונת המלחמה הישראלית בצורה מ־תואמת ומתוכננת מראש. ייתכן מאוד שאלה הם דברי־הבל, אבל מאז מלחמת יום ה־כיפורים יש להתייחס ברצינות לכל מילה הנאמרת ונכתבת בארצות ערב. במקרה זה, כדאי שלא לעבור לסדר היום ובוודאי ש־אסור להתעלם מן הדברים שיש בהם הרבה יהירות.

חשוב לזכור שמלחמת יום־הכיפורים לכ־דה את ארגוני־המחבלים הערביים בהפת־עה, כפי שקרה לצה"ל. תאי המחבלים ב־שטחים המוחזקים, ברצועת עזה, יהודה ושומרון, לא היו מוכנים לפעולות וקריא־תיהן של תחנות־הרדיו הערביות לתושבי השטחים ולמחבלים לצאת לרחובות לפגע בכוחות צה"ל, נפל על אוזניים אטומות. ה־מחבלים לא היו מאורגנים לפעילות רחבה, ופרט לכמה פעולות חסרות־ערך לחלוטין, לא נקפו אצבע ולא סייעו במאומה למאמץ־המלחמה הערבי.

ארצות ערב, בעיקר הצבאות, למדו לקחים ממלחמת יום הכיפורים. ייתכן מאוד שגם ארגוני המחבלים, המתוסכלים מחוסר מעש במלחמה, למדו לקחים משלהם. צריך להביא, איפוא, בחשבון שהלקח העיקרי של המחבלים כתוצאה ממלחמת יום הכיפורים, הוא הצורך לפגוע עד כמה שיותר בצה"ל וב־אוכלוסיה האזרחית במלחמה הבאה, אם זו חלילה תתרגש עלינו. העובדה שהדבר לא נעשה באוקטובר 1973, אין פירושה שלא ייעשה באוקטובר 1974.

מבחינה מעשית, פירוש הדבר — לגבי המחבלים — שיש להקים תשתית יעילה ב־שטחים המוחזקים: חברים „רדומים" שית־עוררו לפעולה רק אם וכאשר יהיה צורך בכך, „סליקים" מתאימים לנשק ותחמושת, מחבואים לאנשים, תוכניות פעולה. מן ה־עובדה שביום תרגיל הגיוס היה מספר ני־כר למדי של פיגועים אפשר ללמוד ש־תשתית כזו, טובה או רעה, כבר קיימת. יכול מאוד להיות שהפעולות נעשו בידי מחבלים המתגוררים בשטחים המוחזקים, לאחר שקיבלו הוראות מפורשות מאחת מתח־נות הרדיו של המחבלים. כמובן שיכול ל־היות שאין כל אמת בהערכה זו, אך מוטב להתכונן לקראת האפשרות הגרועה ביותר.

ללא מיפקדות

למרות מיספרם הרב, יחסית, של נסיו־נות פיגוע בתקופה האחרונה בשטחים ה־מוחזקים, בישראל ואפילו בחו"ל, אין למח־בלים שום סיבה טובה לצהול. מצבם, בעי־קר בשטחים המוחזקים, עדיין קשה למדי ב־השוואה לעבר, בעיקר לעומת סוף שנות השישים. הרדיפות אחריהם בעבר ברצועת עזה, יהודה ושומרון, גרמו את מותם של מפקדים רבים, בכירים וזוטרים, בדרגי ה־שדה של ארגוני המחבלים. אלה שהצליחו למלט נפשם, חיים כיום בלבנון, סוריה ו־אולי גם ירדן.

יש, מכל מקום, להערכה הנשמעת באחרונה, לפיה אין כיום מיפקדות של ארגוני מחב־לים בשטחים המוחזקים, כפי שהיו בעבר. המיפקדות נמצאות בדמשק ובביירות. הר־חק מזרועה הארוכה של צה"ל, והן שולחות למיבצעים את החוליות, מבלי לסכן את עצמן יתר על המידה. מילוא הדבר, שכל הפיגועים האחרונים הם פרי תיכנון שנולד הרחק מגבולות ישראל. כאשר למפקדים עצמם אין שליטה על פקודיהם בשטח ולא כל שכן בעת הפעולה עצמה. לגבי ניתוקן של המיפקדות מתוך השטחים אל ארצות ערב יש, כמובן, יתרונות וחסרונות מנקודת הר־מבט הישראלית, בעיקר של הרתעה.

המחבלים הפועלים כיום בשטחים המו־חזקים הם, במקרים רבים, סטודנטים שיצאו ללמוד באוניברסיטאות של ארצות ערב, בעיקר בביירות, דמשק ובגדד. ידוע ואין זה סוד, שישנן כמה וכמה אוניברסיטאות אשר מקבלות אל תוכן את הסטודנטים ה־פלשתינאים מהשטחים, שהצטרפו לאחד מארגוני המחבלים. בתקופת הלימודים מק־בלים הסטודנטים הפלשתינאים הכשרה מתאימה באחד ממחנות האימונים של ה־מחבלים, כך שכאשר הם חוזרים לביתם — ולו גם לחופשה קצרה — הרי הם כבר מחבלים מאומנים לכל דבר.

כדאי שלא להתעלם מן העובדה, שזהו כוח־אדם טוב בדרך כלל, משכיל ובעל מוטיבאציות חזקות. אף כי אין צורך להפ־ריז על כך בראש חוצות, חשוב להבין שכמעט כל סטודנט היוצא ללימודים באחת מארצות ערב הוא מחבל פוטנציאלי, שקי־בל אולי הוראות והנחיות „להירדם" עד בוא הפקודה, ביום מן הימים.

את מיספרם של [illegible] הפעילים וה„רדומים", בשטחים המוחזקים, אפשר להעריך כיום בכמה מאות. כמובן שאין כי כוחו של מיספר כזה להכריע את ישראל במקרה שתפרוץ מלחמה, אך אי־אפשר לה־תעלם מן האמת המרה שכמה מאות מח־בלים מאורגנים ומחושים היטב עלולים לה־פך צרות־צרורות לכוחות הבטחון. צריך לזכור שתריסר מחבלים, בקרית־שמונה, מעלות, שמיר ונהריה, הצליחו להעמיד את מדינת ישראל כולה על רגליה, תוך חששות כבדים.

עיקר כוחם של המחבלים נמצא כיום בסוריה ובלבנון. במלחמת יום הכיפורים הופעלו המחבלים בגבול לבנון בכמה עש־רות פעולות שחלקן הגדול נכשל, אך היה בהן כדי להטריד את כוחות הבטחון. חשוב לזכור שמאז מלחמת יום הכיפורים הצטיידו ארגוני המחבלים בנשק חדיש יותר ומודר־ני, לרבות טילי נ.מ. ונ.ט., ולא מן הנמנע שיפעלו גם באיזורי הגבול, אם ירצו לה־רים תרומה למאמץ המלחמה הבינערבי. במקרה כזה, יצטרך צה"ל לרתק כוחות ל־גיזרה שאין בה מלחמה של ממש.

תערובת מוזרה

מרכז הפעילות החבלנית הערבית נמצא כיום בדמשק וסביבתה. מתוך 13 ארגו־ני המחבלים, ששה פעילים בצורה זו או אחרת, וכל הששה קבעו את בסיסיהם העיקריים בבירת סוריה.

מלבד התמיכה המדינית, המוסרית וה־כספית, מעניקה סוריה לבני חסותה אלה את החשוב להם מכל כרגע: הגנה נ.מ. מפני תקיפות של מטוסים ישראליים. בירת סוריה מוגנת היטב כיום בידי סוללות של טילי נ.מ., מ„ס.א. 2" וכלה ב„ס.א.6" ו„ג'", הקרוי גם „סטרלה". בסוריה נמצא גם ה־נמל העיקרי המשמש את ארגוני המחבלים לצורך קבלת רכש, בעיקר מברית המועצות. זהו נמל לאטקיה, שדרכו זורמת האספקה מכל מקור אפשרי.

המחבלים, כמו להבדיל ארגוני המחת־רת הארץ־ישראליים, אינם בוחלים בשום מקור ואמצעי, ובלבד להגדיל את מאגרי הנשק שלהם. הם מחזיקים בתערובת מוזרה אך יעילה למדי של כלי נשק שונים. ב־סוריה נמצאים כיום, לפי אומדן זהיר, כ־7000 מחבלים וכולם, עד האחרון שבהם, נתונים לפיקוח משטרו הצבאי־סטי של האמן אסאד. אף שאין הוא מתיר למחבלים לפעול מתוך גבולות ארצו, בעיקר כנראה מחשש לפעולות גמול ישראליות. הנה נת־פסו השבוע בבקעת הירדן שבעה מחבלים, אשר הגיעו מסוריה דרך ירדן.

בסיס־השילוח

בלבנון נמצאים כיום, לפי אותו אומדן, כ־8000 מחבלים, לערך. לא כולם כמובן נו־שאי נשק. הם חיים ופועלים, בעיקר, ב־19 מחנות הפליטים שבמדינה זו אשר שלטו־נותיה איבדו זה כבר את השליטה על הנעשה במחנות אלו. 17 מתוך 19 מחנות הפליטים הללו נמצאים על חוף הים, ולפחות אחד מהם נמצא במרחק חצי קילומטר מנמל התעופה הבינלאומי של ביירות. פירוש ה־דבר, שהמחבלים, אם יש ברצונם לשבש את אורח־החיים התקין בלבנון, יכולים ל־עשות זאת כהרף־עין, באשר הם מחזיקים בעורק־החיים העיקרי של מדינה זו, כ־ביש לביירות ולטריפולי.

מתוך 8000 המחבלים שבלבנון חיים כ־3000 באיזורי הגבול, בעיקר ב„פתח־לנד". איזור ה„פתח־לנד", המשמש [illegible] עבודות והוא מבותר וחרוץ בנקיקים, משמש כבסיס־שילוח למחבלים, לצורך פי־גועים בישראל. העובדה שבאחרונה חלה רגיעה בענין זה באיזור הצפון, אין פירו־שה שכך יהיה לאורך ימים, ובעיקר לא אם תפרוץ מלחמה.

סידרת־הפיגועים החדשה בישראל, ב־שטחים המוחזקים ובחו"ל, צריכה להד־ליק תמרור־אזהרה, איתות מצד המחבלים שהיכה עלינו להביאו בחשבון בכל עת צרה.

הסגנון החדיש
לחדר האמבטיה

אביזרי עזר מהודרים ושימושיים שיוסיפו טעם והידור לחדר האמבטיה שלך.
עיצוב חדיש ומקורי.
סדרות של צבעים עליזים בגוונים שקופים ואטומים.
קל להרכבה עצמית.
עמידים בפני חום, קור, רטיבות, אבק ולכלוך.

• להשיג אך ורק בחנויות המובחרות לאביזרי אמבטיה
• קטלוג צבעוני מהודר ישלח חינם לכל דורש •

אליברט – לשיפור איכות החיים

ALLIBERT®

סוכנים בלעדיים בישראל: מ.ס. קולמן בע"מ · מוצרים ושיווק
שביל המפעל 3, קרית המלאכה · ת"א, טל. 821211, 875484

מי שולט על ענף המוניות?

הכרזתו השבוע של קצין המשטרה יהודה אמוראי — כי כנופיות של העולם-התחתון הצליחו לחדור לעסקי ענף המוניות — הסעירה את 4250 נהגי המוניות במדינה ☆ מזכיר ארגון בעלי המוניות בתל-אביב: „אני לא חושב שבמקצוע שלנו יש אנשים לא-הגונים יותר מאשר במקצוע אחר" ☆ בעל מישרד לתיווך ברשיונות: „אני לא מאמין שאנשי העולם התחתון הם בעלי מוניות" ☆ פקיד בכיר במשרד התחבורה: „הרי כל נהג מונית חייב להיות בעל עבר נקי וזקוק לתעודת-יושר מן המשטרה" ☆ מחיר רשיון למונית ב„שוק השחור" נע בין 100 ל-120 אלף ל"י ☆ מגמה „לפתוח" את הענף

שלמה אושרוב
„17 עד 20 שעות ביממה"

שמאי פינגולד
„לדבר על כנופיות!"

יחזקאל פינקלשטיין
„אנשים מתונים ותרבותיים"

מאת אריה אבנרי

ירידה קלה חלה השבוע במיספרם של האזרחים שביקשו לנסוע במונית לנסיעות מיוחדות („ספיישל"). לכאורה אפשר היה להסביר עובדה זו בכך שבעת מצויים רבים בחופשות, מחוץ לעסקיהם ולבתיהם. אלא שיודעי-דבר טוענים, כי זעזוע חלף אצל הנוסעים הוותיקים במוניות. מקורו של זעזוע זה באמירה רבת-משמעות של קצין-המשטרה מפקח יהודה אמוראי, שהכריז השבוע בבית-המשפט: „כנופיות של העולם התחתון הצליחו לחדור לעסקי ענף המוניות מתוך מגמה להשתמש בו כעמדת-כוח. הן (הכנופיות) רוכשות מוניות וממנות, את נהגיהן".

„מאות אלפי לירות מסתובבות בין אינטרסנטים", הוסיף קצין-המשטרה וציין: „צוות-חוקרים מתוגבר מנהל חקירה. מדובר עד כה ב-40 נהגי מוניות המעורבים בפרשיות פליליות".

דברים אלה נפלו כרעם ביום שרבי על ראשיהם של 4,250 נהגי המוניות במדינה, אשר ראו בכך פגיעה חמורה בשמם הטוב. דובר משטרת מחוז תל-אביב, סגן-ניצב עמוס אריכא, ניסה לתקן את התמונה הקודרת. בהודעה לעתונות שפירסם הוא קבע, בין היתר, כי אין נסיונות השתלטות של העולם התחתון על חברות מוניות וכי דבריו של מפקח יהודה אמוראי לא הובנו נכון. „נכון הוא, שהיה סכסוך בין שתי תחנות מוניות וכמה נהגים השתמשו באלימות", אמר אריכא. „אולם מכאן עד נסיון להשתלטות של כנופיות העולם התחתון, רב המרחק".

סטירת-לחי מצלצלת

— האם פירושו של דבר, שאנשי העולם התחתון לא חדרו לענף המוניות? — הקשיתי.

סגן-ניצב אריכא: „כל נהגי המוניות מוכרים למשטרה ואני יכול לומר במלוא האחריות כי אין בקירבם אנשי עולם תחתון". זו פרשה חריגה של סכסוך בין שתי תחנות מוניות, אשר גרר אחריו מעשי אלימות משני הצדדים".

הכחשתה של המשטרה גרמה אומנם להרגעת הרוחות, כפי שאומר שמאי פיינגולד, אחד משני מזכירי ארגון בעלי המוניות בתל-אביב: „אני לא חושב, שבמקצוע שלנו יש אנשים לא-הגונים יותר מאשר במקצוע אחר. בכל מקצוע יש ישרים יותר וישרים פחות. אבל לדבר על כנופיות של העולם התחתון?!"

נהגי המוניות, הרואים את עצמם נפגעים באורח אישי, שותפים כמובן לדעתו של מזכירם. אחד מהם, שביקש להישאר עלום-שם, אמר בסלנג של נהגים: „פעם היו במקצוע שלנו אנשים אשר הוציאו את שמו של הענף לרעה. אבל בשנים האחרונות אני יכול להגיד במלוא האחריות, שכולנו עובדים, „עד טיפת הבנזין האחרונה" שלנו וקורעים את עצמנו כמו צמיגים. ובלבד שהכל יהיה ביושר".

במשרד-התחבורה התקבלו שתי ההודעות של המשטרה בתמיהה. פקידים בכירים במשרד ראו בכך סטירת-לחי מצלצלת, שכן המשרד נוהג לסנן באורח קפדני את שמותיהם של המועמדים לקבלת רשיונות להפעלת מוניות — ומדי שנה בשנה מצויים כמה מאות כאלה — בטרם יימסרו השמות, שעברו את הסלקציה, לוועדה ציבורית (בראשותה של השופטת המחוזית גברת מרים בן-פורת), שעליה להחליט למי להעניק רשיון להפעלת מונית ולמי לא.

אחד הפקידים הבכירים אמר: „הרי כל נהג-מונית חייב להיות בעל עבר נקי, וללא קושי הוא יכול לקבל תעודת-יושר מן המשטרה, כיצד יכול היה קצין-משטרה להטיל דופי בענף זה, הנחשב לשירות ציבורי?"

הביקוש רב מההיצע

סוד גלוי הוא, שקיים קושי רב לקבל רשיון למונית (מספר ירוק). בשנים האחרונות חילק משרד-התחבורה מאות בודדות של רשיונות כאלה — חלקם באזורי פיתוח חדשים, חלקם לנכים ולעולים חדשים ויתרם לנהגי-מוניות שכירים, אשר עבדו לפחות שש שנים במקצוע והוכיחו כי הם ראויים לכך. הביקוש הנואש לרשיונות להפעלת מוניות מוסבר בין היתר בכך, שנהג-מונית משתכר כיום סכומי-כסף נאים לפרנסתו, מה גם שהוא יכול להעסיק בשעות המנוחה שלו נהג שכיר. מחירו של רשיון כזה בשוק השחור נע כיום בין 100 ל-120 אלף לירות, והביקוש, כפי שמסתבר, עולה על ההיצע.

חבר מזכירות הארגון הארצי של נהגי המוניות, שלמה אושרוב, כופר בכך שהכנסתו של נהג-מונית היא מעל-לממוצע ברמת-ההכנסות הכללית במדינה. „אפילו אם נהג מונית משתכר 2,500 או 3,000 לירות לחודש, הרי צריך לקחת בחשבון את ההוצאות שלו והן מיסים, דלק, תיקונים, אגרת-רישוי, ביטוח ועוד. כן צריך לזכור, כי יום עבודתו של נהג מונית מסתכם מ-17 עד 20 שעות ביממה".

— האם ההכנסה שציינת כוללת גם את משכורתו של הנהג השכיר? — שאלתי.

אושרוב: „ראשית, חלק גדול מנהגי המוניות אינם מעסיקים נהגים שכירים. ושנית, כמה אפשר לחשב? — 70-80 לירות ברוטו ללילה!"

נהגים שכירים טוענים, כי הסכומים שהם משלמים לבעלי המוניות הם „גמישים" יותר ויכולים להסתכם ב-100 לירות. אמר אחד מהם השבוע, תוך כדי נסיעה במוניתו: „לפעמים אני מרוויח יותר מבעל-המונית ולפעמים זה להיפך, איך אומרים: „יום אסל ויום בסל". אולי משום כך ניכרת להיטותם של הנהגים השכירים לרכוש לעצמם מוניות, אפילו אם הדבר כרוך בחובות כבדים, ויש להם כתובת לאן לפנות — מתווכי הרשיונות.

אחד המתווכים הללו, יוסף לוי בעל משרד תיווך ברחוב יבנה בתל-אביב, היה מוכן השבוע לספר לי כמה סודות מקצועיים. „אין זה נכון שיש מסחר פורח ברשיונות", הוא אמר. „אני חושב שבכל שנה מוכרים 50-60 רשיונות בלבד. המוכרים הם בעיקר פנסיונרים, אלמנות ונהגים המבקשים לפרוש מהמקצוע.

„אני סבור, שהמחירים המשולמים עבור הרשיונות אינם גבוהים כלל ועיקר. רשיון שעלה לפני ארבע שנים 70 אלף לירות, עולה כיום 100 אלף בקושי. דירה שעלתה באותו זמן 70 אלף עולה היום 400 אלף לירות. אני בטוח, שרבים מנהגי המוניות מצטערים על שלא מכרו בשעתו את רשיונותיהם והשקיעו את התמורה בהשקעות טובות יותר. אילו היו עושים זאת, הם היו היום בעלי הון ולא „בעלבולעס"".

— האם ייתכן הדבר שאנשי העולם התחתון ירכשו רשיונות באמצעותך או ישירות מנהגי המוניות?

יוסף לוי: „לא בא בחשבון. כל נהג מונית יכול למכור את הרשיון רק אחרי חמש שנים וגם אז הוא חייב לעשות זאת רק לאדם שהינו בעל כישורים לנהוג במונית. אני לא מאמין שאנשי העולם-התחתון הם בעלי מוניות".

„רק להתפרנס בכבוד"

— האם לא תיתכן אפשרות שאנשי העולם-התחתון יממנו נהג-מונית שכיר חסר אמצעים והוא יהיה בעל-המונית לכאורה, ואילו הם יהיו מאחוריו?

מתווך-המוניות: „דבר זה אינו הגיוני. כל אחד שרוכש מונית מעוניין שהיא תירשם על שמו. מה יקרה אם הם וחלילה ימות האדם שעל שמו רשומה המונית? מי יערוב לכך, שיורשיו יסכימו למוסרה לאחרים אשר יכריזו כי הם בעלי המונית?

מתווך-המוניות עוסק במכירת רשיונות בודדים. לעומת זאת, האפשרויות רבות יותר כאשר מדובר ברכישת חברת-מוניות שלמה על נהגיה. קצין-המשטרה אמוראי אמר, כי אנשי העולם-התחתון קשורים ברכישה מעין זו.

באגף הרישוי של משרד-התחבורה יש כאלה הטוענים אחרת. אמר לי בהקשר לכך אחד מראשי האגף: „ידוע לנו על מקרים שבהם נרכשו מוניות בידי אנשים מסוימים שלא כדי להשקיע בבעלי מוניות או שלא היו בעלי קריטריונים להחזיק במונית. הפתרון נמצא בצורת רישום המונית [illegible] אולם, אין פירושו של דבר ש„תרגילים" אלה נעשו על-ידי אנשי העולם-התחתון".

יש „תרגילים" מסוג אחר: בעל רשיון להפעלת מונית משכיר את רשיונו לאדם אחר תמורת סכום של 800 עד 1000 לירות לחודש. המונית ממשיכה להיות רשומה על שמו של בעליה החוקיים, אך היא מופעלת בידי אדם או אנשים אחרים.

המשטרה אינה יכולה לעקוב אחרי תהליך זה אם נוהג במונית בעל רשיון-נהיגה מתאים. וגם משרד-התחבורה אינו יכול להצביע מעקב אחר כל נהג מונית. שלמה אושרוב אינו רואה פסול בהשכרת מונית. „הרי נוהג במונית אדם בעל רשיון ובעל תעודת-יושר. לכן, מה זה משנה מי נוהג בה. העיקר שהיא משרתת את הציבור כראוי".

מסתבר שיש הבדל: בעל-מונית הנוהג בה בעצמו, או נהג שכיר העובד בקביעות אצלו, מודעים לשם הטוב של התחנה שבה הם עובדים ומעוניינים לשרת את הציבור על הצד היותר טוב, מה שאין כן לגבי נהגים שאינם מזוהים עם מקום העבודה. עובדה „צדדית": אורחים ובעלי-רכב פרטיים יכולים להצביע על עבירות-תנועה למכביר, המבוצעות בידי נהגי מוניות הרואים את עצמם — כפי שעושים זאת גם נהגי אוטובוסים רבים — כ„בעלי-בתים".

אך בכל זאת עבירות של חוק תנועה רחוקות מרחק רב מעבירות פליליות אחרות.

המציאות מוכיחה, כי רק לעתים רחוקות נתפסים בעלי מוניות במעשים פליליים. לפני זמן קצר, למשל, נלכד נהג-מונית, שעסק בגניבת חלקים מכלי-רכב אחרים תוך כדי טיפול במוניתו. לפני כמה חודשים נתפס נהג אחר, שהיה שותף סמוי לכנופיית פורצים וסייע לה בהעברת השלל. אך אלה הן דוגמאות בודדות. המזכיר השני של ארגון המוניות בתל-אביב, יחזקאל פיינשטיין, אומר: „מתוך היכרות אישית עם בעלי המוניות אני יכול לקבוע ללא צל של ספק, כי רובם המכריע הם אנשים מתונים ותרבותיים. אינם עוסקים באלימות וכל שאיפתם היא להתפרנס בכבוד".

ללא תנאים סוציאליים

טוען נהג-המונית [illegible] דגני: „משמיצים אותנו מדי פעם בתחנות לשווא. קודם כל שוכחים שאנחנו עובדים ללא תנאים סוציאליים בכלל. אין לנו חופשות ואין לנו ימי מחלה, ובעיקר לא פנסיה. התמורה עבור רשיון המונית היא הבטחון היחיד שלנו לעת זיקנה. ואם אחרי כל זאת עוד מכפישים את שמנו הטוב — לאן אנו באים?"

מוסיף דגני: [illegible] 10 שעות ביום".

לפני זמן קצר פתחו ארגוני המוניות במערכה ציבורית [illegible] „לפתוח" את הענף ולאפשר לכל אדם שיעמוד בקריטריונים הנדרשים לרכוש אגרת רשיון תמורת סכום ריאלי, ההולם את תנאי השוק (יעקובי לא נקב בסכום, אך הכוונה היא, לדברי מקורביו, לסכום של 40 אלף ל"י בערך).

כאשר שאלתי את השר לסיבת צעדו האחרון, השיב: „קודם כל היה כבר בעתו טיפול בנושא זה. אך הדבר לא הגיע לכלל מימוש מעשי. הכוונה היה להוסיף כמות סבירה של מוניות בכבישי הארץ ובעיקר בערים הגדולות, כדי למלא את המחסור הקיים ולספק את צרכי הציבור".

ארגון המוניות בתל-אביב חזרו לשגר תזכיר לשרי הממשלה, לחברי-כנסת ולאישי-ציבור. שבו נאמר בין היתר: „שוב נתחדש הפולמוס בעד ונגד חלוקת מספרים למוניות ובמרכזו ערך המספר בשוק. כאילו המספר וערכו הינם עיקר העיקרים בדאגה לענף, לתחבורה ולמוסר הציבורי. דרך זו היא פסולה ביותר. מוטב שמשרד-התחבורה יפתור את הבעיות האחרות המציקות עלינו והן — ביצוע חוק הצמדת המוניות הלכה למעשה, ולייתכן של מוניות מהאזורים הקרובים והרחוקים מהגדה, עזה וירושלים המזרחית לעבודה בתל-אביב".

בעיה זו של הפליטות חורגת, כפי שנסתבר, מתחום הויכוח שבין משרד-התחבורה וארגוני המוניות סביב רשיונות הפעלת המוניות.

הסחר היהודי-ערבי

בעיה זו החלה, למעשה, אחרי מלחמת ששת-הימים, כאשר אוחדו ירושלים המערבית והמזרחית. נהגי-המוניות הערביים למדו עד מהרה לדעת, כי בישראל עולה רשיון הפעלת מונית סכום ניכר. הם הוזרזו, איפוא, להוציא לעצמם רשיונות ישראליים, עוד בטרם למדו להכיר את המחירים בשוק הישראלי.

כך קרה, שרשיונות ערביים נמכרו תמורת 25 עד 35 אלף לירות הרשיון לנהגים ישראלים זריזים. ערכם של הרשיונות היה [illegible] גבוה פי שלושה ויותר. חברות-מוניות בינעירוניות צירפו את המוניות שנרכשו מהתושבים הערביים לצי המכוניות שלהם. היו גם חברות שרכשו רשיונות כאלה ומכרו חלק מרשיונותיהן הישראליים וגרפו הפרשי רווחים נאים. בסופו של דבר שמו השלטונות הישראליים את ידם על מסחר זה והסחר היהודי-ערבי נפסק.

כאן גילו הנהגים הערבים את תל-אביב. הם החלו לבוא אליה כדי לעבוד תוך כדי ניצול העובדה שחוק-ההצמדה אינו נשמר כרוחו וכלשונו (דובר ארגון המוניות הארצי טוען, לעומת זאת, שכל המוניות הערביות הנראות בתל-אביב ובערים אחרות במדינה הן מוניות המביאות פועלים ערבים ואינן יכולות לעבוד בפקומות אלה משום שאין בהן מונים).

אבל ללא כל קושי יכולים לבוא לתל-אביב נהגי מוניות ירושלמיות וחיפניות בצלות טובים, ולעשות עסקים טובים. הסיבה — התעריפים המוניות בירושלים ובחיפה זולים מאשר בתל-אביב ומשום כך משלם הנוסע התל-אביבי לעתים לפי תעריף ירושלמי או חיפני שהוא גבוה יותר, אם אינו מבחין בצבע המכסה של המכונית ועוצר אותה לצורך נסיעה מיוחדת. כדי פעם בפעם, כאשר מבחינים הנהגים התל-אביביים בפלישה זו, נוצרים „חיכוכים".

התנאי של אג"ה

בעיה מסוג אחר קשורה בתחנות המוניות בתל-אביב, שמספרן מסתכם כיום ב-25. נהג-מונית המבקש להצטרף לאחת מהתחנות הללו צריך לשלם דמי-פתיחה הנעים מסכום מינימאלי של 2,000 לירות ועד כסכום של 20 אלף לירות (יש בעיר גם תחנה הגובה סכום של 40 אלף לירות [illegible]).

המפקח על התעבורה [illegible], מר יעקב מלכא, „גילה" תופעה זו ויצא נגדה. נציגי התחנות, לעומת זאת, טוענים כי הם צריכים להשקיע סכומי-כסף גדולים בבניינים, סדרנות וכיוצא בזה. ולפיכך אין דבר לגיטימי לבקש תשלום מנהגים חדשים, הרוצים להצטרף כנהגים מן המניין.

האור האדום בענף המוניות נדלק כבר כמה ימים לפני הכרזתו של מפקח-המשטרה אמוראי. הכרזה נחשבת בעיני רבים כמקרית אומללה [illegible] באשר איחדו חברי „אגד" את אזוריו עם הקואופרטיב „דן", אחד התנאים שמתנה „אגד" לביצוע האיחוד, הוא הקימת חוק חבורה ציבורית, אשר יעניק לקואופרטיב המאוחד מונופול.

דובר „אגד", מרדכי שיפמן, אומנם טען השבוע, כי אין כל כוונה לפגוע בענף המוניות. אך ארגוני המוניות סבורים אחרת, [illegible] בין נציגות של בעלי המוניות לבין משרד-התחבורה: באותה אסיפה העלו נציגי המוניות שורה של הצעות [illegible] להכיר במוניות כשירות ציבורי על כל המשתמע מכך: שיתוף ארגוני המוניות בכל הנוגע לענף, ומציאת פתרון לבעיות [illegible] בחלוקת רשיונות להפעלת מוניות.

מסכם שלמה אושרוב: „נהגי-המוניות, שהיו מפורדים [illegible] במשך שנים, הם כיום גוף מלוכד. [illegible] יש לנו מה להגיד במדינה הזאת. [illegible] בכל האמצעים [illegible] במוניות, איש לא יצא נשכר מכך".

מינהל מקרקעי ישראל
בטול מכרז להחכרת מגרש לבנית בית מגורים באבן-יהודה
מכרז מס' ת"א/34/74
מינהל מקרקעי ישראל מודיע בזאת כי המכרז הנ"ל שפורסם בעתונות בתאריך 7.8.1974,
בטל ומבוטל.

טרקלין חשמל
פ. זילברשטיין
חיפה, רחוב הנביאים 25, טלפון 642726
ברשותנו כמות מוגבלת של מכונות כביסה
SIEMENS
SIWAMAT 230
פאר תוצרת גרמניה.

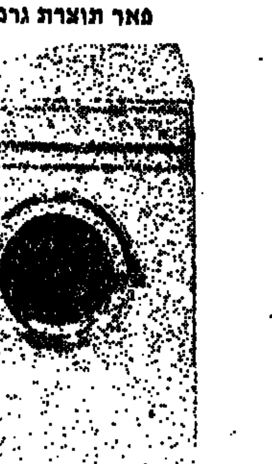

עדיין במחירים הישנים.
כל הקודם זוכה!!!
מוצרי סימנס
עם השרות הנאמן של רדיו קלינוק.

רהיטים
ביריד הרהיט
רהיטים לכל גיל בע"מ
במוצאי שבת 31.8.74 תסתיים מכירת החיסול של עודפי ייצוא ועודפי ייצור של
רהיטי נוער, כונניות, מדפים, מיטות-נוער, שולחנות כתיבה, מיטות לבובה, וכן ארונות לתקליטים, לטפטפונים, באריס וכדומה.
במחירים ללא תקדים!
יריד הרהיט — רח' מנדלי 9 פינת בן-יהודה 64 (במרתף) תל-אביב
המכירה תתחיל בשעה 19.00.
כל הקודם זוכה!
מאיר שליט גרפיקה פרסום

חברת בניה ארצית
מעונינת בציוד בנין משומש במצב טוב
בעיקר רגלי ברזל, רגלי עץ ופגנות
טלפון: 5-4-905473
לפנות: לראובן

הכל כלול בלוח הכפול

פינוי אדמה חפורה
ניתן לקבל 3,000 ממ"ק אדמה חקלאית חפורה בערימה.
בדבר פרטים, נא לפנות: לפזכים, אשקלון, טלפון 2-2261—051 בשעות העבודה.

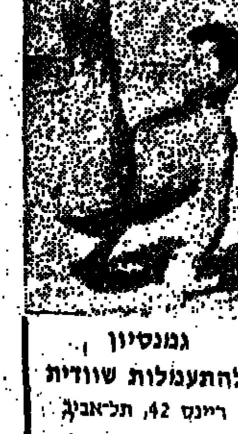

גמנסיון להתעמלות שוודית
ריינס 42, תל-אביב
התעמלות נשים, ילדים, גברים.
פרטים בכל יום משעה 16.00—18.00 טל. 246361

שמור על נקיון ארצך וזכה בפרס
במשך הקיץ יעברו מתנדבי החברה להגנת הטבע באתרי נוף ונופש וחופי רחצה ויחלקו לציבור שקיות פלסטיק לאסוף אשפה. אל השקיות מצורף דף ובו חידון בנושא איכות הסביבה.
פרסי טיולים וספרים יוגרלו כל שבוע בין הפותרים נכונה את החידון.

אולם הפרס העיקרי בו נזכה כלנו אם נשתמש בשקיות ונשמור על נקיון ארצנו הנו ארץ ישראל נאה ונקיה שנעים לחיות בה.
עזור לנו לשמור על נקיון ארצנו, השאר אחריך שטח נקי כפי שהיית אתה רוצה למצוא אותו בבואך להנות בחיק הטבע.
מדינת ישראל משרד הפנים
והחברה להגנת הטבע

האוניברסיטה העברית בירושלים
הפקולטה למתמטיקה ולמדעי-הטבע
רישום ללימודי ה„מוסמך" (M.Sc.)
לשנת הלימודים תשל"ה (1974/75)
רשאים להגיש מועמדותם בעלי תואר „בוגר במדעי-הטבע" ממוסד להשכלה גבוהה המוכר ע"י המועצה הלאומית להשכלה גבוהה או בעלי תואר מקביל מחו"ל, שציונם הכללי הוא „טוב" לפחות.
תלמידים אשר נגרמו להם קשיים ועיכובים בלימודיהם או בבחינותיהם עקב המלחמה או שרות מילואים ממושך ולא השלימו כ-20% מחובותיהם בשנה האחרונה, הדיון על קבלתם יתקיים ע"פ השגיהם הנוכחיים. תלמידים אלה יהיו חייבים להשלים כל חובותיהם לתואר, ברמה מתאימה, עד סוף הטרימסטר השני של שנת תשל"ה.
לימודים לקראת התואר „מוסמך למדעי-הטבע" (M.Sc.) מתקיימים בחוגים הבאים:
מתמטיקה, מדעי המחשב, פיסיקה, סטטיסטיקה, מדעי האטמוספירה, היסטוריה ופילוסופיה של המדעים, כימיה (כיווני התמחות: כימיה אי-אורגנית, אנליטית, אורגנית, פיסיקלית ותיאורטית), ביוכימיה, בוטניקה, ביולוגיה סביבתית, זואולוגיה, אוקיאנוגרפיה (כיוון ביולוגי, גיאולוגי וכללי), מיקרוביולוגיה (בשיתוף עם ביה"ס לרפואה), גנטיקה וגנטיקה שימושית, פיסיולוגיה, ביופיסיקה, גיאולוגיה, גיאוגרפיה והוראת-המדעים.
לימודים לקראת תואר „מוסמך למדעי-הטבע" (M.Sc.) בשיתוף של הפקולטה למדעי-הטבע והפקולטה לרפואה במדעי הרפואה הבסיסיים מתקיימים בכיווני התמחות: אנטומיה, ביוכימיה, פיסיולוגיה, ביולוגיה התפתחותית, פרמקולוגיה, פתולוגיה ותזונה.
ביה"ס למדע שימושי וטכנולוגיה שליד הפקולטה למתמטיקה ולמדעי-הטבע מעניק תואר „מוסמך למדעי-הטבע" בכיווני ההתמחות המפורטים בנפרד.
ההרשמה מתקיימת במזכירות לתלמידים של הפקולטה למדעי הטבע, גבעת-רם.
פרסי-לימודים בסכומים שבין 2,500 — 4,000 ל"י מוענקים לתלמידים מצטיינים לאור השגיהם בלימוד ה„בוגר".
כן קיימות אפשרויות העסקה כעוזרים בהוראה ובמחקר במסגרת החוגים והמכונים של הפקולטה.

הרמס
מדרשה לפקידות ומינהל
נמשכת ההרשמה לקורסי יום או ערב
פקידות
מזכירות
הנה"ח
בפקוח משרד העבודה
חיפה הרצל 44
ת"א בן יהודה 28

טכניקום גרפיקה
עיצוב גרפי; אריזות, ביתנים לתערוכה
נמשכת ההרשמה לקורסי יום וערב, ברמה מקצועית
את בוגרינו תמצא בכל הסטודיות
ברחבי הארץ. שאל אותם בטרם תבחר בקורס המתאים לך:
חיפה, הרצל 44 . ת"א בן יהודה 28

שמלות חופה במחיר
100 לירות
ימכרו במשך תקופה קצרה בלבד
„אביבה"
סלון לכלות
בת-ים, רוטשילד 28, (ע"י המצבה), טל. 870535
אביבה

בבי"ס לגזירה ותפירה
נפתחים קורסים חדשים
ההרשמה מ-4 אחה"צ עד 7
איבנשטיין
תל-אביב, רחוב פינסקר 7

רהיטי „כל גיל"
תל-אביב, רחוב בוגרשוב 26 טל. 280493
מזמינים אתכם לתצוגת ענק.
*חדרי תינוק-נוער
-שולחנות כתיבה
-מדפים
-כונניות
-מיטות
*חדרי שינה

אהבה אפלטונית ואהבה רומאנטית

עם הופעת „שלוש שיחות על ידידות ואהבה" לאפלטון בעברית

מאת ד"ר אורי רפ

אפלטון: שלוש שיחות על ידידות ואה־בה; תרגום והקדמות: י"ג ליבס; הוצ־את שוקן, תשל"ד.

חסד עשה עם הקורא העברי המתרגם רב־הפעלים י"ג ליבס, על שבחר מתוך כל כתבי אפלטון שבתר־גומו שלוש שיחות (ליסיס, המשתה, פאידרוס) וקיבצן בצירוף מבואות. אלה הן שלוש שיחות מתקופות שונות של חיי אפלטון, והמשותף להן הוא נושא האהבה והידידות, שנדון כאן במפורש ובהרחבה.

בשיחה הראשונה, ליסיס, מצליח אפלטון לעשות שני דברים בסיסיים מאוד: מצד אחד הוא מציג את כל השאלות, מעלה תשובות אפשריות הסותרות זו את זו, ומשאיר אותנו ללא פיתרון, כדרכו בשיחות הקצרות של ראשית דרכו. בסופה של השיחה אין אנו יודעים אם ידידות או אהבה אמיתית היא בין שווה לשווה, בין שונה לשונה, או שמא — כפי שנרמז — בין שווים השונים במקצת אך „משתייכים" יחדיו. מצד שני מציגה עצם השיחה הזאת הדגמה של תהליך חיזור (רוחני!) בין גבר לנער, על רקע כל מערכת היחסים הבין־גבריים שהיו נהוגים אז. סוקראטס מבטיח — ומקיים — להראות לבני־שיחו חיזור לא לשם תאוות הגוף, אלא לשם טיפוח הנשמה. הקשר בין המחנך והחניך מבוסס על תשוקה עזה לזרוע זרע בלב החניך, ותשוקה עזה מצד הנער בעל המזג העירני ללמוד ולהתקדם ו„ללדת חכמה".

ביטוי להרגשת מחסור

תיאור תהליך האהבה הנעלה ביותר, ב„המשתה" (עמ' 123) שופך אור על השיחה ליסיס, וזו מצידה משמשת הדגמה חיה למה שנאמר לאחר־מכן באופן שטחי יותר. והכל מתרחש על רקע של אווירה אירוטית בלתי־פוסקת, שבה היופי חשוב מאוד, וקשה מאוד לנתק את הקשר אל הנפש מן הקשר אל הגוף היפה. אם כי חוזרת ונשנית ההדגשה על היופי הפנימי, עד לתיאורו של סוקראטס עצמו בידי אלקיביאדס (עמ' 131), ועד לתפילה שבסוף הספר (עמ' 223): „אנא תנו נא לי שאהיה יפה מבפנים; וכל דבר חיצוני שיש לי, יהא נא מיודד למה שבקרבי".

בשיחות „המשתה" ו„פאידרוס" מפתח אפלטון את הרעיון, שהאהבה היא דרכו של האדם אל כל הנעלה ואל כל המשמעותי בעולמנו (בימינו היינו אומרים: אל הערכים). האהבה עצמה, והאל ארוס המסמל אותה, אינם כליל השלימות: מי ששלם אינו משתוקק ואינו חותר למשהו אחר. האהבה היא ביטוי להרגשת מחסור, כלומר למצב הכפול של היעדר דבר־מה ושל ידיעות בדבר היעדרו ושאיפה לתקנו.

גם הפילוסופיה פירושה אהבת החוכמה; אין זו מציאותן לא של חוכמה ולא של בורות, אלא הדרך אל החוכמה מתוך הרגשת החיסרון הנכונה.

שתיים הן הדרכים המתוארות אצל אפלטון בדרך אל הטוב העליון, אל היש המושלם: דרך האהבה אל היופי, ודרך הלמידה אל האמת. אין אלה שיטות טכניות או סוגים של קאריירה, כי אם אורח־חיים, המעצב אופי מוסרי, שלביט בהתפתחות האישיות של אדם החותר אל השלימות. להיות פילוסוף משמע להיות כפילוסוף; להיות אוהב משמע להיות כאוהב. וסוקראטס מיזג את שתי הדרכים.

כל הנאומים ב„המשתה", שבעה במיספר וכולל נאום השבח של אלקיביאדס על סוקראטס, עוסקים בשלימות האנושית, או ליתר דיוק בהשתלמות — תהליך שאינו מסתיים לעולם כיוון שבשר־ודם אנחנו. אין אפלטון פוסל את תאוות הבשרים (במקרה זה, ובנסיבות ימיו, בין גברים), ואף אינו משבח אותה; הוא רואה בה שלב התחלתי נמוך — וסביר לפרי — שממנו יתרומם אדם למעלות גבוהות יותר, אל אהבה נשגבה וחשובה יותר, אם רק כדי סיפוק יצרו על שיתקדם בגילו ובחוכמה ובהתקדמות, תוך כדי הינזרות מסיפוק גופני, כפי שמתואר הדבר לגבי סוקראטס עצמו.

לא כאן המקום לסכם את עיקרי הדברים. הקורא שיתעמק בספרון זה, גם אם קרא כבר את אפלטון בעבר, יתכונן בא לחגיגה קטנה של חדוות־קריאה. הצירוף של שיחות ומבואות הוא נאה, הספר נוח לאחיזה, והנושא קוסם לנו תמיד (אגב, שלוש פעמים מדגיש העורך שהוא מביא רק את המחצית הראשונה של השיחה „פאידרוס", כיוון שהמחצית השנייה אינה נוגעת לנושא שלנו; אולם למעשה מודפסת השיחה כולה, כולל המחצית השנייה. ברם, אין הקורא ניזוק מכך, ולו בשל התפילה הקצרה והנפלאה שציטטנו ממנה לעיל). אך מן הראוי לומר כאן דבר או שניים על המושג „אהבה אפלטונית", שכל הספר בעצם מוקדש לו.

המושג „אהבה אפלטונית" נתפרש פירושים שו־נים: אהבה הומוסכסואלית, אהבה רוחנית ללא תאוות גופנית, אהבה כרעיון פילוסופי, אהבת המחנך לחניך. הכל נכון וחד־צדדי כאחד. את היסוד ההומוסכסואלי מנסים בדרך־כלל להסביר — ולתרץ — על־ידי הצבעה על מינהגי התקופה ועל העובדה שבאותם ימים קשה היה ליצור קשר נפשי עמוק בין גבר לאשה (אני מפקפק בכך; ובמוכרכן אין לגמור עניין פילוסופי עקרוני בהבחנה בין שתי תקופות ומינה־גיהן). אנסה להלן להסביר בקצרה תפישה אחרת של „אהבה אפלטונית" תוך הנגדה ל„אהבה רומאנ־טית", כשההבחנה תתבסס על ההבדל בין הומו — (מין שווה) להטרו — (מין שונה). הבעיה המוצגת ב„ליסיס": אהבת השווה לשווה, או אהבת השונה לשונה. והתשובה בשאר השיחות היא ברורה למדי: אהבה תיתכן רק בין שווים — אומנם לא שווים לגמרי, אך בעלי שייכות הדדית; לגבר ולנער יש ערכים שווים, וההליכה יחדיו לקראת אותם ערכים „שווים" היא תהליך ההשתלמות לשניהם; הנער יהיה, בסופו של דבר, מה שהגבר המוצלח הינו היום, והלה יתפתח ויזכה לחוות בזרעו בזרע בדור הבא. אין כאן שום מיסתורין: יש עומק, אך הוא צלול וללא תעתועים. אפשר לאהוב רק את הטוב והטוב הוא אחד.

תהום ומיסתורין

לעומת זאת, האהבה הרומאנטית היא קשר עמוק ומורכב בין שני עולמות שאינם דומים ואין ביניהם ערכים משותפים פרט לאהבה ביניהם עצמה. בין עולם הגבר לעולם האשה בספרות הרומאנטיקה רובצת התהום, ומיסתורין מרחפים עליהם, ובעצם לעולם לא יבינו זה את זה ולא יתקרבו זה לזה קירבה של אמת. והאהבה היא הרפתקה בלתי־בטוחה, מסוכנת ומלאה תעתועים. אצל אפלטון אין ערך לאהבה כשלעצמה; תלוי את מה אוהבים; ואילו ברומאנטיקה לאהוב בלבד הרי זה ערך כשלעצמו, למרות האכזבות, למרות אופיים הגרוע של האהובים (רשעים, כושלים, זונות) — עצם אהבתם מאצילה עליהם מנדיבות־הרוח ומסתרות היקום. וזה הבדל בסיסי, אפשר לומר מיטאפיסי, וההבדל בין שני המינים משמש לו ביטוי וסמל.

האהבה האפלטונית אין לה מקום רב במחשבת ימינו, מלבד היותה בסיס לכל מחשבה שיטתית על עצם הנושא. וכי ירהיב היום איש עוז בנפשו לתת גושפנקה פילוסופית וחברתית למשיכה אירוטית ולי־חס של חיזור בין מורה לתלמיד (או אף לתלמידה)! ובכלל; האם אפשר היום לקרוא להוראה חינוך, ולמורה מחנך?!

ושמא יש מקום, בימינו אלה, לדון מחדש בכל הפרשה, לאור ההגות הרווחת והולכת בחוגים מתקד־מים על יחס חדש בין שני המינים — השוויון של השונה, הזכות להיות שונה? אם כך, אולי בכלל־זאת אין להתעלם מזיקה גופנית, אולי בכלל־זאת „אנאטומיה היא גורל", כדברי פרויד, אם כי במובן שונה ומהפכני?

פנחס כהן־גן: מפת אפריקה
מתוך תערוכתו „פעילויות", הוצגה במוזיאון־ישראל, ירושלים.

שירים באווירת „נעילה"

על ספרו החדש של ש. שלום „כי פנה יום"

מאת הלל ברזל

ש. שלום: כי פנה יום, פואמות; כתבים, כרך י"א, הוצאת „יבנה", תל־אביב, תשל"ד.

ש. שלום

קובץ שיריו החדש של ש. שלום טבוע, לכאורה, בסימן הריבוי, המותר על האחדות. המשורר מצרף מקור לתרגום, וכולל באסופת שיריו יצירות מתור־גמות משל מכס ברוד, פרנץ רוזנצוייג, נלי זק"ש, בנימין פונדן, פאול צלאן וסן ג'ון פרס. גם השירים המקוריים אינם בנוסח אחיד. מהם הכתובים בלשון בעלת אופי קומוניקאטיבי מובהק, ומהם שדברם נמסר בלשון רומזת, רבת סתרים וסמלי. חלק מן השירים נצרף בכור־ההיתוך של מיבנה, ששיכלולו בולט לעין, והוא נתון בבתים מהוקצעים, בתבניות ריתמיות מדו־יקות, איכותיות, וכמותיות, ומשועבד לחריזה קפדנית. חלק אחר מסתלק מן החרוזים שבסיומי הטורים. במידה שקיימים חרוזים, הם פנימיים ומצויים בלב הטורים. הם מופיעים באקראי, וכאילו לא מתוך תיכנון מכוון. הריתמוס קיים, אולם די לו בשמירה על מיספר קבוע של הטעמות בכל טור מבלי להתחשב כמעט במספר ההברות הלא־מוטעמות. כאלה הן הפואמות „היות", „עיר", „ברכי נפשי" ו„זהר", שהרגש בהן הוא על שלוש הברות מוטעמות בכל טור; ואף בעניין זה נוהג המחבר בחופשיות־יתר.

לעקרון הריבוי מוסיפה הצטרפותם של שירים, שנכתבו בתאריכים רחוקים זה מזה, בנסיבות נבדלות במקומות שונים, והופעתם בקובץ מדגישה הרגשה וכוונת נתונים אלה. בצד שירים בלא תאריכים, ושי־רים שנאמר עליהם, כי נתחברו בארבע־חמש השנים האחרונות, מופיעים: „הנחש" (כפר־חסידים, תרפ"ז); „המגנן מן הכפר" (חדרה, תרצ"ח); „אשם בבקר" (חדרה, תרצ"ח); „בחורות על החוף מבכות את חותן..." (חדרה, תרצ"ט); „כעניי בפתח..." (בני־ברק, ת"ש); „בנתיב הזורעה והרך" (בני־ברק, ת"ש); ועוד שיר מתש"י.

ברם, החריגה מן היסוד המלכד היא למראית־עין לבד. אדרבה, ההתפצלות היחידה, כאילו להכעיס, באה להעיד על המימד המנוגד. ש. שלום חוזר על שיטה, שנהג לפיה באסופת שיריו הקודמת „מחתרת עיר". אלא שבעוד שהפיצול המדומה מקרב את שתי האסופות אחת לרעותה, הרי היסודות המאחדים בכ־לים זה מזה*). ש. שלום מוליך את שירתו בנתיב הכפול של התפצלות חריפה מחד גיסא והתלכדות איתנה מאידך. גם זו האחרונה, ההתלכדות, עשויה להחליף את בסיסה במעבר מקובץ־שירים אחד למשנ־הו.

חשבון־נפש כולל

התשתית, עליה ניצבים השירים השונים, מכוונת לידי המשורר עצמו במונחים מתוך התפילות יום־הכיפורים: „כמו כחצר סבי בבית־הכנסת / טרם נעילה יפתח השי"ץ" („יום", עמ' 124). כך בסיומו של השיר, החותם את הספר כולו ומעניק לו את שמו: „בלב תורתה וכנפש דם שוחתת / איחל לחטר ,ונסי־ה' / ממך אשר שירי אגיש הלום / לבוא שעריך כי פנה יום" (שם, שם).

בתאריך חיבורו של השיר, שבו מסתיים הקובץ, צויין: „בין כסה לעשור". גם בהגדרתם הכוללת של השירים שלפנינו, המופיעה על עטיפת הספר, בהצהרת המשורר או מפרי עטו, מדובר על „שירת לב צרופה". למדרך, כי עניין לנו בשירים המעוגנים בשעת סיום, וירדו להתעלות, המתגלים בשעת בין השמשות, עם התקרבות מוצאי היום הקדוש. סימנים חיצוניים אחדים, הקושרים את הספר במכלולו לנוס־חאות „הימים הנוראים", נמצא גם במקומות אחרים. שמותיהם של שלושת המדורים הראשונים בספר „ספי־רות", „צירופים" ו„אזכרות" מוליך לתבנית: „מלכיות", „זכרונות" ו„שופרות". השיר „אשמנו" (עמ' 90) מונה עניינים חטאים בדומה ל„על חטא". הטור „תבוא לפניך תיקתי" („שתיקה", עמ' 66) וכן טורים אחרים בנויים בדגמים מתוך הפיוטים לימי התשובה. הדין ות־חיה, הפואמה הראשונה, במקביל לאחרונה, מזכירה תפילות וניגונים שונים את „ונתנה תוקף" ומד־ברת על „נעילת שער אחרונה" (עמ' 16—18).

ההתקשרות לאווירת „נעילה" מוסיפה לגוון חסא־די, האופייני לשירת ש. שלום ומעטיר אותה את סממן האלגי. המשורר מציב לנגד עיניו את תכנוני נחום של ניגוני הזדככות ותפילות זכות, הוא מעדיף במה מישורים גילויים של הצטנעות, על פני מה שעלול להוסיף מידה של עוצמה. עדות חיצונה, אבל נאמנה, מצויה בהחלפת האות, שבה נכתבו קובצי שיריו האחרים, האות הגדולה (להוציא שימוש באות קטנה בקטעי מבוא, שמות, טורים הנכתבים כרצף הערות שוליים וחתימה) הוחלפה באות קטנה. במיוחד מצטרף האלגי להרגשה של נעילת החיים, הזכרה כי המוות בשער מלווה את שירת ש. שלום מראשיתה. אבל בשירים האחרונים היא זוכה להתחזקות כפולה ומכופלת. מכאן גם הרצון לעריכת חשבון־נפש כולל, האופייני להלך־רוח של „פנה יום".

בשלוש הפואמות הראשונות (וכן בפואמה האחרונה) עובר „האני השר" לתחנות־חייו החשובות, הן מתייצ־בות יחדיו במאזן הכולל. כך גם בשירים הקצרים, שיש בכל אחד מהם נערך סיכום. ואף בחרך המשפט היחיד, המעריך את מי שניצב בלב השיר לשבט או לחסד. כאן, במחומה, המפתח לסגניתו של המשורר לשירים מוקדמים שלו ולשירים של משוררים אחרים. השירים שכלל ושנכתבו בזמנים מוקדמים וזותה, נח־רזים אף הם כולם על חוט ההתבוננות המחודדת, המסי־כמת. השירים אינם אפיזודיים, אלא הופכים בבואה להוית שלימה. גם אם מצטייר בהם מאורע בודד, אין הוא אלא בבואה לשאלת השאלות: טעם הקיום וסי־כויו.

השירים המתורגמים נבחרו בקפידה. יצירה אחת של משורר, כאשה לכולם אופי של שירי־המצות, לובשים עולמות שלמים בכיב אחד, מושיב המוות אף גם להם. נלי זק"ש שרה על השואה, בנימין פונדן בנה נוסח מציבה, פאול צלאן לוחש על העפר, אף על פי שהשיחים נאחזים ברמזות מסויימות, הם תוב־עים גורלות. נמצא, כי כשפונה המשורר אל דברי שיר משל אחרים, הוא פונה אל הקרובים לו קירבת־נפש־וביטוי, הצטרפות שיריהם לשיריו איננה איפוא עניין טכני, אלא מתוחי, קרוב ורחוק נאספו, כדי לומר את מסוקם האחד, הצרוף.

ה„נעילה" כמצב ארכיטיפאלי, שסימניו הם התייצ־בות מוחשית מול גור של קץ; החובה לערוך את חשבון־החיים מתוך אומץ; והנימה של צקון־לחש — מחוקות אצל ש. שלום את המתח, הקיים בשירתו גם בלאו הכי, בין „אין" ל„היות". התיבה „אין", בצירו־פים שונים ובריבוי גוונים של משמעות, היא מלת החותם של השירים שבתכנו „כי פנה יום" (ראה „חיות", עמ' 7—14). כך בשיר הראשון, שכל כולו העמדה קוטבית של התאפסות ה„אני" ויציאתו מ־שלילה לקיום מסוג חדש. גם בשירים שאינם מציבים ניגוד חריף מעין זה מצוי העימות שבין ה„אין" ל„יש". אלה האחרונים מופיעים בכינויים המפורש, או בלבו־שיהם המטאפוריים: בלימה, אפס, ישימון, מידבר, ערופים, שפתי־טובע, עמקי־רפאים, הכל מת, נחש, שאול, דריסה, טיף של אובד, גוף דועך — הם בבואות למצבי האינות, זרימה, וריעה הצצה מעבר לפרגוד, מילים לובשות הויה, הטבעת מראה למתת בטרם יהיה לאין, בניה, זוהר — הם אספקלריה להדברת הכוח המאפס. כך, למשל, מתחלף ה„אין" ב„קין" ו„ריק", וה„יש" ב„עיר", בשעה שמדובר במשורר הבונה בנפ־שו את מיבצר קיומו. נפשו תרחי משמע, מתוך נפשו ובתוכה („עיר", עמ' 24—30).

עיקוב אחר השירים, אחד לאחר, יגלה דגם קבוע מעין זה החולש על הפואמות „היו" ו„עירי", הדגם החוזר יוצר רציפות טניטית בין השירים בעלי התבנית והמטאפוריקה הנבדלות, המלה „אין", החוזרת ונשנית, באה להעיד על קביעותו של השורש האחד. ההבדל בין הקובץ החדש לקודמיו מתמצה בהפרת כלשהי של השוויון בין הכוחות הנאבקים. תמיד יש אצל ש. שלום מעין איזון בין החולף ובין מה שבא להציב לו סייג, ואף ניתנת עדיפות לכוח היוצר. בשירים האחרונים נכון בעל השיר להטות מעט בטפח את הכף לצד הכליה. השיר „גורל" (עמ' 49) מספר על בת העש־רים, שנחלצה מכל צרה, עד שנדרסה על־ידי מכונית־המשא. זהו סיפור־משל לכל באי תבל. ואם בבת עשרים כך, ב„אני העיר", המונה את שנותיו מתוך ראיית המוות המתקרב, על אחת כמה וכמה.

יצויין, כי אין ש. שלום נתפס לעמדה של הרכנת־ראש, או אפילו של צידוק־הדין. המשורר ושירו הם צד בדראמה הגדולה, שבה מתמודד החולף עם הקיים, המוגבל והקצוב עם נטול המידות והנצחי. משמסתלק היום, אין המשורר נכנע לערב. אבל אין הוא יכול להימנע מהסטת הרגש, ומחיזוק, ולו גם ארעי, של הקוטב המכלה.

דמות־מופת להזדהות

אחת מתולדות הלוואי של החיפוש אחר מוצא מן ה„אין", היא הדביקות בזולת. ברוב שיריו של ש. שלום ה„אני" איננו רק חילוף אותיות של „אין", אלא גם הלוחם המנצח, העשוי להדביר את מתנגדו ולהתאבד בעל־כורחו חומר נברא ובתמיד. בשירת־העבר של המשורר נחלים סמל ומשל להדברת ה„אין" בזולת ולאו דווקא ב„אני", הרעיה, שניטל מאור עיניה. מו־פיעה כדמות־מופת להזדהות שעה שמדובר בהדגמת כוח המהפך את האינות להויה פורה, בעלת עוצמה. ההתחלות הנמורה מודיעה את הפיוטן ועושק אותו באופן דיאלקטי ל„והרי", הרעיה נעשית לתמונת־בבואה, שבה משתקף עולמם של שניים: האיש ואשתו, כסניף וכמצע לעולמי העולמות כולם.

הגליונים בתחום הצורה אף הם פועל־יוצא מהלך־הרוח החולש על השירים. מיבנה השיר משקף את יסודותיו, עוצמת ההרגשות, הקשורות בתחושת הקץ, מביאות בעקבותיהן שלשלת בצומת של מראות, מוצאת הוסעתן של התמונות מן העבר, הקצב והלחץ של הזכרונות מחייבים נוכחותו של שיר הבנוי על תפיסה של „זרימה", שבה אין מקום לחרוז ולריתמוס מדו־יקים, שעת וידוי אף איננה כשירה לשפה ניומות. מצליחה על הדברים להיאמר במפורש ובמלוא כל האפשר. בדרך זו נקבע האופי הצורני של השירים שבמדור „סטירות". מצד שני ידע המשורר את מעמדו של השיר עצמו ב„יש" המנצח את ה„אין", כי קשור לתהגלות, איפוא, הכוחו לתראותו בצורה המשוכללת ביותר, כבכיש מושלם בתבניותו ובמראותו, על כן מעונין המשורר להציב כנגד השירים העשויים לפי עקרון ה„זרימה", שירים מוקפים, שהכל בהם קצוב ומלוטש, התקבולת המושלמת, המיקצב והחרוז המוד־יקים מצטרפים להוכחה כי ניתן להתנצח עם ההת־אפסות ולכובשה.

אכן, עולה בידיו של ש. שלום לכתוב שירים, הרואים לפניהם נעילת שערים, אך בעצם הוויתם הם הופכים לפותחי שערים. כמאמר המשורר: „נעלה / מעלה / ליפול" („יהול סגל", עמ' 59). היעול הנבחר (סגל — צבע, וסגולה — דבר נבחר) אינו מתעלם מן הגורל הבלתי־נמנע של מוות ונעילה. אולם אדירה תוחלתו לגונן גם את אלה ולעשותם מכשיר להתעלות וליצירה.

*) על היסוד המאחד את השירים שנתקבצו באסופה הקודמת אני עומד במסתי „עיון ב„מחתרת העיר" לש. שלום", „פרמלית", תשל"ב, עמ' 180.

בלוק
תשחרר מסבך נהול חשבונות ודוחות
מס הכנסה
בלוק עושה עבורך את כל העבודה:
● עריכת דוחות וטפסי מס־הכנסה והצהרות הון
● טפול בזכויותיך לקבלת החזרים והפרשים ממס הכנסה
● נהול ספרי־חשבונות, משכורות וזכויים לעצמאים ושכירים
● בקשות לשנוי גובה מקדמות
שרותי מסים לעם במחירים החל מ־25 ל"י
ערבות
אנו מבטיחים הכנה מדוקת של כל דו"ח מס הכנסה. אם שגינו וגרמנו לך קנס או ריבית — נשלם אותה עבורך
ה.אר. בלוק
שרותי המסים הגדולים בעולם עם יותר מ־6000 משרדים
תל־אביב: כבר מלכי ישראל 5, טל. 234785
חיפה: עמק הזיתים 12, טל. 525256
ימים א'־ה' מ־10-9, 19-16. יום ו' מ־1-9
הכנס לשיחה ללא התחייבות מצידך

בית־הוב טוב־טוב
דיזנגוף 93, ת"א. טל. 227910
„צלילים קטנים מיצירות גדולות"
ערב מהנה במפגש שקט ונעים לצלילים נפלאים
ממבחר תקליטי מוסיקה קלאסית
פתוח ערב ערב 21.00 — 02.00.

משרד האוצר / אגף החשב הכללי
מינהל הרכב הממשלתי
מכרז מס' 12/74
מינהל הרכב הממשלתי מזמין בזה הצעות מחירים ממוסכים
לביצוע תיקונים ברכב ממשלתי
בעיר חיפה
מסמכי המכרז ופרטים נוספים אפשר לקבל במינהל הרכב הממשלתי ברחוב יהודה הימית 31, יפו, מתאריך 30.8.74 — 11.9.74 בין השעות 8 — 13.
את ההצעות יש להגיש למינהל הרכב לא יאוחר מיום 11.9.74.
מינהל הרכב אינו מתחייב לקבל את ההצעה הזולה ביותר או הצעה כל שהיא.

מועצה אזורית מרום הגליל — מירון
טלפון 067/38881
מוזמנות הצעות מקבלנים לבצוע עבודות הבניה דלהלן: —
א. מכרז 9/74 בנית 5 מרפאות סטנדרטיות בישובי המועצה: באמירים, בירייה, שזור, שמאי, שפר.
ב. מכרז 10/74 בנית בית כנסת — באביבים.
התכניות ומפרט טכני ניתן להשיג במח' הטכנית של המועצה (נא לקבוע הזמן בטלפון 067/39381) במשרדי המועצה במירון, תמורת תשלום —.100 ל"י לכל מכרז.
הצעות יש להגיש במעטפה סגורה ועליה רשום מס' המכרז לתיבת המכרזים של המועצה עד יום 30 לספטמבר בצרוף ערבות בנקאית בגובה 5% מערך ההצעה של הקבלן.
אין המועצה מתחייבת לקבל הצעה הזולה ביותר או הצעה כל שהיא.
שמעון קדוש, ראש המועצה

מיידי
גדעון
חברה לעבודות אינסטלציה מים, ביוב, פיתוח בע"מ
עכו, דרך החרושת, מס' 4
מכריז על: מבצע מיוחד לחגים
הנחה של 20% לכל המבוטחים החדשים הנרשמים עד 20.8.74, בטוח, שרות ותיקוני אינסטלציה, מים, וביוב, תמורת תשלום של —.6 ל"י לחודש בלבד (עד 30.9.74), השרות ינתן (ללא חומרים), משך 24 שעות ביום בכל תקופת הביטוח.
פרטים והזמנות: חב' גדעון בע"מ, עכו, דרך החרושת 4
טלפון 04—910008, 04—912814, 04—913739

„סוכה קומפלט"
טלפן 780227 ותקבל מיד סוכה מושלמת המורכבת: מסולת נצח או סוכת שער הגולן, סכך לנצח ודפנות לנצח. אפשר לקבל גם כל פריט בנפרד.
הזמן מיד פן תאחר
הובלה חינם לכל חלקי הארץ למזמין סוכה קומפלט עד לראש השנה.
בני־ברק, רח' ר' עקיבא 24, פינת ישעיהו
בברכת כתיבה וחתימה טובה

קרית התעשיה ע"ש י. מ. סלומון - יהוד
מציעה למכירה
במרכז איזור התעשיה ביהוד
מבנים
לתעשיה ומלאכה
בכל הגדלים
בקומות, מרתף, קרקע וקומות עליונות
כניסה — נובמבר 1974
השקעה בטוחה וכדאית
פרטים: „מראות נוף" בע"מ, פ"ת, רח' גורדון 7
טלפון 903882, בין השעות 16.00—19.00.

למכירה בהזדמנות
דוד קיטור במצב עבודה
שטח המסה חד מ"ר, לחץ עבודה 8 אטמ' עם מבער אוטומטי למזוט, תקשורת מים ודלק ואריבה.
לפנות ל„אסיא", מעבדות כימיות בע"מ, טל. 915021 למהנדס המפעל.

הועדה המחוזית לתכנון ולבניה
מרחב תכנון מקומי ראשון־לציון
הודעה על פי סעיף 149(1)
לחוק התכנון והבניה
תשכ"ה—1965
ניתנת בזה הודעה, כי הוגשה לוועדה המקומית לתכנון ולבניה ראשל"צ, בקשה להתיר הקלות על חלקה 4 בגוש 3936 ברחוב סמילנסקי.
לפי תכנית מתאר נמצאת החלקה הנ"ל באזור מגורים ב', ומותר לבנות עליה בית מגורים בן 4 קומות.
בקשת בעלי החלקה היא: 2% למגורים לכל הבית.
לכל מי שיש התנגדות מאיזו סיבה שהיא לבקשה הנ"ל, יואיל להגיש לוועדה תוך המועד של 15 יום, החל מיום פרסום הודעה זו, באם לא תתקבל כל התנגדות בתקופה הנ"ל, תובא בקשה זו לאישור.
ח. ניסטיין, יו"ר הוועדה המקומית לתכנון ולבניה ראש העיריה

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשל"ה
בבית־הספר
לאמנות הבימה
שליד המרכז לתרבות וחברה ע"ש רוטשילד בחיפה
פרטים והרשמה במודיעין „בית רוטשילד", שדי הנשיא 142, חיפה, 83424, טלפון 04-82749

דחוף!!
לרגל נסיעה לחו"ל מועדון לביליארד מתחסל!
מעוניין למכור כל הציוד כולל 3 שולחנות חדשים + שכבה 120 מ"ר + רהיטים ביתיים + (דלתות וחלונות) + גג רעפים
טלפון 933940

למכירה
במרכז הארץ (כולל הובלה)
חצץ גרוס
מאבן ואדי מסוג בוקשר (מ־2 עד 2½ אינץ')
טלפון: 03—789586 מ־17.00־19.00 (לא. בשבת)

שטיחים פרסיים מיובאים
לרגל הפתיחה מחירי הנחה
אצל „אפרים" בית השטיח
רח' בן־יהודה 187 ת"א טלפון 241388

למכירה
בתים חדשים 6—8—10 מ"מ
במחיר הזדמנותי
לפנות טלפון 440568 פרט לשבת

300 ל"י פרס
למוצא מכונית אודי 100 GL אחובה
מספרה 308—063
טלפון 797829 824774

שבוע הקולנוע הישראלי בצפת
(במסגרת חודש האמנות)
2.9: פתיחה חגיגית בחסות שר התיירות מר מ. קול, אורחי הכבוד — ריימונד בר (המפקח איירונסייד), דון גלאווי (סרג'נט אד בראון). סרט הפתיחה: היער הקסום.
3.9: הקרנת סרטים ישראליים
4.9: יום עיון של רכזי מועדוני הקולנוע ● הקרנת סרטים ישראליים.
5.9: יום עיון כנ"ל ● הקרנת סרטים ישראליים.
6.9: קבלת פנים לאורחי שבוע הקולנוע הישראלי ע"י אמני צפת.
7.9: תצוגת אופנה ע"י „אילן" ● טקס חלוקת פרסים לשחקן, שחקנית, במאי ותסריט הטובים של השנה ● סרט הנעילה.
במסגרת הפסטיבל יוקרנו הסרטים (3 פעמים ביום): היער הקסום (אמלש) חגיגה לעיניים ● אדם ● צרלי וחצי ● עיניים גדולות ● חכם גמליאל ● לאן נעלם דניאל וקס ● שרית ● הבלש האמיץ שוורץ ● קוראים לי שמיל ● שלום
במסגרת שבוע הציור והפיסול תפתח ב־2.9 בבנין מוזיאון הדואר תערוכה של אמני קרית האמנים מנחם שמי, מרדכי לבנון, אלוואיל אריה, מרוה אריה, איסקוב, סוניה זקס.
למתאכסנים בבתי המלון השייכים להתאחדות בתי המלון בצפת ינתנו חינם הזמנות לאירועים.
וועדת הקייט והתיירות — צפת

אוניברסיטת חיפה
מזכירות ההרשמה וקבלת תלמידים
לוח לבחינות המיון ולבחינות כניסה אחרות
מועד ג'

חוג	תאריך	שעה
בחינת מיון כלל־אוניברסיטאית למועמדים שלא נבחנו במועד א' ו־ב'	2.9.74	09.30
ערבית	8.9.74	10.00
אנגלית	9.9.74	09.00
צרפתית	17.10.74	09.00
ספרות כללית	4.9.74	09.00
אמנות — יצירה	3—4.9.74	הזמנות אישיות תשלחנה
אמנות — תולדות	1.9.74	09.00
המחלקה להכשרת מורים	10.9.74	10.00
כלכלה) סטטיסטיקה) מתמטיקה)	5.9.74	10.00
כלכלה מסלול חד־חוגי (בחינה בתנ"ך)	20.9.74	09.00
בדיקה בעברית למועמדים אשר סיימו בתי־ספר בהם שפת ההוראה לא היתה עברית בחו"ל	3.9.74	10.00
בארץ	29.8.74	16.00

* הנבחנים חייבים להציג תעודת זהות

המרכז להגנה ובטיחות
מכשירים נגד התחשמלות המורכבים ע"י חשמלאים ולא ע"י אנשים חסרי ידע בחשמלאות.
המכשירים מותקנים ע"י המרכז להגנה ובטיחות ב־3 אפשרויות:
בתוך הדירה
בארגז החשמל
בתוך קופסת מתכת נעולה (למניעת גניבת המכשיר)
אחריות ניתנת ל־4 שנים.
המשרד הראשי: טורי זהב 7, תל־אביב, טלפון 30383

פסיכיאטריה ואדריכלות

מאת מיכאל קון

לעיתים קרובות עשיתי הקבלה בין האדריכלות לרפואה. שתי הדיסציפלינות מורכבות מאוד. שתיהן עוסקות בחיי־אדם: האחת — מבחינת תקינות תיפקודו האורגאני (ובתוך זה התיפקוד הנברולוגי והנפשי); השנייה — מבחינת עיצוב סביבתו הפיזית והסדר תהליכי החיים האישיים והחברתיים בתוכה. שתיהן מבוססות על שמע של ידע מדעי וטכני, שהשימוש בו נעשה בדרכים המיוחדות לכל מיקרה ותנאיו.

משום כך ניגשתי בסקרנות לקרוא את ביקורתה של ורדה רזיאל־ויזלטיר („ידיעות אחרונות", 9.8.74), על ספרו של ד"ר פרנץ בריל „בדרך לפסיכיאטריה הומאניסטית". קיוויתי למצוא בה מידע כלשהו, ולהפתעתי מצאתי עולם ומלואו.

לאחר שסימנתי בעט־לבד צהוב את המשפטים המבטאים את עיקרי השקפתו של ד"ר בריל ואת עיקרי הערכתה של המבקרת — נראתה הרשימה צהובה למדי. לאחר זאת, כשחזרתי וקראתי, נוכחתי שאני יכול לשכתבה במלואה, כפי שהיא, ולייחסה לאדריכלות, תוך שינוי מונחים וקונטכסטים בודדים.

נכונותו זו של מאמר־ביקורת על ספר העוסק בפסיכיאטריה ישראלית לגבי אדריכלות (אף היא ישראלית) — אינה בלתי־צפויה, כי ביסוד השקפתו של ד"ר בריל (ושל מבקרת ספרו) מונחת גישה אכזיסטנציאליסטית חובקת־כל, הקובעת קריטריונים להערכת כל החשוב בחיי־אדם ללא הבדל שטח ועיסוק. יש כאן זהות־צורה, המתחייבת מן המיבנה ההגיוני והערכי הנבנה על הנחות־יסוד משותפות, ואפילו זהות.

*

עוד לא קראתי את סיפורו של ד"ר בריל, אך כבר עתה יכול אני להסתמך על דעותיו, או על דעותיה של ורדה רזיאל. מבעד לדבריה ברור לי הוויכוח של בריל עם הרפואה והפסיכיאטריה המ־מוסדים וה„מדעיים" כביכול. ויכוח זה קיים כיום, בדיוק באותה צורה, גם באדריכלות. והרי דבריו של ד"ר בריל: „כמיהתו (של הפסיכיאטר) לפתרון לפי הדגם של המדעים המדוייקים יכולה להתממש רק במחיר צימצום עולמו המחשבתי והידלדלותו במסגרת הביאולוגית־אורגאנית". דברים אלה נכונים, כמו שהם, לגבי האדריכלות. לשם הבהרה אוסיף עליהם: כל גישה אדריכלית, שהיא אך ורק צורנית, תכליתית, כלכלית, אירגונית, פונקציונאלית וקונסטרוקטיבית — חוקה עליה שתביא לצימצום עולמו המחשבתי והידלדלותו של האדריכל במסגרת ההנדסית־כלכלית־מינהלית.

ד"ר בריל גורס „תפישת האדם כיצור הפורץ מעבר לסייגים שתחם לו הטבע, ראייתו כיצור הקובע את גורלו הוא. [illegible] חיותו נתון בחוק העולם הביולוגי". כזו היא בדיוק תפישתו של האדם על־ידי האדריכלות ההומאניסטית החדשה. הרואה את תפקידה לא ביצירת מיסגרות מוכתבות ודטרמיניסטיות להתנהגות תכליתית אחידה של כל פרט, כי אם ביצירת מיסגרות פתוחות, המאפשרות לכל פרט למצוא בהן ביטוי אישי לדרכו המיוחדת בחיים. הגישה הראשונה רואה מטרה לעצמה ליצור סביבה אנושית אחידה, מוסדרת וכפייתית, כדוגמת כיכר־המדינה בתל־אביב. השנייה גורסת סביבה אנושית מגוונת, שרק הנוהגים והמושגים המשותפים לכל מקנים לה אחידות שבגיוון, כדוגמת ירושלים העתיקה ושכונותיה. הראשונה היא היוצרת את „גן־החיות האנושי", המתואר בספריו של דסמונד מוריס; השנייה — סביבה אקולוגית פתוחה.

ורדה רזיאל מזכירה ברשימתה את משנתו של ויקטור פרנקל (תורת ה„לוגותרפיה"). כיום אפשר למצוא את סיפריו („האדם המחפש משמעות") אצל אדריכלים שאינם משלימים עם השקפות־היסוד האנושיות והחברתיות של האדריכלות המקובלת, והמחפשים להכיר ולהבין ביתר עמקות את הצרכים האנושיים, שמתפקידם לתת להם סיפוק וביטוי. והרי דברי ורדה רזיאל: „ד"ר ב. ל מגלה אחווה כלפי התורה האכזיסטנציאליסטית, אשר דוחה את אידיאל־הסוכריה של האדם ה„מאושר" ו„חסר הקונפליקטים" ומעדיפה במקומה את האדם הלומד לחיות עם אשמתו ועם חרדתו — רגשות הבסיסיים להווייתנו כאנשים. מאבקו המרכזי של האדם אינו איפוא לשם איזון יצרים אלא למציאת משמעות לחייו", ולהלן: „מציאת ערכים לאדם, ולא חשוב מה הם, מהווה כנראה, אחד היסודות האיתנים לבריאות הנפש".

*

ה„אידיאל־הסוכריה", המבטיח „אושר" ו„חוסר קונפליקטים" — מוכר לנו היטב מתחום התיכנון ועיצוב הסביבה. רוב המתכננים כיום גורסים תיכנון ערים (ותיכנון אזורי) ליצירת מערכות, שבהן יאוזנו כביכול הניגודים הקיימים בעיר ובאיזור, ויימנעו קונפליקטים בין קבוצות תושבים בעלות אינטרסים מנוגדים, עד כה לא הצליחו ליצור מצבים באלה. וכל פתרונותיהם ודרכי פעולתם היו מסוג הפתרונות ה„מדעיים" הטכנולוגיים, שכאמור מצמצמים את תפישת האדם ומגמדים אותו לדמות סטריאוטיפית עלובה, המונחת על־ידי פרקים וכללים המוטלים מגבוה. ה„אידיאל־הסוכריה" מבוטא היטב באדריכלות ובעיצוב העירוני, הרואים את המערך הצורני־האסתטי כאמצעי להפוך את בני האדם ממתח־יצרים אומללים לבעלי שלווה והארמוניה הדוחה את כל הקונפליקטים.

השקפה זו לא הצליחה, כאמור, ליצור סביבה אנושית בעלת משמעות ואיכות אכזיסטנציאלית (ראה כשלון „יצירות־המופת" כגון ברזיליה, צ'אנדיגאר, האופרה בסידני, ה„האביטט" של ספדי במונטריאול), לעומתה אפשר טוב להציג את ה„באלאגאן" המלא קונפליקטים של ירושלים העתיקה, את הססגוניות המלאה חיים של השווקים בכל העולם, את שכונות־העוני של נאפולי ושל ונציה, את הפאבלות (שכונות המחונים) שליד ברזיליה.

*

הבעייה העומדת בפני האדריכל, המנסה ליצור סביבה בעלת משמעות, היא: איך ליצור צורות של חלל ושל מבנים המחזקים [illegible] שלא

(סוף בעמוד 4)

מפני מה מוסיפה המיקריות להתקיים

מאת פרופ' בן־עמי שרפשטיין

באחרונה אני עוסק, כרגיל, בקריאת אגדות־עם. ברצוני לספר אחת מאלה. זהו סיפור כל־כך פשוט, עד כי כמעט איננו סיפור. אבל בכל־זאת מעורר את הדמיון, אגדת־עם זו היא אחת מאלו המסופרות על־ידי שבטי היורובה, שעשרה מיליון מהם חיים באפריקה, בניגריה ובדהומיי. הסיפור שעליו אני חושב הוא על שניים מאלי היורובה — אשו ואיקו, או המיקריות והמוות. אשו, שהוא האל של המיקריות, או הסטייה או הקאפריזה, הוא כמובן אל שקשה להבין אותו. כשהוא מופיע — מתרחש משהו בלתי־צפוי. הוא רובץ בשערי העיר, בדרכי־המלך ובפרשות דרכים. ובכל אחד מן המקומות הללו הוא גורם למיקרה, המשנה באורח בלתי־צפוי את חייהם של בני־האדם. הוא, כמובן, גורם להם הרבה צרות. אך הוא, כמובן, אל גדול.

כפי שמספר הסיפור, היה רק אחד שלא פחד מאשו, זה היה איקו, אל המוות. איקו שמע על הדברים שעשה אשו, ושבהם הטריד את האנשים. הוא שאל: „מפני מה אין מישהו נוזף באשו? מדוע אין הוא נענש?" האנשים ענו תמיד באותה דרך: „מי נועז עד כדי שינזוף באשו? הנזיפה היתה מביאה רק אסון". איקו, המוות, אמר: „טוב מאוד. לכן עליי, על המוות, לעסוק באשו". ואיקו הפיץ בשורה בכל ארץ היורובה, בה הודיע שהוא יתמודד עם אשו בדו־קרב. כשאשו שמע על האתגר, אמר: „איני פוחד מאיקו. ניפגש, נילחם". הוא הלך לידידו, האל חוזה־העתידות, ואמר: „המוות רוצה להילחם עמי כדי לגלות מי מאיתנו הוא החזק". ידידו ענה: „מי יכול להילחם עם המוות?" אשו ענה בכעס: „מי יכול להילחם עם אשו? סדר את העניין עבורי. ניפגש. נילחם. אחסל אותו".

ואכן, הידיד, האל חוזה־העתידות, סידר את הדו־קרב. הגיע יום המלחמה. איקו בא בליווי הזמרים והמתופפים שלו. בא גם אשו בליווי הזמרים והמתופפים שלו. אנשים הגיעו מכל מקום, כדי לחזות בדו־קרב זה, והקהל השתרע מהשוק עד לגבולות החיצוניים של העיר.

אשו התקדם, כשהוא מנופף באלת־המלחמה הגדולה שלו ושר שיר של בוז לאיקו, המוות: „לאביו של איקו לא יהיה בן! לבנים של איקו לא יהיה אב! לאשתו של איקו לא יהיה בעל! איזה כסיל הוא איקו!" הזמרים והמתופפים של אשו חזרו על השיר. ההתעוררות היתה גדולה. ואז איקו, המוות, התקדם, כשהוא אוחז בידיו את חרבו ואת מגינו, ושר: „היכן המשפחה של אשו, שתקבור אותו? מי ירחץ את גופתו ויכין אותו לקבורה? מי יישב על גופתו עד שהיא תיכנס לקבר? מי שיציב את כוסית־המשקה שלו, כשיתמלא קברו, יבוא מהר!" הזמרים והמתופפים של איקו חזרו על השיר. הרעש בשוק היה מחריש־אוזניים.

ואז נפגשו שני הלוחמים. התחיל המאבק. רגליהם העלו ענן של אבק שחור. אשו, המיקריות, היכה באלה שלו שוב ושוב. אך איקו, המוות, היה מהיר וזריז. אף פעם לא נפגע בו אלתו של אשו. אשו היכה מכות אדירות, כשאלתו נגעה באדמה, נשמע צליל של רעם. האלה הקימה רעש של רוח חזקה כשחצתה את האוויר. אך לבסוף תפס איקו, המוות, את אשו, השליכו ארצה, וחטף את האלה מידו. הוא הרים את האלה מעל אשו כדי להרוג אותו.

בקהל נשמעו קולות של חרדה. ידידו של אשו, האל חוזה־העתידות, רץ קדימה, לקח את האלה מאיקו, המוות, והציל את ידידו מכליון. וכך קרה, שאף־על־פי שאשו הובס על־ידי איקו, הוא לא מת, אלא ממשיך לחיות. וכך קרה גם שאמרו בני־האדם: „אי־אפשר לשלול את החיים מן המוות, אך המיקריות, שהיא הסטייה והקפריזה, מוסיפה להתקיים יחד עם המוות".

עד כאן הסיפור. ודאי נכון הוא שהמיקריות מוסיפה להתקיים ושהיא מפריעה לחיינו לעיתים קרובות. לכן ייתכן שהסיפור נכון. ודאי אין הסבר טוב יותר לאי־היכולת שלנו להבין מה מתרחש בחיינו ומפני מה.

*

המאמר מבוסס על: Eshu and Death, from H. Courlander, Tales of Yoruba. Gods and

התקשרות לשורשים

על הרומאן „יונה מחצר זרה" למשה שמיר

מאת יוסף אורן

משה שמיר: „יונה מחצר זרה", הוצאת „עם עובד", 307 עמ'.

„יונה מחצר זרה" מעיד בבירור על כוחה המסרת של התמורה הרוחנית־התנהגותית, שעברה על משה שמיר בעשר השנים האחרונות, לאחר שהשתחרר מ־המוגבלות האידיאית של בני „דור בארץ". ההנחה הרוחנית העיקרית של בני דור מלחמת־השיחרור היתה, שבן־הארץ הינו חוליה־בראשית בתולדה הארץ־ישראלית, שסימנה הבולט ביותר — הפריצה ממעגל הדורות של הוויית הגלות. הביטוי המיידי של בני הדור לאמונת־נעורים יומרנית זו התמקד במרידה כוללת בסמכותה של ההגות הלאומית, שאותה הגו בה האמינו ועל־פי ערכיה חיו הדורות שבין גלות לגאולה, בתקופת התחייה הלאומית.

הטרילוגיה החדשה של שמיר („יונה מחצר זרה" הוא חלק ראשון בה) משקפת, באמצעות דמות „המספר", שהינו כשמיר בן „דור בארץ", את כל תמרורי המהלך הרוחני האמור: ההסתייגות, ההתנכרות, הסקרנות המחודשת והמיפגש המלכד, קביעה זו אומרת, שעיקרה של הטרילוגיה אינה — כפי שנראה לכאורה — דמותה רבת־העניין של לאה ברמן, כי אם היחסים המתפתחים בין „המספר", יעקב גבריאלי, לבין „הגיבורה" של סיפורו, לאה ברמן. יחסים אלה נעים, כאמור, מקוטב ההסתייגות אל קוטב ההתלכדות הרוחנית.

מה מעכב?

כבן עשרים היה „המספר" כאשר הכיר את לאה לראשונה בהיותו נוטר בקיבוץ בית־יוחי, בשנת 1944. לאה היתה אז כבר בת ששים. כעשרים שנה נמשכה היכרותם ביניהם, אך את סיפורה הוא מעלה על הכתב לאחר היסוסים רבים, עשר שנים לאחר מותה. בהיותו בן חמישים לערך. מסגרת הזמן הזו מצביעה לא רק על תולדותיו של בן „דור בארץ", כי אם גם מסמנת תשומת־לב אל חשיבותה של פעולת־הסיפור בשביל דמות „המספר".

כמה וכמה עובדות סותרות את התלבטותו, עד שהגיע אל מלאכת הכתיבה, רק כעבור עשר שנים מיום מותה של לאה; היכרות ביניהם היתה ממושכת ו־רוויה די־צורכה לביצוע מיידי של מלאכת הכתיבה; לאה השאירה עזבון פרקי־זיכרון, שרשמה בשנותיה האחרונות לחייה; חברים וידידים מספרים לו כפי כ־חם עליה; והקיבוץ נטע־חיים, מעמיד לרשותו את חדרה, ארגז לסטוריה וניירותיה. מה, אם כן, מעכב בעדו עשר שנים תמימות? ומה מפריע לבסוף להתחיל בסיפור תולדותיה של לאה?

התשובה, דומה, מצויה באותן עשר שנים שחלפו מאז מותה של לאה ושיעזרו קרוב לוודאי מן הטרי־לוגיה; לאה שמחישה תקופה אנטגוניסטית למציאות־החיים הישראלית בעשר השנים הללו. הספקות אם ראויה לאה שסיפור חייה יהפך להיות נחלת הרבים, נעלמים באחת: אין היא דמות־מופת („אין אדם שלם, ואם מתבקשת הוכחה לכך — תבוא היא והוכיח"), אך היא יש בה מופת להוויה הישראלית ההמרגית, נעדרת התלהבות והתגייסות במעשה הגשמה וביעודים ציבוריים; במציאת הטעם להעלות את תולדותיה על הכתב הוסר למעשה המיכשול להתחלתו לכתיבה, אולם רק עליו מתחילה ההרפתקה האמיתית של „המספר".

שני עקרונות

אגב פעולת הכתיבה מתחיל „המספר" לפגוש את עצמו, באמצעות דמותה של לאה. תוך שהוא מתאמץ ללכד את תולדותיה ואת זכרונותיו מן המיפגשים עימה, הוא מגלה, שתולדותיו ותולדותיה מתלכדים ו־הולכים, דבורה אמו אינה אלא אחות בכורה, בת ירושלים, שלאה ושלי סייעו לה בירושלים, והסבו ב־אורח פלא לפגישת הוריו במזכרת־בתיה, לאה מעורבת באומללותה של משפחתו בבחרותו, יד לה באהבתו נטולת התקווה לזיוה, לטיפולה המסור הוא חב תודה לאחר פציעתו במלחמת־השיחרור, בה איבד את יד ימינו. וכך מתחלפת אט־אט הסקרנות כלפי זרויותיה של לאה („לאה היתה מבטאת אופן כמו המלה שמובנה גלגל וחרוזת שפן. לפי סימן זה בלבד אפשר היה לקבוע את מקומה בדור מסויים של ותיקים בארץ. כבר אז התחלתי לאסוף את סימניה. הקשבתי היטב" (עמ' 43) — במציאת ההקבלות הנמשכות ממנה ומדורה אליו ואל דורו.

ההתלכדות של שני הדורות עדיין אינה מתקיימת בחלק הראשון של הטרילוגיה. אך כל הסימנים של התפתחות כזו כבר מצויים בחלק זה. את פרקי הטרי־לוגיה מונה הסופר מציון זמן אחד — שנת הפגישה הראשונה בין „המספר" ולאה, שנת 1944. מציון זמן זה ינוע הסיפור קדימה ואחורה, משנה זו ואילך תבוא מסירה כרונולוגית של פרקים, אשר יחשפו את עשרים שנות ההיכרות בין „המספר" ללאה; תולדותיה של לאה עד שנת 1944 יבואו בדרך הזימון האסוציאטיבי. כך, למשל, מעביר אותנו הפרק על שנת 1944 אל תקופה רחובות בחייה של לאה, בשנת 1933, משום שבסיומו נפגשת לאה עם אחד מידידיה בשכונת התימנים ברחובות. ולאחר הפרק הכרונולוגי על שנת 1945, המסתיים בסיפור מותה של שלי מפי לאה, נוצר המעבר הטבעי אל סיפור פגישתן הראשונה בירו־שלים של שנת 1920.

תנועת הסיפור קדימה לפי העיקרון הכרונולוגי ו־תנועת הסיפור אחורה בדרך הזימון האסוציאטיבי אינן סותרות זו את זו, כי במוקדם, של הפרקים עד שנת 1944 עומדת דמותה של לאה, וביחס אליה פועל הסיפור על־פי עקרון החשיפה, שלפיו תוספת של עוב־דות על הדמות ממלאת משבצות חלולות בתולדותיה. אך אין העובדות משנות את המאפיינים הברורים ו־היציבים של הדמות. ואילו הפרקים הכרונולוגיים, מ־שנת 1944 ואילך, יתמקדו בדמותו של „המספר". על־פי עיקרון אחר של הרומאן, עקרון ההשתנות, שלפיו תוספת עובדות מחייה של הדמות מבהירה תמורות באישיותה. עקרון החשיפה אינו מחייב פרישה כרונו־לוגית של תולדות הדמות. אך עקרון ההשתנות אינו יכול להתקיים אלא בסיפור הצמוד אל הצגת המאו־רעות בדרך כרונולוגית.

רציפות והמשך

תכליתו זו של הרומאן מתממשת על רקע [illegible] בבירור. כי המגמה היא להוליך לידי התלכדות בין מייצגי שני הדורות. במקום שהחשיפה של דמו־תה של לאה תגיע אל סיומה, יהא גם המקום שהשי־תנות בדמות „המספר" תושלם. שם נגלה שהחוליות של שרשרת הדורות, אשר דמו להיות כה זרות האחת לשניה, מתלכדות מיטב התלכדות של רציפות והמשך.

תכליתו זו של הרומאן מתממשת על רקע מאת השנים המפעימות ביותר בתולדות העם היהודי, הת־עצמות זו ממדי העומק של הזמן היהודי ניכרת במשה שמיר. הרבה ממספרי „דור בארץ", עדיין מרותקים אל יומרת־הנפל הרוחנית של ימי נעוריהם של פריצה ממעגל הדורות, הם משלמים על כך באלם ובאובדן הקשר החיוני עם קהל קוראיהם. מי שעדיין לא עמד על כוחה המסרת של ההתקשרות המחודשת אל השורשים לספרות העברית — יווכח בכך, ללא־ספק, כאשר יפתחו פירסומה של הטרילוגיה החדשה.

יצחק ינסוביץ: שירים מעבר לפלא

דברים בפשוטם

דַּבֵּר דְּבָרִים כִּפְשׁוּטָם.
כְּפִי שֶׁדִּבְּרוּ אִי־מִזְּמַן
מִמֵּילָא נִמְשַׁךְ הָעוֹלָם.
נוֹתַרְתָּ לְבַדְּךָ, הַפַּיְטָן.
יֹפִי קְרָחִים לְשֵׁם מָה,
נִצְנוּץ קְרוֹ שֶׁל גְּבִישִׁים?
סַחַר וְשֶׁבֶר וְקֶרַע —
נוֹתַרְנוּ לְבַד בָּעוֹלָם.

צַעַרְךָ אָבִינָה הֵיטֵב
אֲפִילוּ בְּעִלֵּג נִיבְךָ.
וְאִם בְּכִיְךָ בְּכִי הַלֵּב,
אַל בּוֹשׁ עִם זֹאת בְּיִפְחָה.
מִלּוֹת צַעַרְךָ אַל תָּשִׂים
מַשְׁקִין מְזוּגִים בְּכוֹסָם.
אֵין מִמֵּילָא עוֹד קוֹפְצִים —
נוֹתַרְנוּ לְבַד בָּעוֹלָם.

נוֹתַרְנוּ עַתָּה מִן הַכְּלָל
מִנְיָן לְקַדִּישׁ, לֹא עוֹד.
וְדַם־עֵינֵינוּ יִזַּל
בִּמְקוֹם דִּמְעוֹת טְהוֹרוֹת.
שְׁבֹר הַמִּלִּים וְיִתְגַּל
מַה שֶּׁבְּכִסְּתָה קְלִפָּתָן.
סְבִיבֵינוּ סָגוּר הַמַּעְגָּל —
נוֹתַרְנוּ לְבַד בָּעוֹלָם.

לצבי בביתי

לִצְבִי בִּמְצוּקָתוֹ בְּבֵיתִי,
בְּחַפְּשׂוֹ בִּצְעִיפֵי עֲרָפֶל הַצָּלָה לוֹ,
זַעֲקָתִי לִזְאֵב בְּלֵילוֹת שֶׁל רָעָב,
כַּאֲשֶׁר מוּל כְּפַר שֶׁבַע אִשָּׁיו יְלָלוֹ.

לִבְהֵמָה בָּאֻרְוָה טֶרֶם סַעַר פִּתְאֹם,
עֵת יְלַפְּפֵנוּ בַּחֹשֶׁךְ עֵינֶיהָ.
צַעֲרִי לְפָרָה, כַּאֲשֶׁר מִי יַגִּיל
עֶגְלָתָהּ הַיּוֹנֶקֶת מֵעֲטִינֶיהָ.

שְׂמָלוֹתַי לְנָחָשׁ, זֶה הַזּוֹחֵל,
הַקּוֹפֵא בְּחוֹר טֶחַב מִגּוּ נְגִיעָה.
וְלַצִּפּוֹר שִׁירָתִי הַגֵּאָה
עֵת בִּמְעוּפִי עַל בִּלְהָם אַגְבִּיהַּ.

רגע לאחר חצות

הַשָּׁעָה שְׁעַת רֶגַע לְאַחַר חֲצוֹת.
חֲלוֹם הָאַבְטוֹמָטִי שֶׁעָלַי שֶׁלְּקָנִי
כְּבָר מוֹרֶה עַל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי.
חָלְפָה יְמָמָה.
יְמָמָה חֲדָשָׁה כְּבָר הִגִּיעָה.
אַךְ הַשָּׁמַיִם, דּוֹמָה, עַל זֹאת לֹא יוֹדְעִים,
הֵם גְּבוֹהִים, קְהָלִים, לֵילִית רְגוּעִים
כְּמוֹ אַךְ לִפְנֵי רֶגַע. כֹּה רְגוּעִים.

אֶסְתַּכֵּל בַּשָּׁמַיִם,
בְּכוֹכְבֵיהֶם, סִימָן אֲבַקֵּשׁ
לִנְשִׁימָתָהּ מִסְּבִיבִי.
אֵין הַשָּׁעוֹן מְתַקְתֵּק
בְּנֶצַח קִצְבּוֹ הַדְּגוּנִי.
כְּמוֹ דָּבָר לֹא חָלַף
וְדָבָר לֹא הִגִּיעַ.

הַאֻמְנָם אֶפְשָׁר שֶׁהַזְּמַן
אֵינוֹ אֶלָּא מִין דִּמְיוֹן שֶׁקָּנָה
אִי בְּגוּשׁ הָאֵפֶר שִׂמְחָה מְקַדֶּשֶׁת?
אַךְ חֲלוֹם עָלַי שֶׁלְּקָנִי, דּוֹמָה,
חַי, כְּחַי אָדָם שֶׁכָּמוֹנִי
וְאַף־עַל־פִּי־כֵן קָרוֹב בִּימָמָה
הוּא מוֹחֵק.

תירגם מיידיש: שלמה [illegible]

*

יצחק ינסוביץ, משורר ומבקר, נולד [illegible] 1909 ביווה, [illegible] ב־1933 [illegible] ספרו הראשון „שירים עשנים" [illegible] „מלחמת העולם השנייה" [illegible] בשנת 1946 [illegible] 1948 [illegible] בארגנטינה [illegible] 1973 [illegible] „דמויות לשמות".

„איגוד סופרי ישראל" – כן או לא?

בשבוע שעבר התכנסה בתל־אביב קבוצה של סופרים, משוררים וחוקרי־ספרות, והכריזה רשמית על כינון אירגון־סופרים חדש. באירגון, שנקרא על־ידי מכונניו „איגוד סופרי ישראל", נכללים סופרים יהודים וערבים, וכן סופרים הכותבים בלשונות שונות. הרקע להקמת האיגוד שימשה הטענה, כי אגודת הסופרים העבריים מסרבת לקבל לשורותיה סופרים ערבים.

הקמת האיגוד עוררה איפוא מחדש פולמוס שהחל לפני כשנתיים. פנינו למיספר סופרים וחוקרי־ספרות, וביקשנו מהם להשמיע בקצרה את דעתם על הקמת „איגוד סופרי ישראל", ובאיזו מידה יכול הוא להוות תחליף לאגודת הסופרים העבריים. להלן תגובות המשיבים.

ש. שלום, משורר, נשיא אגודת הסופרים העברים: „האירגון החדש הוא מיותר"

„אגודת הסופרים העברים, שנוסדה על־ידי ח.נ. ביאליק ז"ל לפני יותר מיובל שנים, לא התנגדה לקבלת חברים ערבים לתוכה מטעמים גזעניים ולאומניים, חלילה. דעתנו היתה, והינה, שאיגוד־סופרים אינו יכול להפריד הפרדה גמורה בין אינטרסים רוחניים של חבריו; והאינטרסים הרוחניים של הסופרים העבריים מתבטאים בראש ובראשונה בלשון העברית וביצירה מקורית בלשון זו.

„אגודה שחבריה הם רב־לשוניים תעמוד מייד בפני הבעייה — באיזו שפה לנהל את ישיבות הוועד. אם בעברית, הרי יש בכך משום דיכוי המיעוט הערבי. ואם בערבית, הרי זו מכירת נפשנו במחיר איזו תועלת אירגונית מפוקפקת. משום כך החליטה האגודה, בהסכמה עם קבוצות סופרים אידיים וערביים, לייסד אירגון־גג, שייקרא „התאחדות הסופרים בישראל", ושבו תתאחדנה האגודות העצמאיות של הסופרים העבריים, האידיים והערביים לתכלית אחת של שמירת האינטרסים הכלכליים והציבוריים של הסופר והספרות בארץ.

„ייסוד התאחדות זו מתאחר מחמת המחלוקת עם הקבוצה שייסדה עכשיו את איגוד הסופרים היהודי־ערבי. ושאנחנו קיווינו שהם ישתפו איתנו פעולה במיסגרת האגודות ביצירת התאחדות־הגג.

„כל המטרות החיוביות שבפתרון הבעייה הזאת יתגשמו עם הקמת ההתאחדות המוסדת על ידינו יחד עם הסופרים האידיים והערביים. האירגון החדש הוא מיותר, ועלול רק להשפיע השפעה שלילית על פתרון הבעייה".

אברהם ב. יהושע, סופר: „תמריץ לפתרון הבעייה"

„כל עניין אגודות־הסופרים נראה לי מיותר. הדבר היחיד המועיל, שאני מוצא בהתאחדות סופרים, הוא האיגוד המקצועי. אם האיגוד החדש ידרבן את האגודה הוותיקה, יהיה בכך מן החיוב. אגודת הסופרים העברים השחתה, לדעתי, את פתרון הצטרפותם של הסופרים הערבים בצורה לא נבונה. על כן יש בהקמת האיגוד החדש משום תמריץ מצויין לפתרון בעייה זו. האיגוד החדש אינו יכול להוות, לדעתי, אלטרנטיבה לאגודת הסופרים העבריים, שהיא אגודה ותיקה ויש לה בסיס רחב של חברים. ויתרתי על הצטרפות לאיגוד החדש כדי למנוע את גל המריבות והפולמוסים, הגם שהעניין נראה לי חיובי, באשר לתמריץ שהוא עשוי להוות. אולם, אין זו השעה ואין זו הדרך לביזבוז אנרגיה".

פרופ' הלל ברזל, חוקר־ספרות: „שני עקרונות: שוויון — ויחוד"

„כהנחה מובנת מאליה אני רואה קודם־כל את השוויון בין הסופרים. מאידך, אני רואה כהנחה ברורה שמותר לחבורת־סופרים להבליט ייחוד לשוני או תרבותי. על כן, לדעתי, הפיתרון הנכון הוא לשלב שני העקרונות האלה, הן העיקרון בדבר השוויון והן העיקרון בדבר הייחוד הקבוצתי על בסיס שמירת הלשון והתרבות. פיתרון כזה יכול להימצא בהקמת התאחדות־סופרים כללית, בה תמצאנה מקום החטיבות השונות. מרגע שאגודת הסופרים העבריים תצליח להקים התאחדות כזאת, ותצליח לשלב בה גופים אשר רוצים לייחד עקרונות לשוניים, היא תצליח להביא את הפיתרון הנכון. האיגוד החדש לא יוכל לבוא במקום האירגון הוותיק, משום שהוא פונה לאספקט האוניברסאלי ומתעלם מן הרצון של חבורות־סופרים להבליט ייחוד לשוני. הפרישה של האיגוד החדש היא, לדעתי, ללא צורך, שכן תהליך הקמת ההתאחדות מתמהמה בשל חילוקי־הגישה. אך בסופו של דבר אני מקווה שאגודת הסופרים העברים תצליח להגשימו".

ד"ר גבריאל מוקד, חוקר ספרות: „אי זכות־קיום לאגודה הישנה"

„דעתי על הקמת האיגוד החדש היא חיובית בהחלט. זה שנים שאין זכות־קיום לאגודת־הסופרים הישנה, וזאת מהטעמים הבאים: האגודה הישנה, בניגוד להכרזותיה, לא סיפקה משענת כלכלית ומקצועית לחבריה. מעולם לא קמה באגודה לישכת קישור או עזרה לסופרים הזקוקים לעבודה. היא לא היוותה אגודה לוחמת, ונהגה איפה ואיפה בהתייחסותה לבעיות חבריה. היא מיהרה לגנות רדיפות יהודים, אך לא התיחסה לרדיפות מיעוטים סובלים במקומות שונים, על־אחת־כמה שמעולם לא מחתה על מעשה של ממשלת ישראל. האגודה הישנה סירבה במשך שנים, ובטענות שונות, לקבל לשורותיה סופרים ערבים. היא ביססה את טיעוניה על הייחוד הלשוני, אך התגלו מיקרים שבהם התקבלו סופרים שאינם כותבי עברית ועל־סמך טיעונים מוזרים. משום כל אלה, וכדי לחולל שינוי — הייתי בין יוזמי הקמת האיגוד החדש".

פרופ' דב סדן, חוקר־ספרות: „אני מצטער על הפילוג"

„אני מצטער מאוד על הקמת „איגוד סופרי ישראל", שכן בכך נוצר פילוג בין הסופרים. אילו היה הדבר בידי ובכוחותי, הייתי עושה הכל כדי שיחזרו הפורשים למיסגרת האגודה הוותיקה. בעבר היו קבוצות שהתארגנו מחוץ לאגודת־הסופרים בשל עיונות שונים, אך הם היו שייכים לאגודה. הצעתי בעבר להקים התאחדות־סופרים רחבה, שתכלול את הסופרים האידיים, העבריים והערבים, ועתה אני רק מצטער על הפילוג שחל".

ס. יזהר, סופר: „האגודה שלי היא אקו"ם"

„אינני חבר בשום איגוד. סופר הוא איש בודד. האגודה המקצועית שלי היא — אקו"ם (אגודת קומפוזיטורים ומחברים). אם שורבב שמי לעניין האיגוד החדש, היה זה בלי ששאלו את דעתי".

פרופ' גרשון שקד, חוקר־ספרות: „ההתאגדות — עניין משני"

„מעולם לא עניינו אותי אגודות ואיגודים. כל הנושא הזה הוא משני. החשוב הוא מה שעושה הסופר בביתו, ביצירתו. כוחו של סופר הוא במה שיש לו לומר. אם הוא צריך חממה — זה לא עניין של ספרות. אני מעולם לא ראיתי בהתאגדות דבר ראשון במעלה, ומי שהוסף את זאת לכך — טועה".

דוד אבידן, משורר: „אני חבר בשתי האגודות"

„סופרים כקבוצה, יכולים להשיג מטרות שסופר בודד מתקשה להשיגן לבדו. האיגוד החדש, שאני ממקימיו, מתכוון להיות איגוד קבוצתי סלקטיבי, שמטרותיו ברורות. תכונותיו: התאגדות על בסיס וולונטרי וסלקטיבי, שיתוף יהודי־ערבי, יצירת מעורבות ציבורית. אני אישית בעד פלורליזם התאגדותי, משום כך אני חבר בשתי האגודות. האיגוד החדש יכול להוות תחליף לאגודה הוותיקה בכל שטחי מילוי אותן פונקציות שהאגודה הוותיקה לא מילאה, כמו למשל אי־יכולת רב לשונית, אישית, התנכרותה ממעורבות ציבורית ועניין הסלקטיביות, שהאגודה הוותיקה אינה משתלטת עליו".

ראיין: חנן עזרן

מה לראות?

תל־אביב והסביבה

● מוזיאון תל־אביב; ביתן הלנה רובינשטיין: תערוכה רטרוספקטיבית של האמן חיים קווה; הבניין החדש: אנה טיכו ב„נופי ירושלים".

● ג'ון ביל (גלריה יודפת, דיזנגוף 190): תערוכה מיצירותיו של אמן ותיק, שהוא גם מורה ב„בצלאל".

● אברהם בורנשטיין (גלריה הקיבוץ, דב הוז 25): רישומים של אמן, חבר קיבוץ עין־השלושה.

● פרדי פפיאן (גלריה אמני יפו, כיכר קדומים 3): תערוכה סביבתית.

● אבי שוורץ ושאול רז (בית יד־לבנים, פתח־תקוה): שאול רז מציג יצירות שנושאן הלחימה על גוש־עציון. אבי שוורץ מציג תמונות־שמן (והחל מיום ד').

● שמעון קפלן (גלריה חדשה, ריינס 32): 21 תמונות־שמן המאוחדות ב־ים „קרן־אור".

● משה גת (גלריה ריכנפלד, מלון „פלזה"): תערוכת גואשים על נושאים ישראליים, המיועדים לאלבום ליטו־גראפיות.

ירושלים

● מוזיאון־ישראל: זריצקי, קופפרמן, ליפשיץ, ארוך — צבעי שמן, מים ורי־שומים. תערוכה חשובה; פנחס כהן־גן: פעילויות; ז'אן טינגלי: ריקוסטכתביה; כרזה + אובייקט + יצירה אמנותית (1900 עד 1974).

● בית־האמנים: אווה שטראוס — ציורי־שמן; תערוכת תלמיד „בצלאל": מרשה יצחק — עבודות חדשות (בקו־מת־הביניים); לואיז שך — צבעי־מים וקולאז' (מ־7 בספטמבר).

● מישל חדד (גלריה דבל, עין־כרם): ציורים, סקיצות, רישומים, נסיונות של אמן צעיר וחדשן.

● „עין+עין" — עודד פיינגרש ועמי שביט (הגלרית הקטנה, רחוב שלמון 27): הדפסי־משי של שביט; רישומים של פיינגרש.

● הוצאת־יוצא: אמנות ומלאכת־מח־שבת, לעיתים בעלת רמה, הרמות ה־מרכזית: פוסקה בלום, המציג ציור, פיסול, גראפיקה, אסמבלאז' וקולאז'.

● יעקב פלכה (בביתו, רחוב פלא יועץ 19, ימין־משה): ציורים חדשים.

חיפה

● המוזיאון לאמנות יפאנית (שדרות הנשיא 89): טעם התה באמנות יפאן: תצוגת של חפצי פולקלור, ציורים ורי־שומים.

● המוזיאון לאמנות חדשה: תערוכת כרזות שוויצריות.

● פרופ' אבניאל (גלריה גולדמן, שד' הנשיא 93): תערוכת ציורי שמן ואקו־ורלים של הצייר היפני הנודע.

● גיורא שנאי (גלריה בית רוטשילד, פרלו הכרמל): תערוכת ציורים.

● בית וילפריד (קיבוץ הזורע): ציו־רים סיניים מקוריים מהמאות 16—19 לספה"נ.

ממבחר הדפוס

סיפורת

● מה המלך שהכה להרדתיים, מב־חר סיפורים של יהודי הראת, אפגני־סטן; ליקט זבולון קורט, הוצאת יהו־דית, 190 עמ'.

● על הימים כולם, רומאן אוטוביו־גראפי, מאת כריסטי בראון, תירגם מ־אנגלית: אהרן אמיר, הוצאת „עם עו־בד", 242 עמ'.

● סיפורו של ג'משיה, סיפורים מאת מנחם קליין, הוצאת ספרית־פועלים, 324 עמ'.

זיכרון

● שאול, מוקדש לזכרו של סא"ל שלו שאול, שנפל במלחמת יום־הכיפורים.

● קווים לזו, ארם וזרע, מסלו וצליו, הערך: מרדכי סתר, הוצאת דבנה, 209 עמ'.

עיון ומחקר

● מערות תולים, בית־קברות ושרידי ישוב נטושים [illegible]; משתתפים: [illegible] עפר בריינות, ד"ר ברוך ארנסברג, ד"ר איתן ציר[illegible]; הוצאת החוג [illegible] המועצה [illegible] 62 עמ'.

● אית־ואיך לילדים ונוער, מאת אלן והצברג ואדוארד סטון, מאנגלית: שושנה שוחט, הוצאת ספרית־פועלים, 216 עמ'.

● עמיקות בעייתיים, מאת [illegible] הוצאת ספרית־פועלים, 214 עמ'.

● Concepts of Judaism, by Isaac Breuer, Selection and Editing: Jacob S. Levinger, Produced by Israel Universities Press, Jerusalem, 1974, 348 pp.

ארבעה ציירים מעולים

זריצקי, קופפרמן, ארוך וליפשיץ במוזיאון־ישראל

מאת מרים טל

זה עתה נפתחה, ללא פתיחה רשמית, תערוכה חשובה גם מבחינת האיכות וגם מבחינה השוואתית והיסטורית. ארבעה מ־בין טובי ציירינו, בעלי מעמד בינלאומי, שונים מאוד איש מרעהו, זומנו יחד ב־תצוגה המבליטה את המיוחד שבכל אחד מהם.

„הכינור הראשון" ברביעית זאת הוא יוסף זריצקי (17 עבודות, מהן צבעי־מים ישנים וחדשים, וציורי־שמן גדולים). האמן מתגלה כאן בכל התכונות האישיות שלו, ובפרט בכל הספונטאניות הסובטילית של צבעי־המים. זריצקי הגיע ארצה לפני 51 שנה בדיוק — והוא הגיע „מוכן". האמן, שסיים את חוק הלימודים של האקדמיה לאמנויות בקיוב, ערב מלחמת־העולם הראשונה ושהטביע את חותם אישיותו על מרבית הציור הישראלי המודרני — צייר תמיד ללא תורות וכוונות. אך ציורו, ב־ארץ־ישראל המבודדת של אותם ימים, תאם את המהפכה האמנותית במאה העש־רים. בצבעי־המים של זריצקי כבר נמצא הגרעין של זריצקי המופשט. נופי רמת־גן האווריריים (עם אותה „אנטנה" באמצע, המחולקת בחן נפלא והקומפוזיציה), הפרחים על החלון, וגם צבעי־המים הנר־נשים משנות העשרים, מיגדל־דוד המרומז, צפת שהפכה לגלי־קצב, הנופים ה„מאוש־רים" משנות השלושים — הם חג לעיניים.

מעניינים מאוד גם הציורים המופשטים הגדולים, המלאים עד אפס מקום (משנת 1949, למשל) אם־כי נדמה לי, כי הפורמאט הגדול מדי הוא לעתים בעוכריו של רב־אמן זה, בצבעי־מים חדש, מקיבוץ צובה, מוכיח כי זריצקי מצייר גם היום, אחרי הגיעו לגבורות, כצייר צעיר.

משה קופפרמן מוצג בשמונה עבודות, ציורים ורישומים, הבחירה מוצ־לחת, הרישומים המורכבים והמרתקים מר־אים איך מגיע אמן חשוב זה לצורות־היסוד שלו ואיך הוא הופך את הרישום למשהו כמעט תלת־ממדי. הצייר, בן 48, חבר קיבוץ לוחמי הגיטאות, מאז עלייתו עם קום המדינה, התבלט בעשור האחרון; דרכו היתה עקבית והגיונית. הבדים משנת 1966 נסערים יותר וגם ססגוניים יותר מ־ציורו הנוכחי של קופפרמן, אך הם עמוקים ומרשימים לא פחות, ויש בהם סמליות ראשונית, לא ספרותית, הנובעת מן הצו־רות המופשטות והמצבעים. הגוונים העיק־ריים הם סגול, שחור, אפור, עם אדום וירוק. והמיבנה מתבסס גם על מערבולת וגם על קו אופקי־מאונך. ציור חדש יותר „רשתי" ומתומצת. ציור אחר מדגיש אלי־מנט אחד, מיסתורי ומואר.

אריה ארוך: ציור (1955)

אריה ארוך (תשע עבודות) מיוצג על־ידי עבודות המאפיינות את דרכו: מן הנוף המסוגנן, עם גרידות, עם מכונית קטנה, שיש בו עוד השפעת־מה של ז'אן דיבופה, ועד הצורודיות המצטלבות, וה־מירות שהיא גם וריאציה על פוסטר שכונה (ליטוגראפית) משנת 1970. ציוריו של אריה ארוך מורכבים, „פרטיים" מאוד, מעוררים כבוד ברמת הציור ובמעברי־הצבעים ה־דקים שבדקים, וגם במיתולוגיה, המורכבת מקטעי־זכרונות ומקטעי־מציאות.

אורי ליפשיץ (שש או שבע עבודות די מוקדמות) שייך, בעצם, לעולם אחר. הצייר, יליד גבעת־השלושה, בן 38, עובד כיום בדרך אחרת מזו המיוצגת עתה במוזיאון ישראל. נשארה האליכות הבסי־סית, האורגאנית. שתי עבודות הן למעשה מופשטות (אל נשכח שליפשיץ התחיל את דרכו כצייר וכפסל מופשט־דקורטיבי). ה־טריפטיכון אופייני בססגוניות, באלימות המתפרצת, באכספרסיוניזם הקיצוני, ובצב־עים הבהירים, ציור אחר, על בד מורנים, אופייני גם הוא למחאה, המוצאת ביטוי ויזואלי חריף, ציורים אלה עוזרים לנו להבין את אורי ליפשיץ של 1974 והם מעניינים בזכות עצמם.

מוזיאון בלי מדיניות

מאת שרה בריטברג

חברה סיפרה לי על תייר מאנגליה, שעמד לידה באוטובוס, וביקש את עזרתה כדי לרדת ב„מוזיאון הלנה רובינשטיין". נקשרת ביניהם שיחה, שבה רצה התייר לדעת את אופיו של מוזיאון זה: „האם זה מוזיאון מהסוג של ה„בריטיש מוזיאום", או כמו ה„נשיונל גאלרי", ואולי מהסוג הצנוע של ה„טייט גאלרי"?" — שאל.

למרות שהשאלה המדהימה מצחיקה את־תי בכל פעם מחדש לנוכח המציאות, אינני יכולה שלא להודות כי בעבר הרחוק היה מוזיאון הלנה רובינשטיין המוזיאון בה"א הידיעה בארץ. התקיימו בו תערוכה גדולה של תמונות־שמן של פיקאסו, תערוכה של ואן־גוך, של הסוריאליסטים הגדולים ועוד תערוכות חשובות, שהביאו לארץ אחדים מהחשובים המפוארים ביותר של אמנות ה־עולם.

כל זה היה לפני זמן רב מאוד, בינתיים נבנה הבניין הענק החדש, ומאז — יש בניין, אין תערוכות.

פורמאלית, יכול המוזיאון למנות כ־50 תערוכות תוך שלוש שנים, מהן 25 תערו־כות של אמנים מחוץ־לארץ, אך כל מי שבוחן היטב את הרשימה רואה, כי התע־רוכות, אותן יכול המוזיאון לציין כהישג, הן ספורות, עמוד־התפארת של המעולות המוזיאליות היו תערוכות של הדפסים וכרי־זות, תערוכות צנועות מאוד ובהרבה מק־רים לא מסרו אף את אפס קצה של יכולתו של אמן, שעיקר עבודתו היא ציור־שמן (חואן מירו, לדוגמה).

תערוכות־השמן שהובאו מארצות הים של אמנים בינוניים ולמטה מזה, שהשיקול להבאתן ולהצגתן בין כותלי המוזיאון אינו ברור כלל.

בתחום הפיסול אין במוזיאון כל־זאת. דומה, שז'אק ליפשיץ הוא אמן־הפסל ה־יחיד בארץ ובעולם, החביב על המוזיאון, כל היתר — שממה.

שוקת שבורה

לכל מוזיאון שמכבד את עצמו יש תפישה אחידה של קו כללי, המשתקפת במדיניות התערוכות שלו. את התפישה הכללית אפשר לכבד ואפשר גם לחלוק עליה. אך במוזיאון תל־אביב אין מה לכבד, אף אין על מה לחלוק, עד עתה הוצג רצף סתמי של תערוכות, שלא הצטרף לכלל קו אמנותי, ואף אי־אפשר להתחכם ולומר שהקו המנחה היה אמנות טובה, לנוכח מיספר התערוכות הגרועות שהוצגו בה.

בעבר היתה התפישה הכללית של מו־זיאון תל־אביב ברורה ובהירה: התלהבות אין־קץ לציור צרפתי מחד גיסא, וזלזול מרבי באמנות ישראלית מאידך. בימים היפים ההם נראה המוזיאון כמו סניף של השגרירות הצרפתית: אמנים צרפתים, הר־צאו בתכניות גדולה. השגריר הצרפתי היה מבקר בנוכחותו פתיחות חגיגיות ולעתים אף משתתף באופן פעיל בכתיבת הקטלוג. שעשועים חברתיים פראנקופיליים אלה לא הפריעו לאיש, כל עוד הניבו תערוכות רציניות.

המצב השתנה לאחר מלחמת ששת הי־מים. לנוכח התמורות הפוליטיות יבש ה־מעיין הצרפתי, והמוזיאון עמד בפני שוקת שבורה. שבע שנים חלפו מאז, ועדיין לא באה ההתאוששות ועימה התחלת ל־מדיניות העבר.

בידוד הישראלים

יחסו של המוזיאון לאמנות הישראלית בעבר נראה למתבונן מן הצד כמחזה מ־תקופת הקולוניאליזם. האמנים התקבלו לא אחת שהם „ילידים פראיים", שמביאים להם את התרבות הצרפתית הנעלה, אך איש אינו מעלה על דעתו שאף להם יש מה להציע.

זכורה עדיין הפתיחה החגיגית של ה־בניין החדש. לאורחים ה„יפים" נערכה פתיחה יפה. פתיחה פחות יפה היתה לאמ־נים ישראלים ולאורחיהם לא חשובים אח־רים.

לפני כשנתיים חל מיפנה. והמוזיאון החל להציג בקביעות תערוכות של אמנים ישראלים ב„ביתן הלנה רובינשטיין", למ־רות הצעד החיובי הגדול, יש צרימה בעצם בידודם של הישראלים בבניין אחר, כאילו אינם ראויים להיכנס להיכל עצמו.

אל תוך המוזיאון החדש פנימה נכנסו מעט מאוד אמנים ישראלים, ובמסגרות־

(סוף בעמוד 4)

מוזיאון בלי מדיניות

(סוף מעמוד 3)

העתונאים למעשים שזכו בהג מנהל־המו־זיאון להביע את הכבוד שהוא רוחש לאמ־נים אלה על־ידי הדגשה חוזרת של העובדה שנתן להם להציג באולם מאולמות המו־זיאון החדש.

עבר ועתיד

גם אם נתעלם מהלוקה זו של תערו־כות, המשקפת משהו מגישת המוסד לאמ־נות הישראלית, עדיין קשה להבין את הס־לקציה שהביאה להצגת אמנים ישראלים אלה ולא אחרים.

העובדה שהמוזיאון חסר תפישה היס־טורית בהירה על החוליות החשובות בהת־פתחות האמנות הישראלית מפריעה אף יותר מאשר הסתמיות שבהצגת תערוכות־חוץ. ידוע שמוזיאון, כבעל מדיניות תערו־כות מסויימת, פעיל בעיצוב פני ההיס־טוריה של האמנות בארצו. האמנים הישר־ראלים, שהציגו במוזיאון תל־אביב, אינם מצטרפים לשום תכנית, ואי־אפשר ללמוד מהם דבר על אמנות ישראלית. אם עלי להסיק משהו על האמנות הישראלית מתוך התערוכות שהוצגו בה אגיע למסקנה, ש־לאמנות הישראלית אין עבר ואין עתיד.

אין פירושו של דבר שלא הוצגו תערו־כות טובות של אמנים ישראלים; אך קונ־צפציה בסיסית לא הוצגה. אין זרם חשוב, שאפשר לראות אותו כחוט המוליך של אמנות ישראלית. אם לאה ניקל חשובה, איפה המקורות שלה, איפה הממשיכים? אם ישראל פלדי הוא חוליה משמעותית ב־ציור הישראלי, איפה דור־ההמשך?

גם הקטלוגים רצופי הסופרלטיבים ל־אמן הבודד בסדנתו אינם מנסים לקבוע את ערכו הסגולי של אמן זה או אחר בתוך מיכלול האמנות הישראלית הצעירה.

גישה מיושנת

תופעה אחרת היא ההתעלמות השיטתית מאמנות ששורשיה חדשים, ולכן אי־נטילת כל חלק בעיצוב פני האמנות החדשה. כאן אפשר לומר שהתופעה היא פרי מדיניות: המוזיאון קבע, שסרט לאמנות קינטית (אגם, שביט) לא נוצרה בשלושים השנים האחרונות. אמנות בעלת ערך, ועדיין הוא רואה את עצמו ככספת של יצירות־מופת עתיקות. זוהי גישה שהתיישנה לפני שנים רבות. אולם, גם אם נבחון את יצירות־המופת העתיקות, המוצגות בתערוכות־אוסף, נראה כי ברובן אין למוזיאון במה להתפאר (דוגמה טובה לכך: תערוכת אוסף האמנות היהודית, המוצגת עתה). היתכן כי בכל שנות קיומו לא אסף מוזיאון תל־אביב אלא קומץ קטן של יצירות טובות בצד אלפי יצירות אפורות?

ואם אלה פני הדברים — המסקנות ברורות.

פסיכיאטריה ואדריכלות

(סוף מעמוד 2)

יהיה בהן משום פסיקה לטובת צד אחד בקונ־פליקטים לעומת הצד שכנגד, כי אם שתבטאנה בבת־אחת דבר והיפוכו, ותאפשרנה לכל הצדדים לחיות בהן לפי דרכם. תוך קבלת הקונפליקט כתו־פעה נורמאלית, בלתי נמנעת, ולכן רצויה, של החיים. אושרם של בני־אדם אינו במתיקות־של־טוכריה, כי אם בטעמים של חמוץ־מתוק, של מר־מתוק, של חריף־מלוח וכדומה. כל אלה הם סודה של האמנות הקולינארית הסינית, הקוסמת כל־כך לאיש המערב. אפילו פרט קטן, המצויין בדרך אגב, כגון „פרספקטיבת הזמן", יש בו דמיון לאדריכלות. ורדה רזיאל אומרת, שבהמשך הזמן נראים לפעמים „פתרונות" חרטיבטים באשליה, או „שמעגל החיים חזר והטיל את החולה לסבך של קונפליקטים שאין מפניהם מוצא". כמה מוכר לנו דבר זה בתחום האדריכלות והתיכנון! אפשר להביא דוגמאות לאין סוף ל„פתרונות תיכנוניים", שהוצגו כ„מצב חבר־אה" לקונפליקטים ולאנרכיה, וכאילו הסדירו את הכל. אך כעבור זמן־מה נתגלו כבלתי רלוואנטיים לגבי הקונפליקטים שהופיעו בתוכם. יש דמיון רב בין הבטחותיהם של פסיכיאטרים בעלי שיטות „סטנטיות" לפתור את המצבים הנברוטיים של בני־אדם בעזרת תהליכים ותירגול מחוכמים, לבין הבטחותיהם הפיוטיות אך חסרות האחריות של מתכננים ואדריכלים לפתור את בעיית הסביבה האנושית על־ידי עיצוב מסוג זה או אחר. בשני המיקרים מושם הדגש על „כללי מישחק" ו„כללי הצגה", על צורות ודמויות שיטתיות או גיאו־מטריות, ולא על משמעותן. אומנם, חשיבות המשמ־עות מוכרת על־ידי הכל. אך גם הפסיכיאטרים בעלי „תיאוריות, שיטות, טכניקות", גם האדריכלים בעלי הסיגנונות וה„סטנטים" המיוחדים, סבורים כי יש ביכולתם לייצר משמעויות וסמלים ולהציע אותם לזולת כמוצרים־עוברים־לסוחר. אין הם רואים שמשמעויות נובעות מן התוכן האכזיסטנציאלי של הסביבה ושל אורחות־ההתנהגות, ולא מן הצורה הכפויה על בני־האדם מגבוה, מן האדריכל, מן הפסיכיאטר או מן הפוליטיקאי.

*

מכאן גם דרכו ההומאניסטית של ד"ר בריל: אומץ אינטלקטואלי ואישי, כדי שיהיה מסוגל „לשחוט פרות קדושות"; „מיפגש של אמת (עם החולה) שלא יהיה מיפגש של מכונאי המתקן מכונה שהתקלקלה, לא פגישה של סובייקט עם אובייקט, אלא פגישה של שני אנשים". ובתרגום: לא מיפגש בין אדריכל אנין־טעם ובעל חזון נדיר עם סתם בני־אדם, שיש להנחותם ולכפות עליהם בעל כורחם יופי, נכונות, יעילות, סדר ומידות טובות, כי אם מיפגש שווה בין אדם לאדם.

מכאן גם המסקנות לגבי טיב השירות, שהפסי־כיאטר (והאדריכל) יכולים להציע לזולת ולחברה: „הרמה של המוראל של הכלל צריכה להתבטא בכך שאנו עצמנו, וכן היחידה בה אנו עובדים יחד, נקרין החוצה שקט, רצינות, נאמנות, מסירות, בלי העמדת פנים שהכל ברור ומובן ושכאילו אין לנו חרדות, ספקות". זה בדיוק מה שחסר כל־כך כיום ביצירת האדריכל בעולם כולו.

יחסה הערכי של ורדה רזיאל אל ד"ר בריל מתגלם במשפט הקצר: „כתיבתו מקרינה יושר אישי מאוד, וחוסר יומרה". לפני ימים אחדים כתבתי רשימה על ליאופולד קרקאור, שהיה לי מורה ומדריך, ועל אחרים שהיו לי למופת. בתיאורי אותם השתמשתי ממש במלים אלו. דומה, שלאחר כל ההתפתחויות הטכנולוגיות והמדעיות, לאחר חלוקת בני־האדם לבעלי עיסוקים ומקצועות שונים ומשונים — אנו חוזרים לקריטריונים בסיסיים ואנושיים, שאין כל אפשרות בלעדיהם ושאין להבין בלעדיהם את החיים ולחיות אותם כראוי.

בהוצאת א' רובינשטיין, ירושלים, רחוב דוד המלך 1, טל' 225785

ספרי לימוד חדשים
בתחום הלשון וההבעה העברית

מבחר ניבים ומימרות, מאת ד"ר ראובן סיוון,
ללומד מעצמו וללומד מורגה. זהו ספר לימוד ועיון והרחבת הדעת, היפה לתלמיד ולמורה, ולכל משכיל עברי.
החומר כולל כאלף ביטויים ובהם 176 שבתוכנית הלימודים המחייבת לבית הספר היסודי הממלכתי והממלכתי־דתי, כיתות ה—ח, ר־120, שנוספו גם הם על אלה, בתוכנית לימודי הלשון לבתי המדרש למורים ולגננות.
כל הביטויים הכלולים בתוכניות הלימודים סומנו בסימנים מיוחדים. החומר ערוך ומוגש בשיטה מיוחדת של המחבר.

הבעה בכתב, מאת ש' בהט,
בהתאם לתכנית הלימודים ולבחינות של משרד החינוך והתרבות (מומלץ במיוחד לשנות הלימודים: התשיעית והעשירית, אך מתאים גם לכיתות העליונות של בית־הספר העל־יסודי)
זהו ספר המדריך לכתיבה יפה, המוגש לתלמידי ביה"ס העל־יסודי, והוא בא למלא חסרון, שכל מורה לתורת החיבור חש בו.
הספר הזה תכליתו להמציא בידי התלמיד את כל האבזרים הדרושים לכתיבה נאה.
הספר מלווה תרגילים רבים, וכך הוא הופך להיות מכשיר יעיל בידי המורה.
הספר הנו הכרחי לכל הניגש לבחינות הבגרות.

למה ומדוע? מאת ש' בהט,
ילקוט לבירורי לשון; מן התכנית „דו־שבועון ללשון העברית" ב„קול ישראל"
זהו לקט שאלות של מאזינים, הטבועות בחותם המציאות — רובן שאלות, שהקהל הרב מתלבט בהן; ועוד יש בו, שהשאלות מגוונות, ועניניהן מגיעים לתחומי־לשון רחבים: סגנון ומשמעות; תיאוריה של לשון והלכה בציזה בענייני ניקוד ותחביר ושימושי לשון כמנהג.
נכס יקר לכל אדם תרבותי במדינת ישראל!

ספרים אחרים שהופיעו בהוצאה בתחום הלשון וההבעה:
תורת החיבור, מאת ד"ר צמח צמריון וד"ר ש' אריאל
הבעה עברית, מאת ד"ר ש' אריאל
הספרים נמצאים בכל חנויות הספרים בארץ, על־ידי סיטונאי ההוצאה לאור, ואין לפנות אל בית ההוצאה בהזמנות קמעוניות.

איחוד בתי הכנסת בישראל

לוח דינים ומנהגים תשל"ה

הרינו מתכבדים להודיע על הופעתו של הלוח לדינים ומנהגים לשנת תשל"ה היוצא ע"י איחוד בתי הכנסת בישראל.

הלוח כולל את דיניהם ומנהגיהם של האשכנזים, הספרדים ושל החסידים ועוד, זמני כניסת השבת ויציאתה, עלות השחר, נץ החמה ושקיעתה, זמני קריאת שמע של שחרית, ציון פרקי היום בתנ"ך, המשנה היומית, הדף היומי וההלכה היומית, ועוד פרטים רבים.

לוח זה הוא הלוח היחיד המציין את יום העצמאות ויום שחרור ירושלים, השלמה, על דיניהם ומנהגיהם לפי הוראת הרבנות הראשית לישראל, וכן סדר התפילות לשלום מדינת ישראל, לחיילי צה"ל והפטרת יום העצמאות.

א. **בצורת חוברת:** בת 120 עמ' ומחירה 3.50 ל"י. בהזמנות מרובות — 3. ל"י;

ב. **בצורת לוח קיר;** והוא מיועד לכלל ציבור המתפללים בבית הכנסת. מחירו — 5. ל"י. בהזמנות מרובות — 4. ל"י.

הזמנות בצירוף התשלום ל„איחוד בתי הכנסת בישראל", היכל שלמה, ירושלים
כמו כן ניתן להשיגו בהוצאת „מורשת" רח' אבן גבירול 108, תל־אביב.

הודעה
הקוסמטיקאית מימי שמסלקת פצעי בגרות תוך שבועיים מודיעה כי תעדר בתאריכים 1.9—8.9 בשל השתתפותה בקונגרס הבינלאומי של קוסמטיקאיות. עקב זאת כל הטיפולים שנקבעו בין התאריכים הנ"ל, ידחו עד לאחר שובה. הקבלה תתחדש בתאריך 8.9.74.
מימי, רח' טרומפלדור 22 כניסה 2, טל' 290930.

בת פנה
סקריפר
לעבודות בסביבת חדרה
להתקשר 063—25319
רצוי בשבת.

קורסים ל־אנגלית
ההרשמה: מכון „דין" תל־אביב, שד' דוד המלך 11, 9־1 לפני הצהרים, 4־7 אחה"צ

מהדורות חדשות
בעם עובד

הזקן והים — ארנסט המינגוי, מהדורה עשרים — 6.— ל"י
הכפיל — פ. מ. דוסטויבסקי, מהדורה שניה — 6.— ל"י
השועל — ד. ה. לורנס, מהדורה שניה — 6.— ל"י
זורבה היוני — ניקוס קאזאנצאקי, מהדורה שתים־עשרה — 6.— ל"י
הגות במקרא — קובץ לזכר ישי רון ז"ל, מהדורה שניה — 14.— ל"י
מיכאל שלי — עמוס עוז, מהדורה שמינית — 6.— ל"י
מסע דניאל — יצחק אורפז, מהדורה שניה — 6.— ל"י
כל החלב והדבש — נתן זך, מהדורה רביעית — 13.— ל"י
הר הבית בידינו — מוטה גור, מהדורה שניה — 30.— ל"י
עוץ־לי־גוץ־לי — אברהם שלונסקי, מהדורה רביעית — 14.— ל"י
מיץ פטל — חיה שנהב, מהדורה שלישית — 8.— ל"י
חברה עובדת ולומדת — בצלאל שחר, „תרבות וחינוך", מהדורה שניה — 14.— ל"י
בשליחות העובר — אהרן בקר, „תרבות וחינוך", מהדורה שניה — 24.— ל"י

בהזמנות נא לפנות להוצאת עם עובד, רח' מזא"ה 22 תל־אביב, טל. 611526.

מרכז זלמן שזר
להעמקת התודעה ההיסטורית היהודית

יהודים ויהדות בעיני העולם ההלניסטי
קובץ מאמרים מצולמים

שבעת המאמרים הנכללים בקובץ, מבטאים שלבים שונים בהתייחסותה של החברה היוונית־רומית ליהודים בזמן העתיק.

המאמרים מאת:
פרופ' י. היינמן, ד"ר מ.ד. הר, פרופ' י. גוטמן, פרופ' י. לוי, פרופ' מ. שטרן, פרופ' ד. פלוסר.

207 עמודים — המחיר — 18. ל"י
(לחברי חברת ההיסטוריה הישראלית ולמורים המחיר — 14. ל"י)

גזור ושלח
לכבוד מרכז זלמן שזר ת.ד. 4179 ירושלים
אבקש לשלוח אלי את קובץ המאמרים „יהודים ויהדות בעיני העולם ההלניסטי".
רצ"ב צ'ק על־סך — 18. ל"י / — 14. ל"י *.
שם .... כתובת ....
* מחק את המיותר. חתימה ....

בצלאל צ'ריקובר — מוציא לאור, בע"מ
הופיע הספר הראשון באקולוגיה (איכות הסביבה) בשפה העברית

רק עולם אחד לנו

על הטיפול וההחזוקה של כוכב לכת קטן
מאת ברברה וורד ורנה דיבו.
דין וחשבון של הוועדה לאיכות הסביבה של האו"ם שחובר בעזרת ועדה בת 152 יועצים מ־58 מדינות.
המחיר — 23 ל"י

גזור ושלח
לכבוד בצלאל צ'ריקובר — מו"ל בע"מ, רחוב השרון 12, ת"א.
הנני מזמין בזאת .... עותקים מן הספר „רק עולם אחד לנו", מצורף סך .... ל"י.
השם ....
הכתובת ....

שפות והשכלה תיכונית | למד והשכל | קורסים והכשרה מקצועית

ספרא

בית ספר תיכון „ספרא" תל־אביב
בפיקוח משרד החינוך והתרבות — נוסד ב־1927
תל־אביב, רחוב דובנוב 32, טלפון 203016

בית הספר הוא בעל אופי עיוני ומכין את תלמידיו לבחינות הבגרות

המגמות: הומניסטית — חברתית
שפות זרות: אנגלית וצרפתית

משנת הלימודים תשל"ה
יתקיימו שעורים נוספים לתלמידים המעוניינים במשרדאות ופקידות
מלבד הלימודים הכלליים קיימים בבית־הספר שעורי התעמלות, נדנ"ע ושעורי עזר באנגלית ובמתמטיקה

נמשכת ההרשמה
לכתות ט' י' י"א י"ב
במשרד בית־הספר, רח' דובנוב 32, תל־אביב, בשעות 8.00—12.00.
תלמידי כיתות ט' פטורים מתשלום שכר־לימוד.
טיפול אינדיבידואלי בכל תלמיד. שכר לימוד מדורג
אוטובוסים: 61, 62, 25, 19, 18, 12, 11.

תיכון אנקורי

בגרות אקסטרנית
אל תאחר
הרשם עוד היום!
התחלת הלימודים — בראשית ספטמבר

סירקין 3, ת"א, ליד בוגרשוב / בן־יהודה 46, טל. 288718 • 282314

לקראת החגים!!!

20.— ל"י הנחה

על קורס כתיבה במכונה
לנרשמים בתאריכים 1 עד 30 בספטמבר
אינך חייב להתחיל ללמוד מיד, כדי לזכות בהנחה — עליך להרשם במשך תקופה זו.

* למד כתיבה במכונה באנגלית או בעברית (שיטה עיוורת) תוך 12 שעות בלבד, — בשיטה אורקולית בינלאומית היחידה בישראל!
* הצלחה מיידית מובטחת! — השיטה שבשימוש צ.ה.ל.

סייט אנד סאונד חנוך
תל־אביב: רחוב אלנבי 98 — טלפון 624281 (8.00—20.00)
ירושלים: רח' המלך ג'ורג' 5, (8.00—13.00) (15.30—19.30)

קורסים מזורזים
למבוגרים • לנוער • קורסי בוקר / ערב

הנהלת חשבונות
בהדרכת רואי חשבון מוסמכים • מבחני גמר בבית הספר • סוגים: 1 + 2, 2, 3.
בוקר חדש: 2.9.74 • ערב חדש: 10.9.74

נקוב בשיטת IBM
• כולל קורס חינם בתכנות •
• קורס מזורז ב־6 שבועות נפתח ביום חמישי •

פקידות ומזכירות
קורספונדנציה • תכנות • חשבונאות
בוקר חדש: 6.9.74 • ערב חדש: 3.9.74
קורס בתכנות נפתח כל יום
• אחריות להצלחתך •

• הכנה לקבלת סוג מטעם משרד העבודה
• תעודות הסמכה • הפנייה לעבודה.

שרותל
תל־אביב, רחוב דיזנגוף 82, (ליד ככר דיזנגוף)
תל־אביב, אלנבי 140 (התחנה המרכזית), טל. 615314
ירושלים, מרדכי בן־הלל 10 (פ. בן־יהודה), טל. 232748
רמת־גן, רח' ז'בוטינסקי 54 (מול רמה), טל. 724335

טכניקום
נמשכת ההרשמה לקורסי יום/ערב
בפיקוח משרד העבודה

אלקטרוניקה • טלויזיה
כולל טרנזיסטורים

שרטוט
בנין וארכיטקטורה • מכונות • עיצוב פנים

לימוד חינם לזכאים
לפי חוק חיילים משוחררים
מעבדות וחדרי שרטוט לעבודה מעשית

תל אביב בן יהודה 28 — חיפה הרצל 44

עיצוב־פנים
אדריכלות־פנים!

נפתחים קורסי־ערב
בתל־אביב • בחיפה
ירושלים ובבאר־שבע

מתקבלים רק בעלי כשרון ונתונים מתאימים לאחר מיון קפדני.
בוגרי הקורסים יקבלו הפנייה למקומות עבודה מתאימים בהתאם להישגיהם.

לחיילי מילואים משוחררים, לימוד חינם

לקבלת פרטים נא לצלצל:
לטל. 739193 ת"א ולטל. 669041 חיפה.

לכ' המכון להכשרה מקצועית, ת.ד. 36239 תל־אביב (למספר 3)
נא לשלוח לי פרוספקט על קורסי עיצוב ואדריכלות־פנים.
שמי .... גיל ....
כתובתי ....
2

אורט ישראל - מבוגרים
החטיבה למינהל

בחיפה נמשכת ההרשמה
לקורסים הבאים:
* אנגלית מדוברת * ערבית מדוברת
* צרפתית מדוברת

לחייל מילואים המשוחרר עפ"י חוק לימודי חינם

פרטים והרשמה:
כל יום בין השעות 8.00—19.00, ביום ו' עד שעה 13.00,
רחוב הנביאים 20, חיפה, טלפון 666182, 664671.

בית ספר
קוסמטיקה

בהנהלת הגב' הלן פוגל
הבוגרות תקבלנה דיפלומה רשמית מבי"ס Dr. LATOUR DE PARIS
לפרטים נא לפנות אישית:
תל־אביב: רח' פרוג 5 טל. 232387, מול קולנוע „הוד" בימים ב' ג' ד' 9.00—11.00, א' ב' ג' 17.00—19.00.
ירושלים: טלפון 68923 בערב בימים: א' ג' ד' 20.00—21.00.
חיפה: טל. 642628 בערב בימים א' ב' ה' 19.30—20.30.
הרשמה מוגבלת

הסתדרות מדיצינית הדסה

קורס לאחיות ולאחים מעשיים

יפתח בבית־החולים האוניברסיטאי של הדסה לקראת פתיחת ביה"ח של הדסה על הר־הצופים.

מתקבלים מועמדים בגיל 17—40 שנה, בעלי השכלה של 8 שנות לימוד לפחות.

לעולים חדשים תינתן עזרה בלימוד השפה העברית.

המעוניינים מתבקשים לפנות לשם קבלת פרטים והרשמה אל בית־הספר לאחיות הדסה, עין־כרם, ירושלים, או בכתב, לפי ת.ד. 499 ירושלים.

מכון דן להשכלה והשתלמויות
קורסי ערב חדשים

אנגלית הכנה **לאוניברסיטה**
לאפריל 1975 • גם בכתב

הכנה לטכניון
לאוגוסט 1975 • גם בכתב

ההרשמה 4—8 בערב, תל־אביב: ז'בוטינסקי 106, פרטים בטלפון 24 81 28
24 שעות לרשותך

בית ספר דיוקן
המרכז הטכנולוגי להשכלה ולהכשרה

הרשמה לכתות בקר: ט', י', י"א, י"ב ◄► כתות ערב

• רדיו אלקטרוניקה וטלוויזיה • שרטוט • גרפיקה • פקידות • הנהלת חשבונות • ניקוב I.B.M. • בגרות ומוקדמות • אנגלית וצרפתית

מגמה מיוחדת: בגרות ומקצוע משולב! למתחילים ולמתקדמים!

לחיילים משוחררים הלימודים בחינם!

במגמות המקצועיות לימודים תיאורטיים מעשיים במשולב. הלימודים מתקיימים בהרצליה. שעורי עזר חינם.
תעודת מקצוע * לתעודת בגרות מטעם משרד החינוך והתרבות.
הרשמה: בבקר 9.00—13.00 ו־16.00—19.00 אחה"צ, פרטים, יעוץ והרשמה, הרצליה, רחוב העבודה מס' 14, חדר 23 קומה א' (מול תחנת „אגד" הרצליה).

אלף לילה ולילה

התיאטרון המחר מציג:
לילה בהרלם

הבין מוסיקלי מארה"ב
SOUL MESSANGERS שליחי הנשמה
28 משתתפים
זמרים·נגנים·רקדנים·בדרנים
SOUL BEAT JAZZ

בת־ים „בת־ים"	יום ב' 2.9 ב־9.30
צה"ל אי שם	יום ג' 3.9
אשדוד „דגון"	יום ד' 4.9 ב־9.30
כפר־סבא „עמל"	יום ה' 5.9 ב־9.30

חיפה מועדון התיאטרון
בימת הבידור הקל
בהנהלת אלי צבארי
רח' יוסף 47 טלפון 812349, 800000

תכנית חודש אוגוסט
ערב ערב (פרט לימי א')
* ג'ורג' שליק — ונטרילוג — מופע בובות משעשע ומיוחד בנינו מגרמניה.
* TAKY DE PEKIN — סטריפטיז מלהיב נוה„סקסי" בפריז
* לאס פאמפאס — ריקודים בקצב דרום אמריקאי
* פרדי דורה — מנחה ומבדר

האגודה לקידום אמנות לעם
לוח מופעי תיאטרון ו„רשת הקונצרטים" ותערובות עיצוב
לשבוע: 29.8.74 - 5.9.74

יום א' — 1.9.74		
ת.א. מבואות חרמון	רופא בעל כרחו	בביצוע: תיאטרון באר־שבע
יום ג' — 3.9.74		
חלומי	ציפי ציפי בנג בנג	בביצוע: בידור לעם
רמת מנשומים	מערכוני צ'כוב	בביצוע: החאן הירושלמי
ת.א. תמר—עין גדי	פרחים לעכבר לבן	בביצוע: אלכס פלג
יום ד' — 4.9.74		
כרמיאל	פרצוף של צועני	בביצוע: בידור לעם
מצפה רמון	רופא בעל כורחו	בביצוע: תיאטרון באר־שבע
ת.א. תמר—עין יהב	פרחים לעכבר לבן	בביצוע: אלכס פלג
יום ה' — 5.9.74		
קריית־ים	מערכוני צ'כוב	בביצוע: החאן הירושלמי
עלות	פרצוף של צועני	בביצוע: בידור לעם

בימת המלחינים מארחת:
דבורה חבקין
בשירי רחוב, אהבה וכו'
דניאלה ובת־שבע (צמד האחיות)
שלמה גרוניך
ב„קצת אחרת"
מתי כספי
בשירון

הערב 30.8 ב־11. ת"א בית ציוני אמריקה
הערב 30.8 ב־10.00 ת"א „אהל" („בית ארלוזורוב")
כרטיסים: ב„לאן" (יוקי), „חרדי", „קסטל" וביתר המשרדים ובערב המופע בקופות „אהל" וב.צ.א. משעה 8.00 בערב

נפתחתי!!!
(ומחדש — לא טבעי, אבל עובדה)
מודיע מועדון סטודנטים
„המפגש"
שפותח שעריו
(לאחר שהיו סגורים בערבי שישי מאז אוקטובר 1973)
בערב שישי ובמוצ"ש 30—31.8.73
בתוכנית:
ריקודים „חופשיים" לצלילי תזמורת
הופעות אמנים
„שובבים ונועזים"
„המפגש" רח' המסגר 51 פינת רח' העשיה 9 קומה 4
הכניסה לפי הצגת תעודת סטודנט, סמינרים לטורות, גננות, אחיות

"קומדית נותה... מבריקה" „מעריב"
שנה טובה לאוהבים
LA BONNE ANNÉE

בתסאה בביאו לינו ונטורה
שבוע 7 קולנוע פאר ת"א
4.30, 7.30, 9.30

DRIVE-IN CINEMA TEL-AVIV
קולנוע דרייב־אין ת"א טלפון 477177
הקולנוע ללא בעיות חניה • בייבי־סיטר • פרטיות אוויר ואווירה

הצגה ראשונה בשעה 7.30
בכורה ארצית
מאולפני וולט דיסני
„האינדיאני הקטן"
'One Little Indian'
שבוע 4
סיפור הרפתקאות מרתק ומשעשע פורום פילם
הצגה שניה בשעה 10.00

בכורה ארצית
* סידני ג'יימס
* קנט וויליאמס
* צ'ארלי האוטרי
במבצע הצחוק של השנה!
שבוע 2
„חופשה ממורפת" 'Carry on Abroad'
„שבעה כוכבים"
במוצ"ש 31.8 ב־12.30 בלילה
* וולטר מתאו * אלן מיי
בקומדיה שוברת השיאים
„נשוי בעל כורחו" A NEW LEAF

ההונאות הקטנות שבחיים

תיאטרון צוותא מציג
ערב ברטולד ברכט
שירים ופזמונים בלווי תזמורת
מורי אלוני-יוסי פולק
בני אמדורסקי
חיפה בית אבא חושי
הערב יום ו' 30.8 בשעה 9.30
חיפה „שביט" מחר מוצ"ש 31.8 בשעה 9.30
פרסום בוקין

התיאטרון סתו
הקומדיה שכבשה את כל הקהל
נשבר לי... עם יהודה ברקן

קרית ביאליק „סביון"	הערב יום ו' 30.8 ב־9.15
תל־אביב „נחמני"	מחר מוצ"ש 31.8 ב־9.00
תל־אביב „נחמני"	יום א' 2.9 ב־8.45
יפו „אלהמברה"	יום ג' 3.9 ב־8.45

כרטיסים: „עתיד" 31688 וביתר משרדי הכרטיסים

טיפות הגשם
כרמלה קורן להיטי ברט בכרך
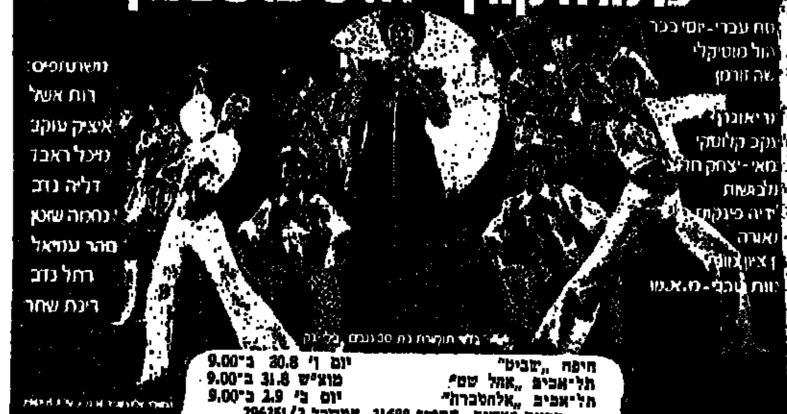
המשתתפים: רות אשל, אציק עוקב, מיכל ראבד, דליה נוב, נחמה שטן, מהר עוזיאל, רחל נדב, רינת שחר
חיפה „שביט"	יום ו' 30.8 ב־9.00
תל־אביב „אהל שם"	מוצ"ש 31.8 ב־9.00
תל־אביב „אלהמברה"	יום ב' 2.9 ב־9.00

הפצה ראשית „עתיד" 31688, המשרד 296351/2

קרן תל־אביב לספרות ולאמנות „צלילי גן" אמנות לעם ת"א—יפו
מיסודן של עירית ת"א—יפו והאגודה לקידום אמנות לעם
גן התקוה (שכונת התקוה נוה צה"ל)
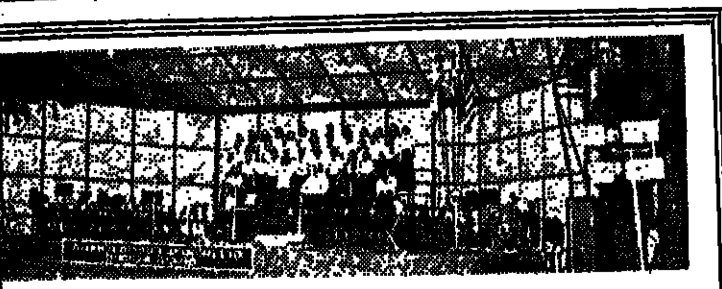
יום א', 1.9 בשעה 8.30 בערב
* תזמורת צה"ל בניצוחו של יצחק גרציאני ובהשתתפות הזמר אבי טולדנו.
* להקת המחול המרכזית של עירית ת"א־יפו בהדרכת יואב אשריאל.
מנחה: מני פאר
הכניסה חופשית!

בית הצנחן
רמת גן
מוצאי־שבת, 31.8.74
ריקודים ותרבות בדור
החקיין והבדרן
מאיר דמז
אמנים יוצאי להקות צבאיות
מוסיקה לריקודים לצלילי הכוכבים הכחולים
לסיום הערב — שירי חפושיות
* * *
מוצאי־שבת, 7.9.74
הנשמות הטהורות
כרטיסים בקופת בית הצנחן בערב ההופעה.
רמת־גן: רחוב רוקח כניסה דרך אבא הלל 155 (לפי שילוט)
(באולם מיזוג אויר מלא)

הערב 30.8
בשעות 10—12
* וורן ביטי
* סוזנה יורק
בסרט המתח
„קלידוסקופ"
בבנין „נאות אביב"
ת"א, אבן־גבירול 30
ע"י אולמי „צוותא", „בת־דורי"
טל. 260773, 255209

תופעה. יוצאת דופן בנוף הקולנועי. סרט טוב.
„הארץ"
סרט חם, משחק מצוין.
„מעריב"
שבוע 8
קולנוע „בן־יהודה" תל־אביב
חופשה עד חצות
"CINDERELLA LIBERTY"

הליביירה בת־ים
מועדון לילה
הערב, יום ו' 30.8 מ־9.30 ועד אחרי חצות
מופע ענק עם אהובי הקהל
* טריפונס
* ניסים סרוסי
* שושיק אביב
* סולימן הקטן
* הקונסולים — מנחה דודו
כרטיסים להשיג בערב המופע בקופת הרוביירה

הוד הופעה
זה הכל בנויים (בנויים זה הכל)
יהונתן כהן
דני ליטני

30.8 יום שישי „צוותא" בחצות
31.8 מוצ"ש „צוותא" ב־8.30 וב־10.30
כרטיסים להשיג ב„חרדי", „קסטל" ויתר המשרדים ובערב ההצגה בקופת צוותא.

דיסקוטק הדום?
רמלה טל. 961990
המועדון היחידי מסוגו המשלב בתוכו — אולם ריקודים, מסעדה ואולם להקרנת סרטים
הפתעה נוספת למבקרי „קליפסו" — לרשותכם
אולם באולינג משוכלל
אמן אורח נסים סרוסי
בתוכנית הערב
מוטי גלעדי
להקת הקולות הגבוהים
דודשי ודוי יאנג
מוצאי־שבת
להקת הקולות הגבוהים
דודשי ודוי יאנג
יום שלישי ורביעי
דיסקוטק + אמנים אורחים

תיאטרון לילך מציג
הצועני השורק ... דן אלמגור
טוב לאהוב

גבעתיים „הדר"	הערב 30.8 ב־9.30
ת"א „אהל"	מוצ"ש 31.8 ב־9.30
ליחידות צה"ל	יום א' 1.9
ת"א „אהל"	יום ב' ב־9.00

בני הדוקטור
חולון „ארמון" — הערב 30.8 ב־9.30
מוצ"ש 31.8 2 הצגות אחרונות „אלהמברה" ב־10.00, 8.00

אילי גורליצקי
רמי סביבק
דידי לוקוב
לצוחות־פקן

הרצליה „דוד" הערב יום ו' 30.8
ת"א „בת־דור" מוצ"ש 31.8
כרטיסים: „יוקי" („לאן") ובמשרדי „בת־דורי" 263178

אבישלום דרורי
מחפנט
חוגים ל:
* היפנוזה שימושית
* גמילה מעישון בעזרת היפנוזה
* לימוד אנגלית בעזרת היפנוזה
* חרדות בעזרת היפנוזה
* בעיות!!!
פרטים: תל־אביב, טלפון 266349

קולנוע שרון נתניה טל. 22969
יהודה ברקן
בסרט הישראלי
„צ'ארלי וחצי"
בשעות 7—9.30

מועדון דרייב־אין
טל. 477177
בערב טלפון:
477177
ביום בשעות 8—13
טלפון:
446172

הערב 30.8 ב־10.00
* צ'ארלס ברונסון
בסרט המתח והפעולה
„חמקצץ"
רח' דיזנגוף 101 (פסג')
טל. 226236

חצות!
הלילה 12—10
רח' הירקון 106, מול מלון דן
טל. 236605
* רוגר חוסיין
* נטלי דילון
„השעור הפרטי"

פול ניומן
רוברט רדפורד
„כוכבי יהעוקץ"
קיד וקסידי

שבוע 5
קולנוע תל־אביב
4.30 — 7.30 — 9.30

פורום פילם מציגה
צ'רלי צ'פלין
בתפקידו הגדול ביותר

הדיקטטור הגדול
„ליבורי" תל־אביב
„ארמון" ירושלים
שבוע חמישי

המרכז לבלט קלאסי

בהנהלת של
ברטה יאמפולסקי והלל מרקמן
מודיע על פתיחת שנת הלימודים החדשה החל מה־1 לספטמבר 1974
תלמידים חדשים מתבקשים להרשם מראש.
פרטים במשרד ברחוב ז'בוטינסקי 120, בכיכר המדינה ת"א, טל. 266610
המרכז לבלט קלאסי הינו ביה"ס הרשמי של להקת הבלט הקלאסי הישראלי.

תיאטרון החמר מציג
שריר להיטי אנגליה לסיבוב הופעות בארץ
ג'ו דולן ולהקתו
JOE DOLAN
MAKE ME AN ISLAND
A GOOD LOOKING WOMAN
TERESA

חיפה „ארמון"	הערב יום ו' 30.8 ב־9.30
אילת „אמפי"	מוצ"ש 31.8 ב־9.30
קרית גת „היכל העשור"	יום ב' 2.9 ב־9.30
הרצליה „תפארת"	יום ג' 3.9 ב־9.30
פתח־תקוה „אורון"	יום ד' 4.9 ב־9.30

תיאטרון הבימה
משחק החתולים	הו, הו יוליה
ת"א באולם הקטן	מחר מוצ"ש 31.8
מחר מוצ"ש 31.8	ת"א באולם הגדול
יום א' 1.9	יום א' 1.9
יום ב' 2.9	ת"א באולם הגדול
יום ג' 3.9	יום ג' 3.9
יום ד' 4.9	יום ד' 4.9

הכבמרתף
מי הוא מת
הערב יום ו' ב־9.30 מחר מוצ"ש ב־9.00

באודיטוריום בר־שירה
ממוזג האוויר
היום ו', 30.8.74
בשעות 22.00—24.00
יוקרן סרט מתח מעולה
*
במוצ"ש בשעה 22.00
ערב זמר חסידי
עם הרב המרקד
שלמה קרליבך

בימת צוותא מציגה
„מחכים לגודו"
מאת ס. בקט
„הביצוע הטוב ביותר" ב. עברון
צוותא תל־אביב — הערב 30.8 ב־9.00
צוותא תל־אביב — יום ג' 3.9 ב־9.00

הערב בבתי הקולנוע

תל-אביב-יפו
9.30 — 7.30
אפיר: „תחנת הרוח השחורה" (שבוע 2)
אורלי: „שלום לחסידה" (שבוע 4)
א.גבי: „העוקץ" (שבוע 14) 9.30, 7.10
א.תר: „הרפתקאות במקסיקו" (שבוע 2)
אר דן: „הכירו"
בן יהודה: „חופשה עד חצות" (שבוע 8)
גת: „אורנטי" (שבוע 19)
גורדון: „לפני הסערה" (שבוע 2)
דקל: „ארכסים לחטופים"
דרייב־אין: „האינדיאני הקטן" 7.30
„חופשה מטורפת" 10
„נשוי בעל כורחו" חצות
הוד: „שונרלנד אקספרס" (שבוע 2)
זהר: „הבלונדינית מאיסטנבול" (שבוע 2)
זמ ר: „ברברה"
חן: „ירח של נייר" (שבוע 5) 9.30, 7.15
ליבורי: „הדיקטטור הגדול"
מוגרבי: „3 המוסקטרים" (שבוע 2)
מקסים: „הארטיסטים בסופרמרקט" (שבוע 10)
מגדל: „הטוב והמוות"
...
פאר: „שנה טובה לאוהבים" (שבוע 7)
פריז: „המציאות במערומיה"
צליל: „ללילה אלף עיניים"
צפון: „שני גברים בעיר" (שבוע 3)
רמת־אביב: „גבר עם כבוד"
תכלת: „בית מטבחיים"
תל־אביב: „קיד וקסידי"
תמר: „התחתונים החמים"

חיפה
7 — 9.15
אורדין: „נאגה סגנת האהבה"
אורלי: „הרולנד נמור"
אורה: „גוה הפוזי"
ארמון: „בילי, שני הכוכבים"
אמפי: „הארטיסטים בסופרמרקט"
בית רוטשילד: „פוטרוזן" 9, 6.45
חן: „העוקץ"
כרמל נגוס: „האם, אלוה, חיים"
מוריה: „הקשר ההולנדי"
מירון: „רב־קרב האגרוסים"
עצמון: „3 המוסקטרים"
פאר: „גורילה של אשה ומפר"
רון: „חיסול טרוצקי"
שביט: „העין המכלכלת"

ירושלים
7 — 9
אדיסון: „במערבולת החיים"
אורנע: „מה זה"
אורגיל: „ללא רגיעה"
ארנון: „הדיקטטור הגדול" (שבוע 5)
הבירה: „הוילה הגדולה" (שבוע 2)
חן: „אהבת מין כומר"
ירושלים: „החושים"
מכשל: „צ'ארלי וחצי"
עמדין: „שותק אותם, סאם" (שבוע 2)

עדן: „העוקץ" (שבוע 10)
רון: „הרי הכייס" (שבוע 2)

ר"ג-גבעתיים
9.30 — 7.30
אורדע: „קוראים לי אף אחד" (שבוע 3)
אורלי: „סיפור אהבה" (שבוע 2)
אואזיס: „המשאלה שבלב"
ארמון: „בדרך מערבה"
גלי־אור: „חיה ותן לחיות"
הדר: „טרטר" 9.30, 7
(שבוע 3)
לילי: „סרפיקו" 9.30, 7.15
רמה: „נשיקת המוות" (שבוע 2)
רמת־גן: „הבל נשאר במשפחה"
שביט: „הדון מת"

אופקים
בית העם: „גרסת בעלת 4 המגרים" 10, 8

אשקלון
8 — 10
אסתר: „טרטר"
חן: „אונס בשאריש" 10, 7.45
מאור: „ביג בוס"
רחל: „קוראים לי רוח הקודש"

אשדוד
7.30 — 9.30
אסתר: „המזומה"
אשדוד: „מר הברזל"
„הנחש"
דגון: „דון דואר"

באר-שבע
קרן: „שלושת הענקצנים" 9.15, 7.15
(שבוע 2)

בת-ים
7.30 — 9.30
אורנים: „סטודנטית במלכודת"
בת־ים: „פים ושולי"
סביון: „צ'ארלי וחצי"
עצמאות: „סרפיקו" 9.30, 7
רמת־יוסף: „הריאט"

הרצליה
7.30 — 9.30
דוד: „צ'ארלי וחצי" 9.30, 7.15
דגניה: „הינשוף"
היכל: „בחורה למערב"
תפארת: „כך היינו" (שבוע 2)

חדרה
בן זהר: „חזון השקט" 9.30, 7.30
חוף: „שיעור באהבה" 9.30, 7.30

חולון
7.30—9.30
ארמון: „אמלי, ומסקביץ"
מגדל: „צ'ארלי וחצי"
סבוי: „אהבת החיים" (שבוע 3)
חרן: „איזה מין עורות" 9.30, 7
ריבה: „סרטר"

כפר-סבא
הדר: „המכס" 9
חן: לוס אמיגוס 9.15, 7.15

לוד
תרבות: „סקורפיו" 9.30, 7.15

נס-ציונה
גוה: „המשפחה לקשר" 9.15, 7.15

נתיבות
שביט: „קוראים לי זאפר הגדולה" 10.15, 8.15

נתניה
אסתר: „מארק האהבה" 9.30, 7.30
יגיל: „סופרמן האגרוסף" 9.15, 7.15
סטודיו (פתוח): „סטודנטית במלכודת" 9.30, 7.30
(שבוע 2)
סטודיו (סגור): „כך היינו" 9.15, 7.15
(שבוע 4)
שרון: „צ'ארלי וחצי" 9.15, 7

פתח-תקוה
אורון: „נקמתו של סיציליאני" 8.45
הדר: „הפשיטה" 9.45, 7.45
היכל: „קוראים לי אף אחד" 9.45, 7.45
(שבוע 3)
שלום: „צ'ארלי וחצי" 10, 8

פרדס-חנה
דקל: „פים ושולי" 9.15, 7.15

קרית-שמונה
חרמון: „מכת החורב" 8.30, 6.15
שניר: „שיגות" 9, 6.45

ק. אונו
אור־אונו: הערב ב־9 „ברוך גנב איש המלכה"
שבת: „הלילה הנצחי" 9.15, 7

קרית מלאכי
בידור: „5 בני כלבה"
הוד: „קוראים לי אף אחד"

ראשל"צ
ראשון: „שלושת המוסקטרים"
נעמן: „לידי, קרולין"
תפארת: „ציניים גדולות"

רחובות
7.30 — 9.45
בית הפועלים: „השוטר הנוקם"
הדר: „ברבנר"
חן: „3 טובים ואחד נוכל"

רמלה
המגדל: „השגרה המקסימה"

רמת השרון
גיל: „גברים במלכודת" 7.15

שדרות
חן: „גרת המחק"

אלף לילה ולילה

אלף לילה ולילה

רות עוזיאל, פרפסיכולוגית
דור חמישי למגידי עתידות ממוצא בדואי

הבעת תודה

חודשים התהלכתי מדוכדכת ומדוכאה בשל המצב הסובב אותי, והגעתי ממש לאובדן עצות מוחלט. פניתי לייעוץ אצל הגב' עוזיאל, ואודה ולא אבוש: חיי השתנו מן מקצה לקצה הודות להבנה הרבה, לטיפול המסור, ולעצה שאין דומה לה. גב' עוזיאל מסוגלת לייעץ בכל תחום של החיים ולהעניק עזרה בבעיות שנידמה לפעמים כי אין להן פיתרון.
תודתי מקרב לב לגב' עוזיאל.

ב. כהן, תל־אביב

הזמנות רק בטלפון
828706

מרכז החאן הירושלמי לתרבות ולבידור

- הערב יום ו' 30.8 בשעות 22.00, 24.00 סינימה — חאן: „חשדים"
- מחר מוצ"ש 31.8, 9.00 „תפוח זהב" שירי ששה ארווג
- האנגרט קברט סטירי על כוס יין פתוח ערב ערב (פרט לימי ו') מ־9.30
- יום ב' 2.9, 8.30 מופע בפני צוליים חדשים של מפעל אמנות והרבות בשכונות ירושלים
- יום ג' 3.9, 9.00 מחזה מוסיקלי על ירושלים, באנגלית מומלץ לתיירים
- יום ד' 4.9, 9.00 ערב פולקלור לתיירים עם להקת „שערי ירושלים"
- האנגרט קברט סאטירי על כוס יין פתוח ערב ערב מ־9.30 (פרט לימי שישי)

האגודה למען החייל בתל־אביב־יפו
מקיימת
ערב בינגו ענק

באמפיתיאטרון של גני־התערוכה, רמת־אביב,
במוצאי־שבת, 31.8.74, ב־8.30 בערב.

בואו לשחק „בינגו" תחת כיפת השמים!
השתתפות במשחקי „בינגו" מאפשרת זכיה בפרסים יקרי־ערך!
המשחק המלהיב והמרתק לכל המשפחה, המשחק הנודע במדינה כולה!

—10 ל"י דמי־השתתפות ב־10 משחקים ראשונים.
(תזכורת: הביאו, בבקשה, עטים או עפרונות).

תזמורת סימפונית ירושלים
רשות השידור
מנצח ראשי ויועץ מוסיקאלי: לוקאס פוס

נפתחה ההרשמה למנויים
לעונת הקונצרטים תשל"ה 1975—1974

הקונצרטים כוללים שלוש סדרות בנות 10 קונצרטים כל אחת.

סידרה מס' 1 — עתיק מול חדש
סידרה מס' 2 — דיוקן סימפוני של מלחין
סידרה מס' 3 — קלאסי וקל

ההרשמה בקופת תיאטרון ירושלים ובמשרד כהנא, ירושלים.
הנחות לסטודנטים — במשרד דיקן הסטודנטים.

המועדון הנבחר 1974
דיסקוטק כריש
רמלה

פתוח ערב ערב פרט ליום א'
הערב 30.8
שוב חוזרת אלינו לפי בקשת הקהל חוויה שלא תשכח עם כוכב הזמר הבריטי
ג'ין דולן
כמו כן יופיעו:
* הזמר היווני **לויטרוס**
* **שמי תבורי**
* **לחקת החדים**

מוצ"ש 31.8
יופיעו הזמרים
* **ששי קשת**
* **טריפונס**
* **שמי תבורי**
* **לחקת החדים**

יום ב', 2.9
ערב מיוחד לגילאי 25 פלוס
בתכנית מופע מחו"ל
לילות הרלם
עם 28 זמרים ורקדנים מארה"ב ו־6 ילדי פלא.

יום ג' 3.9
יום ד' 4.9
עם כוכב הזמר היווני
טריפונס
ואמנים אורחים מחו"ל

יום ה' 5.9
ערב הכרויות
לרווקים ולרווקות

בריכת הנשיאים
במלון
פאן אמריקן
בבת־ים
מזמינים אתכם ביום שישי, 30.8.74
לערב ריקודים
בבריכה האינטימית של המלון לצלילי
תזמורת האלמוגים
עם הזמרים
* **משה נוי**
* **אודי שפילמן**

בתכנית האמנותית
כוכבת הזמר **אילנית**
לפני צאתה לחו"ל
הקפטריה פתוחה לרשות הקהל
לחיילים במדים — הנחה

ערב ריקודים ובידור
לחברי מועדון „המפתח", לסטודנטים, לדתיים ואקדמאים
ייערך במוצ"ש 31.8.74
באולמי רות
ברחוב בן־יהודה 84 ת"א (מול קולנוע בן־יהודה)
עם להקת
„הצפורים"
ליד המיקרופון הזמר
צדוק
בתכנית הבידור
מאיר דמז

„האגם"
בפארק הלאומי בר"ג
בהנהלת: **ינוש**
מזמינכם הערב ובמוצאי־שבת, לרקוד ולהתבדר! לצלילי תזמורת
„השילים"
משקאות חריפים בבר! מחירים עממיים!
ניתן לשכור את האולמות למסיבות ולחתונות.
טלפון 44 77 89

מוצ"ש 31.8 בשעה 9.00
במועדון התיאטרון (רח' מנדלי 7)
התיאטרון החי מציג
„בחופשה מוסד סגור"

אמפיתיאטרון
עין הוד
הערב משעה 10
פרפראזות קייצי
שמואל שי

מארח ומראיין את:
ח"כ **מאיר פעיל** על בעיות אקטואליות
ראובן בר־יותם מאחורי מצלמות הקולנוע
אברהם קליין אלימות כספורט והגביע העולמי 74
* * *
תצוגת אופנה מפוארת
* * *
שלמה ארצי ולהקת גב' תפוח
* * *
בקור בגלריות הכפר

כרטיסים: בכל הקופות בחיפה ובערב המופע בעין־הוד.

מועדון בר־מינן
מועדון אגודת הסטודנטים של אוניברסיטת ת"א בהנהלת דליק

מארח הערב את הזמרת
מיכל טל
ריקודים לצלילי תזמורת עונות השנה
• • •
מחר מוצ"ש 31.8
ערב ריקודים
באולם ממוזג אויר לצלילי תקליטיה עשירה

חברותא
לצעירים דתיים ב"ה
במוצ"ש י"ג באלול 31.8.74 משעה 8.45
באולם בני ברית
רחוב קפלן 10, תל־אביב
בתוכנית:
שבר ענן
ריקודים לצלילי התזמורת המצויינת
התורוסקופ
הכניסה לדתיים וסטודנטים

מועדון „סינמה 1"
תל־אביב, יונה הנביא 2
בשעות 12—10
סרט המתח
„מעבר לרחוב 110"
אנתוני קווין

אסור להחמיץ!! את
עדנה פלידל ואת אברהם מור

בקומדיה הנפלאה
„שיר ערש" לילד בן 37

סנקו־לה מציגים:
אריס סאן

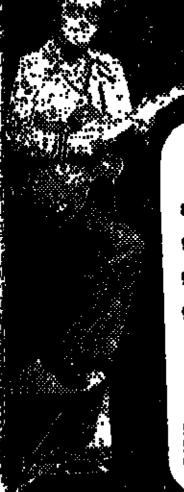

בתוכניתו החדשה
הופעות אחרונות של אריס־סאן בישראל!
תל־אביב: „בית החייל" מחר 31.8 בשעות 10.15, 8.15
„אלהמברה" יום ד' 6.9 בשעות 11.30, 9.30
חיפה: אולם האודיטוריום
„בית רוטשילד" יום ה' 5.9 ב־9.15
ירושלים: „תיאטרון ירושלים" מוצ"ש 7.9 בשעה 9.45
כרטיסים: כהנא ויתר המשרדים
אמן אורח: הנער נועם קניאל

ערב עם אריס־סאן ותזמורתו
מ"ש: „גילת" הערב 30.8 ב־9.30
עכו: „גן־עדן" יום ב' 2.9 ב־9.15
דימונה: „אילת" יום ג' 3.9 ב־9.30

די בלקהו
ג'ימי לויד JIMMY LOYD
ושלישית הג'
של ריקי בירנ
„אדום עתיק"

שירים מתוך מחזות מוסיקליים
שירי ג'ורג' גרשווין
ספיריטואל שירי נשמה
שירי נט קינג קול
תל־אביב „בת־דור"
הערב יום ו' 30.8 ב־9.45
כרטיסים: „הדרך", „קסטל" ויתר המשרדים.
טל. קופת בת־דור 263178

כלהו!!
שמלות חופה
יבוא מלונדון ומפריז במיוחד למעונך
החל מ־500 ל"י
כמו"כן לשרותך
מספרה, קוסמטיקאית, איפור מניקור, פדיקור ו...ארוחה.
סלון „ברוריה"
הסלון בעל המוניטין
ת"א, רח' אלנבי 13, טל. 57993, פתוח מ־16.30—...

מועדון הזמר לגילאי 35—23
בהדרכת צבי כסף
ילמד אותך: פיתוח קול, שירים ופזמונים, התמחות על במה, יסודות המוסיקה ונושאים אמנותיים.
בפרטים טל' 58184 תל־אביב

ארפי צופים דרומי האר...
מנהלים הלהקות ...
ד"ש נרומניה הידו...
הערב — נערת עיגיה
„נורית"
מחר מוצ"ש קומצ'ינת
„חיפל העשור"
הנחות למוסדות ולקבוצות מאורגנות

---

6 הצגות אחרונות
פסטיבל
הגשש החיוור
חולון „רינה" הערב 30.8 ב־9.45
נס־ציונה „אמפי" מחר 31.8 ב־9.30
בקרוב מאד תוכנית חדשה

יעקב בודו
מוישה ונטילטור
ק. אונו „אוריאון" יום ג' 3.9 ב־9.00
ס.א. גליל תחתון „בית קשת" יום ד' 4.9 ב־9.00
נתניה „אסתר" יום ה' 5.9 ב־9.30
חולון „רינה" יום ו' 6.9 ב־9.45

עדנה פלידל - אברהם מור
בקומדיה הנפלאה
שיר ערש
יפו „אלהמברה" הערב 30.8 ב־9.45
בת־ים „בית־העם" מחר 31.8 ב־9.30
חיפה „שביט" יום ו' 6.9 ב־9.30

להקת „בוורת"
סיפורי פוגי
גבעתיים „שביט" הערב 30.8 ב־9.45
טבריה „היכל" יום ב' 2.9 ב־9.00
בת־ים „בית־העם" יום ג' 3.9 ב־9.30
הצגה אחרונה לתושבי חיפה:
חיפה „שביט" יום ו' 6.9 ב־9.30

סינמטק ישראלי
יפו: אוניברסיטת ת"א, הארכיון הישראלי לסרטים (תקפה)

שבוע אוטו פרמינגר
- **31.8** שעה 19.30 „כרמן ג'ונס" (הרי בלפונטה, דורותי דנדריג'), ✱ שעה 21.30 „חירח הוא כחול" (ויליאם הולדן, דויד ניבן).
- **2.9** שעה 18.00 „השינגט ימליץ ויאשר" (צ'רלס לוהטון, הנרי פונדה), ✱ שעה 21.30 „לאורה" (דנה אנדריוס, קליפטון ווב).
- **4.9** שעה 17.00 „ידידים שבאלה" (דיאן קאנון, ג'יימס קוקו), ✱ שעה 19.00 „לאורה" (דנה אנדריוס, קליפטון ווב), ✱ שעה 21.00 „כרמן ג'ונס" (הרי בלפונטה, דורותי דנדריג').
- **5.9** שעה 18.00 „משפט רצח" (ג'יימס סטיוארט, בן גזארה, לי רמיק), ✱ שעה 21.00 „פני מלאך" (רוברט מיצ'אם, ג'ין סימונס).
- **6.9** שעה 14.30 „סטלג 17" — בילי וילדר (אוטו פרמינגר, ויליאם הולדן), יוקרן במוזיאון ת"א.

סרט לילדים ונוער: יום ה' 5.9 שעה 16.30 „חמשה שבועות בכדור פורח"

דובר אנגלית / ללא תרגום. נא תשומת לב לזמני ההקרנות.
... רח' פומבדיתא 4 תל אביב טל. 241231

צוותא לתרבות מתקדמת

- **שבת** ב־9.00 „מחכים לגודו". בחצות: זה הכל בינתיים (בינתיים זה הכל) — יהונתן גפן ודני ליטני.
- **ב־11.11** בבוקר סדרת 11.11 בתכנית ק. דביוסי — „שירי בליטיס" לקריינות, שני חלילים וצילסטה. (ביצוע בכורה בישראל). א. שנברג — „פיירו סהרורי" — לסופראן, חליל, קלרינט, קלרינט בס, כנור, ויולה, צ'לו ופסנתר. נגני התזמורת הפילהרמונית בישראל עם עדי עציון סופראן בלהה יבנה קריינית. מנצחים נועם שריף שלום רונלי ריקליס.
- **ב־8.30** וב־10.30 זה הכל בינתיים (בינתיים זה הכל).
- **ב־7.30** ועד ציבורי ישראלי למען צ'ילה דמוקרטית לרגל השנה להפיכה הצבאית. עצרת למען צ'ילה דמוקרטית דברים ח"כ מיכה חריש, ח"כ אליעזר רונן, יהודה עמיחי, קרלוס פרע — שליח הגולים הצ'יליאנים באירופה. בתכנית האמנותית: דורית ראובני — שירי מחאה, קנטטה צ'יליאני — בביצוע יוצאי עולי צ'ילה בקבוץ גן שמואל. הפותחים: מריו תובל — משמרת צעירה של מפלגת העבודה, נחום סולן — הדור הצעיר של מפ"ם.
- **ב־9.00** „החנאות הקטנות שבחיים" — ערב ברטולד ברכט בשירים ופזמונים. משתתפים: מירי אלוני, יוסי פולק, בני אמדורסקי.
- **ב־9.00** „מחכים לגודו".

✱ לילה של כוכבים ✱
יגאל בשן ולהקתו
...תואלה • יזהר כהן
...זי יאנג • מנחה יוסי ברק
זמר הכושי
תזמורת בת 5 נגנים
...ת"א „בת־דורף" הערב יום ו' 30.8 בחצות
כרטיסים: „הדרך", „קסטל" ויתר המשרדים
וקופת בת־דור טל. 263178

מסעדת חוף
„זבולון"
מאכלי דגים
צהרים — וערב
טלפון 93 00 46
הרצליה
פתוח כל השנה

מועדון 2.2 בטכניון
יום שישי 30.8.74
...ני סרטי קולנוע
...מס קומרון
„המשימה הקשה"
...דם בעקבות ...רלו
...יקודים
לצלילי תקליטיה
...ת מצ'רצ'יל:
הופעת אורח מאנגליה
... דולן ולהקתו
...ה להדר וקריות בסוף
...ש ויום שלישי תכנית ... של ריקודי עם, ...טק וסרטים.
...ת לסטודנטים ולבנות גלפר

תיאטרון הזמן מציג
בעלי בקלקאי
הערב
הצגה אחרונה
בחיפה
אולם „אורה" ב־9.15
ת"א טל. 222753

הצגה לילדים
„שלום צ'רצ'י"
...ימורי פולים דישקין
צוותא
...לום המלך ג'ורג' 36
...יום שני ב־5.00

מועדון התיאטרון
תל־אביב • רח' מנדלי 7 • טל. 230039

הרביעיה חוזרת
יעקב בר־סירא, שמעון בר, גדעון זינגר, ראובן שפר
ליד הפסנתר: רפי קדישזון

הערב יום ו' שתי הצגות ב־9.30 ובחצות
מחר מוצ"ש ב־11.00
גם בימי חול
בימים: שני, שלישי, רביעי וחמישי
כרטיסים ביוקי (לאו) בגשרדים ובמועדון

עושה אנשים יפים Lee

האגודה למען החייל תל־אביב
מודיעה
כי נשף הריקודים יתקיים
ב„אולמי תחביב"
אבן־גבירול 68 תל־אביב
במוצאי־שבת 31.8.74 החל משעה 8.00 בערב
עם תזמורת חיל־האויר וזמריה
בניצוחו של רס"ן אריך טייך

„אורנית"
בגן־יבנה

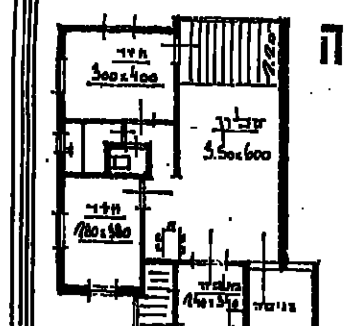

מבצע מיוחד לזוגות צעירים

החלה
מכירת דירות 4 - 3 חדרים
שלב א'.

3 חדרים החל מ־125,000.— ל"י
✱ תנאי תשלום נוחים
✱ במרחק 5 ק"מ ממרכז אשדוד
✱ מקום כפרי ושקט מול הים
✱ משכנתא עד 25,000.— ל"י
✱ כניסה תוך 20 חודש
✱ ביצוע וגימור מעולה

„אורנית" בע"מ, רח' בית הפועלים 6, רחובות, טלפון 955219

מחפשים
ברמלה והסביבה
משפחות
המוכנות לארח לסופי שבוע, תמורת תשלום, ילדים ללא משפחה הנמצאים במוסדות.
להתקשר לטל. 961235 ובקש את עדנה.

החברה הממשלתית למדליות ולמטבעות
מבקשת מכל מנויה שהיו רשומים בחברה ליום 31.3.1974, וקיבלו אישור על כך, להודיע מייד לחברה אם טרם קיבלו את טפסי ההזמנה
למטבעות „בן־גוריון"
ההודעה מחוייבת להיות מלווה במספר המנוי וכתובתו המדוייקת.

למד אלקטרוניקה בפנימית חיל הים

פנימיה ללמודי אלקטרוניקה

חיל־הים פותח קורס ללימודי אלקטרוניקה בתנאי פנימיה.
משך הלימודים כשנה.
בתום הלימודים יוסמכו הבוגרים כטכנאי אלקטרוניקה ותוענק להם תעודת גמר.
במשך שירותם הצבאי יועסקו הבוגרים כטכנאי אלקטרוניקה במתקני חיל הים.
בוגרי הפנימיה משוחררים מחובת בחינות מוקדמות של משרד החינוך והתרבות במקצועות: פיזיקה, חשבון והנדסה, מילגות וענקו, לנזקקים.
תנאי קבלה:
גיל: 17—18.
השכלה: 10 שנות לימוד לפחות.
פרטים והרשמה בלשכות הגיוס האזוריות.
המעוניינים לקבל פרטים בכתב יפנו אל דואר צבאי 1074 צה"ל.
הורים המעוניינים לערוך ביקור בפנימיה לאלקטרוניקה יפנו בכתב לד.צ. 1074, צה"ל.

למד בגרות בביתך!

אנו נכין אותך בביתך, בזמנך הפנוי, ולפי הקצב המתאים לך, למועדי הבחינות הנוחים לך. טובי המורים בארץ יבדקו את שיעוריך. כל לומד רשאי להשתתף בהרצאות ותרגילי סיכום בשלוחת המכון הקרובה אליו ללא תשלום נוסף.
הנחה של 10% לחיילים.

קורסים נוספים בכתב
- תכנות מחשבים
- רדיו אלקטרוניקה — כולל חלקים ומכשירים
- צילום — כולל מכשירי פיתוח והגדלה
- גרפיקה שמושית
- פרסום ויחסי ציבור
- אדריכלות פנים

לקבלת תכנית לימודים הינם פנה אישית או שלח התלוש הרצ"ב לת.ד. 28124 תל־אביב.
שם: .... מעוניין בלימוד: ....
כתובת: .... טל ....

בכל מקום בארץ פנה אישית או בכתב לת.ד. 28124 ת"א	תל־אביב רח' סלומון 7 (חזית הסדביה)	חיפה רח' בלפור 5 (כניסה ליד המעון החייל)	רמת־גן רח' ז'בוטינסקי 41 (ליד קולנוע רמה)	באר שבע רח' ההסתדרות 84 (מול קולנוע נגב ש.)
	חולון רח' סוקולוב 48 (ליד הסופרמרקט)	פתח־תקוה רח' ההגנה 17 (כברסה)	ירושלים רח' אגריפס 8 (מול קולנוע עדן)	רחובות רח' יעקב 3

המכללה הישראלית להשתלמות בהתכתבות
המכונים האמריקאים להשכלה בכתב

מבחר עצום
של
שמלות וחליפות
חדישות ביותר
במכירה פומבית
במחירים ללא תקדים
אוטובוסים: 53, 63
ת"א, רח' נחלת יצחק 59

חברה ישראלית
לאוטומובילים בע״מ
Ford בישראל

לחברתנו בתל-אביב
דרושים:

* **פקיד טכני**
בנושא תביעות
רקע טכני במכוניות,
שליטה בעברית ובאנגלית,
רצוי נסיון בעבודה זו
שעות העבודה: 08.00—16.30

* **מפעילה למכונת הנהלת חשבונות**
רצוי נסיון
בהפעלת מכונה מסוג
אדו—X
שעות העבודה: 12.00—18.00
בימים א׳—ה׳

המעוניינים מתבקשים לפנות למשרדנו בת״א — רח׳ המסגר 43, בין השעות: 08.00—16.30.

תדיראן
למפעל המכני
דרושים
1. **מסגר הרכבות**
הרכבת מכשירים אלקטרוניים-מכניים, לפקוח על צוות הרכבה.
2. **צבעי תעשייתי**
לצביעת חלקי מתכת.
3. **טכנאי מכונות**
רצוי עם נסיון בעבודות מכניות ואלקטרוניות.
4. **טכנאי אלקטרוניקה**
רצוי עם נסיון בשטח הדיגיטלי.
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 648, מח׳ כח־אדם, תל־אביב, בציון פרטים אישיים ונסיון מקצועי, או טלפונית: 851161.
סודיות מובטחת

לשטראוס שווק בע״מ ת״א
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
כישורים: נסיון של 5 שנים לפחות, השכלה מקצועית מתאימה, יכולת אדמיניסטרטיבית וניהול מחלקת חשבונות.
לפנות בכתב יד בציון קורות חיים לשטראוס שיווק בע״מ תוצרת הארץ 13, ת״א.
סודיות מובטחת.

חברה תל־אביבית מחפשת
עוזרת למנהל חשבונות
(אפשרי גם למשרה חלקית)
נא לפנות בציון פרטי קורות חיים ונסיון קודם בעבודה לת.ד. 20195 תל-אביב.

למפעל תעשייתי בחולון
דרוש/ה עוזר/ת למנהל חשבונות
+ 3 שנות נסיון מינימליים
שעות העבודה 07.30—16.00
פרטים: טל: 855992, 854695
משעה: 08.00—1.00

דרוש הנדסאי או טכנאי
לסקר שדה,
רצוי בעל ניסיון קודם בסקרים פיזיים ובעל רכב.
לפרטים טלפון 03—245888.

א.אי.ל ישראל בע״מ AEL
תעשיות אלקטרוניקה
דרושות
מזכירה עצמאית
* למשרה מלאה
* דרושה ידיעת הדפסה בשפות עברית אנגלית
פקידה
* הדפסה בעברית
תנאים טובים למתאימות.
נא לפנות בכתב או טלפונית 787131 או 782141 אל מח׳ כח אדם רח׳ מבצע קדש 48 בני־ברק, 51203.
— סודיות מובטחת! —

דרושים
1) **מהנדס אחזקה**
נסיון של 3—5 שנים. רצוי בענף התרופות או המזון. בקיא בציוד אריזה חריש, בשינוע חמרים ובשירותי תעשיה. ידיעת השפות עברית ואנגלית—טכנית הכרחית. מקום העבודה — נתניה.
2) **מנהל אחזקה**
בוגר ביה״ס טכני מוכר ובעל תעודת טכנאי מוסמך. רצוי 5 שנות נסיון בניהול צוות אחזקה במפעל כימי. מקום העבודה — רמת-גן.
נא לפנות בכתב למחלקת המנגנון: אביק בע״מ תעשיות כימיות ופרמצבטיות ת. ד. 2077 רמת־גן.

לצה״ל דרוש
רוקח או כימאי
בדרגת מוסמך
בעל נסיון בכימיה אנליטית
(אפשרות לעבודת מחקר).
המעוניינים יפנו לשלישות ד.צ. 2152

למפעל טכסטיל העוסק ביצוא
א. דרושה
מזכירה בכירה
אנגלית—עברית על בוריין
רצוי גם גרמנית
ב. דרושות
תופרות מתלמדות לאוברלוק
נא לפנות טל. 986836, 983822

דרוש למשרד ארכיטקטים
שרטט / טכנאי מנוסה
להתקשר לטלפון מס׳ 263438
להשאיר את השם ומספר הטלפון למשיבון האוטומטי.

לאגודה שיתופית חקלאית
״גדרות״ עשרת
דרוש/ה
פקיד/ה בהנהלת חשבונות
כישורים: ידיעה וניסיון בהנהלת חשבונות, ידיעת הדפסה במכונת כתיבה בעברית
שעות העבודה: מ־8.00—16.00
לקביעת ראיון נא לטלפן 055—91028

למפעל סנפרוסט באשדוד
דרושה
מפעילת נשיונל
עדיפות תנתן לתושבות אשדוד
המעוניינות מתבקשות לפנות בכתב בציון ניסיונן המקצועי לסנפרוסט, יחידת כח אדם, ת.ד. 2223 אשדוד, או לטלפן 055—22141.

דרושה מזכירה
הכשורים:
שפת אם אנגלית.
הדפסה במכונה והתכתבות באנגלית
שעות העבודה: 9.00—17.00
תנאים טובים למועמדת המתאימה.
לפנות: פאן אוריינט ירושלים
רח׳ כורש 4, 02—227060, 02—222797

ראקום אלקטרוניקה בע״מ
מחפשת
טכנאי מעבדה
מעולה
עם נסיון במערכות מיכשור מיקרו—גלים ומערכות דיגיטליות.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא להתקשר טלפונית לקביעת ראיון לטלפון 8—7—443126.

אתא
דרוש
מנהל מחלקת אחזקה
הכישורים הדרושים: מהנדס מכונות בעל נסיון של 8 שנים לפחות, מהם לפחות 3 שנים בתעשיה בתפקידי נהול בהפעלת צוות עובדים.
יועדף בעל נסיון בהחזקת יחידות מיזוג אויר.
תתקבל גם מועמדות של מינהלן בעל נסיון של 10 שנים לפחות שניהל בפועל מחלקת אחזקה במפעל תעשייתי גדול.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות בכתב יד תוך תאור מפורט של השכלתם הכשרתם ונסיונם לפי הכתובת: בית״ר אתא חברת לטכסטיל בע״מ, ת.ד. 83, קרית אתא ולציין על המעטפה ״לגזי מנהל כח אדם אישי עבור — מנהל אחזקה״.
סודיות מובטחת

דרושים
1. **חשמלאים טכנאי חשמל והנדסאי חשמל**
רצוי בוגרי ביה״ס טכני הר״א לאיתור תקלות במעליות (בתוכניות חשמל מסובכות) רשיון נהיגה הכרחי
2. **צעירים**
לאחר שירות צבאי
ללמוד הרכבת מעליות
שכר עבודה גבוה + פרמיות מהיום הראשון
לפנות במקום בימים א׳ 1.9.74 וב׳ 2.9.74 בין 8—10 בבוקר
מעליות ישראליפט
רח׳ הקישון 31, (אזור התעשיה) בני־ברק

תדיראן
לאגף הבקרה
דרושים:
1. **מתכנת**
בעלי נסיון של שנתיים לפחות במערכת .D.O.S ידיעה ונסיון בשפות אסמבלר וקובול.
2. **נקבניות**
עברית אנגלית מעולות.
מועמדים מתאימים יפנו טלפונית ישירות למוטקה טלפון 262346 בימים א׳—ה׳.

ארקיע
קוי תעופה בישראל בע״מ
דרושים 1. **חשמלאי/מכונאי**
להחזקת ציוד קרקע
רצוי עם ידע במערכות קירור
2. **אפסנאי תעופתי**
עדיפות תינתן ליוצאי חי״א
לפנות בכתב לת.ד. 834 תל־אביב 61000

לחברה הדרומית לשיווק
דרושה:
נקבנית
בעלת נסיון של שנתיים לפחות
נא לפנות טלפונית: 34409
או אישית: רח׳ לבנדה 5, תל־אביב.

מחפשים: —
1. **מחסנאים לחלפי רכב**
לאחר שרות צבאי בעלי נסיון בענף של שנה או יותר.
2. **מחסנאים לחלפי רכב**
לאחר שרות צבאי ללא נסיון קודם המעוניינים ללמוד את המקצוע.
3. **אנשים מבוגרים**
(עד גיל 60) המעוניינים בעבודה חלקית במחסני חלפי רכב (בעלי נסיון קודם בהחסנת ציוד טכני).
4. **פקידות טכניות**
למחסני חלפים (בעלות נסיון קודם בפקידות כללית) כישורים נדרשים: —
א. השכלה תיכונית ו/או מקצועית
ב. שליטה בשפה העברית
ג. ידיעת השפה האנגלית.
רק מועמדים הרואים עצמם מתאימים לדרישות הנ״ל מתבקשים לפנות ל: — אגף החלפים בכתב יד ובציון קורות חיים לת.ד. 20205 ת״א.

מפעלי נייר
אמריקאיים ישראליים בע״מ
דרושים
1. **מפעילי תחנת כח**
נסיון של 3 שנים לפחות בהפעלת טורבינות, דוודים ומערכות קיטור.
2. **מסיקי דוודים מוסמכים**
נסיון בהפעלת דוודים תעשייתיים או ימיים גדולים.
3. **עוזרי מסיק**
בוגרי בתי־ספר מקצועיים, לאחר שרות צבאי.
אפשרויות קידום לעובד המתאים
העבודה במשמרות
לפנות למנהל מח׳ כח אדם, ת.ד. 142 חדרה
ניר מעולה לכל מטרה

דרושים למכללה בתל־אביב
רכז/ת כספים
בעל/ת ידע בהנהלת חשבונות, רצוי — סוג 2, וניסיון של 3 שנים לפחות, בניהול כספי באופן עצמאי.
מזכירה עצמאית
לניהול תכתובת באופן עצמאי ומו״מ עם קהל. הדפסה במכונת כתיבה באופן מושלם בעברית — הכרחית.
נא לפנות: ת״ד 14285, ת״א, עבור ״המכללה/מנהל״.

מפעלי טקסטיל בע״מ
דרוש
טכנאי ייצור
מתחיל
בעל רכב
לעבודה מעניינת
בתנאים טובים
לראיון, יש לפנות לטלפון 9241... לסוניה

תאות
לתעשיות אביזרי תעופה
דרושים
מחסנאים טכניים
לציוד תעופתי
לאחר שרות צבאי
רצויים משוחררי חיל האויר במקצוע
לפנות בכתב אל ת.א.ת בע״מ
ת.ד. 80, גדרה

לחברת מכירות ושרות ארצית
גדולה
שמרכזה בתל־אביב,
דרושים:
* **מהנדס אלקטרוניקה**
צעיר ודינמי
* **פקידה—כתבנית**
בעברית — מנוסה
תנאים טובים למתאימים
לקביעת ראיון נא להתקשר: 614281 — לאביבה אגמי.

בוכנות מוביליה בע״מ
MOBILIA
למפעלנו דרוש
* **טכנאי ייצור**
בעל נסיון 2—1 שנים
לחקרי זמן ושיפור שיטות.
מועמדים מתאימים מתבקשים לפנות למפעל, רח׳ עשר טחנות 16, רמת־החייל, תל־אביב, או לטלפון 472883 או 470360. או בכתב־יד, לת.ד. 13041, תל־אביב.

דרושים
פנטוגרפיסטים
למנוסים
תנאים מצויינים
״אנקר״
תל־אביב, הנגב 7

הטכניון
מכון טכנולוגי לישראל
מודיע על המשרות הפנויות הבאות:
באגף פתוח ותחזוקה
מהנדס בנין
הכשירויות הדרושות: בעל נסיון במכרזים ותמחיר של 3 שנים לפחות; נסיון מעשי של 3 שנים לפחות; ידיעת השפה העברית;
מס׳ המשרה: אפ״ת. ר/186
בפקולטה לפיסיקה
מסגר/חרט
הכשירויות הדרושות: יועדף מועמד בעל נסיון ברתוך ארגון;
מס׳ המשרה: פ.ר/176
בפקולטה להנדסת מכונות — המעבדה לתהליכי עבוד
חרט
הכשירויות הדרושות: 4 שנות נסיון מעשי כחרט;
מס׳ המשרה: מכ.ר/150
מועמדים מתאימים העונים לדרישות יפנו בכתב בציון קורות חיים, נסיון קודם ומס׳ המשרה עד יום ו׳ 13.9.74 אל אגף כח אדם, קרית הטכניון, חיפה מיקוד 32,000.

לתכנון המים לישראל בע״מ
דרוש
מהנדס אינסטלציה סניטרית בכיר
בעל נסיון של 8 שנים, לפחות,
במבני צבור ובבתי־חולים.
הדרגה בהתאם לכישורים.
לפנות בכתב־יד, לכח־אדם, ת. ד. 11170, תל־אביב.

אנו מחפשים:
לעבודה במקומות שונים בחו״ל
מהנדסים וטכנאים
לעבודות:
ניקוז, כבישים ועבודות עפר
מים וביוב
אינסטלציה סניטרית
חשמל ותאורה
פתוח שטח
מעוניינים יפנו למר אריה גולן, טלפון 33736 ת״א
מהנדסים מתכננים יועצים
שרותי הנדסה בישראל בע״מ

לחברה העוסקת בבניה בצפון הארץ
דרושים:
1. **מהנדסי בנין לבצוע**
עם 3 שנות נסיון
2. **הנדסאי/ות בנין**
לחשובי כמויות
בהצעות יש לפנות לת.ד. 1612, חיפה.

אלסינט
מכשור רפואי גרעיני · מכשור מדעי
מערכות עבוד נתונים · ספקי־כח
דרושים
מזכירה בכירה
לעבודה משרדית מגוונת ואחראית.
דרוש נסיון של מספר שנים בניהול משרד וכן יכולת עבודה כולל הדפסה בעברית ואנגלית
חרטים
לעבודה מקצועית ליד מכונות חרישות
יועדפו בוגרי בתי ספר מקצועיים עם נסיון תעשייתי
תנאים טובים וסיכויי התקדמות
טכנאי אלקטרוניקה
לעבודות מגוונות בייצור ובדיקת מכשור מתקדם
סיכויי התקדמות למתאים.
מכונאי רכב
קצין או נגד רכב מצ.ה.ל. בעל נסיון רב שנתי בטפול במכוניות ואחריות מקצועית למצבן, תתקין של צי מכוניות גדול.
נדרש כושר ארגון ויכולת ניהול מו״מ עם מוסכים.
ת.ד. 5258 · חיפה · טל. 527679

מוטורולה ישראל בע״מ
דרושים
הנדסאי אלקטרוניקה
לקבוצת פיתוח וייצור מערכות צבאיות מתקדמות בתחום הבקרה והתקשורת הספרתית. נדרשות 3—5 שנות נסיון צבאי/תעשייתי. רצויה התמחות באחד מהשטחים: מכ״ם, מערכות ספרתיות, RF, בקרה.
מנהל חשבונות מדופלם
להכנת ולניתוח של דו״חות כספיים, למעקב תקציבים ולדיווח סטיות. נדרש נסיון במפעל תעשייתי.
מועמדים יפנו בכתב, או ישירות, למוטורולה ישראל, מחלקת כח־אדם, ת״ד 25016, רחוב קרמניצקי 16, ת״א (ע״י הטכניון).

ל״רפאל״ —
מצפת רמון בע״מ
דרושים:
* **בוגרי בתי־ספר מקצועיים**
בענף המתכת
לתפקידים אחראיים במפעל
* **טכנאי/שרטט**
למשרד תכנוני
למועמדים שימצאו מתאימים
תנתן עזרה בדיור
תנאי שכר טובים
הוצאות העבר הולמות
לקביעת ראיון נא לפנות בכתב יד
לת.ד. 7 מצפה רמון

איזה מקצוע תלמד
איזה משכורת תקבל
איך תקדם מעמדך

כשתבוא לעבוד במכרה התת-קרקעי בתמנע

מקצוע לאחר קורס מקצועי, תרכוש את מקצוע הכריה המודרני, המקיף קשת רחבה של נושאים, מקידוח ועד להפעלת כלים מכניים משוכללים.

משכורת ממשכורת התחלתית של 2398 ל״י, ברוטו (גם בתקופת לימודיך) תוכל תוך שנים ספורות להגיע למשכורת כפולה.

קידום לפניך — מסלול קידום מקצועי פתוח. החל מכורה עצמאי, ועד למנהל משמרת.

דיור — לרווקים ולבעלי משפחות מובטח דיור.

לפרטים: המועמדים יפנו אישית למזכירות משרדי החברה בת״א — הקריה רח׳ ט׳ נס׳ 2 (מול קול ישראל) טל. 255451 בכל יום ד׳ בין השעות 11—9 בבוקר. 16.00—14.00 אחה״צ או למח׳ כח־אדם בתמנע וכן ליועצי התעסוקה ברחבי הארץ.

יש להביא פנקס מלואים, תעודת שחרור ותעודת זהות.

בוא לתמנע לעתיד טוב יותר, לך ולמשפחתך

דרושים
* **מסיק מנוסה**
לדוד קיטור גדול
* **מפעילי מכונות**
לעבודה במשמרות
הצעות בטלפון 913191 או בכתב
לטית בית בע״מ, פתח־תקוה

מפעלי ניר אמריקאיים ישראליים בע״מ

אם הנך צעיר,
מוכשר, בעל כושר גופני
וסיימת 10 שנות לימוד (רצוי רקע טכני) ומחפש עתיד בטוח, עבודה מעניינת, אפשרויות קידום טובות

אנו מציעים לך להשתלב במפעלנו בחדרה כמפעיל מכונות בכיר

פנה בהקדם למח׳ כח אדם, ת.ד. 142
אזור התעשיה חדרה.

ניר מעולה לכל מטרה

אגד

דרושים:
לאזור תל-אביב והדרום בלבד
1. **נהגי אוטובוסים**
2. **נהגי משא**
(שיוכשרו כנהגי אוטובוסים)

בדבר פרטים יש לפנות לבית הספר לנהיגה של „אגד", בית „אגד" דרך פ״ת 142 תל־אביב, ביום שני 2.9.74 בשעה 13.00 בדיוק.
נא להצטייד בתעודות אישיות ובכלי כתיבה

דרוש למחפר
J. C. B. 3
מפעיל
טלפון 949091

הועדה לאנרגיה אטומית
קריה למחקר גרעיני - נגב

דרושים:
* **הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה או חשמל:**
— בוגרי קורס הנדסאי/טכנאי מוכר.
— דרוש נסיון מקצועי של שנה לפחות.
— עדיפות לבעלי נסיון בעבודה במערכות אופטיות או מכניקה עדינה.
* **מכשירני תעשייה ובקרה:**
— בוגרי בי״ס מקצועי במגמת מכשירנות ו/או בי״ס טכני של חיל האויר במגמת חכ״מ.
— דרוש נסיון מקצועי מתקופת השירות הצבאי לפחות.
* **שרטט/ת חשמל עורך/ת מעגלים מודפסים:**
— בוגרי בי״ס מקצועי ממגמת שרטוט.
— נסיון מקצועי של שנתיים לפחות כשרטט/ת חשמל.
* **חשמלאים:**
— בוגרי בי״ס מקצועי ובעלי רשיון „עוזר חשמלאי" לפחות.
— דרוש נסיון מקצועי מתקופת השירות הצבאי.
— רצוי נסיון מקצועי באחזקת מתקנים תעשייתיים והתמצאות במערכות אוטומציה.

המועמדים שיבחרו יקבלו:
— שכר בהתאם לכישורים ולנסיון המקצועי.
— אפשרויות נרחבות לקידום מקצועי.
— עזרה בדיור למועמדים מחוץ לאיזור.
— הסעה ממקום המגורים לעבודה ובחזרה ע״ח המוסד.
— ארוחות מוזלות בשעות העבודה.
— מקומות מגורים אפשריים: באר־שבע, ערד, דימונה וירוחם.

המעוניינים יפנו תוך מרוץ מירבי על השכלתם ונסיונם המקצועי לת.ד. 9001 באר־שבע.
סודיות מובטחת

חברה ארצית בע״מ באזור תל־אביב
לתכנון מערכת ממוכנת לאינפורמציה ניהולית
(בנושאים של תכנון ופקוח ייצור, עיתוד מלאי, מעקב הזמנות וכספים)

דרושים: מנתחי־מערכות

כישורים:
* תואר אקדמאי ראשון במתמטיקה, בכלכלה או הנדסה תעשייתית.
* אקדמאים בעלי תואר שני במינהל עסקים, חקר ביצועים או מדעי המחשב.

תנאים טובים למועמדים המתאימים.
* לקבלת פרטים נא לפנות בציון קורות חיים אל: ת.ד. 7089 ת״א.

למפעל מודרני ומשוכלל
באזור באר־שבע
דרוש:
סגן למנכ״ל

הכישורים הדרושים:
* מהנדס מכונות או מהנדס אוירונאוטיקה.
* ידיעת השפות אנגלית ועברית הכרחית.
* נסיון בניהול תעשייתי, ארגון ושיטות, פיתוח וייצור.

למועמד המתאים מובטחת משרה מעניינת בעלת אתגר מקצועי בתנאים טובים.
* בפרטים נוספים נא לפנות אל: ת.ד. 323 באר־שבע בציון קורות חיים.

ללפיד תעשיה קרמית [illegible]
דרושה
אחראית לביקורת [illegible]
רצוי מורה למלאכה או בעל[illegible] בשטח האמנותי
יכולת ארגונית הכרחית
לפנות בכתב לת. ד. 8070 ת[illegible]

דרושה
קורספונדנטית וכתב[illegible] אנגלית
מנוסה
לחברת שילות בינלאו[illegible]
נא לפנות בציון פרטים אישי[illegible] לת. ד. 29020 ת״א.

ליצרני אפנה בינלאו[illegible]
דרושות
מתפרות לסריגים
(סוודרים, אפודות)
רק בעלי מקצוע מעולים ובעלי כושר [illegible] מתבקשים להתקשר לטל. 827102/3 חייצור.

מסגר אלקטרוני[illegible]
אם יש לך נסיון
בעבודות זיווד לציוד אלקטרו[illegible]
אנו מציעים לך משכורת
2,000 ל״י
פנה אלינו עוד היום, לת.ד. 16068
עבור „מסגר אלקטרוניקה".
סודיות מלאה מובטחת.

מועצה אזורית לכיש נחו[illegible]
בי״ס חטיבת בינים נהורה (ל[illegible])
לבי״ס דרושים **המורים**
הבאים לשנת הלימודים תשל״ה
1. מורה לחדר עיון וספריה מש[illegible]
2. מורה לכיתה טיפולית משרה
3. מורה לציור חצי משרה.
המועמדים מתבקשים להתקשר טלפוני[illegible] המועצה: 051—4890 ובשעות הערב [illegible]

דרושה
מרכזנית מדפיס[illegible]
לעבודה במשרד מהנדסים
לפרטים 262571

דרושים סוכנים
בכל חלקי הארץ, בעלי רכ[illegible]
להפצת מוצר חשמלי, [illegible]
תנאים טובים
03—846108, 04—932495

[illegible]כז תרבות תעמים לנוער בירושלים
דרושים
מורים לציור ותולדות האמנות
עבור ניידות אמנות
[illegible]עבודה מעניינת ובלתי שגרתית [illegible]כרוכה בנסיעות מחוץ לעיר.
[illegible]משרה עונתית, חלקית ועל בסיס יומי.
[illegible] בעלי השכלה גבוהה בתחום הציור [illegible] האמנות ובעלי נסיון בהוראה, יפנו [illegible]בצרוף תולדות חיים ונסיון לת.ד. 8009 [illegible], המחלקה לאמנות.
[illegible]תקבלנה עד 13.9.74

מרכבים
[illegible]פעלי מתכת בע״מ
פתח־תקוה קרית־אריה
דרושים:
מסגרים מכונאים רתכים
[illegible]מעונינים לפנות: טלפון 913044
[illegible]ישירות למפעל למנהל כח אדם

[illegible]לטק בע״מ – מעגלים מודפסים
ייצור, פיתוח ושווק
פתח תקוה
דרושה
[illegible]מזכירה
[illegible]ניהול המזכירות והמשרד.
[illegible]נאים טובים למועמדת המתאימה.
[illegible]פנות בתאור תולדות חיים וכישורים [illegible] אל ת. ד. 159, פתח תקוה.

[illegible] כור מתכת בע״מ
למפעל סימת בחולון
דרוש
מנהל עבודה
במחלקה לעיבוד שבבי
(בקרה ספרותית וקונבנציונלית).
כישורים: נסיון של מספר שנים [illegible]ניהול עבודה ובעיבוד שבבי, כושר [illegible]ניהול ארגון והדרכה בנושא הנ״ל.
[illegible]פנות למפעל סימת, האומן 1 אזור תעשיה, חולון

למפעל מזון
בנמל תעופה בן־גוריון
דרושים:
מרכזנית
בעלת נסיון בהפעלת מרכזיה
עוזר מחסנאי
בעל ידע בניהול מחסן.
פקידה
בעלת ידע בהנהלת חשבונות
בדבר פרטים נא לפנות לטלפון 971266—?

למפעל לארונות מטבח חדישים בגוש דן
דרושים:
1. **מנהל עבודה**
אחראי למחלקה
2. **עובדים מקצועיים ומתלמדים**
• תנאים טובים למתאימים.
לטלפן 741154.

דרושים עובדים בעלי רכב
למצוע עבודות קבלניות משתלמות במרכז הארץ או בסיני
רצוי ידע מעבודות חשמל, ו/או בעבודות צנרת נחושת
התחלת העבודה מיידית
לפנות בין השעות 13—8, לטלפון 237568

לחברת שיווק גדולה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
הכישורים הדרושים:
השכלה בראיית חשבון
נסיון של 8 שנים לפחות בעיסוקים דומים
כושר ניהול צוות עובדים
נא לפנות בכתב לת.ד. 36262 תל־אביב
סודיות מובטחת

לכלל (ישראל) בע״מ
דרוש
מנהל חשבונות
סוג ד׳ לפחות
לקביעת ראיון נא להתקשר עם גב׳ כרמלה בטלפון 622571—03

א.אי.ל ישראל בע״מ
תעשיות אלקטרוניקה
דרוש
מהנדס מכונות
* לניהול קבוצת הנדסאים בנושאי פיתוח זיווד אלקטרוני לציוד צבאי.
* כושר ניהול מו״מ עם לקוחות ועם מהנדסים אלקטרוניים.
* נסיון קודם בניהול אנשים ועבודות זיווד.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב או טלפונית 782141 או 787131, אל מח׳ כח אדם רח׳ מבצע קדש 48 בני־ברק, 51203
סודיות מובטחת!

„ש פ י ר" תעשית קרטון ונייר בע״מ
רח׳ תוצרת הארץ 6 ת״א
למפעלנו בת״א דרוש
חשמלאי ראשי
(בעל רשיון)
לתפקיד אחזקה והשגחה על ציוד חשמלי יקר
תנאים מצויינים לאדם המתאים.
להתקשר טלפונית בין 16—8, 25326, 253126, 252030
סודיות מובטחת!

מוסד ויצמן לפרסומים
במדעי הטבע ובטכנולוגיה
רח׳ המלך ג׳ורג׳ 33 ירושלים
דרושה
כתבנית מעולה
בשפה העברית
עם ידיעה בשפה האנגלית
הדרגה תקבע בהתאם לכשורים
— • —
• המעונינים יתקשרו: לטלפון 02/227375
בין השעות 8.00 עד 15.00.

דרושים

למפעלנו בנהריה
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
עם נסיון קודם,
ובעל כושר אדמיניסטרטיבי.
תנאים טובים למועמד המתאים.
נא לפנות בכתב לאגף כח אדם, ת.ד. 5 נהריה בצרוף קורות חיים ופרוט הנסיון המקצועי.
מחלבת נהריה שטראוס בע״מ
נהריה, ת.ד. 5, טלפון: 922101-04

דרושים
שומרים
בירושלים והסביבה
יוצאי צבא ששרתו ביחידות קרביות.
לפנות טל. 224900־02 לאחראי היום

תדיראן

למפעל מוצרי חשמל
דרושים
1. **מסגר**
לאחזקה של ציוד מכני הכולל מערכות הידראוליות — אויר — מכניות. איתור תקלות חשמל. בוגר בי״ס מקצועי — ממונאות.
2. **פועלי יצור**
לעבודה 5 ימי עבודה בשבוע.
תנאים סוציאליים טובים.
ההכשרה תנתן במקום.
מועמדים מתאימים יפנו לת.ד. 648 ת״א, מח׳ כח־אדם, בצרוף קורות חיים ונסיון מקצועי או טל. 856111.
סודיות מובטחת.

למפעל באיזור נס ציונה
דרושות
* **פקידה להנהח״ש**
— נסיון קודם רצוי
* **עוזרת למנהל חשבונות**
תנאים טובים וקידום בעבודה.
לפנות לת. ד. 1736 ת״א, עבור פס׳ 107.

סטודנטית
או **חיילת משוחררת**
הרשומה לשנה״ל תשל״ה
דרושות מועמדות
לסיירת החנייה
באיזור תל־אביב
לעבודה במשמרות בשעות נוחות
מתקבלות בחורות הלומדות במוסדות חינוך על־תיכוניים (אוניברסיטה, סמינר, מכללה)
לקבלת פרטים יש לפנות למשרדי הסיירת, דרך פ״ת 158 ת״א, בין 8.00—13.00, טל. 267239, 266219
המועמדות שתתקבלנה תתחלנה לעבוד בראשית אוקטובר 1974
משרד התחבורה   סיירת הבטיחות

למפעל גדול בתל־אביב דרוש
מסיק לדודי קיטור
בעל רשיון — העבודה ב־3 משמרות
תנאים טובים ומשכורת מצויינת לאדם המתאים
סודיות מובטחת
לפנות לת.ד. 3471 תל־אביב, עבור „מסיק"

מפעל בטחוני בחיפה
דרושים:
- טכנאי מכונות
- טכנאי חשמל
- טכנאי ייצור
- מחסנאים / פקידים טכניים
- מחסנאי מתכות
- פקידה כללית

רצוי דיבורית רוסית
לפנות בכתב לפי כתובת: מדור כח-אדם, ד.צ. 2639 צה"ל או טלפון 04—691682

לרכב ניר בע"מ
דרושים
* עוזר למחסנאי חלפים
* מתלמד
תנאים טובים למתאימים.
לפנות: רח' נירים 6 ת"א
טלפון 38777

למפעל תעשיתי בחדרה
דרוש
מכונאי / מסגר לאחזקה
בוגר בי"ס מקצועי
ועם נסיון תעשיתי
תנאים טובים ינתנו למועמד המתאים
לפנות בציון קורות חיים ופירוט הנסיון, לת.ד. 142 חדרה עבור „מכונאי/מסגר"

דרושים:
1. גזרנים לבגדי"ים
2. עוזרים לגזרנים (גם לא מקצועיים)
3. תופרות לבגדי"ים
4. שליח (עם רשיון נהיגה לטילון)

„עלמקו" ל. מ. קובץ בע"מ
בית חרושת לבגדי"ים
תל-אביב, רח' אלפסי 20,
טל. 820569

נקיד צפון בע"מ
יוקנעם
דרוש:
חשמלאי ראשי
כישורים:
* נסיון בתעשיה.
* הסמכה כחשמלאי ראשי — 200 אמפר.
מועמדים מתבקשים לפנות בכתב בפירוט קורות החיים, השכלה, נסיון, למנהל כוח אדם, „אסם" ... רח' החשמל 3, תל-אביב.
סודיות מובטחת

לחברה קבלנית גדולה
דרוש/ה
מנהל/ת חשבונות ראשי/ת
בעל/ת נסיון.
שעות העבודה 8—15
תנאים מצויינים למועמד/ת המתאים/ה
לפנות בכתב תוך ציון מס' טלפון לת.ד. 21095 ת"א עבור „חברה גדולה".

לחברה מסחרית גדולה בחיפה
בענף מוצרי בית חשמליים
דרושים
* מנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון בשטח הפיננסים
* סוכן מכירות
בעל נסיון בענף ורשיון נהיגה
תנאים מצוינים לאנשים המתאימים
נא לכתוב לת. ד. 4353 חיפה עבור מספר 667 (מיקוד 31040) עם ציון תולדות חיים.

לחברה ארצית בע"מ
באזור תל-אביב
דרוש:
טכנאי ייצור - תמחירן
כישורים:
* נסיון בהכנת תקציב ומעקב על הוצאות של פרויקט בפיתוח.
* 3 שנות נסיון לפחות.
* יכולת קריאה וכתיבה באנגלית.
* ידיעה בשימוש דוחות מחשב.

למועמדים המתאימים מובטחים תנאי עבודה טובים ושכר הולם.
- על המעוניינים לפנות בציון קורות חיים ונסיון אל: ת. ד. 25018 ת"א.

מכון התקנים הישראלי
דרושים
א. מהנדס בניין
לעבודות שרותים ופיקוח על בניה טרומית ובניה מתועשת.
נסיון של מספר שנים בתחומים הנ"ל — הכרחי.
ב. אנשי אחזקה טכנית
בעלי מקצוע ונסיון בעיבוד שבבי, ריתוך חשמלי ואוטוגני ומסגרות כללית.
ג. כתבניות מעולות
עבודה בהיקף חלקי או לפי שעות — אפשרית.
(מומלץ לנשים מבוגרות המתגוררות בקרבת מכון-התקנים).
ד. חניכות עד גיל 16+
רצוית השכלה פקידותית.
השכר והתנאים לכל המשרות יקבעו בהתאם לכישורים.
לפנות: למנגנון מכון התקנים הישראלי רחוב האוניברסיטה 42 רמת-אביב טל. 413151 בין השעות 07.30—14.30.

מפעלי ניר
אמריקאיים ישראליים בע"מ
דרוש נהג
למנהל בכיר
תנאים מצויינים למועמד המתאים
נא לפנות אל מנהל התחבורה, ת.ד. 142 חדרה.
ניר מעולה לכל מטרה

לחברה מסחרית העוסקת ביצוא
דרוש
עוזר למנהל חשבונות ראשי
הכישורים הדרושים: נסיון קודם של 4 שנים בעבודה מעשית כולל עריכת מאזנים ידיעה טובה בשפה העברית ושליטה באנגלית. התמצאות במסמכי יצוא ובנק. נסיון בהתאמת חשבונות
המעוניינים יפנו בכתב יד לת.ד. 1514 תל-אביב עבור "מנהל חשבונות"
סודיות מובטחת

ארגטן
מפעל לייצור מכונות טקסטיל בע"מ
חברת בת של
ארגמן מפעלים לצביעת טקסטיל בע"מ
אזור התעשיה יבנה, טלפון 055—95251.
דרושים:
- חרט
- רתך ארגון
- מפעילי מכונות לחתוך וכפוף פח
- מסגרים

הסעה מובטחת.
נא לפנות לפי הכתובת הנ"ל.

החברה הישראלית לטרקטורים וציוד בע"מ
מפיצי CATERPILLAR בישראל
חולון, אזור תעשיה חדש, רח' המנור 8
טלפון 856125
דרושים:
1. פקידות
בעלות נסיון ומתחילות
2. עובדי מחסן
יוצאי צבא
3. מכונאים
על המעוניינים לפנות למשרד הראשי חולון, אזור התעשיה רח' המנור 8 ת.ד. 214 חולון טלפון 856125 למר יחיאל סביון.

לאולמי תצוגות ומכירת רהיטים של חברה גדולה
דרושים
1. מוכר בעל נסיון רב
2. נער לשליחויות
לקביעת ראיון לפנות טלפונית ...387

חברת שיווק בינלאומית באזור חולון
מחפשת
עוזר למנהל חשבונות ראשי
למשרה מלאה (5 ימי עבודה בשבוע)
הכישורים:
א. בעל נסיון בהנהלת חשבונות כולל ...
ב. שליטה בשפה העברית וידע באנגלית
לפנות בכתב יד עם תולדות חיים, כולל נסיון ומשכורת מבוקשת לת.ד. 7095 ...
סודיות מובטחת

דרוש
מנהל חשבונות
עצמאי ובעל וותק, למשרה מלאה עבור מפעל מתכת באזור חולון.
נא לפנות בין השעות 18.00—20.00 לטלפון: 753995.

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע"מ
המעבדה להנדסה הידרולית והידרודינמיקה
דרושים
אסיסטנטים למחקר
במכניקת הזורמים והידרודינמיקה
בוגרי פקולטות להנדסת מכונות (אנרגיה וחום), הנדסה אזרחית (הידרוטכניקה), אוירות, מכניקה והנדסה חקלאית המעוניינים במחקר בנושאים אלו, תוך לימוד לתואר גבוה. למזכירות הידרוטכניקה טל' 04-225111, שלוחה (לבקש גב' תמר גושן).
תינתן עדיפות למועמדים שכבר צברו נקודות הסמך ללימודי מוסמכים.
מספר המכרז — 117/74.

אלתא תעשיות אלקטרוניות בע"מ
חברה בת של התעשיה האוירית לישראל
אשדוד
דרושים
* **טכנאי / הנדסאי אלקטרוניקה**
לעבודה בשטח רכיבים אלקטרוניים.
נדרשת ידיעת בשפה האנגלית ברמה של קריאה והבנת קטלוגים לרכיבים.
- על המעוניינים לפנות בכתב אל מחלקת התעסוקה של „אלתא" — אשדוד.

לחברה תעשייתית
בענף חומרי בניין
באיזור תל-אביב
דרוש
מהנדס מכונות
בעל נסיון רב בהפעלת ציוד חרושתי ופתוח עקרים חדשים.
משכורת תקבע לפי כישורי המועמד.
מועמדים יפנו בכתב-יד לת.ד. 875 ת"א עבור „מהנדס".

... טקסטיל בע"מ
דרושים
... המחלקה הטכנית
מסגרים מכניים
בעלי נסיון
... עיבוד שבבי ובניית מתקנים
... לפנות לטלפון: 925882
או 928210.

אורט ישראל
למכללה הטכנולוגית „אורט" גבעתיים
דרושים
שרטט מכונות
פקידה כתבנית
... שרת
שעות העבודה: 8.00—15.30
פקידה כתבנית
שעות העבודה: 13.00—20.30
(הנדסאים, מבוגרים ערב)
... למזכירות ביה"ס: גבעתיים, רחוב ... 15, טל. 729105, 729795.

TELEX OPERATOR AND TYPIST
IN ENGFISH ONLY
FOR INTERNATIONAL TRADI...
COMPANY
Good Position for Right Person.
PHONE: 268658 TEL-AVIV

ניקום מחשבים בע"מ
NIXDORF COMPUTER
דרושים
נציגי מכירות למיני-מחשבים
כישורים הדרושים:
* נסיון בעיבוד נתונים.
* ידע במערכות חשבונאות.
* כושר ביטוי בכתב ובע"פ.
* גיל בין 25—35.
* יועדפו בעלי נסיון קודם בשיווק.

מתכננים מתכנתים
כישורים הדרושים:
* נסיון בתכנות בעיקר בשפת אסמבלר.
* ידע במערכות חשבונאות.
* גיל 25—35.
* יועדפו בעלי נסיון קודם במיני-מחשבים.

לפנות בכתב-יד בצירוף קורות חיים והמשרה המבוקשת אל: ניקום מחשבים בע"מ רח' טבריה 14 טל. 268171, ת"א.

כתבנית מנוסה
דרושה לסוכנות בטוח
(רצוי עם נסיון בהדפסת פוליסות)
נא לפנות טל. 264002; 255922, ת"א

לחברת בניה
באזור תל-אביב
דרוש
הנדסאי
לפנות לחברת ליטור בע"מ
טל. 295241.

ליחידה להנדסה רפואית במחלקת ההספקה של קופת חולים הכללית
דרושים: טכנאים ובוגרי בתי ספר מקצועיים במגמות אלקטרוניקה, חשמל ומכניקה עדינה
לעבודה מעניינת בשטח ההנדסה הרפואית. למתאימים מובטח קידום מעניין במקצוע.
נא לפנות בכתב לפי ת.ד. 33016, ת"א לשם קביעת ראיון.

ל„אסיא"
מעבדות כימיות בע"מ
דרושים
1. טכנאי כימיה
בוגרי קורס מתאים לעבודה במתקנים כימיים, העבודה בשלוש משמרות.
2. עובדים להפעלת מתקנים כימיים
יועדפו בעלי נסיון קודם. העבודה בשלוש משמרות. דרושה ידיעה בסיסית באותיות לטיניות.
3. עובד
להקעלה וטפול במכונות מחלקת ייצור טבליות.
4. פקידה
עם נסיון בעבודות משרד כלליות לעבודה במשרד ייצור. דרושה ידיעת השפה הע' אנגלית ברמה בי"ס תיכון.
★
נא לפנות טלפונית 915021, או בכתב בצרוף קורות חיים ופרוט נסיון קודם אל ת.ד. 1423 תל-אביב, אל מנהל המנגנון.

למשרד תכנון
באזור התעשיה בני-ברק
דרושה מזכירה
למשרה שלמה
בעלת ידע עברית אנגלית כולל הדפסה
טלפון 785595 או 781119

תדיראן
למפעל הסוללות
דרושים
1. הנדסאי / טכנאי מכונות / מכשירן
תכנון מתקנים, פתוח ובניית דגמים והכנת תיקי יצור.
2. בודק חשמלי
בוגר בי"ס מקצועי או בי"ס טכני של ת"א במקצועות אלקטרוניקה, חשמל, חש"ם.
לעבודת בהנדסה וייצור של מפעל בת.
מועמדים מתאימים יפנו לשם קביעת ראיון לטל' 950055.

דרוש
חשמלאי אחזקה
למחלבות
טנא נוגה
באיזור הרצליה
טלפון 938055
ת.ד. 3230

דחוף
דרוש
חשמלאי רכב
מעולה
מקום מצויין להשכרה
טלפון 821463

דרושה
פקידה
הדפסה עברית
רצוי גם אנגלית
לפנות:
249710, 227155—6

למשרד
רואי חשבון
דרוש
בוחן מרכז
לפנות טל' 54183
תל-אביב

דרוש(ה)
ארכיבר
למשרד ציבורי
בירושלים
נא לפנות לת.ד. 4122
בכתב בצירוף תולדות חיים

למלון גדול
בתל אביב
דרושים
מרכזניטת
פקידת הזמנות
פקיד קבלה
נא לפנות בכתב, עם ציון נסיון קודם לת.ד. ... תל-אביב עבור מס' 346.

דרושה מיד בתל-אביב
כתבנית עברית
עם ידיעת הדפסה באנגלית
מנוסה ונמרצת
אפשרות ל-6 שעות עבודה
תנאים טובים למועמדת המתאימה
נא להתקשר בטלפון 03—234696
בין השעות 9—16

למשרד אדריכלים-מהנדסים
דרושים
שרטט/טכנאי ארכיטקטורה
עם נסיון של שנתיים לפחות
תנאי עבודה טובים
טלפון 03—264166

תאת תעשיות אביזרי תעופה בע"מ
דרוש
מנהל משרד
תכנון ופיקוח ייצור
בעל נסיון של לפחות 5 שנים בתכנון ופיקוח על הייצור, בעיקר בעיבוד שבבי
לפנות בכתב אל ת.א.ת. בע"מ ת.ד. 80 גדרה

SERIC Inc. • סריק אינק
דרוש/ה
שרטט/ת חשמל
3 שנים נסיון
פרטים נא לפנות טל: 8—2...11
תנאים מצויינים למועמד/ת המתאים/ה.

ליכון חברה לתעשית שימורים בע"מ,
פתח-תקוה
דרושים
חשמלאים מוסמכים
נא להתקשר טלפונית למר חנוך לנדסמן
טלפון 915121 — 03

דרושים:
1. מנהל עבודה
בעל נסיון
לאינסטלציה סניטרית ומערכות חום ותסקה
עבודה קבועה במרכז הארץ.
2. טכנאים לצנרת
סניטרית, תעשייתית, קיטור, קירור ודלק.
לפיקות על ביצוע עבודה רבת היקף.
עבור חברה פרטית.
עבודה קבועה.
לפנות בכתב לת.ד. 474, רמת-גן

למפעל מתכת באזור ירושלים
דרושים:
כרסמים חרטים
ממ"סים רתכים
מסגרים מכניים
למועמדים אשר יתקבלו לעבודה סיכויים רבים להתקדמות מקצועית, ולהשתלמות מקצועית בחו"ל.
תנאים סוציאליים מהטובים בארץ.
הסעות מאורגנות מהאזורים: ירושלים, חולון, ראשון לציון, רחובות, לוד, רמלה, אשקלון, בית שמש.
סודיות מובטחת:
אפשרות קבלת דיור במקום בתנאים נוחים.
המעוניינים מתבקשים לפנות בכתב לת. ד. 23031 תל-אביב בצירוף קורות חיים וציון המקצוע.

סילבה בדרך אל החופש

מאת
יואלה הר־שפי

במישפט לנינגראד, בו עמדה יחד עם חבריה באומץ ובשלווה, לא ביקשה סילבה זלמנסון רחמים ✶ באמצעות מאסרה הממושך ביקשו הסובייטים לשבור את בעלה ואת שני אחיה הנמקים בכלא ✶ אולם, סילבה ניצחה — וניצחונה הוא ניצחון כל אנשי המצפון והרצון הטוב

סילבה זלמנסון
רוח איתנה בגוף ידוע־חולי

בתום מישפט לנינגראד של הנאשמים בנסיון חטיפת המטוס הסובייטי, כדי ל־ צאת מגבולות רוסיה ולעלות לישראל — נקראו הנאשמים בזה אחר זה למסור את הצהרותיהם האחרונות בטרם יוצא פסק־ הדין.

אדוארד קוזניצוב, בעלה בן ה־31 של סילבה זלמנסון, אמר בסוף דבריו: „אני מבקש מבית־המישפט רחמים על אשתי סילבה זלמנסון. אני מבקש גם צדק לעצמי. סוף־סוף אדם חי רק פעם אחת".

לא רק הוא ביקש רחמים על סילבה. בים מחבריו לספסל־הנאשמים, אשר הש־ מיעו באומץ ובשלווה דברים שמחירם שנות־כלא שאין להן סוף — ביקשו רחמים על סילבה.

כי היא הן לא החזיק מעמד. הם לא דאגו לכוח־עמידתה הרוחני. אך הם היו ודעים לכך, כי רוח גדולה זו שוכנת בגוף דוע־חולי, חלש ומועד לפורענות. סילבה רם התאוששה אז מאובדן אמה שהלכה עולמה; טרם החלימה ממחלת־עיניים שה; ורובם ידעו היטב כי מחלת השחפת לה, שכמו נעלמה, עלולה לחזור ולהופיע תנאי־התברואה הירודים של מחנות־ה־ ונשין הסוביטיים.

אזרח־אופייני

רק סילבה לא ביקשה רחמים על עצמה. יא לא ביקשה רחמים גם על בעלה, מרות שנודעה ודאי לשמוע שהתובע רש כי יוטל גזר־דין מוות על הנאשמים ימשיץ וקוזניצוב. כאשר דיברה עליהם, א פנתה אל רחמיהם של השופטים. לא יקשה לפרוט על הנימים האנושיים, ש־ תן יכולה לעורר אשה צעירה, אשר בע־ ה עלול להישפט למוות. היא לא הזכירה פילו את היותו של קוזניצוב בעלה. כך מרה: „הנה הציע התובע לתתין ראשים דבר שלא נעשה. אם יסכים בית־ה־ שפט, ימותו אנשים בעלי שיעור־קומה ימשיץ וקוזניצוב".

אדוארד קוזניצוב הוא אישיות, שמו־ תם עוד תטביע חותם נמרץ על כולנו. מיודעיו וכל מי שנתקל בו אפילו קראי מדבר עליו מתוך הדרת־כבוד, גם ותם הדברים המעטים, שגונבו למערב הלך המישפט, ניתן להעריך את עמידתו ת דרך־חשיבתו.

שאל אותו התובע: „האם שרתת ב־ א ?"

תשובה: „כן".

שאלה: „האם ידוע לך מה היתה חוות־ עת של מפקדיך על אופייך ?" ומבלי ל־ ת לתשובה המשיך התובע לקרוא מן יק שלפניו: „...לא השתתף בשיעורי חי־ פוליטי". מה אתה חושב, האם זה או־ ני לאזרח סובייטי ?"

תשובה: „לא שאפתי להיות אזרח או־ י, ולא חיבבתי את הקסרקטין. נמנעתי השתתף בשיעורי החינוך הפוליטי, כי א הם נוהלו באורח המתאים לאנאל־ ים".

בהמשך דרש התובע מקוזניצוב: „הס־ את מובנה של המלה ,ציונות'".

קוזניצוב: „איני מסכים עם ההגדרה ה־ ית של הפילוסופיה המרכסיסטית־לני־ סית, הגורסת כי ,הציונות היא סוכנת האימפריאליזם'".

תובע: „האם אינך מסכים שהאנטישי־ ת נולדה כתוצאה מן הציונות ?"

קוזניצוב: „הציונות קיימת מאז המאה 1, בעוד שהאנטישמיות קיימת מאז ג־ ידי. האינך יודע זאת ?"

התובע: „...חיכן השגת ספרות מישפטית, י אתה מקבל את ההוראות שלך ?"

קוזניצוב: „הספרות היא הספרות הסו־ טית. הרשה לי לצטט". הוא שולף , אבל התובע מונע בעדו.

התובע: „אין צורך לצטט".

קוזניצוב: „התכוונתי להביא ציטטה מ־ שטי־נירנברג, כפי שפורסמו במוסקבה ת 1970, בעריכת רודנקו".

תובע מפסיק אותו: „אתה נשפטת על , ולא חזרת למוטב. חוות־הדעת על י שלך ממקום המעצר שלך אומרת תמטת מעבודה והועברת לכלא. ?"

קוזניצוב (שעשה שבע שנים במחנות־ ת): „אני אוהב לחנך את עצמי, לחש־ יש אנשים שאוהבים את זה. בכלא ספריה טובה, ויש פנאי ללמוד".

אשם יותר

ן יוסלא, איפוא, שככל שנקטו שצות ם, נתעצמה דמותו של קוזניצוב ום יחס אל חלקו ב„פשע", שאמור תבצע. יורי פיודורוב, אחד הנאש־ לא־יהודים במשפט, עמד על כך הסיכום שלו: „... כאשר התכוננו את המטוס, לא עלה בדעתנו מי ותר ומי אשם פחות. כל אחד עשה ול. עכשיו מתברר פתאום שדימשיץ ב אשמים יותר מן האחרים, אומנם התכוון להשיט את המטוס, אבל אינני מבין מדוע נעשה פתאום קוזניצוב אשם יותר מכל האחרים".

קוזניצוב — על סמך המעט שידוע עליו — נועד, כנראה, להנהיג, להבקיע, לצעוד בראש. לרבקה אלכסנדרוביץ׳, אמה של רות אלכסנדרוביץ, מנידוני מישפט־ריגה, ש־ היתה כלואה עם סילבה שנה אחת ב־ מחנה סוסמה, וזכתה להשתחרר ולעלות לישראל, אמרה לי השבוע: „קוזניצוב הוא ענק, לדעתי. הוא אינו נופל בכישרונו וב־ בשיעור־קומתו מסולז'ניצין. אני בטוחה ש־ כאשר ישתחרר, יעמוד העולם כולו על כך".

סולז'ניצין נעשה מופת לאדם החופשי באמת; לאדם ששום מישטר ושום עוצמה אינם יכולים לשבור את רוחו ולכוף את קומתו. באחד מספריו כתב: „במדינה ש־ בה יושב סופר גדול יושבת יותר ממשלה אחת".

מסתבר, כי לבסוף נאלץ גם הקרמלין להכיר באמיתותה של האמת הזאת, ומיהר לפלוט את ממשלת־הצללים מגבולות ה־ מדינה. אבל קוזניצוב עודו כלוא. הצדק ה־ סובייטי ביקש להוציא אותו להורג, אך נכנע לזעמה של דעת־הקהל העולמית, ו־ המתיק את דינם של דימשיץ וקוזניצוב. ה־ סובייטים קיוו ודאי לשבור אותו בדרך בטוחה יותר — על־ידי כליאתה הממושכת של סילבה, שהמישפט גזר עליה עשר שנות מאסר, ואילו תנאי המאסר דנו או־ תה, למעשה, למוות.

סילבה ואדוארד סיכלו את המזימה.

היא מעולם לא רצתה להיות גיבורה. מעולם לא שאפה להנהיג. היא מן הגיבו־ רות, שדמותן מתגלה פתאום משכמה ומע־ לה כמעט בעל־כורחן. מעולם לא היו לה שאיפות פוליטיות. היא פשוט אינה מסו־ גלת שלא לעשות את המעשה שאותו היא רואה כנכון.

עמידתה במישפט הפיחה גאווה, אומץ והערצה בלב חבריה לספסל הנאשמים, ו־ ברחבי כל העולם החופשי: אך כאשר ירד המסך על הדראמה בבית־המישפט, כאשר שככה סערת ההתעניינות העולמית לאחר שהומתק גזר־דינם של שני הנידונים ל־ מוות — ירד והתעבה לאט ובהתמדה גם מסך־השתיקה־והאדישות סביב גורלם של הנידונים.

ברכות־עידוד

רק גורלה של סילבה המשיך להסעיר לבבות. כמעט נבצר להבין על מה ולמה התעקשו הסובייטים להחזיק אשה צעירה זו, ששמיעתה הלכה ונחלשה, ראייתה הל־ כה ונתעממה, מחלת השחפת נתנה בה או־ תותיה וחוליים חדשים לבקרים פקדוה מדי יום ביומו — במחנה היחיד, המיועד ל־ אסירות פוליטיות בתוך הלבירינט האימתני של מחנות־הכפייה למיניהם, המהווים את רוב רובה של הרפובליקה המורדבית.

זו היתה אכזריות לשמה כליכך, מחו־ שבת כליכך, חסרת טעם כליכך — אלא אם כן היתה סיבה מוכח להתאכזר לסילבה זלמנסון, לראות בגסיסתה יום־יום, לקרב את קיצה ולעקוב כרוח קרה כיצד קרב ובא הקץ.

היתה אכן סיבה טובה מאוד. שבירתה של סילבה היתה שוברת את כל האנשים החזקים, ששום אמצעי אחר של שידול, כפייה, הכבדה והתאכזרות לא יכול להם. את אדוארד קוזניצוב; את אחיה, ישראל זלמנסון, בשעת מעצרו סטודנט השנה ה־ רביעית של הטכניון בריגה בפקולטה ל־ הנדסת מכונות, שנידון לשמונה שנות־ מאסר; את אחיה וולף זלמנסון, מהנדס מכונות ששירת בשעת המעצר כסגן בצבא הסובייטי ונדון ל־10 שנות מאסר על־ידי בית־מישפט צבאי; ואת אביה, יוסף זלמנ־ סון, אשר התאלמן מרעייתו, ובעוד שני בניו, בתו וחתנו נמקים בכלא, שיגר ברכות עידוד לאחיו, אברהם — שהגיע לישראל ונאבק ללא ליאות על מנת לעורר את דעת־הקהל בעולם לשיחרורה של סילבה — לראש־הממשלה דאז, גולדה מאיר, ולכל האנשים הטובים באשר הם.

החוליה שבה ניתן היה לשבור את הוחם של ארבעת הגברים האמיצים היתה — סילבה, ושבירתם של הארבעה היתה שבירתם של לבים אחרים, מנותקים בכוח; ומהו גורלה של אשה צעי־ רה אחת, מול מטרה חשובה כזאת ?

הסובייטים ציפצפו על דעת־הקהל. הד־ דיווחים שנתקבלו על תנאי מעצרה של סילבה הצביעו על זילזול בכל המקובל בתנאי מינימום לפושעים פליליים בארצות נאורות, לא כל שכן לאסירים פוליטיים. לא כל שכן לאסירה שהיא אשה, ואשה חולה מאוד.

השנה הראשונה בכלא היתה קשה מאד. השנה הראשונה היא תמיד הקשה ביותר. כי הרי כל תקופת המאסר עוד תלויה בנגד, משתרעת עד אין סוף. אבל בשנת־הכלא הראשונה של סילבה האירה לה גם קרן־ אור. רות אלכסנדרוביץ, האחות שנשפטה במישפטי ריגה; חילקה איתה את גורלה, נשאה עימה בעול, ובנוכחותה הקלה עליה את שעות הבדידות והסבל.

שני מכתבים לחודש

כאשר שוחררה רות כעבור שנה והי־ גיעה לישראל, ביקשה להימלט מעתונאים, מכיסנים ומעצרות־עם. אולם, תמיד הי־ תה לנגד עיניה משימה אחת: היא חייבת לדבר, היא חייבת לספר, היא חייבת ל־ הזעיק את כולם, כדי שיידעו את האמת על סילבה, כדי שיצילו אותה.

בזיכרונות שפירסמה רות אלכסנדרוביץ ב„ידיעות אחרונות" אחרי שובה, סיפרה על אמצעי־ענישה מיוחדים. נוסף על מנות ה־ רעב, הכפור, הנורמות של עבודת־הכפיה וכל הגזירות המהוות את המציאות של מחנות הגזירה בפוטמה. בכל אלה לא די. יש להוסיף עליהם את הלוחמה הפסיכו־ לוגית: מניעת מכתבים אל האסירות ומהן. וכך כתבה רות: „...במחנה שלהן מותר לכתוב שני מכתבים לחודש"... מסילבה, אפילו הנחמה הזאת נגזלה. את שני ה־ מכתבים שלה לחודש היא צריכה לחלק במחזור: פעם לבעלה ופעם לכל אחד מ־ שני אחיה. ועוד מכתב אחד לאבא ולאח הקטן הנמצא בחופש. גם המכתבים הנכנ־ סים מגיעים לסילבה במשורה. בעלה ואחיו

(סוף בעמוד 18)

מבצע חגים של SINGER

600 ל״י במזומן

ומכונת הכביסה תשלח לביתך
היתרה ב־18 תשלומים של־.206 ל״י לחודש

המבצע לתקופה מוגבלת בלבד.
בתוקף אצל כל מפיצי סינגר

מפיצים:

תל־אביב: אולם תצוגה, קרליבך 14; רדיו ברוך, אצ״ל 37, שכ׳ התקוה; רדיו איתן, ארלוזורוב 53; סלון הכיכר, אלנבי 63; סלון קר־אור, אלנבי 109; לבל, שד׳ ירושלים 29; סלון מרכזי, בן־יהודה 32; סלון קריסטל, אלנבי 16; אשדוד: יעקוב־ סון, רמב״ם 88; אלקטרוניקה אשדוד, מרכז מסחרי ב׳ 56; אור יהודה: בחרי יחזקאל, מרכז מסחרי; אשקלון: בירנוף ישראל, העבודה 9; אבש, דר׳ הרצל 9; כהנא שמואל, צה״ל 1; באר־ שבע: אבש, הדסה 53; אבש, מסב׳ רסקו; הוס־ מן, קק״ל 116; בני־ ברק: אחים סיני, עקיבא 19; סלון קריסטל, רבי עקיבא 133; בית־שמש: צליל אור, בן לולו, מרכז מסחרי; גבעתיים: בונק, סירקין 15א׳; נתנאל, כצנלסון 12; רדיו רון, כצנלסון 141; גדרה: פריה, בילו 12; דימונה: בכר דוד, מרכז מסחרי; הרצליה: רדיו צליל, סוקולוב 50; רדיו קול, מסב׳ אגד; כפר־סבא: רדיו רון, ויצמן 35; נס־ ציונה: רדיו־טון, פינקל־ שטיין, ויצמן 27; נתיבות: מוזן יעקב, אזור התעשיה; נתניה: פרידמן זנוויל, שד׳ בנימין 18; עפולה: מיקי מריו, מרכז מסחרי; אבש, מרכז מסחרי; פתח־תקוה: רדיו אפרים, פינסקר 6; אלי ציטיאט, ההגנה 12; קרית־ מלאכי: מזין את סלאח, מרכז מסחרי; ראשון־לציון: ברנפלד, רוטשילד 39; רמלה: אסתר אוניברסל, ביאליק 2; ירושלים: לופ־ טיג, שטראוס 29; שיווקבין, בן־יהודה 5; ביפי פרידלנ־ דר, בנין העמודים; חיפה: אולם־תצוגה, שד׳ המגינים 53; מרקלין חסמל, הנביאים 25; סלון טלפה, הרצל 61; צנטור חלפרן, הכורמים 13; [illegible]

כפר האמנים עין הוד

ההרשמה
לבית ספר לאמנות
עין הוד
לשנת הלימודים תשל״ה

תסתיים ביום 10.9.74

מתקבלים בעלי כשרון ונתונים מתאימים לאחר מיון.

לקבלת פרטים נא למלא את הטופס הרצ״ב

לכבוד
בית הספר לאומנויות עין הוד
ד.נ. חוף הכרמל
נא לשלוח לי פרטים נוספים
שם ....
כתובת ....
טלפון ....

נותרו מספר מקומות
לכתות יא׳-יב׳
במגמות:

הומניסטית	גרפיקה
אלקטרוניקה	תכנות

לפנות בין השעות: 9.00—1.00 לפני־הצהריים; 5.00—7.00 אחה״צ

טכניקון — בית ספר טכני תיכון

תל־אביב רח׳ סולומון 7 פינת רח׳ הנגב (ליד התחנה המרכזית)
חיפה רח׳ בלפור 5

מינהל מקרקעי ישראל

מכרז
למסיקת זיתים עונתית
לשנת 1974

מינהל מקרקעי ישראל מזמין בזה הצעות למסיקת זיתים עונתית לשנת 1974 במטעי־הזיתים שבבעלותו בתחום המועצה האזורית מטה יהודה.

פרטים על שטחי המטעים מקומם ותנאי ההרשאה ניתן לקבל במשרדנו בירושלים רח׳ שמאי 6, חדר 32 קומה א׳.

הצעות בצירוף ערבות בנקאית בשיעור 10% מסכום ההצעה יש להגיש במעטפה סגורה עד יום 10 בספטמבר 1974, שעה 12.00 בצהרים, על המעטפה יצויין: מכרז למסיקת זיתים לשנת 1974.

סיור בשטחי המטעים ייערך ביום ד׳ 4 בספטמבר 1974 בשעה 10.00 בבוקר. מקום־המפגש במשרדנו בירושלים, חדר 18, קומה א׳.

אין מינהל מקרקעי ישראל מתחייב לקבל את ההצעה הגבוהה ביותר או הצעה כלשהי.

מבקשים לרכוש בנצרת עילית

מוסד כספי

מבקש לרכוש בנצרת עילית 3—2 חנויות בשטח של כ־100 מ״ר או דירות צמודות בקומת קרקע או קומה א׳, אשר יתאימו לפתיחת סניף לשרות תושבי נצרת עילית והסביבה.

תבדקנה גם הצעות לשכירות לתקופה של שנתיים לפחות.

הנכס חייב להיות במקום מרכזי, קרוב לתחבורה ציבורית.

הצעות מפורטות הכוללות את שטח הנכס, הכתובת המדוייקת, תכנית הנכס והמחיר המבוקש, יש להפנות לת.ד. 93 ירושלים עבור מנהל המשק, לא יאוחר מיום 10.9.74.

תכנות מחשבים
נפתחים קורסי ערב
בתל־אביב • בחיפה
ירושלים ובאר־שבע

מתקבלים רק מסיימי 12 שנות לימוד בעלי נתונים מתאימים — לאחר מיון קפדני.

בוגרי הקורסים להכשרת מתכנתים בכירים, יקבלו הפנייה למקומות עבודה מתאימים בהתאם להישגיהם.

לחיילי מילואים משוחררים — לימוד חינם

לקבלת פרטים נא לצלצל:
לטל. 739193 ת״א וטל. 669041 חיפה

לכ׳ המכון להכשרה 2
מקצועית:
ת.ד. 28128 תל־אביב (למספר 111)

נא לשלוח לי פרוספקט על הקורסים להכשרת מתכנתים בכירים.
שמי ....
גיל ....
השכלה ....
כתובתי ....

אוניברסיטת תל־אביב

היחידה לרישום וקבלה
מודיעה על
המשך רישום מועמדים
לקראת התואר
„מוסמך למדעי ההנדסה"
בפאקולטה למדעי ההנדסה
למחלקות:

1. מכניקה, חמרים ומבנים
2. זרימה ומעבר חום
3. הנדסת חשמל ואלקטרוניקה
4. הנדסה בין תחומות וביו־הנדסה

הרישום יסתיים ביום ד׳ 16.10.74

מוצעות מספר משרות לאסיסטנטים

טפסי רישום ניתן לקבל ע״י פניה בכתב או אישית ביחידה לרישום ולקבלה בבנין מכסיקו, קרית־האוניברסיטה ברמת־אביב.

שעות הקבלה
בימים א׳—ה׳ בשעות 08.00—14.00
ביום ד׳ בשעות 15.00—17.00
טלפון 411191-2-3

אוניברסיטת תל־אביב

דיקאנאט הסטודנטים

הגשת בקשות
לסיוע, מענקים, מעונות והלוואות לתשל״ה

הננו להביא לתשומת לב תלמידי אוניברסיטת תל־אביב כי החל מחודש אוגוסט ניתן להגיש בקשות למגורים במעונות הסטודנטים, למענקים ולהלוואות.

את הבקשות מגישים באמצעות טפסים אותם ניתן להשיג במזכירות דיקאנאט הסטודנטים (בנין רקנטי, קומת קרקע), ביחידה למירשם (בנין מכסיקו), במזכירויות הפקולטות ובמשרד מנהל המעונות.

מעונות הסטודנטים — בקשה למגורים במעונות הסטודנטים זכאים להגיש סטודנטים רחוקים נזקקים, הגרים בריחוק בקעיר.
את הטפסים יש להגיש למשרד דיקאנאט הסטודנטים (בנין רקנטי). מספר המקומות מוגבל ביותר.
המועד האחרון להגשת בקשה זו 13.9.74.

מענקים (הנחות בשכ״ל) — בקשה למענק זכאים להגיש סטודנטים שהשגיהם בלימודים, ומצבם הכלכלי מצדיקים זאת.
המועד האחרון להגשת בקשה זו — 28.10.74.

מילגות — בקשות למילגות זכאים להגיש סטודנטים שהשגיהם בלימודים, ומצבם הכלכלי מצדיקים זאת.
המועד האחרון להגשת בקשה זו הינו 28.10.74.

הלוואות — בקשה מקרנות ההלואה של האוניברסיטה זכאים להגיש סטודנטים שמצבם הכלכלי מצריך זאת.
את הבקשות יש להמציא למזכירות דיקאנאט הסטודנטים החל מראשית שנת הלימודים ובמשך כל השנה.

בקשות לכל האמצעות דלעיל ניתן להגיש למשרד דיקאנאט הסטודנטים [illegible]

המכללה
המדרשה למינהל
מיסודה של הסתדרות הפקידים

נמשכת ההרשמה
למכללה למינהל
לשנת הלימודים תשל״ה

לימודי־ערב אקדמיים

בחוגים:
- **מינהל ציבורי**
- **מינהל עסקים**
- **ראיית־חשבון**

מכינות בהנהלת־חשבונות לחוג לראיית חשבון תיפתחנה בספטמבר בתל־אביב, בירושלים ובבאר־שבע.

לפטור משכר־לימוד זכאים תלמידים, לפי חוק החיילים המשוחררים.

קרן־המילגות ע״ש שושנה אמיר מעניקה מילגות לתלמידי השלוחה בירושלים.

פרטים והרשמה בשלוחות המכללה:
ירושלים — בית־הפקיד, מסריק 10, טל׳ 02-66380
תל־אביב — המכללה למינהל, אלנבי 113, טל׳ 03-624462
חיפה — בית־הפקיד, מאיר 44-46, טל׳ 04-524103
באר־שבע — המכללה למינהל, השלום 18, טל׳ 057-78706

חייל מילואים
בשירות או משוחרר
נצל את זכותך
ללימוד חינם

אנו מציעים לך את הזכות ללימוד חינם, המוענקת לך על ידי הממשלה, ללימוד מקצוע או להשלמת בחינות הבגרות.

אם עדיין לא השתחררת תאפשר לך שיטת הלימוד שלנו בכתב, ללמוד במקום שירותך ולהמשיך לאחר מכן בביתך, לפי הקצב והיכולת האישיים שלך.

לבחירתך הקורסים הבאים:
- ✶ בגרות
- ✶ מוקדמות
- ✶ גרפיקה
- ✶ עיצוב פנים
- ✶ תכנות י.ב.מ.
- ✶ פרסום ויחסי ציבור
- ✶ רדיו אלקטרוניקה

גזור התלוש המצורף, הדבק ע״ג גלוית דואר או שלח במעטפה סגורה.

לכבוד 2
המכונים האמריקאיים ת.ד. 28124 ת״א
עבור „חייל מילואים או משוחרר"
מעוניין בקורס: ....
שם .... גיל ....
כתובת .... משרת/משוחרר ....

המכונים האמריקאיים להשכלה בכתב

שגרירות הרפובליקה הפדרלית של גרמניה
מרכז התרבות וספרית הירש

שעורים ללימוד השפה הגרמנית
למתחילים ולמתקדמים. בבוקר, אחה״צ ובערב
אודיו־ויזואלי ואודיו־לינגואלי
סמסטר 1: 19 בספטמבר 1974 — 30 בינואר 1975

ההרשמה: 1—6 בספטמבר, 8—12 בספטמבר, בשעות 13.00—18.00. במרכז התרבות, תל־אביב, ככר מלכי ישראל 1/10.

ליתר פרטים נא להתקשר טלפונית: 226852 בלבד, בין השעות 15—18.

משך לימוד: לארבעה וחצי חודשים
שעתיים בשבוע 57.00 ל״י
פעמיים שעתיים בשבוע 150.00 ל״י
[illegible]

את דמי הקורס יש לשלם במזומן בעת ההרשמה.

המשרד הראשי: שדרות רוטשילד 76, תל־אביב
טלפונים: מחלקת מודעות 611141.
המחיר: יום חול: 2.90 ל״י למלה / יום ו׳: 3.75 ל״י למלה

ל״אמרון״ בע״מ
תעשית טלוויזיה ואלקטרוניקה
דרוש
טכנאי טלויזיה
בעל נסיון של 3 שנים
על המעונינים לפנות ישירות למפעל, אזור התעשיה הרצליה, או להתקשר טלפונית למספר 930471.
(סודיות מובטחת)

לניבה בע״מ
יצרני ויצואני אפנה
דרך יפו—ת״א 25, ת״א. טל. 59555
דרושים
1. גזרנים
2. תופרות
3. עובדות בקורת איכות
4. מבקר איכות בכיר
בעל רשיון נהיגה. מילוי התפקיד כרוך בנסיעות.
למתאימים תנאים מיוחדים
לפנות למחלקת כח אדם.

דרושים סוכנים רציניים
להפצת מוצר חדש ליו״כ
בחנויות למוצרי חשמל ותיירות
בפרטים לפנות: „גל־עד״ בע״מ
בר־כוכבא 70, פתח־תקוה

EXCHANGE NATIONAL BANK
OF CHICAGO
דרוש שליח
נא לפנות לאקסצנג נשנל בנק אוף שיקגו
טל. 56287, מגדל שלום ת״א

מוסד הטכניון למחקר ופתוח בע״מ
מודיע על המשרות הפנויות הבאות: —
בגזברות המוסד
רואה חשבון
לריכוז עבודת הגזברות
מכרז מספר 108/74.
ביחידה לקדום פרויקטים
מזכירת היחידה
הכישורים הדרושים: —
השכלה תיכונית (רצויה השכלה גבוהה): ידיעת השפות עברית ואנגלית על בוריה, רצויה ידיעת שפה נוספת (גרמנית); נסיון של 5 שנים לפחות בעבודה משרדית ומינהלית; כושר הבעה בכתב ובע״פ בשפות דלעיל; ידיעת הדפסה בשפות עברית ואנגלית; נסיון בעבודה עם קהל.
מכרז מס׳ 100/74.
במרכז למחקר בהנדסה סביבתית
עובד טכני
הכישורים הדרושים: —
בעל 10 שנות למוד לפחות, בעל רקע בטמוך במיכשור מכני.
מכרז מספר 112/74.
במרכז לחקר אורוגוני
טכנאי

המועצה האזורית מטה יהודה
המחלקה לתרבות נוער וספורט
ת.ד. 3489, עין כרם, ירושלים
מכרז מס׳ 8/74 ע
המועצה האזורית מכריזה בזה על קבלת הצעות במשרת
מדריך סיף מוסמך
לישובי המועצה
דרגת המשרה כפוף לדירוג מורים ומדריכים.
הדרישות: בוגר בית ספר למאמנים ומדריכי סיף, בעל רכב.
העבודה היא בשעות הערב וכרוכה בנסיעות לישובי המועצה.
הצעות יש להגיש עד לתאריך 18.9.74 למזכיר המועצה.

למוסד ציבורי
דרושות
נקבניות י.ב.מ.
(אפשרי גם למשרה חלקית).
בעלות שנתיים נסיון לפחות — תועדפנה.
לפנות לת. ד. 124 ת״א עבור נקבנית.

דרושים
משווקים
עם רכב
בכל חלקי הארץ
למוצרי צריכה ביתיים
ולמוצרי תעשיה.
לפנות בכתב לת. ד. 4868, חיפה
עבור מס׳ 129.

״אריזות ישראליות״
בע״מ
דרושים:
מחסנאי
למחסן טכני
מכונאים
להפעלת קוים אוטומטיים
מבקרי טיב
— תנאים טובים ואפשרויות קידום למועמדים מתאימים ואחראיים —
— עבודה מעניינת באווירה נעימה —
על המעוניינים לפנות טלפונית למחלקת כח־אדם: 910983/4/5

מכון התקנים הישראלי
המעבדה למכניקה
דרוש
ראש ענף בדיקות מכניות וחוזק חומרים
אחראי מבחינה מקצועית, ארגונית ומשקית לפעולתו של הענף במסגרת המעבדה.

בצלאל
האקדמיה לאמנות ועיצוב, ירושלים
דרוש:
אפסנאי ואיש החזקה
למעבדות צלום
בקשות בכתב בצרוף מס׳ טלפון נא להפנות לכתובת האקדמיה, רח׳ בצלאל 1, ירושלים, עבור המחלקה לעצוב גראפי

למפעל גדול באזור התעשיה
בני־ברק
דרושות:
מרכזנית
תנאים טובים
שעות העבודה 8.00—16.00, יום ו׳ 8.00—13.00
מזכירה
למחלקת חיצוא לחצי יום עבודה
שליטה בשפות עברית ואנגלית כולל הדפסה
שפות נוספות רצויות.
לחתקשר טל׳ 781161

ארגמן
למפעל הדפוס שלנו
דרושים:
ציירת קלישאות
עם נסיון בתעשיה
צלם גרפי
עבור דפוס מקסטיל
נסיון קודם הכרחי
פקידה כתבנית
בדבר פרטים נא לפנות למח׳ כח אדם בכתב ת.ד. 172, יבנה, או טלפונית 055—95251.
סודיות מובטחת.
הסעה מובטחת.
ארגמן — מפעלים לצביעת טקסטיל בע״מ

למפעל תעשייתי בנצרת עלית
דרוש
פקיד ייצור
בעל ידיעה בהנהלת חשבונות לטיפול בדו״חות ייצור ובחישובי שכר.
נא לפנות בכתב יד לת.ד. 14187 תל־אביב בצירוף פרטים אישיים ומקצועיים וכן דרישות שכר.
סודיות מובטחת.

לצה״ל דרושים
לתעסוקה בדרום הארץ
משק מטבח
ידע ונסיון בנהול מטבחים, כשר ארגוני.
10 שנות למוד.
מחסנאים
ידע בנהול אפסנות, רצוי בוגרי קורס אפסנאות בצה״ל.
עובדי שק״ם
10 שנות למוד לפחות.
בדבר פרטים נא לפנות ת.ד. 2540
עבור הצעת עבודה

דרוש נער
לעבודות משרד ושליחויות
בדבר פרטים נא לפנות לרשות הנמלים, מית מעיא, דרך פתח תקוה 74, קומה 12, חדר 1215 בין השעות 07.30—14.30.

A WELL REPUTED AMERICAN COMPANY
REQUIRES
A PROFESSIONAL SALES REPRESENTATIVE
(MALE OR FEMALE)
Represent the Company's systems to MEDICAL INSTITUTIONS in the Northern Region of the Country.
Preference will be given to applicants with the following qualifications:
★ Medical-Biological background (pharmacy, biochemistry, medicine, microbiology)
★ A car owner (car expenses will be covered by the Company)
★ Capability to train and educate
★ Experience in selling
★ An intelligent approach to all situations
★ Strong-minded
★ Home location — North
★ Full command of English and Hebrew
★ Age 25—35
The position is available beginning November 1, 1974.
Please submit a detailed curriculum vitae, along with a recent photograph (which will be returned) to:
POSITION NO. 5, P.O. BOX 4252
TEL-AVIV

קצין חינוך ראשי
ענף חווי ובידור
מודיע
1. לענף הווי ובידור דרושים חיילים/ות ומועמדים לגיוס לצה״ל עד חודש פברואר 75 כולל.
בעלי כשרון משחק לצורך הקמת להקת תאטרון.
המבחן יתקיים בתאריכים 8—9—10 ספטמבר בבנין גילמן, הפקולטה למדעי הרוח באולם 140, אוניברסיטת תל־אביב, רמת אביב בשעה 15.00 לפי הפרוט הבא:
א. בתאריך 8.9.74 — יבחנו מועמדים אשר שם משפחתם מתחיל באותיות א—י.
ב. בתאריך 9.9.74 — יבחנו מועמדים אשר שם משפחתם מתחיל באותיות כ—ע.
ג. בתאריך 10.9.74 — יבחנו מועמדים אשר שם משפחתם מתחיל באותיות פ—ת.
2. על המעוניינים להכין 2—3 קטעי משחק שונים באופיים.
3. חיילים/ות המעוניינים יפנו בכתב לענף הווי ובידור, הקריה, ת״א.

למוסד ציבורי בירושלים
דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
בעל דרגה ו׳ בהנהלת החשבונות
לפנות בכתב יד אל ת.ד. 515 ירושלים
סגיות לקבלת עבודת הנהלת חשבונות קבלנית לא תענינה

בירושלים
דרושים
• פקידת חשבונות
ליום עבודה 16.00—8.00
• מחסנאי
לפנות טל. 526370

למפעל קונפקציה
דרושים
★ מנהל מתפרה
★ מחסנאי
★ חייטים
★ תופר לולאות
תנאים טובים
עבודה קבועה
לטלפן 03—911916

לבית מסחר דרושים
1. נהג
2. שליח(ה)
בענין פרטים נא לפנות ת.ד. 383, חיפה

בשמונת החודשים הראשונים של השנה דווח למשטרה על 2,300 נעדרים ונעדרות ✡ רבים נמצאו כעבור זמן, אך גורלם של לא מעטים — ובעיקר נערות — אפוף מיסתורין ✡ בימים אלה חוקרת המשטרה, בין השאר, אם ל„מכון להיכרויות" של שני האחים, החשודים ברצח זוג הזקנים מת״א — הגיעו אחדות מהנעדרות ✡ „הציבור מרבה באחרונה להתלונן על העדרויות"

הנעדרות

מאת
מנחם מיכלסון

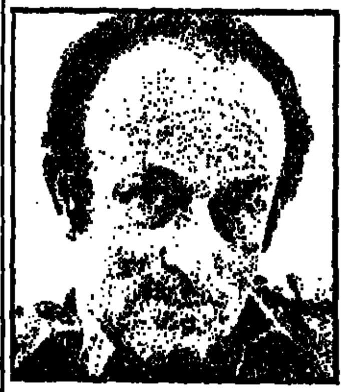
סנ״ץ אברהם אופטובסקי

יפה מרי

כל תיק אוצר בתוכו סיפור אנושי מזעזע

זה יכול לחיות בשעת־לילה מאוחרת, בבוקר, או בצהרי היום. לפתע מבחינים, כי היא איננה. הילדה, הנערה, נעלמה כאילו בלעה אותה האדמה. רצים במהי־רות להדרה, מחפשים, אולי תשאירת פתק, בו כתבה לאן היא הולכת; חוקרים ברא־שה עמוקה את חבריה וחברותיה: מתי ראו אותה בפעם האחרונה? האם אמרה משהו למישהו? מחפשים אחריה נואשות שעות ארוכות, ימים ולילות טרופי־שינה, חודשים, בהם הלב מסתפר בין תקווה ל־יאוש; ולעתים — שנים ארוכות.

לאן היא נעלמה? מה אירע לה? האם, בכלל, עודנה בין החיים?

הנעדרות, תופעה שהפכה כבר למושג בארץ. תופעה, שעלתה שוב אל הכותר־רות עם חקירת המשטרה בכיוון זה. זאת — לאחר מעצרם של גבריאל וז׳אק ביטון, שני האחים החשודים ברצח שמואל ורגי־נה חורש, זוג הקשישים מתל־אביב; שני האחים, שניהלו „משרד להיכרויות". אשר בכרטיסייתו, אולי, רשומות אחדות מן הנעדרות.

בשנת 1970 הגיעו למשטרה הודעות על נעדרים ונעדרות שמיספרם הכולל — 3,013; ב־1971 — 2,917; ב־1972 — 3,195; ב־1973 — 3,178; ואילו השנה, עד לחודש זה, דווח למשטרה על 2,300 היעדרויות.

חלק גדול מן הנעדרים והנעדרות — בתוכם חולי־נפש, בני־מיעוטים, זקנים וילדים — נמצאים עד־מהרה. אבל לגבי מיספר בלתי מבוטל של נעדרים ונעדרות אין איש שיוכל לומר היכן הם.

לפני כשנה פורסם, כי 37 נעדרים, שעקבותיהם אבדו בשנת 1970 — לא נמצאו; 29 משנת 1971 ו־23 משנת 1972.

לוח קרטון

סנ״ץ אברהם אופטובסקי, ראש המדור לסיוע מרחבי במחלקה לזיהוי פלילי של המטה הארצי בירושלים, מסתייע בלוח קרטון גדול, עליו רשומים שמות הנעדרים שלא נמצאו, ומציין כי חמישה גברים ואשה אחת, שנעלמו בשנת 1970 לא נמצאו; שני גברים ושלוש נשים משנת 1971; גבר אחד ואשה אחת משנת 1972, וחמישה גברים ואשה אחת, שנעלמו ב־שנת 1973, עודם נעדרים.

זהותו של נעדר אחד משנת 1973 התבררה השנה: היה זה זיאד עבדול רחים אל־קאיים, אחד ממרצחי הילדים במעלות.

הסיכום של הנעדרים, שטרם נמצאו בשמונת החודשים השנה, הוא: 22 גב־רים ו־12 נשים.

מיספרם של הנעדרים והנעדרות שלא נמצאו מאז קום המדינה, הוא קרוב למאה.

לאן הם נעלמו?

המקרים הם יבשים, ובמדפי מדור הדרושים והנעדרים שורות שורות של תי־קים. אולם, כל תיק אוצר בתוכו סיפור אנושי מזעזע.

כזהו, למשל, סיפורה של יפה מרי מבאר־שבע, היא צריכה להיות כיום — אם עודנה בין החיים — בת 24.

כהיותה בת שבע, בשנת 1957, יצאת אחותה של יפה וחברותיה לסרט ב„בית יציב", בבאר־שבע. יפה הקטנה הפצירה באחותה לקחתה עימה לסרט. אולם זו סירבה ושלחה אותה הביתה. השעה היתה 6 בערב. מוצאי־שבת. יפה נשארה מ־אחור, באמצע הדרך — ומאז לא ראוה אותה איש.

מכוניות נושאות רמקולים סבבו בעיר וקראו ליפה — אולם הילדה לא נמצאה.

בינואר 1968 הודיע ערבי ממחנה־הפליטים נוציראת, שברצועת־עזה, כי ב־רפיח נמצאת צעירה מאומצת בת 18, שנאספה בהיותה בת שמונה, ואינה מכי־רה ואינה יודעת מי הוריה.

את הנערה — כך סיפר הערבי — השיאו מאמציה בשנת 1965, בהיותה בת 15, לאחר מבני המשפחה. אותו בן היה בצבא הפלשתינאי, ונעלם אחרי מלחמת ששת־הימים. סימן־זיהוי נוסף שמסר ה־ערבי היה — לנערה צלקת מתחת לברך.

ואכן, ליפה היתה צלקת מתחת לברך.

מייד לאחר קבלת ההודעה יצאה המש־טרה לרפיח. אולם הצעירה כבר לא היתה במקום. מישהו, כנראה, דאג להעלים אותה; ואותו מישהו, כנראה, דאג לכך שזמן קצר לאחר־מכן נרצח הערבי ש־הודיע.

אולם, טרם שנרצח הסמיק הערבי למסור, כי גם בעזה מצוייה צעירה עם סיפור־חיים דומה, ואף לה סימנים מתחת לברך.

אחיה של יפה, שהיה סמל במשטרה, מיהר לכתובת שניתנה לו, נפגש עם ה־צעירה — אך התברר, כי לא היתה זו אחותו.

לפני זמן קצר, דז שנה לאחר שיפה נעלמה, הגיעו ידיעות ורמזים שונים באשר למקומה. לפי ידיעות אלו, משפ־רים החוקרים, כי יפה נלקחה ביום היעל־מה על־ידי ערבי, שגידל אותה, חשיא אותה או נשא אותה לאשה בעצמו — וכיום היא נמצאת בערב הסעודית.

האם אומנם נמצאת היום יפה מרי באחד מהרמונות ערב־הסעודית? או, אולי, באיזושהי ביקתת־חימר עלובה ב־אותה ארץ, ואינה זוכרת כלל את מו־צאה? או, שמא, כבר אינה כלל בין החיים?

לאיש אין תשובה על שאלות אלה.

בצידי הכבישים

„כל שמועה ורמז שמגיעים אלינו — נבדקים", אומר סנ״ץ אופטובסקי. „ומגי־עות שמועות דימיוניות! אבל, אנו מתי־יחסים ברצינות לכל ידיעה. לא אחת, מסתובבים הורים, שבנותיהם נעדרות, עם תמונותיהן, ואפילו שואלים עוברים־ושבים אם ראו אותן. ישנם אנשים, ש־נדמה להם שראו מישהו הדומה לתמונה. הם מוסרים זאת להורים. הבאים ישר אלינו עם סיפורים אלה — והחקירות מתעוררות שוב".

נערות רבות, שעקבותיהן נעלמו, נמצאות כפופות־בדרך בצידי הכבישים. במכוניות הזונות, המקוזר, הוא, משום: שכוסף עם התנועה, בריחה מהבית ע־מאות, והמוצא שראו את לחן אחרות, מחוץ לבית הן פוגשות את אבירי חלומותיהן, ש־עיני המקימבות צדו אותן.

אבל, מקרב את הנערה הנמלטת, מעניק לה בית, לבוש וכסף, ואז פתאום הוא „מצוקה" — הכסף הם. כך הוא מסמר לה, והם הלא רוצים להתחתן. ואין עצה ואין רחישה אלא בנות „מנגח".

וכך הופכת הנעדרת לפרוצה. היא מוחדה לחזור הביתה. מוחדה עוד יותר מן הסרסור שלה — ובריחה הינואה שלה מן הבית הפכה להיות הצעד הגורלי.

סימן־זיהוי

למותרת, החלק הדרושים נרחבים אחרים. 100 שוקקים, כולל נשים ובדואים ו־450 חיילי צה״ל, סרקו את כל מבואות העיר את המערבות שהיו או במקום. הוחש בוואדיות הסמוכים ובמישעולי המדבר.

שהוריד אותה מדרך־המלך אל שולי הכביש.

אולם, נערות אלה אינן יכולות להסת־תר לאורך ימים, בשל „יחסי הציבור" הענפים שהן מקיימות. כך, שתוך זמן לא רב הן נמחקות מרשימת הנעדרות ועוברות לרשימה אחרת.

השאלה, אותה שואלים רבים בחרדה, היא, אם אומנם קיים גם בארץ „הסחר הלבן". נערות נעדרות. שבהרכים שו־נות ובסיפיתיים שונים מועברות לארצות אחרות, לאו דווקא לשם רכישת השכלה גבוהה.

לא ארגון

„סחר לבן" — אומר סנ״ץ אופטובסקי — „אינני מתאר לעצמי שקיים דבר כזה בארץ. קשה להעלות על הדעת סחר בנשים ללא הסכמה מצידן. אחרי הכל, נערה זו לא ארגז שאפשר להעביר מ־מקום למקום. קשה לי להעלות על הדעת — אפילו לגבי מיקרים שלא פוענחו — שהנערות הנעדרות נמצאות אצל שייך סעודי. לא הייתי אומר, שקיימת כנופיה מאורגנת, שמעלימה נערות לצרכיהם. אחרי הכל, אנו לא נמצאים בימי־הביניים! אם ישנה בעייה של הפרת מוסר, בכל דרך שהיא, הרי זה בהסכמה מלאה מצד הנערה. קרה, אומנם, שבנות שנעלמו נתגלו אחר־כך, כשהן נשואות עם בני מיעוטים, אך לא נגד רצונן".

איש־משטרה בכיר, אינו ממהר לח־רוץ משפט: „העולם התחתון קיים", הוא אומר, „והוא רציני. קיימות אפשרויות שונות, ואיננו מרפים ידינו משום כיוון של חקירה".

„מה שקורה היום", אומר סנ״ץ אופ־טובסקי, „הוא, שהציבור נמצא במאגיקה מבהימות, ואנשים מרבים להתלונן על העד־רויות. אני זוכר תקופות הרבה יותר רגועות. אבל, הבעייה היא, שלא אחת מקשים המתלוננים על דרכנו. למשל, ב־העלמה מספר פרטים. יש כאלה שמוד־יעים על העדרות רק לאחר חודשים אחדים — וגם אז אין הם מוסרים ומתא־רים את כל מערכת־היחסים בינם לבין הנעדר או הנעדרת; דבר שאילו נמסר במלואו, יכול היה לתת לנו כיוון מסוים ונקודות־אחיזה במהלך החיפושים".

עברי ידיעות

אבל, ברוב המקרים נמסרים הפרטים במלואם — וכל החקירות, הדרישות, הרמ־זים, השמועות ושברי־הידיעות אינם מבי־אים לגילויה של הנערה הנעדרת. וביום — מספרן של הנעדרות הולך וגדל. אם בשנת 1970 נמסר על העדרן של 488 בנות בגילאי 15—17 (18 אחוז מכלל הנעדרים); ובשנת 1971 על 547 (18.5 אחוז); ובשנת 1972 על 795 (25.9 אחוז) — הרי בשנת 1973 נמשך המספר הולך וגדל.

„נערים נעלמים פחות ונמצאים הרבה יותר מהר", אומר קצין בכיר במטה הא־רצי. „ונערות נעלמות יותר — ונמ־צאות לאחר זמן רב יותר של העדרות".

אבל, כאמור, לא כולן נמצאות. על אחדות מאלה, שאיש אינו יודע על גורלן — בכתבה ביום א׳.

*

(כתבה ראשונה בסידרה)

הודעה לבעלי רכב פרטי!!!
מבצע החודש בהנחות גדולות
נשיונל אטלנטיק — יצרני ציפויי חן למושבי רכב
מודיעה בזאת על
מכירה ישירה מהיצרן לצרכן
של ציפויים למושבי רכב
מבד מגבת סטרץ׳
לרגל מבצע החודש ימכרו הציפויים במחיר מוזל
* ציפויי חן מיפה ומהדר את מכוניתך.
* ציפויי חן סופג את זיעתך ומונע התחממות מכוניתך — אידיאלי לאקלים החם של הארץ.
* ציפויי חן נצבע בצבעים יציבים ומרהיבים
* ציפויי חן מלווה בתעודת אחריות
„לאיכות וחן — אין כציפויי חן"
המכירה הקמעונאית במחסן המפעל
תל־אביב. נשיונל אטלנטיק.
רח׳ מטלון (קודם רח׳ מרכז מסחרי) 61
(5 בנינים מזרחה מרח׳ העליה 2), בימים א׳—ה׳, בין השעות 9.00—19.00, בימי ששי עד 13.00.

עד 15% הנחה
מהמחיר המומלץ לצרכן
הנחות, יעוץ וחווית סטראו אמיתית!
בסלון התצוגה המפואר והמשוכלל, המצויד בשיא החידושים ממיטב התוצרת העולמית במבחר שטרם נראה כמוהו בארץ.
מבצע החודש
20% הנחה
1. מערכת סטראו משובחת. W 120 תבנויות מיחידות נפרדות וכוללת: רקיבר + פטיפון + רמקולים + טייפ. במקום — 8,640.— ל״י רק — 6,910 ל״י
2. מערכת סטראו מעולה W 50 תבנויות מיחידות נפרדות וכוללת: רסיבר + פטיפון + רמקולים + טייפ. במקום — 7,190.— ל״י רק 5,750 ל״י
סלון פלג טלויזיות בע״מ
קרית מוצקין. שד׳ השופטים 13 - 11 טל. 717349 .713313
עכו - רח׳ הרצל 18 (מרכז דסקו) טל. 91744

מחיר פינת ישיבה זו — 600 ל״י

מה

דוד הורוביץ

אין פעולה אנטי־אינפלציונית שתתקבל על דעת הכל

יש לברך על תוכנית הגבלת האשראי

מי אינו נגד האינפלציה? מי לא יטיל אחריות כבדה לאינפלציה על הממשלה, החברה, העולם כולו?

אולם, פני הדברים משתנים מן הקצה אל הקצה, כשנוקטים באמצעים ממשיים לריסונה ומיתונה. או־אז נמצא מקור הצרה כולו אצל השכן, ושם יש ללחום נגדו בכל תוקף, ללא פשרה ורתיעה. כל פעולה אנטי־אינפלציונית פוגעת בקבוצת־לחץ זו או אחרת, ואמצעי מדיניות אנטי־אינפלציונית, שלא יפגעו באף אחד, טרם הומצאו. לכך קמה צעקה מרה, כי אם אומנם יופעל צעד זה או אחר של ריסון, יתמוטטו כל אושיות המשק והמדינה.

מה שרצוי זו מלחמה באינפלציה בלי צינון הפעילות הכלכלית, בלי הגבלת האשראי, בלי האטה בגידול ההכנסות האישיות, בלי הקטנת היקף הבנייה, בלי העלאת שיעורי הריבית, בלי תוספת מיסים נוספת. זהו מירשם, המתקבל על דעת הכל. לוי אשכול ז"ל היה מגדיר הלך־רוח זה, המקובל מאוד בארץ לא רק בשיחות־חולין אלא אף באמצעי־התיקשורת, כרצון לרפא את כל הפגמים על־ידי "כשור חס".

אין כל ספק, שאנו מצויים כיום, לפי כל סימני ההיכר, בעיצומה של אינפלציה של ביקוש, כלומר יותר מדי כסף מצוי בשוקי הארץ ובכיסי האזרחים. כוח־קנייה זה לוחץ על שוקי הסחורות והשירותים, מעלה את המחירים, מגדיל את היבוא ומקטין את היצוא.

חוזר החלום הנודע על הפרות הרזות, האוכלות את הפרות השמנות. הלירות הרזות אוכלות את הדולרים ויתרות מטבע־החוץ, להן זקוקה המדינה כאוויר לנשימה בימי שלום, כדי לקיים את האוכלוסיה ואת הפעילות הכלכלית הסדירה, ובימי חירום לא כל שכן, כדי לרכוש ציוד ולהרוות את השוק בסחורות חיוניות, גם כשכוח־עבודה רב מגוייס והייצור מצטמצם.

השיקול המכריע

הכלכלן הנודע מילטון פרידמן טוען, שהנשק היחידי והיעיל כמעט בכל התנאים למלחמה באינפלציה היא המדיניות המוניטארית, המצמצמת את גידול אמצעי־התשלום, כלומר את אספקת הכסף למשק.

אם גם לא לקבל את התורה הקיצונית הזאת שרבים חולקים עליה בעולם המדע והמעשה כאחד, הרי אין כל ספק שבאינפלציה של ביקוש — וזו היא המכה החמורה שפגעה בישראל — יש לבקש את התרופה במישור זה, ובתנאים אלה היא חשובה יותר אפילו מהגבלת ההכנסות, אם כי יש בין שתי דרכי בלימה אלו יחסי גומלין, ושתיהן חיוניות להשגת אותה מטרה.

לכן הודגש בדברי שר־האוצר, ובצדק, שאנו חיים בשעת־חירום. יש לעצור את הידרדרות הרזרבות של מטבע־חוץ כמעט בכל מחיר, ומוטב שעה אחת קודם. זהו שיקול מרכזי ומכריע, ואיתו יש להתמודד בכל דיון במערכת הכלכלה של ישראל בשעה זו.

את הלירות האוכלות את הדולרים מייצר האשראי המורחב. לפי המירשם הידוע לכל כלכלן ולכל איש עסק, האשראי יוצר פקדונות, והפקדונות אשראי, והתהליך של יצירת כסף ניזון מעצמו.

זהו הרקע להצעת בנק־ישראל לוויסות האשראי ולהגבלתו. התוכנית היא צנועה ומרוסנת מאוד, אם להביא בחשבון את המצב שנוצר במחצית הראשונה של שנת 1974; האשראי הבנקאי (החופשי והמכוון, שיש לו מבחינה אינפלציונית אותה השפעה) עלה בשני מיליארד לירות, לעומת 900 מיליון לירות באותה תקופה בשנה שעברה. אין כל סימני האטה או צינון בפעילות הכלכלית, התעסוקה היא לא רק מלאה, אלא שבכמה מקצועות קיים מחסור בידיים עובדות. הגרעון במאזן התשלומים (עודף היבוא על היצוא) יגיע השנה לשלושה מיליארד דולר ויותר, והמחירים יעלו ב־30 אחוז לכל הפחות.

"אוייב מיספר אחד"

במצב חמור פחות, לאין־שיעור — כשעליית המחירים מגיעה ל־10 אחוז לשנה בלבד, ועודף היבוא על היצוא מהווה פחות מאחוז אחד של התפוקה הלאומית — מכריז נשיאה החדש של ארצות־הברית, ג'רלד פורד, על מלחמה באינפלציה. "האוייב מיספר אחד" של המדינה בדבריו, כבעלת עדיפות על כל שאר מטרות מדיניות הפנים של ארצות־הברית.

ואצלנו, התוכנית המתונה של בנק־ישראל לוויסות האשראי נתקלה בהתנגדות נמרצת. היא רוככה בכמה פרטים:

● היא מלווה בהקטנת גרעונות הנזילות של הבנקים על־ידי הקטנת חלק במימון הקרנות.

● היא הוגבלה לשלושה חודשים בלבד, ותעמוד לביקורת לאור הנסיון של התקופה הזאת.

● נותרו בה כמה שסתומי־בטחון, כגון אשראי מכוון ונכיון מיזנות, שעליהם לא תחולנה ההגבלות.

כל זה — ללא הועיל. הצעקה קמה, ולפי ההדים שנשמעו מ"קבוצות לחץ" ובאמצעי התיקשורת, אפשר היה לחשוב כי אכן מוצעת מהפכה כלכלית, שתמוטט חס־וחלילה את יסודות המשק.

אכן, התבונה הקונבנציונאלית יודעת להציע גם תחליפים למדיניות אנטי־אינפלציונית רציונאלית: כולם ממחסן הנשק הבלוי של פיקוחים פיסיים ואדמיניסטרטיביים ואמליות למיניהן. ראשית, האשליה של פיקוח על המחירים, שנכשל בכל מקום בעולם וגם בישראל. ואגב, במצב של אספקת כסף מופרזת, אם לא הצליחו להקים סכר יעיל לא היתה יכולה להיות לו כל השפעה על רמת המחירים הכללית. אפשר היה לעצור אולי את העליה המהירה במחירי כמה מיצרכים, ברם בתצרוכת של האדם המודרני כלולות אלפי סחורות תצרוכת ואף חומרי־גלם ושירותים, ובתנאי מיתון המחירים בסוגים הנמצאים תחת פיקוח, היו עולים יותר מחיריהן של סחורות שלא בפיקוח. יש לקוות שאיש לא יציע פיקוח טוטאלי על כל הסחורות והשירותים, כי לביצוע תוכנית כזאת לא יספיק צבא של פקחים, שיעסיק את כל תושבי הארץ.

כלים שלובים

תרופת־פלא אחרת היא סלקטיביות המורה במתן אשראי. ויש נימוקים רציניים לנקוט בשיטת סלקטיביות מסויימת למען תיכנון צמיחה כלכלית מכוונת לשיפור מאזן־התשלומים. אך במלחמה נגד האינפלציה היא תעזור כמו כוסות־רוח לחולה־שחפת. הסלקטיביות פועלת רק בשלב ראשון של כל פעולה כלכלית, ואחר־כך מתחלק הכסף לכל המשק, שהוא מערכת כלים שלובים, ואינו ניתן להפרדה לתאוותיו השונות.

לכן, אם לא להגביל את האשראי על־ידי תיקרה כוללת, תשתולל האינפלציה עם סלקטיביות כמו בלעדיה.

כל עוד קיימת בארץ ריבית שלילית, כלומר כל עוד אין בארץ כל פעולה עסקית שיכולה להתחרות ברווחיות עם קבלת אשראי בלתי צמוד, הלחץ לקבלתו יהא עצום בתוקף חוקיות כלכלית שאין להתגבר עליה. אכן, התבונה הקונבנציונאלית האומרת: כל מה שריבית נמוכה יותר, הרי זה משובח — כוחה פג בתקופת האינפלציה של ביקוש, וכל מה שריבית נמוכה יותר, רב יותר כוחה של האינפלציה להזיק במאזן־התשלומים וברמת־המחירים.

מצד הממשלה, ובייחוד שר־האוצר, נעשו מאמצים רציניים לריסון האינפלציה במישור הפיסקאלי. אולם באינפלציה של ביקוש, נקודת הכובד מוכרחת להיות במידה גדולה במדיניות מוניטארית. מערכת אשראי יכולה ליצור כסף במימדים שישמיטו את הקרקע מתחת לכל התוכנית הכלכלית. שני המיליארדים שהוזרמו למשק במחצית השנה, הם תיגבורת רצינית לנחשול האינפלציה. עודף נזילות היה קיים במשק גם לפני הזרמה זו ובעצם היה מקום להקטנת היקף האשראי. שום נימוק אינו יכול להתמודד עם שיקולים אלה.

הממשלה ובנק־ישראל לא יכלו להרשות התרחבות מוניטארית נוספת, שהיתה מוכרחת להעלות את המחירים, לדלדל את הרזרבות ולטרפד את כל תוכניות הכלכלה.

לכן, החלטת הממשלה לאשר את תוכנית הגבלת האשראי ראויה להערכה, והגבירה את אמינותה גם במישורים האחרים של הגשמת התוכנית הכלכלית והפרסונה האנטי־אינפלציונית.

ח"כ חיים לנדאו

מי אתה, פרופ' קיסינג'ר?

אדוני מזכיר־המדינה,

שמך הולך לפניך. הוא נישא בפי כל ברחבי תבל. פרופסור מפורסם בהרווארד, מחברם של ספרים על אסטרטגיה גלובאלית בעידן האטומי, יועץ ראשי לבטחון לאומי של נשיא ארצות־הברית, מזכיר־המדינה של הגדולה במעצמות.

קצב פעילותך הוא ללא־תקדים בתולדות הדיפלומאטיה. אתה גומע אלפי מילין תוך ימים ספורים. אתה נע ונד מהכא להתם ומהתם להכא. לפקין ומוסקבה לצד קהיר, דמשק, ג'דה ורבת־עמון. גם ירושלים שלנו, כמובן, לא נעדרה ממפת נדודיך. בקושי אתה מוצא זמן להיות בביתך, ואני מתאר לי את "געגועי המולדת" שלך. לא פעם אתה מזכיר לי את היהודי־הנודד־המסורתי, שהיה מגיע לביתו רק לחגים. לעיתים אני רואה בך את טיפוס "המתמיד" שלנו מן הימים ההם, העושה ימים כלילות בשקידה על תלמודו. התלמוד שונה, אך הדבקות ביעד — דומה.

את הקריירה המסחררת שלך התחלת במו"מ עם הווייטקונג. לאחר עמל רב, חילופי־שלום והפצצות־עומק־מכאיבות בצפון, השגת הפסקת־אש ומה שקראת "הסדר־שלום בווייטנאם". עבור הפצצות סכרים, גרימת שיטפונות והרג באוכלוסיה, שבוצעו בהמלצתך ההומניטארית, קיבלת פרס־נובל לשלום. יודעי דבר מספרים, כי לאחר שנודע לך על קבלת הפרס, אמרת כי ניתן לך כנראה בגלל "I bombed the hell out of them" — ההפצצות והגיהנום, שהמטרת עליהם.

אבל אשרי הנולד בכתונת־פסים. הפרס בידך, ואתה מחייך בחיוך הסטנדרטי שלך מאוזן עד אוזן. העיקר — הצלחת להוציא את הבחורים האמריקניים מווייטנאם. יהרגו להם אחר־כך הווייטנאמים אחד את השני. תהיה יד הצפוניים בדרומיים.

אומנם אין שלום בווייטנאם. הוא כלל לא החל. כי מאז השגת את "הסדר השלום", נמשך שם ההרג. הוא כבר קטל 90 אלף אזרחים, גברים נשים וילדים. ועדיין אין זה סוף־פסוק.

מעניין להיזכר כיצד ניהלת את המו"מ על "הסדר שלום" עם לה־דוק־טו. נסעת לפאריז כל עת שרצה להיפגש אתך. היית רך כדונג. המו"מ נמשך כמעט שנתיים עם הפסקות. נציג הווייטקונג סחט ממך את כל רצונך הטוב. אינני זוכר אם נפגש איתך אי־פעם בלילה. תמיד ביום, ורק פעם אחת ליום. הוא לא מיהר, ואתה צעדת לפי הקצב שלו. נכון, כי כאשר ניסה לשטות בך, רגזת מאוד ואיימת עליו בהפצצות. גם קיימת. אך הוא לא נבהל. אלא הפסיק את השיחות אתך. בסופו של דבר הושג הסכם־הב־דם.

*

במלחמת יום־הכיפורים איכזבה אותך הממשלה שלי. היא הבטיחה לך, כי אם תפרוץ מלחמה, "נשבור לאוייב את העצמות" תוך מיספר ימים. והנה, ביומיים הראשונים שוד ושבר. אך בחורינו התאוששו למרות מחדל שריחם. הם היכו בסורים, כבשו נתח מארצם, ויכלו להגיע לדמשק. צה"ל צלח את התעלה, ותקע יתד עבה באפריקה, אך לא הושגה הכרעה ברורה בחזית המצרית. דרוש היה לצבאנו עוד קצת זמן להמשך תנופתו, כאשר זמן יקר התבזבז בגלל המבוכות של ההנהגה המדינית והצבאית.

אז ניצנץ רעיון בתוך המבריק: היהודים "אינם מספקים את הסחורה" שציפינו מהם. ורצוי להשאירם במצב של תיקו צבאי עם אויביהם. יש לסחוב את הפעלת "רכבת האוויר". כבר אז החלטת על המישחק: לנסות לרכוש את הערבים, וישראל תשלם את המחיר. ודאי לא חשבת אז, כי צעדיך עלולים לסכן את קיומה של ישראל. בדרך־כלל אינך חושב על פתרונות לטווח ארוך. אתה חסיד האילתורים הפוליטיים. מכבה שריפות. אתה מבכר להתקדם בצעדים קטנים, אבל בלחצים גדולים ולראות איך יפול דבר.

התחלת את המישחק שלך ב־22 באוקטובר, כאשר הצלחת לפתות את ממשלתי בדורון וברמז של איום, לקבל את הפסקת־האש. ידידיך, המנהיגים הישראלים, התקפלו. הם היו ממוטטים. הצלחת מעבר למשוער. מפי ידידיך נודע, כי חודש ימים לאחר מכן הודית שלא תיארת לעצמך, כי בקלות כזו תסכים הגברת מאיר לדרישתך להפסקת האש. ומני אז, כאשר ראית אותנו בחולשתנו, החלטת להיות מ צ ל י ח על חשבון ישראל, גם על חשבון בטחונה ועתידה.

אתה ידוע כאדם חכם ונבון. על כן אינך תובע כי נסכים להרוס את עצמנו במכה אחת. חלם כזה דווקא יכול היה לרפא אותנו. על כן, אתה "מתקדם" בצעדים קטנים. אתה פועל בשלבים בנוסח "הסכמים להפרדת כוחות". שם ימה. ככה אתה משכנע ממשלה נבהלה ונבוכה, כי נסיגה היא דווקא צעד לקראת הסדר שלום, שאין להשיגו בבת אחת. על כך השגת באחרונה הבנה עם שר־החוץ שלנו. כך הטלת עלינו שני הסכמים — שתי נסיגות — אחת בדרום ואחת בצפון. אך אחרי נסיגות אלה, אמר ידידך־יריבך, שר ההגנה מר שלזינגר, בעדותו בפני ועדת־החוץ של הסנאט שלך לאמור: "ישראל הולכת ומאבדת את תנופת הטריטוריאלית בנסיגתה בהתאם להסכמי הפרדת הכוחות, ואינה מאמינה עוד שתוכל לסמוך על העליונות האיכותית של צבאה, נוכח השיפור האיכותי בציוד הצבאי, הזורם לרשות מצרים וסוריה".

*

עיניך הרואות, כי לא התקדמנו לעבר השלום. להיפך. אויבי המלחמה הולכים ותוקפים. זאת אמר לך שר החוץ הסורי. כך מכריזים סאדאת וחוסיין. אבל אתה אומר: לא נורא. גם בווייטנאם אין שלום. שם אפילו מוסיפים להפגיז ולהרוג.

אולם לא איש כמוך יסתפק בשני הסכמים חלקיים. אצה לך הדרך להצלחות נוספות. האחים החדשים שלך, סאדאת ואסד, לוחצים עליך לספק להם את הטריטוריות הישראליות אשר הבטחת. ולהם אתה רוצה לקיים. אינך אפילו שואל את פינו. מספיק לדעתך, לתת לנו קצת כסף, שלא ניאלץ לעבור קשה, ולספק לנו נשק במשורה. עכשיו אתה מחליט, כי עלינו לסגת גם בחזית המזרחית; כי עלינו לשוב לשיחות לז'נבה בהקדם ולדון בהן על השתתפותם של נציגי המחבלים. ואתה מזמן על־ידי מסיבת־עתונאים את ראש־הממשלה שלנו להתייצב בבית־הלבן בוושינגטון באמצע ספטמבר. כל זאת אתה עושה, למרות הסיכום שהיה לך עם ידידך יגאל. אומנם הבטחת, אבל לפי מיטב המסורת של מטרניך, אין בדיפלומטיה הכרח לקיים. הרי כבר לפני כן לא קיימת. סחטת ממשלתנו את קונייטרה לסורים, בהבטחה שלא נראה אותך כאן במשך שנה וחצי, והנה אתה כבר מתדפק על חלוננו. העיקר שתישמר התנופה.

וממשלת ישראל, התקועה עדיין ביום־הכיפורים שעבר, בולעת את כל אשר אתה מחליט בשבילה ובמקומה. אתה בעל־הבית. לכן הודיע לך ראש־הממשלה שלנו, כי הוא מקדים את בואו לוושינגטון למועד שקבעת.

אתה מרגיש בוודאי בימים אלה מרוצה מאוד מה"קליינט" הישראלי. הוא הולך כתלם. ואם ירגז, המקל והגזר יעשו את שלהם. ואתה הרי אמן המישחק. ואתה מצליח.

*

אבל, יש לי הרושם, כי דווקא הצלחותיך המסחררות אצלנו, הסנוקרת שקיבלת בימים אלה במלחמת קפריסין, שהורידה לך את הפרופיל הגבוה, וג'קסון אשר כופף את ידך החזקה בעניין אחינו ברוסיה — אלה עומדים לשנות את הפרופיל שלך גם אצלנו.

לפתע־רואים, כי אתה יכול גם להיכשל, שאפשר להביא אותך לשינוי עמדתך, אם יודעים לעמוד נגדך. היהודים בארץ־ישראל החלו לפקוח עיניים, ולראות כי הרחקת לכת. הנחת כי כולנו בכיסך, שכחת, כי אלה, שפעם נמנית על עמם, יכולים גם להפתיע. ונדמה לי, כי הם עומדים להתחיל להפתיע. יש נשיא חדש בארצות־הברית, והוא בראשית דרכו בבית הלבן. למעשה טרם עמד בבחירות והוא זקוק מאוד לתמיכה ציבורית. יש, כידוע, ששה מיליון אזרחים יהודים בארצות־הברית, ולהם השפעה. כבר היום יודע פורד להעריך את דעת־הקהל, את הסנאט ובית־הנציגים. ובאלה, יהודים יכולים לפעול לגמרי לא רע, אם אומנם יחליטו לפעול. שינוי נראה באופק.

באתי לתאר לבני ארץ־ישראל את גדולתך ומעשיך, כדי שלא יבהלו מעוצמתך. השד אינו נורא כל־כך. צריך פשוט ללמוד מהסנאטור ג'קסון איך לשחק אתך. הוא אינו נפגש אתך בלילות בשעות הקטנות. ואנו לומדים לעיתים די מהר. הפעם נאלץ ללמוד מהר מאוד, שאם לא כן שיטת ה"סלמי" שלך לא תותיר מה"נקניק" שלנו כמעט שום דבר. הערבים יאכלוהו בעזרתך מהר מאוד. מעשיך כבר החלו לנגוע בלבנו. טילטלת אותנו חזק מדי. אתה עוד תרפא גם את חלושי־האופי ורפי־הידיים שבתוכנו, בשיטת ההלם שלך. עוד לא אבדה תקוותנו.

*

מי אתה פרופסור קיסינג'ר?

אתה מן המוכשרים בעולם ומן המסוכנים לנו ביותר. אתה עומד לעקור את העם הזה משורשי קיומו. מעריסת מולדתו, מאבני־היסוד שלו, מזוהר עברו ומבטחון עתידו. מיהודה ושומרון. אתה עושה זאת, כי אתה סבור שאין לו כוח. ואתה מכבד מאוד כוח.

הפעם הגעת עד הרוביקון. לא נתן לך לחצות אותו. דע לך, כי יש לנו די כוח וכי חפצי חיים אנחנו.

ואם תאמר לנו כאשר הורגלת: "ומה הברירה שלכם?" נשיב לך: יש ברירה. ע ל י ך לשנות דרכך. תראה שתוכל.

ח"כ הרב מנחם הכהן

סיפורים קטנים על עניינים גדולים

שאלוני השואלים: מה קודם אצלך למה, המעשה לכותרת או הכותרת למעשה?

אמר הכותב: יותר משאני רוצה לספר הסיפורים הקטנים, מכוון אני לעניינים הגדולים שבכותרתם. על־כן מקדים אני הלכה למעשה, כתנות: סוף מעשה במחשבה תחילה.

ולא עוד, אלא כאותו מאנשי רבי נחמן מברסלב, בעל סיפורי המעשיות, מאמין אני בכוח המעשה, המביא לידי מחשבה, ומחשבה טובה המצטרפת למעשה.

יש מעשה ויש מעשה. יש מעשה שאין בו ולא כלום, ויש מעשה שיש אחריו: רבותינו, הגיע הזמן!

המעשיות על העניינים הגדולים, מטרתן אחת: מחשבה ומעשה. מעשה ומחשבה.

*

על מדיניות הדטאנט

מן המדרש: דובה אחת היתה עומדת בשוק מקושטת באבנים טובות ומרגליות. אמרו: מי שיקפוץ עליה יטול מה שעליה. היה שם פיקח אחד, אמר להם: אתם מסתכלים במה שעליה, ואני מסתכל בשיניה...

*

על יחסי ארה"ב־ישראל

כשעלה מי שהיה נשיאה הראשון של מדינת ישראל, ד"ר חיים וייצמן, בפעם הראשונה לארץ־ישראל, הלך לבקר אצל רבה של טבריה, רבי משה קליערס, שהיה ידוע כמתנגד חריף לציונות ולציונים.

רבי משה, כגדולי הרבנים בימים ההם, היה מן המסתפקים במועט, חי חיי דוחקות בדירה קטנה וצנועה, שכל ריהוטה מיטה, שולחן ומנורה.

כשראה וייצמן העוני והדחקות בבית הרב, ששמו יצא לתהילה בכל תפוצות ישראל, הציע לרבי משה קיצבה חודשית קבועה מטעם ההנהלה הציונית, לשפר תנאי חייו, שיהיו הולמים מעמד של גדול בישראל, אליו באים יהודים מכל קצות תבל.

סירב רבי משה לד"ר וייצמן, ודחה את הצעתו. ניסה וייצמן לשכנע את רבי משה ואמר: אין אנו דורשים מכבודו מאומה, יכול הוא להחזיק בדעותיו ולעשות כאוות נפשו, כל מה שאנו מבקשים הוא שהבאים לבקר בארץ לראות את רבה של טבריה, לא ייצאו מכאן בהרגשה קשה, על חיי דוחקות ועוני של רב גדול בארץ ישראל.

לא קיבל רבי משה נימוקו של ד"ר וייצמן ואמר: מאמין אני באמונה שלמה שאין אתם מבקשים ממני דבר, אך זאת אני יודע, כי אם אענה להצעתכם ואקבל מכם מענק אף ללא תנאים, לא תצטרכו אתם לרוץ אחרי. חזקה, כי אני ארוץ אחריכם...

*

על העדות של "השכנים"

באוסטריה של הקיסר פרנץ יוזף, שימש היהודי ר' יוסף שור שופט מחוזי בעיר טרנופול.

פעם אחת הובא לפניו משפט, בו הואשם יהודי כי הצית ביתו של אחד הגויים.

התביעה גוללת בפני השופט והמושבעים, כתב־תביעה ארוך, ובסופו הופיעה שורה של עדים־שכנים, שהעידו בשבועה כי ראו במו עיניהם, כיצד הביא היהודי חומרי־תבערה והצית בהם את הבית.

משנסתיימה פרשת התביעה והעדויות, ישבו השופט והמושבעים לדון, לשקול ולסכם את התביעה ומסכת הראיות והעדויות. הביעו כל המושבעים דעתם, כי אשמת היהודי המצית הוכחה מעל לכל ספק, ואילו השופט שור ישב ושתק. תמהו המושבעים כי שתיקת השופט נובעת מבושה, על כי יהודי עשה מעשה כה חמור. נמנו, גמרו, החליטו ופסקו ליהודי עשר שנות־מאסר.

משהגיע גזר־הדין לחתימת השופט שור, נטל עטו והוסיף הערת שוליים לדברי חבריו: בתוקף סמכותי כשופט־מחוזי מבטל אני פסק דינם של חבר־המושבעים, ונוגזר מאסר על כל אחד מן העדים שהעידו במשפט זה, בעוון עדות שקר.

משראה את הבעת התימהון והתדהמה בפני חבר המושבעים, הוסיף וכתב: ואלה נימוקי: שבעה אנשים שכנים יושבים בבתיהם ורואים, מחלונותיהם כבתרפש, כיצד יהודי אחד מביא חמרי־תבערה, שופך עליהם נפט ומצית שריפה העלולה להתפשט ולשרוף אף את בתיהם שלהם, והם אינם מוחים, אינם מעכבים ואינם מפריעים לו, אלא יושבים ומחכים עד שיבצע את המעשה האיום. אין זאת, כי העידו עדות שקר. ועל כך חייבים הם לבוא על ענשם...

*

על גדולים שהם קטנים

אמר לו אדם אחד לרבי מנחם מנדל מקוצק, שהוא גדול מחברו.

השיב: אם אני הנני אני משום שאני הנני אני, ואתה הנך אתה משום שאתה הנך אתה, הרי אני הנני אני ואתה הנך אתה. ואילו אם אני הנני אני משום שאתה הנך אתה, ואתה הנך אתה משום שאני הנני אני, הרי אין אני אני ואין אתה אתה...

יהושע בר־יוסף

הבהרת־מצב לעולים

רבים מצופי הטלוויזיה, שחזו בתוכנית "כל ההתחלות", בה פורשו טענותיהם והשגותיהם של עולים חדשים, חשו בוודאי כמוני שלא בנוחות. אצלי נגרמה אי־הנוחות בשל ההרגשה, שהאנשים הללו חיים בעולם בלתי־מציאותי, ושאינם רואים, או אינם מסוגלים לראות כיצד חיים תושבים ישראלים, ותיקים ועולים, שבאו לכאן עשר שנים לפניהם.

הנה במאי־סרטים קובל במרי־ליבו על שלא ניתן לו לעסוק בבימוי סרטים, ושיש לו תוכניות גרנדיוזיות בתחום זה, ואין מאפשרים לו את הגשמת חלומותיו. איני בקי במיוחד בענף הבימוי בסרטים, אך בתחום שלי, הסיפרות, איני מכיר סופר עברי אחד, שניתן לו לעסוק ביצירתו הספרותית באופן שתפרנס אותו אפילו בצימצום. סופרים רבים, העובדים בכל מיני עבודות צדדיות לפרנסתם, אינם מסוגלים אפילו לחלום על קניית מכונית, וקשה להם מאוד אפילו למצוא מו"ל לספר שכתבו בשעות־הפנאי שלהם.

*

כיוצא בכך אותו עולה, שקבל במרירות על שהקבלן עוד לא מילא את התחייבותו ועוד לא התקין מעלית, והוא נאלץ לעלות ברגל לקומה החמישית, בה נמצאת הדירה הטובה שלו. אני מכיר ישראלים רבים, הגרים בקומה חמישית ללא מעלית וללא תקווה שיתקינו להם אי־פעם מעלית. ואני מכיר ישראלים רבים אחרים, שהיו קופצים משימחה אילו ניתנה להם דירה בקומה חמישית, אף ללא מעלית.

ובמציאות היומיומית, שלא מעל מסך הטלוויזיה, ניתן לי להיפגש עם עולים אחדים מברית־המועצות וממדינות־המערב. הנה אחד, שבא ממדינה אנגלו־סכסית, שם עבד בבית־מלון. כאן אין הוא רוצה לעבוד בבית־מלון בעד כל הון בעולם. את השפה העברית לא תפס במשך מחצית השנה באולפן, הוא מוכן לאיזו עבודה אדמיניסטרטיבית נוחה, שאינה דורשת ידיעת עברית. והרי עולה מרוסיה, שמציעים לו ולאשתו עבודה בצפת, והוא אינו מוכן בשום־פנים־ואופן "להיקבר בחור נידח". ואת הדברים הללו אומר לי בכנות ובתמימות, בידעו כמובן שאני "קבור" בחור הזה מרצוני הטוב.

*

תהא זו, כמובן, הפרזה אם נלמד גזירה־שווה מן המיקרים הללו על כל העולים, או אפילו על רובם המכריע. אולם, לא נפריז כלל־עיקר אם נקבע, שבין אם העולים החדשים מסתדרים בעבודה ובדירה לפי רוחם ובין אם לאו, הרגשתם הסובייקטיבית היא שהם "נפלו" איכשהו בפח. הדבר נובע כמובן מציפיות בלתי־מציאותיות ערב העלייה. כל אחד ארג בדמיונו חלום אישי משלו על הצפוי לו בארץ החדשה והנפלאה. וכיוון שהמציאות היא תמיד אפורה וקודרת מן האשליה, התוצאה היא אכזבה ומרירות...

*

לתיקון המצב, או לפחות להסרת האחריות לאכזבות משכם המדינה והחברה, אני מציע למישרד־הקליטה להוציא חוברת, ובה הצהרת־מצב שתכלול את הנקודות הבאות:

● עלייה לישראל פירושה נכונות נפשית מלאה להורדת רמת־החיים;

● אין כל אפשרות להבטיח לכל עולה עיסוק במקצוע המיוחד שלו, ועליו להיות מוכן לעבוד בכל עבודה אחרת שתזדמן לו;

● כל עולה מתחייב מראש לגור בכל מקום שיישלח אליו;

● לחברה הישראלית אין הכלים הדרושים לתת לפרט ההרגשה של חברות וידידות. בישראל, כבכל מקום אחר בעולם, כל אדם פרטי מוצא או לא מוצא בעצמו חוג של ידידים ומכרים;

● החברה הישראלית אינה טובה או גרועה מכל חברה ממוצעת אחרת. וכל הפגעים והמחדלים החברתיים והאדמיניסטרטיביים, שלוקות בהם רוב המדינות האחרות, לא פסחו גם על ישראל.

הצהרה ברורה מעין זו תפחית אולי בשלב ראשון את מיספר העולים המוכנים לעלות לישראל — אך אין להתבהל מכך. אנו זקוקים ליותר אנשים שישתרשו כאן ברצון ובהרגשה טובה, מאשר לעולים שאינם נקלטים בפועל ממש בחברה הישראלית, ובסתר ליבם חולמים על ירידה.

אך בחשבון לטווח ארוך, תביא גישה זו דווקא להגברת העלייה. כי אותם עולים נבחרים, שיכתבו לקרוביהם מה שיכתבו, יגלו את האמת ללא כחל ושרק. הטענות והטרוניות שאין להם שחר ייפסקו, וקליטת העלייה תהיה קלה וממשית יותר.

תת־אלוף (מיל.) אורי בן־ארי

כל הכבוד לישראלי

הגעתי למסקנה, כי עצביו של "הישראלי המצוי" עשויים פלדה, ליבו חלמיש והגיונו ברזל. שלושת אלה עומדים במיבחנים של מתח עליון מאז פרוץ מלחמת יום־הכיפורים, ולא חולף יום שבו עצביו אינם נמתחים כמעט עד קצה הגבול, שבו שיכלו אינו מתמודד באתגר סבוך ומוחנים את סבילות ליבו ע־תוטו — וזאת במשך אחד־עשר חודש ארוכים וקצרים גם־יחד.

הבה נודה ונתוודה: בימים אלה כאשר אתה נתקל באירוע זה או אחר בחיינו, יש רגעים שאתה נתקף הרגשת חיסכול, שכוח ורצון הביקורת פגים ונגמרים, שאתה חש הרגשת חוסר אונים של בורג קטן במכונה ללא הגה ולעיתים, עמוק בלב, אתה שואל: עד מתי?

על־מנת להבין מי אתה, לאן אתה הולך ולמה אתה מסוגל, חייב אתה להשקיף אחורנית רק אחד־עשר חודש, ולראות מה עבר עליך ועל עמך בתקופה קצרה זו בהיסטוריה של מדינת־ישראל.

*

התחלת ברעידת־אדמה של פרוץ מלחמת יום־הכיפורים, כמעט כתופעת־טבע שלא האמנת באפשרות קיומה. עצירה ובלימה של האויב המתפרץ, ברגע האחרון ממש, אפשרות מורטת־עצבים של "כן או לא" התערבות סוביטית בארבע או שבע דיוויזיות מוטסות. צליחת כוחות צה"ל את תעלת סואץ — התצליח? פריצה בגדה המערבית באפריקה לכיתור הארמיה השלישית — היספיק הזמן?

לבסוף — השגת ניצחון צבאי ישראלי והפסקת אש — התישמר? באמת? והחללים היקרים — כמה? והנעדרים — חיים או מתים? וגורל השבויים — היחזרו? ומתי וכיצד.

עצבים — פלדה, לב — חלמיש, הגיון — ברזל.

*

והמשך — במלחמת־ההתשה בחזית הסורית והמצרית, ובכל יום השאלה: כמה חללים? כמה פצועים? שיחות ז'נבה — היתקיימו? השיחות בק"מ ה־101 — היימשכו או יתפוצצו? וקיסינג'ר בא והולך — היצליח או ייכשל? וכמה נשלם אנחנו, הישראלים? כל־זאת תוך שירות ארוך וקשה במילואים — שלושה חודשים, שישה חודשים. ומה בבית? וסוף־סוף סיכויים להסכם, לשלום — האומנם?

עצבים — פלדה, לב — חלמיש, הגיון — ברזל.

*

ואם די בזאת? לא ולא. בחירות לממשלה חדשה, הקמתה, דו"ח ועדת־אגרנט ונפילת הממשלה, הקמת ממשלה נוספת — האם תוקם ומתי, סוף־סוף? ואכן, קמה. האם תחזיק מעמד? הרי הנפילים הוותיקים עזבו. האם הדמויות החדשות ינהיגו את העם ואת המדינה ביד נאמנה? האם יספיק כוחם לאורך זמן? עוד לא קמה, ובאו המחבלים המרצחים לקרית־שמונה, למעלות, לנהריה ולעוד ועוד מקומות. האם מחדלים אלה או מציאות־חיים? ועל זאת — התנדבות לגיוס למשמר האזרחי והצטיידות בנשק אישי להגנת הבית. גם ותיקי ההגנה מתגייסים, ויחד עם זאת שרינו מכריזים: במלחמה הבאה סכנה ממשית לפגיעת העורף הביתי.

עצבים — פלדה, לב — חלמיש, הגיון — ברזל.

*

ואם בזאת תמו הבשורות? לא ולא. האינפלציה דוהרת, והכיס מתרוקן. מיסים, מילוות — ותלוש־המשכורת מצטמק. יתרת מטבע־חוץ יורדת ל"קו האדום", ומוטלת תוכנית־חירום כלכלית — הקפאת בנייה ואשראי. האם עומדים אנו על סף שואה כלכלית? הירידה עולה והעלייה יורדת, סקנדלים חדשים מדי יום ביומו — שערוריות ושחיתויות. ניכסון יורד, ופורד עולה, וקיסינג'ר נשאר. טוב או רע ליהודים?

עצבים — פלדה, לב — חלמיש, הגיון — ברזל.

*

לא הגענו לסוף הדרך. הרי בעצם ימינו אלה, כאשר "הישראלי המצוי" יושב בד' אמותיו ומעיין בעיתון, מאזין לגלי האתר או מרותק למכשיר הטלוויזיה — ממשיכות הידיעות והעובדות להלום בו: "פורד וחוסיין נוטים להסדר הפרדת כוחות ירדן־ישראל"; "סאדאת מכריז כי אם ישראל לא תפנה את כל השטחים ולא תכיר בזכויות הפלשתינאים, הרי רק במלחמה הפתרון"; "סוריה תובעת כתנאי ראשון את הסכמת ישראל לפינוי מוחלט של רמת־הגולן ולא — מלחמה". כותרות עיתונינו דנים בהסכם של שלב נסיגה נוסף עם מצרים, ואולי נסיגה מסויימת בבקעת הירדן — אבל היכן דנים על הסכם־השלום?

הפתרון נראה כאילו מאיתנו והלאה. אבל לאמיתו של דבר טמון הפתרון בנו, בעצמנו, וקודם־כל בזה שנמשיך לגלות עצבים של פלדה, לב חלמיש והגיון ברזל. בטוח אני שנעשה זאת גם בעתיד. עם שידע לשלוח את בניו למלחמה הקשה של יום־הכיפורים, עם שנקרא לדגל, כפי שהתגייס בתרגיל־הגיוס השבוע — טמון בו כוח אדיר, והלוואי שמנהיגינו לא יהיו קטנים מהעם הזה ויתעלו וידעו לדרוש את אשר העם מוכן לתת בנפש חפצה.

יעקב ברזל

מסיפורי גן־החיות

השתוקקתי לשוחח מחדש עם יונתן באורי, שעל פגישתי הנוספת עמו סיפרתי לפני שבועות לא־רבים. זהו אותו בקי בלשון החיות, שבימים עברו נקרא, לדבריו, להיפונטין, או איזופוס, או קרילוב. הוא ניסה, כזכור, ללמוד מן המתרחש בעולמם של ההולכים על ארבע ושל בעלי־הכנף על הנעשה בקרב מהלכי־על־שתיים. לשווא הלכתי פעם בפעם לגן־החיות. לדייק סובבתי בשדרה שלידו, את האיש לא פגשתי.

השבוע שיחק לי המזל. לעת ערב, לאה ונואש מניסיון נוסף להתראות עמו, פניתי לאותו ספסל, שעליו ישבנו שנינו. פרשתי זרועותי על משענתו והבטתי בבתים שממול. מתי מספר בלבד התהלכו בחוצות. חומו המחניק של הקיץ כמו קשר עופרת לרגליהם. אורם הזהוב של פנסי־הרחוב צבע את פניהם בחיוורון מוזר. הם נראו כאילו מעולם אחר ירדו עלי־אדמות.

*

לפתע חשתי, כי מישהו ניצב מאחרי. "בפיתי לך, לאן נעלמת ד'?" — שאלתי, מבלי להפנות את ראשי. "הזכור לך" — אמר במקום תשובה — "הרומאן "אי הפינגווינים" לאנאטול פראנס? ובכן, לפני זמן־מה הגיעו מהאי ההוא זוג פינגווינים לגן־החיות. יצא לי להאזין לשיחה שהתנהלה ביניהם ובין חבורת עכברים. אלה האחרונים, חקרום על האי האגדי ושמעו בהתפעלות על פלאיו, על תרבותו המתקדמת, על הסדרים התקינים, על העניינות המציינות את הכל ועל רמתם הגבוהה של מטיפי־המוסר שבו. הדובר היה הפינגווין הזכר, והוא דיבר בלהט ובגעגועים. בעוד שבת־זוגו שותקת. שתיקתה לא נמשכה שעה ארוכה. פתאום פרצה והתחילה: כולי בעלה: "רק מרחוק נראים לך הדברים כה יפים. את הרע והמכוער בכל שכחת. האם לא תזכור, למשל, מה קרה באחרונה סביב בריכת השחיה, שמקרוב נבנתה באקדמיה?

*

בן־זוגה השפיל עיניו, והמשיך הפינגווינית לא הרפתה. "כמנו חושבת?" "נקבה" שרשוחי־... השימוש בבריכה תוגבל לתלמידי המוסד, לעובדיו ולבני משפחותיהם. כדי להבטיח, שאחרים לא ייכנסו לתחומה, הונהגו תעודות נושאות לא רק את שמותיהם, כי אף דיוקנם של הזכאים לכך. אך לא הכל יכלו לנצל זכותם. אם משום ריחוק מגוריהם, אם מסיבות אחרות. לעומת זה, רבים מאלה שלא היו זכאים לכך חשקה נפשם לטבול בבריכה האקדמאית. חיש־מהר חברו יחד אי־יכולתם של אלה והשוקתם של אלה. בעלי זכות שנמנע מהם לנצלה התקינו בתעודותיהם את דיוקניהם של מי שלא היו זכאים. אך כאור התחשק להם לשחות בימי האקדמיה. כך התרחץ צעיר, שלא היה לו כל קשר לאקדמיה כשהוא מתחזה כתלמיד. כך הופיעה בבריכה אם־משפחה עם ילדיה במסווה של אשת פורה. את ילדיה הקטנים היא לימדה, כי לצורך הרחיצה בבריכה הם נושאים את שם־משפחתו של המורה ולא של אביהם. היו גם תחבולות אחרות. הנה..."

"אל נא תתרגזי," הפסיק עכבר את דברי הפינגווינית — "המסבורת הזאת, שאצלנו זה שונה? — הנה, לא מכבר גמרנו אומר לארגן את הנהגתנו. טפנו המתגבלים לנו. והוחלט מראש, כי רק בעלי־זנב יורשו ראשים להשתתף באסיפה שנועדה לדון בעניין. ברור היה, כי מי שלא היה מסוגל להגן על זנבו עד עתה, אינו ראוי לשמש כעת לנבי העתיד. הלכתי, איפוא, לכינוס בשכלי תקוה ובטחון עצמי. אך נכנסתי לאולם — את מי ראיתי יושב בשורה הראשונה? — היה זה עכבר שכבר זמשה, שהתפרסם במיוחד בשל הנסיבות המבישות, שבהן איבד את זנבו. קרבתי אל האחראי, הצבעתי על זה ברנש ודרשתי את סילוקו, לפי שנמצא בניגוד לחוק. ומה השיב האחראי? — "אני יודע את החוק — אך זה זנב דודי, הבנת? שתוק!"

*

הצרחה החריקה מאוד. הכל היה שקט מסביב. ויחה קרה ניגרה בעל מצחי. האריות הטיפסיאיופוס־קרילוב לא היכה עד אשר אחי מלא שוב ורשה על הכרותית שלה. הוא נעלם כבפעם הקודמת. בטרם נסקתו עיני.

דידי מנוסי

סצנריו לסרט קייצי ועליז

בְּנִגּוּד לְמִסְפַּר פַּרְשָׁנִים מִסָּבִיב
וְשָׂרִים חֲדָשִׁים מִלִּפְנֵי יוֹמַיִם,
סְבוּרַנִי שֶׁיֵּשׁ מַשַּׁב־רוּחַ חָבִיב
בְּתַקְרִית סִילוֹנֵי־הַמַּיִם.

בְּמִיֻּחָד בְּעוֹנַת חַבָּלוֹת וּדְלֵקוֹת
וּתְאוּנוֹת הַדְּרָכִים הָרַבּוֹת וּסְתָם רֶצַח,
הַיּוֹרְדִים בְּכָל בֹּקֶר כְּעֶשֶׂר־מַכּוֹת
(נוֹסָפוֹת) עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל עַם־נֶצַח —

הַתַּקְרִית הָרוּסִית הִיא מַמָּשׁ תַּעֲנוּג
וּמְלֵאָה הִיא בְּשַׁאַרְם וְחֵן לֹא־אִכְפַּתִּי
כִּי בָּרוּר שֶׁמִּלָּה מַצְחִיקָה כְּמוֹ זַרְנוּק
לֹא תַּשְׁאִיר שׁוּם אָדָם אַפָּתִי.

אֵיכְשֶׁהוּ הַקּוֹרִין כָּאן נָדִיר וּמַצְלִיחַ
בְּלִי נִתּוּחַ פּוֹלִיטִי ו/אוֹ אֲנָטוֹמִי —
לוּ הָיָה אוּרִי זוֹהַר שֶׁלָּנוּ מַלָּח
הָיָה בֶּטַח עוֹשֶׂה סֶרֶט קוֹמִי:

כֵּיצַד בָּא דֹּב־רוּסִי, וּלְלֹא דִּבּוּרִים
אֶת הַיָּם הָאָדֹם בִּנְחִיתָא צוֹלֵחַ
וּפִתְאֹם הוּא מֻקָּף בַּעֲדַת "דְּבוֹרִים"
שֶׁעוֹשִׂים סְבִיבוֹ שַׂמֵּחַ.

כֹּה נוֹתַר לוֹ. אִם לֹא לְהָרִים כַּפּוֹתָיו
וּלְהַתִּיז אֶת הַמַּיִם לְכָל צַד וְעֵבֶר...
כְּלוּם עַל זֶה כְּבָר פּוֹנִים אֶל הָאוּ"ם בְּמִכְתָּב
שֶׁל תְּלוּנָה נֹסַח שֹׁד־וָשֶׁבֶר???

*

עַצְמוֹת הַקּוֹרִין הָרָגִיל לַקְּרִינָה
וְלִקְשִׁיּוּת טַנְקִים וּמַטַּח־אֵשׁ בָּלִיסְטִי
הַשִּׁמּוּשׁ הֶחָדָשׁ בְּצִנּוֹר וּבְקַשְׁקָרִינָה
הוּא מַהֲלָךְ מַהֲלָךְ אוֹפְּטִימִיסְטִי.

חיים חפר

הכבוד והתכלית

בערב ענג ורך כטלית ● כשהרוח את פניו בין אילנות הליט ● והשמש ירדה אל הים, תכלילית ● אז ברחוב ארלוזורוב, ליד המעלית ● פגש הכבוד את התכלית ●●

כמובן, היתה זאת פגישה מקרית ● שהרי בדרך כלל, מתנהגת עקרונית ● הכבוד, כפי שאנו מכירים אותו, והתכלית ● אין ביניהם שום קרבה משפחתית או חברתית ● על כל פנים מכיון שקרה נפגשו ועמדו ● עשו להם שיחה, מעין טנדו ●●

אמר הכבוד: איפה הכבוד? ● הלוא הקביעה הזאת שוברת לבבות ● הלוא אנחנו ממש מכפשים בעפר ● שתים כקנה ללא הוד והדר ● הנה הרוסים מפעילים זרנוקים ● ומרטיבים את ספינותינו — ואנחנו שותקים ● עד מתי נקרא: גשם! כאשר ברור שהם יורקים ● יורקים בפרצופנו בחצפה, בהפגנה ● מתקרבים שני מיל וחצי מן החוף, בכונה ● אז תגידי, בשביל זה הקמנו מדינה? ● ואיפה חיל הים הזה, אלהים אדירים ● שהתפרסם כל כך במלחמת יום הכפורים? ● האם אי אפשר, ככה, כתגובה על זרנוקי המים ● להכניס להם גבריאל אחד או שנים? ●●

אמרה התכלית: אבל לאיזו תכלית? ● ולו נניח שאני מסכימה אתך כללית ● אבל מה דעתך, שנחכה יום ויומים ● ונראה אם זה מגול, או אם שקטו המים ● ובקרים נחמו ונעשה שגיאה ● אולי נזכר שיש גם בעיה של יהודים ועליה ● ושגם האמריקאים למשל, המחזיקים צי שאין בו להתבייש ● לא תמיד שטים במקרים כאלה לפתח באש? ● ואף כי גם אחרי ששת הימים היה לנו הכבוד לשמע עצות ● כמו: „כדאי לנסות את האתגר של ברית המועצות" ● בכל זאת השתדלנו את חקו הזה לא לחצות ● אבל מה, אם לא תהיה ברירה, אז נראה ונשקל ונחליט ● אם בשביל השפריץ כדאי להתחיל מלחמה עולמית ●●

אמר הכבוד: ואני שואל ● האם את בת גאה בישראל? ● הלוא קיסינג'ר זה עושה בנו מה שלבו חפץ ● ורבין ואלון על ידו כמו תינוקות בני מוצץ ● אומרים לבוא — באים. אומרים לנסע — נוסעים ● האם כך נוהגים יהודים גאים ● הרי לו בגין ולנדאו בשלטון, אז תוך חדשים היית רואה את שגרירות ארצות הברית בירושלים ●●

אמרה התכלית: ידידי היקר ● האם זהו העקר, האם זהו העקר? ● הלוא כל תולדותינו בארץ הזאת הסוערת ● עוד לפני קום המדינה, עוד בימי המחתרת ● היו רצופים בהליכה בכל מיני נתיבות ● ונגנבנו בשק מן הבריטים ופוצצנו רכבות ● ועשינו עוד הרבה דברים אשר ספק אם הם כבוד ● וידענו לותר על יותר מפסיק של יקרה ● כאשר לעינינו עמדה המטרה ● ואם הממשלה תצליח למנע עוד מלחמה ● אז גם ל„כבודנו הפגוע" בדמה לי, תהיה קצת נחמה ● ובינתים נשתדל לקבל קצת כלים ● ובינתים נוכל את האגדות להשלים ● ובינתים, מי יודע, זה יכול לקרות פתאם ● אולי יסתמן באפק רבע או חצי שלום ● ואז, כך אפשר בהחלט להעריך ● איש לא יזכר. אפילו, אם הזמינו את רבין לפני, או בדיוק אחריך ●●

אמר הכבוד: אבל הכבוד! אמרה התכלית: אבל התכלית! ● אמר: לא נרכין ראשינו! אמרה: זאת בעיה שולית! ● עבר שם יהודי אחד ונתבקש את דעתו לחוות ● ולהכריע בענין הזה לקרוב הלבבות ● הסתכל בשניהם בעיניו החכמות והטובות ● ואמר: רבותי, תפסיקו לעשות רוח ותלכו לעבד ● כי במקום שיש תכלית — שם יש גם כבוד ●●

בועז עברון

נשק הנפט

הידיעות על נסיון ערבי להניע את פורטוגל לסגור את הבסיסים האמריקניים שבאיי האזורים תמורת 400 מיליון דולאר מזכירה לנו את התלות המסוכנת והקשה ביותר, שנצטרך לעמוד בה בשנים הקרובות, אם לא יושג בינתיים הסדר בינינו לבין שכנינו.

מעניינת העובדה שעד כה לא נמצא כמעט עלה על חוית זו אף איש הממשלה הנכללים. ומזה ניתן כנראה להסיק, שגם ממשלה זו הולכת בעקבות ממשלות ישראליות קודמות, שאמונות היו תמיד על פראגמאטיזם קצר-מועד וקצר-ראות. אין אנו שומעים כל שיקול באשר למה שעלול לקרות מעבר לוועידת ז'נבה בעוד חודשים מועטים, ומאחר שמטבעם של דברים הוא שמה שאינו נדון בפומבי אינו נדון גם בהשאי, יש לחשוש שאין מתייחסים בכובד-ראש למימד זה של הדברים.

והרי עובדה אחת מטילה צל כבד ומאפיל מיום ליום על האיזור ועל העולם כולו: הצטברות סכומי-כסף אגדיים, מעבר לכל שיעור ודמיון, בארצות הנפט הערביות — בה בשעה שמצבנו הכלכלי אנו מכיר מיום ליום, ומירוץ החימוש מגדיל את הנטל בהתמדה ומערער את כלכלתנו יותר ויותר.

*

ברשימה זו אין אפשרות לערוך סקר רציני של התהליכים האפשריים והסבירים בתחום זה. נעמוד לסיכך על נקודות ספורות בלבד, לצורך ויכוח וליבון נוספים:

א) טעות מהותית. ראשונית היתה הנחתנו כי הפער הטכנולוגי בינינו לבין הערבים מוכרח להתרחב בהתמדה. עלי להודות, שזו היתה אחת האשליות המעטות שהיו לי עד המלחמה האחרונה — וקוראי יכולים להעיד, כי לא היו לי רבות. אפילו היה הדבר נכון „בתנאי מעבדה", הרי יצירת עוצמה מחייבת בסיס אוכלוסיתי מזערי מסויים, שאין לנו — גם אם תוכפל אוכלוסייתנו. יתר-על-כן: טכנולוגיות אפשר לקנות; ועכשיו יש לערבים האמצעים לקנותן ו„להשתילן" בעולם הערבי, עד שתכינה בו שורש ותיהפכנה לעצמות אורגאניות. תנועות, כאלה, של „השתלה" טכנולוגית ותרבותית, חזרו בהצלחה פעמים רבות בהיסטוריה (כגון בפיתוח התעשייתי של יאפאן, רוסיה וסין). והערבים אינם נחותים מבחינת האינטליגנציה-מלידה שלהם משום ציבור אנושי אחר. עלינו לזכור שאף אנו איננו „אורגאניים" כל-כך. אנו נהנים מייבוא מתמיד של מוחות מיהודי העולם, שלא מתוצרת המערך החינוכי שלנו אלא של ארצות אחרות.

ב) אילו היתה קיימת אומה ערבית מאוחדת, והכנסות הנפט שלה היו מתחלקות בצורה רציונאלית בין חלקיה השונים לשם פיתוח מהיר ככל האפשר של האומה כולה — הרי בתנאים של מלחמה ישראלית-ערבית מפושכת חיינו אבודים. אומה בת כ-50—60 מיליון נפש (אם נביא בחשבון רק את מצרים, סוריה, ירדן, עיראק, סעודיה וכוויית, ולא את ארצות המגרב), החולשת על שטחים אסטרטגיים והבים. ועם הכנסה לאומית של עשרות מיליארדי דולארים בשנה, היא מעצמה גדולה הנופלת רק מארה"ב, ברה"מ, סין, גרמניה ויפאן. לשלושה, או אף לששה-שבעה מיליון ישראלים, ואפילו בתחומי ארץ-ישראל השלמה פלוס סיני, לא היו אז כל סיכויים נגדה.

למזלנו אין הדבר כך. לפחות לא לפי שעה. אין להניח שמישהו, למשל, יקצה למצרים חלק פרופורציונאלי, לפי אוכלוסייתה, מתמלוגי הנפט שלו. שכן פירוש הדבר יהיה שארצו — והוא עצמו — ייהפכו לתוספתנים נטולי-חשיבות של העוצמה המצרית. יש לשער שהוא יספק למצרים (ולסוריה) סכומים המספיקים אומנם „להרגיעה" במידה מסויימת. אולם לא כאלה העלולים לגרום שינוי דראסטי ביחסי הכוחות והחשיבות בינו לבינן. להיפך: הוא ינסה לדאוג לכך שמעמדו יקוים, ויגבירו את תלותן בו. להלן אציין „תסריט" אפשרי להתפתחויות העתידות.

*

בכוונתו של פיצול לכסות חלק הגון מתוצאות הרקע המצריים מורה מצרימה על פתרון אידיאלי מבחינתו לבעיה. מימון הצבא המצרי על-רמה טכנולוגית גבוהה (ויקרה), יחד עם חולשתה הכלכלית של מצרים, שאינה מאפשרת את החזקתו של צבא זה באמצעים עצמיים. הוא צירוף המבטיח תלות לאורך ימים של מצרים בכסף סעודי. הפניית הכסף הסעודי לבניין התעשיה הכלכלית המצרית היתה מחישה את היום בו תשתחרר מצרים מתלות זו, וזו כנראה הסיבה שאין הסעודים מקצים כספים לכך. כמו כן — קיום הסיכסוך עם ישראל מבטיח את המשך התלות המצרית בסעודיה, ולכן סביר הוא לצפות לעמדות קיצוניות יותר מצד הסעודים מאשר מצד המצרים.

יתר על כן: התכנית להוציא בשנים הקרובות 30—40 ביליארד דולאר על בניית הצבאות הערביים, המגוייסים מקרב אותם עמים ערביים החסרים מקורות נפט ניכרים משלהם, תיצור תלות לאורך ימים של המדינות הערביות העניות בעשירות, תוך החזקת הראשונות על רמה נמוכה יחסית של התפתחות כלכלית. הן תיהפכנה לשכירות-חרב של העשירות במלחמה נגד ישראל. במידה מסויימת יהיה זה מצב מקביל לתלות הישראלית בארצות-הברית. שכן גם ישראל אינה יכולה לקיים בכוחה עצמה את צבאנו בגודל ובעוצמה הנוכחיים שלו. הצבאות שיבנו הארצות הערביות למלחמה נגדנו יבטיחו את תלותן במדינות המממנות צבאות אלה.

ההוצאות הענקיות המתוכננות משמען, בין השאר, שלא ייחסך כל סכום לשם קניית מערכות-הנשק המתוחכמות והיקרות ביותר. מאלו שתיהפכנה מאפשר תיפעול פשוט דווקא (תחזוקה מיוחדת כמו שבציוד עצמו, לא בתפעולו). אין להוציא מכלל אפשרות, במרוצת הזמן, מערכות-נשק גרעיניות. שכן בסכומי-העתק שיהיו בידי מדינות הנפט אפשר יהיה בקרוב לקנות הכל (בעיקר עם גידול הגרעון במדינות התעשייתיות המפותחות, העלול לדחוף אותן מעבר לכל שיקול של עקרונות ושל מוסריות בינלאומית). מערכות כאלו ודאי ישמרו הסעודים לעצמם. שכן דווקא הן הנוחות והמתאימות ביותר מבחינתם. הן מקנות עוצמה צבאית כבירה למדינות עשירות שאוכלוסייתן הקטנה אינה מאפשרת הקמת צבאות המונים. ומרחביהן הריקים העצומים והצפיפות הנמוכה מאוד של אוכלוסייתן גורמים שתהיינה פחות פגיעות לתגובת-נגד בנשק כזה.

כל זה — בנפרד מהאפשרות להטיל עלינו מצור כלכלי ומדיני, שהחרם הערבי היה כאין וכאפס לעומתו. כבר ראינו באיזו מידה מוכנות המדינות האירופיות להפקיר את האינטרסים שלנו. ושום הוכחת-מוסר לא תועיל בתחום זה. ואמצעי הלחץ החדשים חזקים ויעילים לאין שיעור מקודמיהם.

*

הסיכויים שציירתי כאן — זהו כמובן תסריט אפשרי. ואפשר לצייר הרבה תסריטים אחרים. שאולי אינם סבירים באותה מידה — המורים מאות מונים יותר מהסיכונים הכרוכים אולי בויתור על כמה קילומטרים בגדה המערבית, בגולן או בסיני (ויש מומחים צבאיים רבים המקילים במשקלם של סיכונים אלה). הסיכונים הצבאיים האפשריים שבוויתורים טריטוריאליים הם לכל היותר טאקטיים. הסיכונים שהצבעתי עליהם לעיל הם אסטרטגיים. יכולתנו לעמוד בהם מוגבלת מאוד. כבר עכשיו, בטרם נכנסו תכניות אפשריות אלו לקצב ביצוע ממשי, מתוחים מאוד כוחותינו הצבאיים והכלכליים, כמעט עד קצה הגבול.

לאור סיכויים אלה דוכה, במבט ראשון, שהערבים צריכים היו לדחות כל תוכנית להסדר. שכן לכאורה נצחונם מובטח. אולם הקרע בין הארצות העניות והעשירות, והעובדה שהמשך המאבק משמעו שחיקה חמורה של „מדינות העימות", הנידונות על-ידי לסכנות מלחמה וחורבן ללא סיכויים ממשיים לשיפור מצבן בעתיד הנראה לעין, לעומת התחזקות והתעצמות מתמדת של מדינות הנפט — יוצרים את הסיכוי לעבירת החזות המאיימת הזאת. יש כאן, פאראדוכסאלית, אינטרס משותף ל„מדינות העימות" ולנו לסיום הסיכסוך על-מנת להשתחרר מהתלות המסוכנת וההרסנית בגורמים העשירים המממנים אותנו. לכך צריכה להיות נתונה מחשבת המנהיגות המדינית שלנו.

עמוס קינן

החור הגדול בעולם

פאריז

את המיגדל הכי גדול כבר המציאו, בבבל. הסוף ידוע. אבל את החור הכי גדול בעולם המציאו בפאריז. זה חור שאפשר להכניס לתוכו עיר שלמה, ולכסות אותה בעפר ושלא יידעו לעולם את מקום קבורתה. את החור הגדול שבעולם המציא ג'ורג' פומפידו. החור נושא את שמו. נקרא „המרכז לתרבות ג'ורג' פומפידו".

פעם היה שם השוק. אולי אחד השווקים היפים שבעולם. ה„האל" המפורסם. הוא היה גדול כמו עיר-גמל, ויפה כמו עיר-גמל. אף-על-פי שלא היה שם ים. בלילות היו מתחילות להגיע משאיות-ענק כדי לפרנס עשרה מיליון איש. לתת להם קמח וביצים. ובשר וירקות ופירות ומה לא. והיית רואה את הפרות נעמסות על כתפים גדולות ונתלות על אנקולים. והיית רואה הררי הרים של פירות, הר של תפוחים והר של עגבניות והר של תפוזים. ומסביב היו המוני בני-אדם טורחים, או סתם נתונים, מיסעדות, ובהן מרק הבצל של ה„האל".

*

ליד ה„האל", היה רובע קטן ציורי יפה. בתים עתיקים עם פאטינה של דורות ועם הקסם המיוחד של טיח מתקלף וחלונות מוגפים וארובות. הרובע הזה במיוחד לא מצא חן בעיני פומפידו. מה גם שעמד ממש ליד ה„האל". את ה„האל" החליט עוד דה-גול להרוס ולבנות חור גדול במקומו. אבל גם פומפידו רצה להישאר בהיסטוריה בצורת חור. ואם אפשר חור לא פחות גדול מהחור „דה-גול". צריך לציין שמבחינה היסטורית הצליחו השניים במקום בו נכשל היטלר. כידוע, ציוה לשרוף את פאריז. אבל לא שמעו לו.

יש שם עגורני ענק, ובולדוזרים גדולים כמו דינוזאורים, וכל יום הם מטילים עוד בית אחד אל תוך החור. אחר-כך טוחנים את הבית, מרסקים אותו, מעמיסים אותו בתוך משאיות-ענק, ושולחים את הבית הטחון לאיזשהו מקום. הגיזון על בתים טחונים. אולי משיט ממלאים בזה איזה ים.

מסביב לשני החורים הללו בנו גדר יפה וצבעונית מפוליאסטר. יש מן מידרכת-ברזל לתיירים, ואתה הולך על המידרכה מסביב לשני החורים הללו ונהנה ממראה עיניך. הואיל והמהנדסים שעשו זאת מאוד גאים במלאכתם, יש לאורך המידרכה צילומים מאירי-עיניים של מה שהיה כאן פעם. ומפות, וחתכים לאורך ולרוחב ולעומק. כאן, הם אומרים, יהיה זה. וכאן יקום זה. צריך פשוט להאמין להם. צריך להאמין לזה שהסר את הבור, כי יידע איכשהו גם למלא אותו.

כן, ועל הגדר שמסביב לבור הזה, הגדול כמו קיבוץ גדול או כמו עיר קטנה, הזמינו את ילדי בתי-הספר לצייר ציורים. כדי לעשות טוב על הנשמה למי שנקלע אל המקום. או קירות של חור מכוסים ציורים של שמש ושל קנגורו ובית קטן ועץ וכל מיני דברים, שילדים עדיין מאמינים בהם. הילדים אינם יכולים לדעת שבמקום בו טוחנים עיר וחיים והופכים אותם לחור, אין שמש ואין קנגורו.

*

באמצע החור יש 'מיגדל-ענק', הנשען על ארבעה עמודי פלדה ענקיים. גובה עמודי הפלדה 22 מטרים, כי זה בדיוק עומק החור. על ארבעת עמודי-הפלדה ישנה מין קופסה גדולה סגורה. הקופסה הגדולה הסגורה היתה פעם כיכר קטנה ובכיכר הזאת היתה מיזרקה. ומסביב למיזרקה היו פסלים יפים מהמאה ה-17. לכיכר הזאת קראו „כיכר הקדושים התמימים", והמיזרקה הזאת נורא מפורסמת והיא מיזרקת הקדושים התמימים. עכשיו כל הקדושים התמימים סגורים בתוך קופסה, ביחד עם המיזרקה, עד לתחיית-המתים. כאשר תהיה תחיית-המתים, יהיה מסביב מרכז מיסחרי מודרני עשוי כולו זכוכית, ובאמצע תעמוד המיזרקה ומסביב למיזרקה יהיה דשא ירוק. קיומו של הדשא יתאפשר בגלל העובדה שהמהנדסים חשבו על הכל מראש. והם הקציבו בערך עומק של מטר שלם. לתוך המטר הזה ישפכו אדמה ועל האדמה הזאת יגדל הדשא, שרוחבו יהיה כמה מטרים.

את כל החזיתות או האחוריים של כל הבתים, הנשקפים אל החור, צבעו בכחול כהה, ועל הכחול הכהה צבעו פסים חומים, שתי וערב. מרחוק זה נראה כמו גדר-תיל חשמלית על רקע של שמיים כחולים לפנות ערב.

פומפידו היה נוהג לומר, שהמיגדלים של גורדי-השחקים הם הקתדרלות של העתיד. הוא היה משוגע למיגדלים. והוא מילא את פאריז במיגדלים. הוא הרס את הבתים שעמדו על שפת הנהר, ובנה במקומם מיגדלים. גם שני החורים, שעליהם סיפרנו, היו צריכים לפי התוכנית להפוך למיגדלים. אבל דה-גול מת. ופומפידו מת. וז'יסקאר לא רוצה בכלל מיגדלים, ואומרים שהוא בכלל לא סובל את זה. קודם-כל הוא לקח את כל התוכניות שהיו קודם והשליך אותן אל פח הזבל. ועכשיו שני החורים עומדים שם, מיותמים, ולא יודעים בכלל אם או מתי או איך יתמלאו. ברור שהבולדוזרים ממשיכים להשכיב בערך בית אחד ליום פנימה. אבל זה רק בהווה. בענין העתיד עדיין לא הוברר. ולא ברור אם זה יהיה זכוכית עם אלומיניום, או בלי.

*

אני מתאר לעצמי שאילו פומפידו היה מוסיקאי, הוא היה לוקח ביד נבל ומנגן איזה שיר-ערש נוגה ומרטיט לחור הגדול שלו. כבר היו כאלה שעשו זאת לפניו. וגם מנוחתם עדן, במקום שהוא נמצא בו עכשיו. ז'יסקאר הוא סתם בורגני רגיל ובינוני, ללא ברק היסטורי וללא מעוף של חזון. רק אנשים גדולים יש להם החזון לשרוף או לנתץ או לגלח עד אפר. זוכרים איך ביקש בן-גוריון לנתץ את חומת העיר העתיקה? אנשים גדולים באמת קורצו מחומר כזה. והם משאירים להיסטוריה את החורים הגדולים, הנושאים את שמם לעד.

זיוה יריב

תיבות-הדואר הנועזות

באחרונה נוצצה בעיתונות הישראלית תופעה חדשה: עצרות גילויי-דעת פוליטיים ומודעות הכרזתיות, ההופכות על-ידי תיבות-דואר מיסתוריות. כמו, למשל, המודעה הבוטאנית:

קנה רצוץ ושמו אלון...

אלון המבצע מדיניות הספר-הלבן — התפטר!

על החתום:
התנועה למען תנועה מדינית
ת.ד. 30181

או: לכבל. גילוי-הדעת הזואולוגי הבא:

מותר האדם מן הבהמה אין!

על החתום:
החברה למען צדק ושיוויון
ת.ד. 1001 ת"א

כי מיסתתר מאחורי תיבות-דואר אלמוניות אלו? איזה תנועות? אילו איגודים? איזה גוף ציבורי? כי הם אלפי החברים? או אולי החבר היחיד? תחילה היה נדמה לנו, שהתנועה-למען-תנועה מדינית, למשל, הינה מכוס הנועה בכל הנוגעות. א"א. שהיא חסרה את ההגנה המדינית להזדהות בשמות חבריה וכתובתם. או אולי מתביישת בהם. ומשום כך היא מטילה את כל כובד האחריות המוסרית להכרזותיה הנועזות — על תיבת-דואר אומללה עזובת פח, והניצבת דומם בסניף-דואר נידח.

אולם לאחר חקירה יסודית, שערך כתבנו המיוחד, התברר להפתעתנו, שמאחורי התנועה הנ"ל לא ניצבים כלל המוני אנשים מחדים המעוניינים בעילום שם כפי שסברנו. כי אם באמת תבת-דואר! תיבת-דואר יחידה בודדה ואמיצה, תיבה מרובעת, רחבת גרם, בצבע ירוק בעלת פה גדול אך צר. אבל כפירוש תיבה סולידית ונורצות, בעלת השקפות פוליטיות מגובשות, האוהבת להתכתב והחליטה להעית בעל גבי העיתונות.

לאחר חקירה נוספת גילה כתבנו, שגם מאחורי שאר הסידרות, החוזימות, על-ידי תיבות-דואר — עומדות תיבות-דואר בלבד. וכל ההצהרות והתקרות, המתפרסמות לשבון בעיתונים, אמנם מבטאות את עמדותיהן האישיות המולטנות והחברתיות של תיבות-דואר אלו, ושלהן בלבד.

*

לפי ראשית-אין הן יזיעות כתיבות-דואר פשוקות המדברות. תיבות רבות, מכל קצות הארץ בגדלים שונים, צבעים שונים, כתבת שונה, מכפר שונה וכתובת שונה. אבל האמת היא שאלו הן תיבות שאיכפת להן. תיבות שעברו רעידת-אדמה רצינית לאחר יום-כיפור, והחליטו שיש לשנות את המצב מעיקרו. אלו הן תיבות המשך, שינוי ומחאה.

באחרונה אף נודע לנו, כי במגעים סודיים שקויימו בין התיבות — הוסכם על דעת כל הצדדים, שמלחמת-יחיד של תיבה זו או אחרת, לא תזיז דבר. על כן, הוחלט על ההתארגנות של מאות תיבות-הדואר הללו תחת „אירגון-גג" משותף. במטרה ליצור חזית תיבות מלוכדת ומגובשת, שתביא לשינוי דרסטי של המפה הפוליטית ומצב העניינים במדינה. כנכם אף שיש לשלוח כמה ראשי-תיבות לכנסת.

לאחר ישיבות מעניינות וחליפת מכתבים סוערת בין התיבות, הוקם ועד-פעולה משותף כבר לנו לפירסום את גילוי-הדעת הבא, העתיד לזעזע עד היסוד את פני החברה הישראלית המסואבת וממשלתה הרופסת והסרת העצות.

*

הרי הנתק הידוע, שהתפרסם בקרוב בכל העיתונים:

תופסק וללת המות!
קיסינג'ר אל הקיר!
התנחלות חופשית באוויר!
תיאקרטה-הפלות טבעיות!
דיור וגיור לכל פועל!
יותר צייד מקקי-בר בגליל!
חוקה כמשלת ליכוד לאומי!
זכות ברית-מילה לכל אשה שגוירה כהלכה!
מדינה עצמאית לנשים בגודה!
יפוטר מוטי פרידמן!
הוצא שפיות-הדעת אל מחוץ לחוק!

הצטרפו בהמוניכם!

לאירגוננו מתקבלות רק תיבות-דואר אמיצות, הנשירות פלדה-אל-חלד והמוכנות לספוג כל מכתב.

החותמים:
חוג"ר ת.ד. 30 באר-יעקב
ת.ד. 2467 רמת-גן
(אגמיפקטו)
ר"ר ת.ד. 10824 תל-אביב
ת.ד. 30181 למען-תנועה מדינית
מאסת 9811 בנק א"י
ברזניה
ת.ד. 5233 ע"ש בן-גוריון
ת.ד. נגר שדרניפית
ולבוסתנות
ת.ד. נגר שלטונות-גמן
נ.ב.
כנס הקריאה הראשון יתקיים מחר ליום ו' באזכים לתנות וכבה, בתוך של דואר הבניין הראשי, תחנה תל-אביב.

סילבי קשת

לא תחסום טורו בדישו

מאדרה דה-דיוס! מה הולך כאן? אורגיה של ציד-מכשפות. לינץ' של אלה הרוצים לגרוף הון פוליטי. פרברסיה מאזוכיסטית קולקטיבית. פאניקה חולנית. התמוטטות המסורת. וכל הערכים הנעלים של מדינת סנדורגאס האצילה, שקמה בלהט החלוצי של הקונקיסטאדורים.

אני מוצר השיטה ואני אומר זאת בגאווה. אני לא מתרגש מהמלה המפשית-קורופסיון. פה כבר מצאו לה כינויים אחרים. חריג, פגם אסתטי, מחדל, תלוי איך מסתכלים בזה. זהו אורח-החיים של כל הקונטיננט הזה. ובאסיה ובאפריקה, ואפילו גם בכמה מדינות מאוד מכובדות במערב.

מה רע בשיטה? היא מעולה יפה מאוד כל הדורות. אני רוצה לראות מישהו מנסה להתקיים בלי זה, אסי אם לה-וידה, כך הם החיים.

דיוס מיו! מה קרה לעם הזה? איפה חוש ההומור? הרי ברור שאדם מגיע לעמדה, דרגה ושררה לא רק בעזרת המשכורת, אלא בעזרת טובות ההנאה הנלוות אליה.

זו צביעות לקום נגד זה. זה נגד את הטבע האנושי. זה חולני. מה פתאום מתחילים להעמיד פנים לקום נגד השיטה ונגד הנורמות. זה ממוטט את החוק והסדר. לאן נגיע? לתוהו ובוהו. לאנרכיה.

*

מצאו להם זמן להתעסק עם זה, כשסנדוראס מוקפת אויבים. מה רוצים פה, רבולוציון? מישטר של קאסטרו? איינדה?

כולנו חוטאים אומללים. זוהי אכסיומה ראשונית של אנשים מנוסים, המכירים את החיים. מי שהוא לא כזה, הוא טוטו.

ועכשיו קמים כל מיני שועלים קטנים ההולכים למוטט את המסורת בכל תחומי החיים. בצבא, במשק, באירגונים ציבוריים, ומי? אלה שניזונו יפה מאוד מן המסורת, אך חיו עליה, ובצדק.

למה שהעולם מגיע. בעבר כל פעם שהיה מתגלה המושל, היו ממשיכים בשיטה ובמסורת הנעלה של לא תחסום שורו בדישו. הסיסמה, חיה ותן לחיות בנורמות המקובלות, היתה אחת מאבני-היסוד של החברה המתקדמת והנאורה שלנו. פתאום מתחילים כולם להטיף, כולם להציק, אלה סורטים, אלה.

*

מה פתאום באים לנו עם תמולה מוסר, מה זה? מי זה ביסר? אפשר לקנות בסף עם זה?

גילו את אמריקה! כולם ידעו. כי כולם קיבלו. או ידעו מה שאחרים מקבלים. ועכשיו הם מפסטים כמו נשים. אלה מאצ'וס. אלה? חבל. שחוקי האומרטה (שתיקה) לא חלים בתחומים החיוניים של המדינה. הם יותר גרועים מהמאפיה. שם יש אומרטה.

*

המסוכן בדברים האלה, שזה כמפעיל את חוק הסדרות. מתחילים עם סקטור אחד וזה מתחיל להתגלגל אצל כל האחרים כמו כדור שלג בסיוארה מאדרה. זה שחיתות לצאת נגד המסורת, כל מיני אלמנטים מרימים עכשיו את ראשם המכוער, ומתחילים לחטט בעניינים שזה לא עסקם.

מעצורים סח את מעמד המדינה. יש דברים כאלה כמו רפרנס דה אסטאדוס (טובות המדינה). לא מוציאים החוצה, מכבסים בפנים. בעם של גברים לאנשים של נשים מיללות. קראמבה! איפה האנשים? אני לא אהיה השעיר-לעזאזל של הכיעור והנורמות שלהם. לכאן רק אני?

שיקור. למגוע כי אני אסתום... אחרים כולם... יודעים את זה. לא... מקום בבית הסוהר... להשמיד עם שמם...

המשרד הראשי: שדרות רוטשילד 76, תל־אביב
טלפונים: מחלקת מודעות 611141,
המחיר: יום חול: 2.90 ל"י למלה / יום ו': 3.75 ל"י למלה

עתקי היום בתנ"ך
משפטים, א—ד

המשנה היומית
סנהדרין, ג' (ו—ח) — ד' (א)

הדף היומי
חולין, ל"ו—מ"ג

ההלכה היומית
שבת, שכ"ב (י"ב—י"ז)

הדלקת הנרות
ירושלים — ע"ש: 6.50 מוצ"ש: 7.41
תל־אביב — ע"ש: 6.47 מוצ"ש: 7.36
חיפה — ע"ש: 6.40 מוצ"ש: 7.33

תורנות רופאים לפי השכונות

תורנות בתי מרקחת

תורנויות בתי חולים

בתי־כנסת

וילות ובתים
● וילה דו משפחתית ברחוב רזיאל 31 רמת־חן עם אפשרות לבניה קומה שניה 420.000 ל"י לפנות טלפון 748810.
● למכירה בהרצליה בית על 2.5 דונם ביהוד 586.863.
● באשקלון אפרידר וילה במצב שלך 7 חדרים + מרפסות מלוח מוסך ותוספות טל. 051-8400.
● בונים וילות ותוספות בכל חלקי הארץ לפי תוכנית חלקות, או לפי תכנית שלנו. כתוב לת"ד 80078 ת"א ונציגנו יתקשר אליכם.
● בהרצליה פיתוח וילות למכירה ולהשכרה "תוור סיורת" 688060.
● דירות, וילות וקוטג'ים מכל הסוגים בתנאים טובים בהרצליה, רעננה, כפר־סבא ורמתיים. לפנות "שרון" — אחוזה 127 רעננה טלפון 926601.
● בהרצליה בגבול רמת השרון מבחר קוטג'ים 3—4 טיים מפריטים אבן בגבול חדרים מפואר פר־סבא אצל רבקה דירן טלפון 207371 262178.
● הרצליה פיתוח (1) קוטג' 4 חדרי שינה, חדר עבודה, מוסך ל־2 מכוניות, מרתף 40 מ"ר חורטת אינטרית — 745.000 ל"י (2) קוטג' 4 חדרי שינה, מוסך 615.000 ל"י. אנגלו סכסון 03-930261/2
● הרצליה פיתוח — להשכרת בנובמבר, וילה מקסימה, מרוהטת, 3 חדרי שינה 900 לחודש אנגלו סכסון טלפון 03-930261/2.
● בסביון ברח' הר רמנה וילות מרווחות — 4½—5½ חדרים על מגרש של 1200 מ"ר החל מ־567.000 ל"י אפשרות למשכנתא, כניסה 9 חודשים "אמריקה ישראל להשקעות" בע"מ מרכז מסחרי סביון טל. 03-750281 03-751540.
● בסביון וסביבתה מבחר של וילות למכירה או להשכרה סביון חברת לנכסים וניהול בע"מ טלפון 751540 — 757101.
● בכפר־סבא ברו־משפחתי 8 חדרים, רח' שמחה אסף 19, מודיעין ת'.
● בסוית אונו בסרכזו 1½ דונם + 2 בתים, 850.000 750480.
● למכירה ברמת־אביב בבית מורי של 4 משפחות דירת 8 חדרים עם מרפסות, משוכללת במצב מצוין + גינה. לפנות טלפון 245881—03 בשעות העבודה.
● לדירות נגרי אין מחיר־ לכם! במבחר במחירו וכי שרות! ראשון לציון חרצל 50, פתח־תקוה חיים עוזר 28 רחובות הרצל 187.
● לדירות גינדי אין מחיר־ ריכם! במבחר במחירו וכי שרותו! ראשון לציון הרצל 50, פתח־תקוה חיים עוזר 28 רחובות הרצל 187.

קבלנים מציעים
● ברחובות החלה ההרשמה בבנין חדש ליד חורש, 3 חדרים 135.000 דירות "טוני" מול טכנו ויצמן.
● ברחובות החלה ההרשמה בבנין חדש ליד חורש 3 חדרים 146.000 דירות "טוני" מול טכנו ויצמן.
● בבניה מבחר 3, 3½, 4 חדרים בתשלומים נוחים ל־42 חודש דירות "טוני" הרצל 41 טלפון 056-37729.
● רוב 2000 בראשון לציון החלה מכירת דירות יוקרה 3—4 חדרים, שרותים כפולים, בתשלומים ל־24 חודש. משרדי מכירות דירות "מורני" ראשון לציון רוטשילד 40, טל. 941860 "יוזמות" תל־אביב מגדל שלום קומה 18, טלפונים 57757 61504/5.
● בנתניה דירות, משרדים וחנויות במרכז העיר תנאי תשלום נוחים "דירן דירות" הרצל 30 068-28195.

דירות

דירות למכירה 3 חדרים ויותר

פרשת השבוע
תצא
מאת מנחם בקר

„כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלהיך בידך" (כ"א, י')

מעירים כאן חכמי ישראל: נאמר כאן „כי תצא", בלשון יחיד, ולא מקרה הוא. שכן טמון כאן מוסר־השכל, שאפשר לנצח שונאים ואויבים רק על־ידי אחדות ישראל — כאשר כל בני העם מתייצבים בשער בלב אחד, כאיש אחד. וכבר אמרו בעניין זה חכמינו ז"ל: „דורו של אחאב כולם עובדי עבודה זרה היו, ועל שלא היתה ביניהם מחלוקת, היו מנצחים בכל־חמה" (ירושלמי, פאה).

ועוד אומרים כאן חכמי ישראל: לעולם אל יאמר אדם: מי אני ומה כוחי, נגד האויב המתייצב נגדי; אלא בין אם זה אויב הנראה לעין, הבא בגדך בכלי נשקו; ובין אם זה אויב שאינו נראה — הלא הוא היצר הרע, הניצב בכל עת נגד האדם ומבקש להכשילו — עליך לאזור עוז ולצאת למלחמה כדי להכניע את האויבים. וכאשר „תצא למלחמה על אויביך" — אם תתייצב באומץ ובעוז־רוח מול פני האויבים הבאים מולך — תוכה לנצחון עליהם בעזרת ה', ככתוב: „ונתנו ה' אלהיך בידך".

מצוות השבת אבידה

בפרשת „כי תצא" מובאות מצוות רבות (27 מצוות „עשה" ו־47 מצוות „לא תעשה"), רובן בתחום שבין אדם לחברו.

אחת המצוות, שבהן מגלה האדם נכונות לעזור לזולת הנתון במצוקה, היא מצוות השבת אבידה (כ"ב, א'—ג'). לפי הדין, חלה מצווה זו על אבידת ישראל ולא על אבידת נכרי, ככתוב: „השב תשיבם לאחיך" (כ"ב, א'). אולם למעשה נהגו בעניין זה חכמי ישראל לפנים משורת הדין, כפי שמסופר לנו במדרש הבא:

„מעשה ברבי שמעון בן שטח, שלקח (= קנה) חמור אחד מישמעאלי. הלכו תלמידיו ומצאו אבן טובה תלויה לו בצווארו.

אמרו לו: רבי. „ברכת ה' היא תעשיר" (= ה' זימן לך ברכה באבן היקרה שמצאת).

אמר להם שמעון בן־שטח: חמור לקחתי (= קניתי), אבן טובה לא לקחתי. הלך והחזירה לישמעאלי. קרא עליו אותו ישמעאלי: „ברוך ה', אלוהי שמעון בן שטח!"

שמעון בן שטח, מגדולי חכמי ישראל בימי בית שני, מורה כאן לתלמידיו הלכה למעשה, שבכל הזדמנות אנו מצווים לנהוג כלפי הזולת לפנים משורת הדין ולקדש בכך שם שמים. וכן שנינו משמו של רבי יוחנן: „לא חרבה ירושלים, אלא על שדנו בה דין תורה (= שהקפידו לעשות רק לפי הדין הכתוב בתורה), ולא עשו לפנים משורת הדין" (בבא מציעא ל', ע"ב).

ממדרשי חז"ל

„שלח תשלח את האם ואת הבנים תיקח לך, למען ייטב לך והארכת ימים" (כ"ב, ז')

אמר רב אדא: מאתיים וארבעים ושמונה מצוות עשה יש בתורה, כמניין איברים שבאדם; ושלוש מאות ושישים וחמש מצוות לא תעשה, כמניין ימות החמה — הרי שש מאות ושלוש־עשרה מצוות. ואין לך מצווה קלה בכל המצוות יותר משילוח הקן. ומה שכרה? „למען ייטב לך והארכת ימים".

משל למה הדבר דומה? למלך שהכניס פועלים לשדהו לנטוע, ולא גילה להם שכר נטיעתם. לערב, כל מי שנטע אילן אחד, נתן לו זהוב אחד. התחילו הכל תמהים ואומרים: ומה זה, שלא נטע אלא אילן אחד קל ופחות, נתן לו המלך זהוב אחד; אנו שנטענו הרבה — על אחת כמה וכמה!

ומה שכר שילוח הקן, שכרה אריכות ימים; שכר מצוות שיש בהן חסרון ומורח והחייאת נפשות — על אחת כמה וכמה!

לפיכך לא פירש הקדוש ברוך הוא שכר עושי מצוות בתורה, שיהיו ישראל עושים אותן מעצמם, להרבות שכר.

„ויתד תהיה לך על אזנך" (כ"ג, י"ד)

דריש בר־קפרא: אל תקרא „על אזנך" (שפירושו: מלבד כלי זינך), אלא „על אוזניך". שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון — יניח אצבעותיו באוזניו...

חסידים מספרים

על יסוד מה תיקנו חכמים לברך „להתעטף בציצית"?

שאלו פעם תלמידיו את רבי יחזקאל מקוזמיר: האם אנו מתעטפים בציצית; והלא בטלית אנו מתעטפים? מדוע איפוא קבעו חכמינו ז"ל לברך על הטלית, שבה אנו מתעטפים בכל בוקר לתפילת שחרית, „להתעטף בציצית"? ולא תיקנו לברך: „להתעטף בטלית"?

השיב רבי יחזקאל לתלמידיו: משום שהציציות נגררות לארץ ונתונות כל הזמן בשפלות — בדין הוא שיברכו עליהן, ובכך ירימו אותן משפלותן. וכבר שנינו בעניין זה במסכת עירובין (י"ג, ע"ב): „כל המשפיל עצמו — הקדוש ברוך הוא מגביהו; וכל המגביה עצמו — הקדוש ברוך הוא משפילו"...

מדוע אסור לומר על יהודי „ימח שמו"?

מעשה בחסיד אחד, שהזכיר לפני האדמו"ר רבי יצחק מאיר מגור ובעל „חידושי הרי"ם") פושע ישראל נודע, והוסיף לשמו את הקללה: „ימח שמו".

גזף בו הרבי על הקללה שהוציא מפיו ואמר: ודאי הוא, שאין הקדוש ברוך הוא חפץ שתאמר כן, אפילו על יהודי חוטא ופושע. שכן כבר נפסקה הלכה בשולחן ערוך (אבן העזר, סימן קנ"ז), שגם מומר שמת בלא בנים — חייבת אשתו בחליצה; וחליצה באה, כידוע, במקום ייבום. והרי מצוות הייבום מנמקת התורה במלים: „ולא יימחה שמו מישראל" (כ"ה, ו'). וכאשר חנך אומר על יהודי „ימח שמו", אתה נמצא הולך מהפך את דברי התורה...

בדרך לחופש

(סוף מעמוד 11)

נידונו למחנה עם מישטר חמור במיוחד. הם רשאים לכתוב רק פעם בחודש.

כאשר שוחררה דינה אלכסנדרוביץ, דיר מה היה כי סילבה לא תוכל להוסיף ולהחזיק מעמד. השלטונות הסוביטיים סכרו מן־הסתם, כי ללא העידוד היחיד הזה של אדם קרוב, שאפשר לבכות בנוכחותו, להישען עליו, בלא כל ידיעה מהימנה על המתרחש בחוץ, על הקורה את בעלה — לא תוכל אפילו סילבה זלמנסון להחזיק מעמד.

זמן־מה אחרי שיחרורה של רות, הציעו שלטונות המחנה לסילבה זלמנסון להמתיק את דינה. תמורת „שירותים קטנים". לא הרבה. רק לכתוב מכתב מוכתב לרות אלכסנדרוביץ בישראל, ואולי עוד אחד לבעלה, להלשין פה ושם על חברותיה למחנה, ועוד זוטות כאלה. היא סירבה. כל אמצעי־הבידוד של המישטר הסוביטי לא הצליחו לבודד את סילבה מתחושת הצדק והאמת, לא הצליחו להפריד בינה לבין אחיה ובעלה. אל המערב מגיעה ידיעה, כי קוו־ניצוב הכרין שביתת־רעב. 40 אנשי רוח צרפתיים, ביניהם מאורות גדולים של הי־שמאל כמו סימון דה־בובואר, ואן פול סארטר, חתן פרס־נובל, אנדרה לבוף, וואשה מצפון כמו ביאטה קלרסלד חתמו על עצומה אל נשיא בריה"מ, פודגורני, הקוראת לשיחרורה של סילבה. אירגוני־נשים בכל העולם קיימו הפגנות בפני השגרירויות הסוביטיות. וכל הזמן כירסם החשד שמא יאחרו את המועד.

אבל סילבה ניצחה. ניצחונה הוא ניצחון כל אנשי המצפון והרצון הטוב, עכשיו היא בדרך אל החופש.

כמה שווה רוקפלר?

(סוף מעמוד 3)

פוקאנטו. במעגן חבירות עונן צי משפחתי שלם — מן היאכטה „וירוואנה" ועד לסירת־מנוע בעלת חמישה מושבים.

לעיתים קרובות מבשלת המשפחה ארוחות של סרטנים ותירס על החוף חמסרלע. לרשותה עומדים מבשלת, שלוש משרתות, סוכך־בית וצוות של היאכטה. רוקפלר נוסע בעיר במכונית פורד משנת 1931. רעייתו, חמבלה בדרך־כלל את חודש אוגוסט במיין, נוהגת ב„מוסטאנג" משנת 1968.

הבית אינו מצוייד במגרש־טניס. רוקפלר ושני ילדיו מנישואיו השניים: נלסון (10) ומארק (6) משחקים טניס במועדון הסמוך.

בהיותו סגן־נשיא יטוס רוקפלר, כמו קודמיו, במטוס „קונווייר" ממשלתי. כאזרח פרטי הוא יכול לבחור באחד ממטוסיה של חברת „ווייפרר קטש" הפרטית: מטוס „גרומאן גולפסטרים" בעל 15 מושבים, שעלה 4.5 מיליון דולאר, מטוס סילוני בעל טווח בינייבשתי; מטוס סילון בעל חמישה מושבים; או מסוק.

הרוקפלרים מרבים להפליג בים ולשחות בבריכה המחוממת שלהם, אשר נוצרת על־ידי סכירת מפרץ קטן. מימיהם של מיין חינם, לרוב, קרים עד לאימה.

מעברו השני של המפרץ שוכן בית אחיו של נלסון, דויד רוקפלר. בסמוך נמצאים בתי ילדיו של רוקפלר מנישואיו הראשונים, ובתי קרובים וידידים, כולל עוזרו הותיק רוברט דוגלאס. דוגלאס מכהן כיום כאיש־הקישור שלו עם ועדת הקונגרס, אשר תאשר את מינויו.

מרת רוקפלר מקדישה זמן רב לריקמה ולקריאה — בעיקר שירה. כן היא מבלה שעות רבות עם ילדיה, כולל ארבעת ילדיה מנישואיה הראשונים.

● „אפשרויות עצומות ואחריות כבדה"

בושינגטון תגור המשפחה ב„בית־האדמיראל" שנבנה לפני 81 שנה, ואשר יועד בידי הקונגרס כמשכן ארעי לסגן־הנשיא. קשה יהיה להשוות בית זה עם הבית בן 7 החדרים־השינה ו־5 חדרי האמבטיה השוכן על 37 אקרים בדרך פוקסהול בושינגטון; עם הדירה בת 32 החדרים בשדירה החמישית בניו־יורק; עם האחוזה בווסטצ'סטר; או עם החווה בת 5000 האקרים של רוקפלר בוונצואלה.

רוקפלר, אשר הונו נאמד במאות מיליוני דולארים — ובכל זאת מוסיף לקבל קיצבה של 1200 דולאר לחודש כמושלה לשעבר של מדינת ניו־יורק — נשאל פעם איך זה להיות רוקפלר.

„מעולם לא הרגשתי כהסרונות של זה", חשב, „וגם לא מכלתי מרגשות אשמה. הרגשתי כך שהכסף מביא כנכשיו אפשרויות עצומות ואחריות כבדה. הכסף הוא מכשור, מכשיר חד; ואם אין אדם משתמש בו כהלכה, הוא עלול להשצע".

לנלסון רוקפלר נותר, איפוא, רק לקוות, שכספו לא יפצע אותו.

אל תחמיץ!

"רסקו" בונה בכל הארץ:

* ירושלים
בנות־גרנות — דירות־רווחה 4½ חדרים בשכונה נאה ומטופחת.
* חיפה
בשד' הנשיא — דירות־רווחה 3½ ו־5 חדרים במספר מצומצם.
* חיפה
ברמת־חדר — דירות־רווחה 4 ו־5 חדרים בבית רב־קומות.
* חיפה
ברמת־שאול — דירות־רווחה 3, 3½, 4 ו־4½ חדרים, נוף מרהיב.
* קרית־ים
ברח' אלי כהן — דירות רווחה 3 ו־4 חדרים בבית רב־קומות
ליד הסופרמרקט — דירות־רווחה 4 חדרים בבית בן 8 קומות.
* קרית ביאליק
בסביניה — דירות רווחה 3½ ו־4 חדרים עם פינת אוכל.
* עכו
ברח' הרצל וברח' העצמאות — דירות־רווחה 4 ו־4½ חדרים.
* נתניה
בחבצלת־השרון — וילות דו־מפלסיות וקוטג'ים במספר מצומצם.
* יהוד
בקרית־ביאליסטוק — קוטג'ים דו־משפחתיים 4 חדרים, במחירים מיוחדים.
בקרית־ביאליסטוק — דירות־רווחה 3 ו־3½ חדרים.
* חולון
בגבעת־הפרחים — דירות־רווחה 4 חדרים, במחיר של 3 חדרים!
* אשדוד
ברובע ח' — דירות־רווחה 3 ו־3½ חדרים בתכנון מעולה.
ברובע י"א — דירות־רווחה 4 חדרים בתכנון מעולה.
* באר־שבע
בעומר — וילות בודדות ודו־משפחתיות, וקוטג'ים דו־משפחתיים

נותרו דירות בודדות במקומות נוספים ברחבי הארץ

פרטים נוספים בסניפי „רסקו" ברחבי הארץ:
* חיפה — רח' הרצל 1, טל. 668161 * קרית מוצקין — שד' השופטים 2 טל. 710191
* ת"א — רח' הר־סיני 1, טל. 622222 * אשדוד — רח' קיבוץ גלויות 24 טל. 25221
* ירושלים — רח' שמאי 6, טל. 224421 * באר־שבע — בית רסקו, טל. 77145

רסקו RASSCO

עכשיו יותר מתמיד — על רסקו אפשר לסמוך!

חסכו כסף!
פנו ל־רהיטי המרכז
פתח־תקוה, רחוב חובבי ציון 27 ● טלפון: 916901

הגיעו המודלים החדשים 1975
תערוכה מתמדת פתוחה לקהל
* ריהוט אקסקלוסיבי בטיב מעולה
* מערכות סלוניות ומזנונים
* חדרי שינה וארונות קיר
* מטבחי טופז (התקנה תוך 60 יום)
* פינות אוכל

● שלמו כפי יכולתכם ●
ותיתרה ב־10 תשלומים ללא ריבית!

♦ מעצב פנים יבקר בדירתך ללא התחייבות

מחסנים

● למכירה במרכז ר"ג מרתף מסחרי (10 מ') 180.000 ל"י לפנות טלפון 84157 לפגישה.

● בשכ"ת מחסן 26 מ"ר בשדרות חן ת"א. טלפון — 784083.

● מחסן להשכרה עם חשמל טלפון 600 מ"ר טלפון — 444550.

בתי מלאכה

● בדמ"ש או בשכ"ת ברחוב קורדובורו 60 מ"ר לתעשיה קלה. טלפון 0820—52.

● למכירה נגריה + טלפון, מחוגת ת, ת"א, בערב המכאה חוץ משבת.

השקעות

● משקיע רציני מחו"ל מעוניין להשקיע בעסק יצוא מישרים או מזון בעל מקצוע. לפנות בכתב ת"ד 411, ת"א, עבור 360.

ביקוש עבודה

השגרה לעבודה

הצעות עבודה

עסקים

בתי תעשיה

אולמות

● למכירה מרתף עם טלפון 21 מ"ר בוטנהוף טלפון — 12—9"ם 249812.

● למכירה אולם 245 מ"ר בבתים תעשיה 862200 בערב 452868.

● למכירה אולם 100 מ"ר בקרית המלאכה, 820010, בי ערב 840050.

חנויות

● במקום טוב בצפון ת"א חנות 86 מ"מ"ר למכירה טל. 459488.

משרדים

מגרשים

ביקוש דירות

חדרים מרוהטים

● חדר מרוהט + אוכל תמורת טיפול חלקי בילדים טלפון 417757.

דירות מרוהטות

דירות בשכר חודשי

דירות בדמי מפתח

1-1½ חדרים

2-2½ חדרים

מכוניות למכירה

סאאב

סוסיתא

פיאט

פז'ו

קונטסה

פורד

פולקסווגן

סימקה simca
מכונית טובה
מבית טוב
בית קרייזלר
מכשירתנועה

ציטרואן

סיטרואן
CITROËN

מרצדס

סובארו

טנדרים

טריומף

לארק

מוריס

מיני־מיינור

משחריות

דאף

דופין

ב.מ.וו.

ד.ק.וו.

הילמן

ווקסהול

פעם
VOLVO
תמיד
VOLVO

ווליס

אלפא רומיאו

N.S.U. - אודי

דארט־וליאנט

האוטומוביליות של
קרייזלר
הנמכרות ביותר
בארץ

אוסטין

אופל

הלוח הכפול | ידיעות אחרונות | הארץ

רנו בחסכון ראשון

● רנו 12 טי.אל. 73, 9,000 ק"מ. ביאליק 6/2, פתח תקוה. רשמי.

● רנו 4, 1969, 15,000 ההשמונאים 2, תל־אביב, מש־רד מקסים, בשעות 17—10.

● רנו 4 1971 במצב מצויין + רדיו טלפון 737849.

● רנו 4 65 בהזדמנות טל. 03-952701 בשעות העבודה.

● הזדמנות בלתי חוזרת, רנו 17, צבע כחול, מודל 73, 25,000 ק"מ, עוד 8 חודשים טסט. להתקשר 842750.

● רנו 16 טי.אל. אוטומט 74, 14,000 ק"מ. 252211

● רנו 10 4—10 70—69 ללא מיסים, 5,600 ל"י. 03-81468 15.00—21.00

שונות

● יריד למכוניות כל יום ג', משעה 12, ב"עיר המכו־ניות".

● תיקון, שרות ומלאי חל־קים אורגינליים למוגני אוויר ברכב. איוקור בע"מ, רחוב שבח 1, תל־אביב, טלפון — 35000, 87167.

● לכל סוגי הרכב! למכירה חלקי חילוף מכניים, ופח — משומשים. הרכבת 64 תל־אביב.

● ג'יפ 61 יפה צמיגים ו־ריפוד טסט לשנה 844404.

● למכירה ג'יפ 1973 במצב טוב 760500.

● למכירה ג'יפ מודל 68 במצב מצויין טלפון 941200.

● אם.ג'י. ספורט 1962 במצב מצויין טלפון 824860 גם ב־שבת.

ביקוש רכב

● דרוש אוטובוס ב.מ.וו. 5 כ"ס. טל. 746703.

● דרושות 2 משאיות 20 טון עם הייבר וארגזים נפתחים. לפ־נות סונת תחבורה טלפון — 651-81011.

● מעוניין ב"טאבו" (פרטית) 1 1967 פיג'ו 404 מודל 1966 — 1967 טלפון — 003—2370.

● ללא תשלום!! טלפן ו־כספים אליך קונים הרוצים במכוניתך "אינטרקס", טלפון 615692.

אופנועים וקטנועים

● למכירה בטנים מודל 72 במצב מצויין 1700 764555.

● אופנועים ב.ס.א. אווריים 8.5, 5 כ"ס, מודלים 58, 64, טלפון 746700.

● ב.ס.א. 1966, 6 סמ"ק אחרי אוברול + סירה. 800721 שלמה.

● הונדה 350, 1971, עם/בלי מכס 02—581011, טיס.

● דוקאטי מצויין צבע חדש מנוע משופץ. טל' 881607.

● וספה אס.אם במצב מצויין מודל 60 + טסט טלפון — 837742.

● בהזדמנות אופנוע ב.אס.אי 63, 3½ כס טלפון — 80052.

● למכירה וספה 50 מודל 1972 אחרי אוברול 204877.

● טומוס 74 2100 אחרי חד־צה. 208063.

● הונדה 50 די.סי. יפהפיה הזדמנות לא רגילה טלפון 761798.

● למכירה סקריגס + סירה 1960, יד ראשונה מצויינת. 769336.

● בהזדמנות כמו חדשה וספה 1968, עם טסט 472488.

● אופנוע ב.אס.אי. + סירה + מגן רוח במצב מצויין. 840637.

● הונדה 50 סוף 1973 ב־הזדמנות 918518, מיום ראי־שון.

● בהזדמנות טילון 70, ב־מצב טוב, טלפון 474491.

● חלת קטנוע מיאנ'ו עם הנה וארגז מתח. 848812.

● טריומף 350 1968 מצב מעולה 4,200 ל"י טלפון. 901596 (לא בשבת בבוקר).

● למכירה 70 יד ראשונה מצב חדש למכירה 753487.

● טריומף משופץ 5 כ"ס 1966 5,000 ל"י טל' 03—297711.

● הונדה 50 שחורה 1974 אחרי חרצה בהזדמנות — 885072.

● ראלי 1969 מצויינת + טילון 1972 שנת טסט, טלפון 820888.

● בהזדמנות וספה סופר 67 במצב חדיש + 2 גלגלי ספר + מגן רוח + אביזרים. 447020.

● בהזדמנות טילון במצב טוב מודל 1964 טל 471885.

● וספה מצב מצויין מודל 1963 2,500 66057.

● לרגל נסיעה וספה ספרי־נט 1969 מצב מצויין, טלפון 472808.

● וספה 1964 ג'י.אם. במצב טוב 750 לירות 475840.

● טריומף חדש 6 ק"מ 5,000 ק"מ 3,000 לירות. 900786.

● הונדה 72 במצב מצויין, מכס בינואר, טלפון 949318.

● בהזדמנות למכירה 1968 + טסט לשנה + צמיגים חדשים. 7-43510

● הונדה 50 סי. די. 1972 במצב מצויין במחיר הזדמנו־תי. 78-12770 חוי.

● וספה ספרינט 1969 מצו־יינת + קסדות ומגן רוח, טל. 873849.

● חלת קטנוע מיאנ'ו 1972, ארגז סגור, לפנות 24152.

השכרת רכב

● ב."אלונים" 70 ל"י ליום כולל 100 ק"מ! קרליבך 30 280739.

שרותי רכב

נוסע לאילת? סע בטוח עם מזכור

● ביטויים למושבים! גנר־נים! מאוורים! וכל אבי־זרי רכב במחירים מוזלים. "כליבו לרכב", רח' קרינצי 8, רמת־גן.

● מבחר אביזרי רכב במחי־רי פרסום זולים, רדו ומיים למכוניות, כיסויי מושבים ו־חגה, בבואר מגור לאביזרי רכב תל־אביב, כבר הסורגה, טל' 232211 לטנדי מגור ה־נחת נוספת — הרטמה במי־קום.

● מבחר אביזרים למכוניות במחירים ללא תקדים! יחי־אל טצהלה בצנלסון 150 גבעת־ היים.

בתי"ס לנהיגה

● לבי"ס ותיק במרכז פתח־תקוה דרושים מורים בקומי בנשורים או שותפים. טלפון 010903.

מציעים למכירה

● ארון 2 קומות 5 דלתות, פורמאיקה, 2.40x2.50. טלפון 995020.

● במחיר הזדמנותי 1,000 כסאות יציבים, לקפה, מסע־דה, אולם ישיבות וכיו"ב — 03-445008.

● מטיפונים נרדר אסיפי — מרק 4, בסיס וסבסה תוצרת חוץ, 700 ל"י, דיזנגוף 242, ת"א.

● בהזדמנות איפנים אוטו־מטיים במצב טוב שלושה חו־לובים וכל האביזרים טלפון 411428.

● במחיר הזדמנותי מקררים, מכונות כביסה, תנורי אפיה וכיוצא "פילוט אירוסיס" ש־ניזוקו קלות (חיצונית) בעת החובלה עם אחריות מלאה. כמות מוגבלת — כל הקודם זוכה. מסעף "פילוט" רחוב הצפירה 10 ת"א (ליד תחת־נת מרכזית) 9—15.

● חרש באריזן מכבשה מסו־ארות מוכסבת תוצרת חוץ ישר מביח"ר במחיר סיטו־נאי לבודדים 791838.

● פחרטות גדולות קטנות, רבולברים, משחות עגולה קו־כפרסורים, קרמסים טלפון 525240.

● למכירה מכונות גלידה מת־כני קרור ומקררים ממתחיים קרור מגל, פרישמן 6 ת"א 240553.

● בהזדמנות ספה פינתית + שתי כורסאות ושולחן טלפון 624107.

● מזגן אוויר מרכזי + חימום אמריקאי באריזה — מחיר 20 אלף לירות. 877965

● מגביר מכלא 80 וואט חדש בחצי מחיר 870842.

● למכירה בהזדמנות מיבש כביסה חשמלי תוצרת אמרי־קאית ר.ס.א. לפנות טלפון 18—16 בין 472401.

● עגלת גבים אמריקאית חדישה ומשוכללת עם שולחן 412578.

● בהזדמנות טייפון סט־ריאופוני ב.סי.אר. + טג־בר רמקולים. 03—289080.

● חייב להיסכר! טייפון אלאקטרופרוצ' משוכלל במצב מצויין. 069908.

● מאספו בהזדמנות לימי־נראבות שאגל, דאלי, ראו־בן ופסלים. 790480.

● למכירה מכונת פרינה 50 בהזדמנות במחיר סביר, טל. 841118.

● למכירה רהיטים רביים ו־אמריקניים וחפצי בית רש־מן 242 ב/10, נאות אפקה.

● מכונות נגרות, כל סוגי מכונות נגרות, מכונות מודל־בות (קוטבניירש) מכונות ריתם, משורי סרט לכל תנאי לים, מקדחות אוטומטיות, מכונות לימוש סרט ונוסיות אוויר ומבחר מכונות אחרות. כן עטר 85 (ליד הרצל — שלמה).

● אקורדיון פאולו סופראני 80 בסים, חדש, 870096.

● מיטר רם "מנגו" לריתוך מיני, ארגון ואלקטרודות רגילות, אוטומט, 5,500 473889.

● לרגל נסיעה למכירה סלון בתחרואה, לבן מגליו, הרים ח־כן לאיר, כולל מנוע מפ־ני ביוגד. אסי ארצ ליד צפת "ושירות", בנבי ליד אכרה במחיר לבטן, 03—28768 (לבקש אתא שושנה).

● שמנה רקוו חדש, ארון ישן, ארגוא, פעמון, סלון, ביסופ, 475400.

● הונדה 77 במצב מצויין, מכס בינואר, טלפון 949318.

● הזדמנות בלתי רגילה! מכירה מיוחדת של המלאי שמחלת ולהיקות חדשיות ב־יותר במבחר עצום במודלים האחרונים ובמחירים ללא תחרות! תל־אביב, רח' נחלת יצחק 30.

● עגלת לחם במצב טוב — טל' 841053.

● למכירת תנור גז אמריקאי ולבים כולל 4 תאים + מל־סת חימום, בפרטים טלפון: 809183.

● מזנון סלוני במצב טוב ומערכת שולחן דוינגל לשו איש. 201587.

● בהזדמנות "אפקיפול" 4 ק' מכונת מטסת חדשים, טל' — 617800.

● למכירה רעמים מסוג פר־סל לב 1 טלפון 448627 — 1.80—8.30.

● דלת למרפסת סלון, רשת ומשקוף 2.70x3.75 984060.

● כסאות למכירה — מתאימים לבתי קולנוע, אולמי הרצאות, בתי כנסת וכו'. לפ־נות קולנוע אורון ירושלים 02—222914.

● למכירת בהזדמנות, מכו־נת חשוב משרדיות שונות. (גם מעולה חלים) טלפון — 02—222914 (8—11 לפנה"צ) 03—930080 (אחרי 20.00).

● עקב ספירת! ציור לציור ואמנות נסוררת מקצועית — 611068.

● למכירה בהזדמנות גדו־לה! מוצרי"נרת אלקטריק תנאים! פריג'ידר 22 קוב (2 דלתות), מכונות כביסה, מכונת יבוש, שוטף כלים, תנור אוטומטי, טלוויזיה גרונדיג סופר אלקטרוני, מערכת סטריאו מושלמת (גרונדיג) מסנתר איינשל־דר, פחות טיפה חדשה, כל המוצרים חדשים במצב טוב ים 03—780330 "08" (גם בשבת).

● מקור הרמקולים "אחר" "רסקו" במבחר גדול י.פ.ת. — 880830.

● מכונת חישוב אלקטרונית חדשה "ברוורר" + וכרון, אחוזים ושרש. + אחריות 10.00מ 03—231168.

● פריג'ידר אמקור + ארון 3 דלתות + כסא לתינוק — 416595.

● גרוף לעונות חדיש בחזי רמנות "לימורון" בלפור 74 בתים 835128 ובערב 872001.

● למכירה מכונת אוברלוק ריפולרי 5 חוטים תעשייתית במצב חדש לפנות טלפון — 792201 לא בשבת.

● בהזדמנות מכונת רפואית להרחקת שיער לצמיחות תו־צרת גרמנית 03—859258.

● סטראו - סטס. אקורדיון, טריה כלים קארונלה בערב 848160.

● מטפונים נ'ררד, אס.פי. 25 מארק 4 כולל בסים ומכסת תוצרת חוץ, ישירות מהיבוא או 650 ל"י, פרטים טלפון 867878.

● לינוטיים מודל 31 + פט־ריצות ועזרת טלפון — 057-91424.

● רמקולים 50 וואט 10 אי־נצ', 5 אינץ', 8 אינץ' נודל ארגז 60 ס"מ. 30 ס"מ. 25 ס"מ, ישירות מהיבואן, מחיר לזוג 1450 ל"י בלבד. פר־טים: טלפון 867878.

● תמונות אורגינליות למכי־רה של גוררובה 785842.

● אוהל 10 מטר מרובע שלושה שני שינה וחורונים, כיריים גז ואביזרים אחרים. מכל חדש, תוצרת חוץ שתי בורסאות ושולחן סלוניים — 904884.

● בהזדמנות מדפים ועמודים ממתכת מדות שונות, טלפון 851809 בערב.

● תמונת גוגלן "170/70" עם מסגרת יפה ומיוחדת טלפון 627815.

● למכירה מט. סלוני יפה חדש למכר 284047, 227688.

● למכירה טוריים נ"ז ותנור + גרילר חשמלי. לפנות 749229.

● בהזדמנות מיוחדת! 1 פטי פון סטריאו פיליפס + 2 רמקולים 750, בעבורה — 85065.

● מערכת סטריאופונית אר־שה "פישר", טייפון, ר'אול טיים ספונות. 441670.

● בהזדמנות מוכן אלקטרה חדש טמונגל טלוגר איור 2 ביחות סוף. 722890.

● טוסטר + גרילה, בלנדר שולחן לקלפים, כסא תינוק לאופן, חרשים ואכולזרים ש־נים. 03—148360.

● סוסת רכובה: נושית — פ"ח, שיבוץ בלינטון 40, צבי.

● למכירה ספואסי. מרטון, טסלי ברווה וישעריים, עתי־קים. 282808.

● למכירה מכונות כביסה וחד טיים קסמונית, טיים גרונדיג 48. 748020

● הסקויים "יוהסו 1" סטראו אנגו 814, 2,400 מטבטנ סטוי מספנ 1,850. 6/186, מגכטם 600. מכונת חישוב. שרט 814 1,250, טייס קסמות מונו בי־טי. 50 כוללות נסצבות 1,500 אולוסל יאכלוסל — 000. הכל חדש ושו־תל. גם מצלמה קודט מוגלה משמשת 490 ספות, שווה 150. טלפון 03—244548.

● טלוויזיה הדידאי, טלרים + אחריות, 1900, טיים פר־ליפס 800. 802272.

● למכירה טלוויזיה "פילוט" שעיה, חנלוגי חרש. טלפון 911461.

● מערכת דואל חרשה 1220 סי.אר. 60. פי.אל 272. 762880.

● מכונת ריגי חרש 3x40mm, חתתה ציפ + זכריון, סטמית, כבוסה, סטטה. 475488.

● בהזדמנות מקרר פאר מצו־יין, ביטוח ועגלה טלפון — 418888.

דודי שמש וחשמל

● "כוכה" תיקוני דודים מ־כל הסוגים באחריות ע"י מור מחים טל. 84158 ת"א דרך פתח־תקוה 60.

● "כרומגן" תכוין שער הז־עפים מבסם את הדוד המ־עולה, האושר ע"י "מכון התקנים" וחברת החשמל, שש שנים אחריות. אספקת דו־דים חדשים וסניפים. חיי רוש דודים מכל הסוגים. בי־צוע מיידי. כרומגן, רחוב 244040 טל, ת"א 15 ושנהוד חיפה, רחוב אלנבי 8 טלפון 04-045872.

● "שרותיבר" — "אסקור" לשרותך בעיר ובכפר טלפון 250068 חפלר ג'ורג' 68 תל־אביב.

מקררים

● מרכז המקררים!! קניה, מכירה, השכרה 25—40 ל"י לחודש, תקון וצביעה צלי־נוב 18 פינת לווינסקי 74 טלפון 821864.

● מקור המקררים! מ־250 כולל ביטוח, מוכר, קונה, מחליף ומתקן הזדמנות אמ־קור 10 ב־800 ל"י "מקור לווינסקי" שדרות הר ציון 17 תל־אביב ליד התחנה ה־מרכזית פינת לווינסקי טלפון 829554.

● קונה!! מקררים במחיר גבוה מאור ביום ובערב — 207651.

● קונה מקררים משומשים במחיר גבוה!! 827061 ביום בערב 880141.

● קונה! מקררים משומשים במחיר גבוה ובמזומן מיד! טלפון 620007.

● קונה!!! מקררים משומשים במחיר גבוה ובמזומן מיד 829554.

● קונה!!! מקררים במחיר גבוה ביותר ובמזומן טלפון 824585.

● למכירה מקרר ג'נרל אלק־טריק במצב תקין פרטים טל. 013368 אחה"צ ת"א פרט ל־שבת.

● ג'נרל אלקטריק חדישים, צבעים שונים, אספקת מיי־דית! טלאי מוגבל. שדרות הר־ציון 17, תל־אביב.

● אמקור 11 במצב מצויין ביטוח לשנה טלפון 448207.

● פריג'ידר 18 במצב טוב — 1700 ל"י טלפון 767854.

● פריג'ידר אמקור פאר ב־מצב טוב, ינקוביץ, וולפסון 14, הרצליה.

● פריג'ידר פרידמן 11 ב־מצב מצויין, טלפון 081817 הרצליה.

● אמקור טופ 11 קוב במצב מצויין + ביטוח. 208442.

● למכירה מקרר אמקור 15 במצב טוב טל' 233793.

● מקרר פרידמן 11 במצב מצויין + ביטוח טלפון — 157298.

● למכירת פריג'ידר פרידמן 11 מצב מצויין, טלפון — 411610.

● למכירה בהזדמנות פרי־ג'ידר לחנות מכלת. טלפון 908801 — 793072.

● הספקה מיידית של מקרר הדירה "מאור" רבו עקיבא 41 בני־ברק. 782584.

● פריג'ידר אמקור במצב מצויין + ביטוח 500 ל"י 265948.

טלוויזיה

● הזדמנויות מ־500 + אח־ריות! קנית החלפה והשכרה ז'בוטינסקי 52 ר"ג טלפון — 475385.

● קונה!! טלוויזיות מכל ה־סוגים משלם מחיר גבוה — 827081.

● לרגל נסיעה טלוויזיה מז לבנה, כת שנה. טל. 708949.

● קונה!! טלוויזיות במחיר גבוה. טל. 824535.

● קונה! טלוויזיות במחיר גבוה מאוד. ביום ובערב — 297651.

● מ.ב.ט. תיקון וכמות פי־יום ההודעה בזול ובאחריות 828445.

● טטרון תל־אביב שרות ה־מומחים לטלוויזיות תיקונים ובטוחים בתכנית חסכון. חד־לקת ישן בחדש בורוכוב 4 824467 243445.

● טלוויזיה טוני 110 ניידת חדישה עם אחריות חצי שנה, במחיר הזדמנותי. טלפון — 168985.

● טלוויזיה ניידת "לומאום" מה"חשמל + בטריות החודש־נות. טלפון 862520.

● טלוויזיות עם רדיו לבית ולמכונית, טעינה בחשמל. 260024.

כלי נגינה

● בהזדמנות מערכת סטריאו פיליפס + אביזרים 1800 ל"י טלפון 03-228286.

● אורגנו ואמפליפייר "מג־רוד" אורגנים במצב מצויין רחוב 005867.

● מסנתרים חדשים ומשומ־שים ואורגנים מבחר גדול ו־בתנאים נוחים. מלניק, דיזנ־גוף 125 טלפון 220808.

● "אורליצה", "ריגר", "שט־רייכה" וייטמן, "קימבל" חי־נם חלק משאר "תוארת ה־עולמית, שאנו, פוילצנום — רסנפלד בן־יהודה 148 — 230891.

● כנור למכירה טל. 472808.

● דרושים בסיסט זמר ומ־תופף + ציוד לקלטת חתו־רות 875718.

● בהזדמנות למכירה במצב חדש אורגן חשמלי המונד טל. 458021.

● מסנתרים חדשים ומשומ־שים עוגבים ונגינות דירה: מי ת"א פרישמן 87 228488.

שרותים

● אספטוות, ציפוי בקא־ראמאל גרמני באחריות, ב־ביתה, 150 ל"י, 243660 — 12501.

● "הפולשים" חבורת מרצ־פות במולאסטור, לא מתחל־קים. 502 לירות. 243000.

● נגר רמיבות בדירתר את־ריות ל־5 שנים — טלפון 764311.

● "צוסרון" מבצעת מוליש ונקיון יסודי במוטטיות וב־אחריות. 912868, 914880.

● מבצע עבודות חרסינה. קר־מיקה ותיקונים. טלפון — 700285 או 763235.

● "תמכריק" פלטשים ומב־ריקים + נקיון יסודי 200 ל"י. טל. 80344, 80366.

● ליטוש והבריקה מרצפות + נקיון יסודי. טל. 202472.

● "מאני־קלין" שרות ניקוי שטיחים וריפוד בביתך. טל. (03)980645.

● אמבטיות אמאיל "זאב" חידוש וציפוי. טלפונים: ת"א 936802, 925110. ירוש־לים 526022, חיפה 622765.

● "פוליש תל־אביב" הבריקת מרצפות בדירות (לא מחלי־קים) 200 | 820683.

● "שקד" ליטוש והבריקת מרצפות ונקיון יסודי. — 446019, 450201.

● שפוצים, בניה, תריסים, בחברה אמינה א.ר.ש.א.ר בע"מ, דיזנגוף 88 טלפון 280700.

● "ברק" ת"א פלטשים ומב־ריקים מרצפות 200 ונקיון יסודי במוטחות ובאחריות 761886.

● "שיפוץ לבנין" שיפוצים בכל ענפי הבניה באחריות 24 שעות. 615547.

● "הברק", פלטשים ומבי־קים מרצפות, 200 ונקיון יסו־די במוטחות ובאחריות, טל. 288772.

● תירוץ סלונים, תחלפת ריי פור כולל הובלה עד הבית. 84380 — 17.30—19 ,10—15.

● מומחה לכריתת עצים נדו־לים וקוסוכים באחריות. 294178—06.

טיולים

● בצרפת מכונית קוורטינה מצויינת למכירה/השכרה — בזול. 08-421004.

חוגים

● 28/160 מבקש ידיד מש־כיל בגיל 30—20 ת.ד. 6852 ת"א.

נופש

● במלון דירות בבית הכרם ירושלים נשארו מספר מקו־מות לחגים, המחיר לזוג — 60 ל"י כולל מסים. לפנות לבקר, טלפון 02—521740 — 02—624204.

● זמרו(ת) חובב(ת) בגיל 35—18, לצטרף להקת אר־מנותית, לתופעות ומפגשים. 68184, אחה"צ.

● היכרויות אושיות לתרבו־תיים מאחרץ ומחו"ל. אגודת שלום. 03-421004.

● המתעה !!! הכרויות בלתי־שגרתיות סוריות. — ת.ד. 18065, ת"א.

חיות בית

● בהזדמנות גורי פודל מעו־רב יפים אפור, חמעיין 8, גבעתיים.

● "בוכבה" מגלה עתידות ברפה בינלאומית, שחירר מ־סמחה וסופאה ומרד 8/0.

● גורי דני עגוה נחררים עם תעודות יוחסין. 918540.

● למכירה גור דני ענק, מיוחד, טל. 473812.

● ואבים מעורבים עם בוק־סה, 6 שבועות 150, 987358.

● למכירה גורי סטראירי אורים מצטיינים, טלפון — 03-910071.

ריקודים

● למד לרקוד ב־6 שעורים אצל ממי קר"ל 20.

● לימודי לתאור — לבהוזרות קורס חגים, גב' וקסבורד, בן־יהודה 186, ת"א.

רוצים לקנות

● קונים מלוות בטחון קלי־טה והבכון חובה "נוה" נת־לת בנימין 16 (פינת אחד הע־עם).

● פילים השומחה: קונים רהיטים משומשים מקררים טלוויזיות ירושות ועתיקות 873228 בערב 870818.

● קונים רהיטים משומשים פריג'ידרים, טלוויזיות ירו־שות ועתיקות 827164.

● חלבנה קונה רהיטים משו־משים פריג'ידרים טלוויזיות ירושות ועתיקות 874241.

● קונים רהיטים משומשים, פריג'ידרים אנתיקות ירו־שות חיסולים 824065.

● קונה רהיטים, טלוויזיות, פריג'ידרים. 820401.

● קונים!!! קונים כל מיני חיסולים במחירים גבוהים.

● קונים מלוות בטחון, קלי־טה וחסכון חובה "דירך" שי־רות 10.

● קונים רהיטים, פריג'ידר־ים משומשים עתיקות ירו־שות וחיסולים — 874765 865404.

● שייגר קונה הכל: רהי־טים, פריג'ידרים, כלי בית 50691.

● קונים רהיטים, טלוויזיות, ויקסוות, פריג'ידרים — 874850.

● קונים רהיטים, פריג'ידר־ים, טלוויזיות ועתיקות — 867866.

● קונים מלוות כשחון בגוב־הים, קומפלטים.

ספרים

● כפרים עבריים וקונטיים בכל התחומים קונה "בולק" תל־אביב, חפלר ג'ורג' 36 245010, מחירים גבוהים.

שונות

● תנור חשמל, וטיאבק, בפי חרש, שלוש פלטות לבישול, תא אפיה נגרר, ותא לגריל — נסרו. 700772.

שטיחים

● 60 שנות פרנסה! ניקוי, תיקון, הקטנה, החלפה, קניה, מכירת של כל סוגי השטי־חים. שטפטר השטיחון, רחוב סם 1 תל־אביב. 286561.

תנורי חמום

● תנורי חימום בנו עם מי־לט קחימום כל חדרית, תו־צרת גרמנית, ליבואר בע"מ — 240005 234045.

● 8 מיטות ילדים מתקפלות לקיר, (טבית ארון שולחן כתיבה) במצב חדש. 562060.

● למכירה 70—00 כסאות ברזל לטבלה וקר... 829018.

סירות

● טריביו הימי הגדול בייש־ראל מציע קורס יטום במחיר מיוחד, הכרת ציוד, הצעות מיוחדות: 420 התרורות — 8.000; נליות — 2.300; סירה — 2.400; טיובים — 1.300; יחקה — 1.200; שחר ירים, עזרי, במחיר חייא — 1.670. תל־אביב, סרגנה וחית רקנטו טלפון 1070.

● למכירה סירת מירוץ (כולל ביאום) עם מנוע "מר־קורי" 110 כ"ס. לפנות טל. 02-2922.

● סירה איטלקית 50 כ"ס במצב מצויין. טל. 748012.

● "מיניסל" סירונית במצב חדש. 3,200 ל"י.

● למכירה סירת סטמבו 8 מקל, בנוח עצמית 4700.

● למכירה 8 סירות "גל" בצב טוב טלפון:

● בהזדמנות סטורבוט דגם 4 ג' לעבודה אנשים (4, כ"ס מדוחה) 01185.

● סירת מרוץ חרשה "זמי־פיה" טריילר מנוע מרקורי.

הלואות

● הלואות מיידיות לעובדים הבנקים ושכירים — טל. 702014.

● הלואות מיידיות עד 2000 ל"י 280006.

● עד 25% + בסחונות טלאים לכספר. טל. 368814.

● הלואות בתנאים נוחים טל. 10.00 עד שעה 18.

טרקטורים

● פרגסון 100 במצב טוב — 18—18 בשעות 6512.

● למכירה פ.ה.-5 במצב מצור טל. 04-12932.

● למכירת טרקטור פורד מצב מצויין, עם משאבה. 08-93700.

● למכירה חלקי טרקטור פורד 5000 חרשים מחצי מחיר טל. 04—512248.

● למכירה שופלדוזר במצב מצויין, לפנות 03—7...

● חלקי ציוד כבד ולכל סו־גי טרקטורים, בצב 720571.

● למכירה פרגוסון 65 מודל 65 מצויין + פרגוסון 65 מודל 65, מוסך ארי לפרוציאנים באחריות "אנר־גיה" טל. 168855.

צילומים

● היעד לצלמים, חובבים והמקצוענים! חדר חשוך לה־שכרה לפי שעות. ...

● למכירה מגדל נירוסטה 1200 ליטר כבצר — 03-98001.

● קונה, מוכר, ומחליף מצל־מות, מטטים, מצלמות. ...

● למכירה מצלמת פולרויד דגם 340 במצב חדש. טלפון 940000.

● מצלמה מקצועית מקבלת הזמנות לצילומי ילדים ו־שמחות.

מכונות תפירה

● למכירה אוברלוק "ויטאלר" סופר 3 חוטים במצב חדש 3,500 ל"י.

מכונות כביסה

● זהר אוטומטית מצויינת, רח' גורדון 39, תל־אביב — 247498.

● מכונה כביסה "זקל" קונר" במצב טוב. 255826.

● בהזדמנות! מכונת כביסה למכירה. לפנות בין 21—10. 254216.

● "סימאוג" חדשה 15% הנ־חה מהמחיר הבסיסי טלפון 03-448850.

● למכירה פילוט, כביסה 1,500 ל"י מצב מצויין. 846169.

● מכונת כביסה חובה 4 קי־לו, מצב חדש 507688.

מכונות כתיבה

● מכירה השאלה ותיקון מכונות כתיבה, שדרות רוטשילד 40, 60046.

● מכונת כתיבה אנגלית, עברית, קופר, תעודות, בטלית — 08—611981.

התעמלות ומסג'ים

● מסג'יסטית צעירה מעולה תקבל אותך בביתה טלפון: 03-28528.

● עצמאי! עייף! מתוח? מרגיע! 244580 מסג'יסטית תשרת חרגישך!

● למתאמים משקל: מתחנו בחלקה מיוחדת להוספת משקל בצורת טבעית וקלה. שי־טות חדשות, מסג'ים ותחשיפים לעמוד. 248076.

● בואו את מעוניינת במסג' ע"י צעירה, פני לת"ד 80688.

● מסג' פתאום וטפטוף ע"י מסג'יסטית 221001.

● התעניין? (288/280) מסג'יסטית בא לבית. 288970.

● הנני הרואה מסג' מיוחד טלפון 221001.

● מסג'יסטיות מקצועיות מקבלת באופן פרטי 281004.

● מסג'יסטית מעולה תקבל אותך בביתה, 08-238458.

● מסג'יסטית, פיזיו — 10.00, חוץ מיומי שישי ושבת טל' 04-10.00.

● אירופאית בגיל ה־30 מעו־נית להכיר בחור כפרי בת הגיל ביום 4100—055.

● מסג'יסט קלאב מסג' באוויר פול במאנה. לחזרות טל' 788798.

תורנות רופאים לפי המחוזות

● ע"ין — עזרה ראשונה בנ־ציון, טלפון 810066.

● הזמנת רופאים במקרים דחופים, מיא בערב עד יומי דת 7"ב בבוקר ביום שני... ...

● עסוי אמיתי, סיקוליס תל־אביב, דירת 9 בכחולה.

● מסג'יסטית נאה דרושה לעבודה במכון (אפשרי פח־למחה) תנאים טובים — 8.3003.

● מסג'יסטיות שלנו יקבלו אותך תמיד לטיפול מעולה, נוח עם — תרמה הקיץ, דיזנגוף 129 ס"ת, 449160.

● תמנות המומחיות למכבים תסמבל בר, מכבי טובי מרש־ ט"ג 238018 ! 1

תורנות בתי חולים

● היום: הדסה ורמב"ם (ישועל) בקור חולים ...

● שבת: שערי צדק וילדים — נשים — ביקור חולים.

תורנות בתי מרקחת

● ליל שבת הרצל, יפו ז'ב: טל. 38003; סרטני: יריחב דרכנם, עין צדקים 2, תלפיות: התלפיות, רובע ה־נוצרים טל. 440048. פרטי: לאוס אל יאליה, בית חניאנה, טל. 326926.

● שבת: ליד טייך, רמ"ח 28 טל. 1440. מקיד: דר סדנש אבן עזרא 26.

● מוצ"ש: בית הכרם, בית הכרם 10 טל. 10100, דש"ח ב. ...

אירועים ובידור

● מוסיקה מיקלפת לתקופה של אירועים אחרים במערכת מסיכה 8-5067.

חקלאות

● ממכירה משק בכפר יקום שטח 10 דונם (1) 1070.

● דרוש סטעיל למספח מח־גת הידרוכנטת, ומסבולים לציוד מגוו בכר, להתקשר 04-720040 טלפון.

● מסונו אוויר למשפחה מר־היום ומכונה ל — 24—20 דונם לחקלאים, ...

● הנו חקולג ובמה תלאביב שנהבי.

בתי כנסת

● זמני התפילה בבית הכנסת "ישרון" ...

וילות ובתים

● למכירה בהזדמנות בית ונוד 1.4 מטר ארמה + אחר בצפון ...

● דירה + גינה בלית ברו 3 מ' ...

דירות

● למכירה דירה בכרמל פי־נה בהקיות ק"ג חטפה + גנה לבני רצפת אשר ...

קבלנים

● ירית עזר הוצה, בית הכר־ם בבית, ...

מכונות גילוח

● אילאס מטבליה...

ביטוח

● מעיין יעצ...

חריסים

שידוכים

● בן 22/186 נאה פל ביד + רכב מסודר היטב, מעוניין ב־סיספות רצוי אשכנזית, ת"ד 7, רחובות.

● נגר רתי אלמן מסודר — מעוניין באשה דתית למטרת נישואין, המעוניינת טלפון משעה 10.

● אלמן 57/183 אקדמאי מ־עוניין בידידה לבילוי משו־תף 744271.

● תירות מאמריקה איגנב־טואלית, 44, מעוניינת להכיר למטרת נשואים מהנדס, רופא, כימאי, מקצוע אינטלקטואלי המעוניין להתייחס בקריי־רה ת"ד 1011, באריטבע — לפנות עם כתובת מרויקה.

● גרושה + תינוק בן 163, 31, 2 מס־פקירה נאה ומסודרת "רעים".

● מעונין בבחורה למטרה רצינית ת"ד 10490 ת"א (פ־מי).

● אלמנה 25 נאה ומסודרת ת"ד א 4407, ר"ג.

● ירושלמים! "בת זוג", הי־בכון לנישואין! 223336—33 — א בערב! הצלחה וסודיות! היכנס שוי 9! ביקורי בית!

● צעירה יפה, נשבר לי מבעלי — ועד העוברים מור ה — מחצה "נשבר לי" עם יחודה ביחד. משען!

● בהוש פרש גרושה יפהפה יד אינפורמציה סיאת על מעניין יעבר של בית/ת ונער פורות ידידות, טלפון — 232101.

● נגר מעוניין בידידות עם מחורה/אישה. 24570.

● בעל אמצעים רבים והופעה נאה מעוניין בידידות בעירה חינגית ונגרת נאה. לבנית לא מתוכים ת"ר 10348, — ת"א.

● (פרטי) נאה משכיל הד 10.10 מעוניין בידידות רק עם משכילה, סוריות נדרשת. ...

● רווקה אינטלקטואלית, משכלת גרוש 55, נאה ומסודר, ת"ד 7082, יודי שלים.

● נגר 40 מבוסס מעוניין להכיר אשה בגיל 50—60 ל־ידידות, סודיות מובטחת. למכור למסכור טלפון ת.ד. בבער 26800 תלאביב.

● גרוש ה־40/170 הופעה נאה מעוניין בתאואת 20,000, 874010.

● סטריאוניאל — גרושה, 25, נאה ומסודרת 02—234034 ירושלים.

● בחור משום ונחמד — 105/26, מעוניין בבחורה משר טת ונחמדת למטרת נישואין, ת"ד 4471, ירושלים.

● אקדמאית דתית אירופ־אית, 24/172 ת.ד. 802 — נתניה.

● ד"ר לכימיה 56, סחרית, תושב ישראל, ת"ד 2070, ירו־שלים.

● מטרימוניאל — רווקה, 25, ד"ר לפסיכולוגיה מסורתית, יפה, 224360—02, ירושלים.

● משכיל גרוש 55, נאה ומסודר, ת"ד 7082, ירו־שלים.

● סטרימוניאל — גרושה, 31, מהולה, משכילה ומסי־דרת, 02—228434 ירושלים.

● בחור בעל עסק מעוניין להכיר בחורה למטרה רצינית ת"ד 29100, תל־אביב, פרטי.

● מוסיקנית 27/165 אלמ־נה, מבוסס ומעירה, — "רעים".

● נחמד 23/170 מעוניין לה־כיר נחמדה למטרות רציניות ת.ד. 13117, תל־אביב.

● ללא ילדים, 100/62, מוצא מרוקו, נאה, מפרוסה + יי־דים, "רעים".

● תרבותי ונאה מעוניין לה־כיר אישה ירודותית, ת"ד — 7005, ת"א.

● פרטי: צעיר 35/180, להכיר נערה חופאית, ת"ר 7110 חיפה.

● מהנדס אלקטרוני יכיר רבנית נגר האידיאלית — ארובשש ישאלוו חינם — סי.אי.י. ת"ד 0020, ת"א.

● עולה חדשה יפהפיה וסי־סורית (30) ת"ד 2...ת, ר"ג.

● הכרויות מעבריות בפר־סים בצירוף — 6 ל"י. ת.ד. 1111 רחובות.

● "רעים" בגרכבים ערוני ים הנוכחות במרחרי ללא שכבים כוחניים בירוחות 68 ת"א, בשבוע, ירושלים 61, חיפה.

● תצעירים פונים ל"רעים" חרעינה הבית כבר חגילים והתוניים.

● פרטי: משכיל נאה 175/ 40, מעוניין בידידות עם מש־כילה, כוריות נדרשת. מלפון 9.

● ב"רעים" מרויות פגוחת שורות אישי יחם הכבי ותח־אבה פתרביליות, ת"א בה יהודה וה חיפה ירושלים 10.

● בחירי 40 בהתרפי ביחי יה טבניות בקיבוצי, ת.ד. ...

● הבעירים עצמאי 1.10, ריח' מנוים חוכמה, "רעים".

● סירבלים — מיעוט סוף־ ציים.

● נגר נאה בן 40 אלמן מסיום מעוניין להכיר אשה ימיהום ליכום עד גיל 40 ל־להכיר בין 10—12 בי — 10 ...

● סטורנט נאה 170/20 מעוניין בנאה. ת.ד. 10050, ת"א.

● פרטי, עבור 180/21 נבה, נאה. ת.ד. 10613, רמת־גן.

● פרטי סטודנט מהנדסת תשמל רווק, יפה 172/24 עש־ סאי + מכונית, אשכנזית לקיבוצי ואמצעים, משפחה מ־סורתית משכילה ומכובדת, מעוניין בסטודנטית אקדמ־אית (חגיסה, משעיום) יפה ומחאיכה. ת.ד. 1244 חולון.

● לאלמנה + ילד 1 רווק 56/188, משכיל, מבוסס ואדי־רופאי — "רעים"!

● גרושה 105/30 נאה וי־חמירה מעוניינת בסתחנים — 874010.

● רווק יפה וחכם 28 משכיל ת.ד. 6433 ת"א.

● בחור 171/22 מעוניין ב־היכרות עם בחורה נחמדה, ת.ד. 8/08 ר"ג.

● פרטי גרושה 85/160 + 1 מבוססת מעוניינת בסתאים ל־מטרת נישואין ולחיים שו־תפים ת.ד. 2010, ר"ג.

● שירות צפרת אקדלסים בחוגים אקדמאים טלפון — 04—48020 חיפה.

● נגר בגיל 38, נאה, מעונ־יין לחכיר בחורה בגיל 50—40 למטרה רצינית לחק־רות טלפון 200286.

● סטרינת הגולה והוא לג־ב במסמר סינר קליסוכי הקיומת הכרוניות בחסה גבי רה ייבטרימים וילבת ביחי בורר יחב רעים וחבי יוחו בנלתכו 6.

● יהלום 22/172 מעוניין ברצינות, 67/100, רמת־יצחק.

● גרוש + 2 בצבא, 185/47 שמן, הקלאי, "רעים".

● גרוש 180/40 מסודר אי־פקי + מכונית מעוניין ב־יפה ורציניות. 865744, פיטה.

● לחיות, מזהיכסיות וי־בסורתיות! "רעים" מכוננים בהצלג, תל־אביב. 865244 חיפה.

● בטורנט 166/20 מסודר ת.ד. 8, 4006, תל־אביב — 1121241.

● צבירת (בגויה) 27 משר כולת ואנטלייגנטית, נאה ר' תגנית "רעים".

● גרושה (30) יפה מעצה לידיד "אביב" ת.ד. 8/ 1006, ת"א.

● סטודנטית (30) מסודרת יפה! ת"ד 8, 1008 תל־אביב (ר'4458).

● אקדמאי (45) נה מסודר ת.ד. 8, 40204 תל־אביב — 101 מאיין.

● "אביב" — סיבון עזם ל־הכרויות — ת"ר 4/1300 תל־אביב, בחוגי פרופסורים יפאות הכעית.

● צעיר אירופי 20/100 מעוניין בידידה בידיות מובכרת ת.ר 1...ר"ג.

● "רעים" תל־אביב, בוגרו־רת 28 טר. 0—08, חיפה רח' ירושלים 10, 467318.

● (פרטי) רווקה 20, 165 מעוניינת להכיר גבר ומסגרת רציניות ת.ר. 11111, ת"א.

הלוח הכפול | ירושלים

ידיעות אחרונות: הלל 28 טל. 229251
הארץ: החבצלת 5 טל. 224245

חדרים מרוהטים

● הגבר, בבית יפה, חדר מרוהט בתנאים נוחים טל. ...

● חדר לסטודנטית בגאון ביפה ...

● להשכיר שני חדרים טרוי חמים וגמורים בקרית יובל ...

● חדרים עם זבלי בכיסה ... "פרסום־אור" בני יהודה 8.

● דירות חדר קומפלט רהוט, כניסה נפרדת, בגילות — ...

עסקים

● 11 שנה סמבעה מונרמר ...

● למסירה חנות במכבסה לציוד חשמל ביתיים ברח' יפו, ...

● למכירה נגריה בסופר נות — מכוכבת, במרכז, ...

● ברשותי חנות במרכז ה־עיר ...

● למכירה ולהשכרת מימבה, בניה ...

מגרשים

● מגרשים וקרקעות ברני־לה להשקעות בניין ...

חבני תעשיה

● למכירה / השכרת אולם תעשיה ...

● בארנונר עסרות אולם לתעשיה 500 מטר ...

● מסגריה ובית"ל להרטו לקלאסלונית מצוינת ...

מחסנים

● מחסן 280 מ"ר להשכרה במחיר הזדמנותי ...

● מחסן בשכונות שכבים ...

● בשכ"ח מחסן מואר בכנבעת ...

חנויות

● קיוסק למכירה בקרית ...

● בהזדמנות ברח' ...

● בטרבו ...

דירות בדמי מפתח

● ברח' ...

● ברח' דירת חדר ...

● בבית ...

דירות בשכר חודשי

● 4 חדרים בתלפיות ...

● 2 חדרים ...

● דירת 3 חדרים ...

דירות מתחלפות

● בשכונה, 3 בבנרים, ...

● בבית הכרם 3½ ...

● בעיר גנים ...

● דירת 3 חדרים ...

דירות למכירה 3 חדרים ויותר

● בהזדמנות ...

● ברחביה ...

● בבית הכרם ...

2-2½ חדרים

● דירת 2½ בקרית יובל ...

● 2½ חדרים במרכז ...

ביקוש דירות

● חייל משוחרר ...

תדיראן

דרושים

1. הנדסאי/טכנאי אלקטרוניקה
תכנון פתוח ואחזקת מכשירי קשר צבאיים

2. טכנאי יצור
קביעת מערכים, שלבים, זמנים, התקני יצור.
בעל נסיון במפעל תעשייתי.

3. אלקטרונאים
תכנון ושיפוץ מכשירי קשר.

4. מסגר
נסיון בעבודות פח ועבודות כרסום. יועדף בעל נסיון.

5. מחסנאי ראשי
קליטת מיכלולים, פתיחתם וספירתם, הכנסת מידע לביקורת איכות, ניסוק קבלה והעברה לעבודי ביטנה. אחריות זמינה על מלאים.
נסיון בעבודה וניהול צוות.
ידיעת עברית וקריאה באנגלית.

6. עורך מעגלים מודפסים
יועדף בעל נסיון.

מועמדים מתאימים יפנו בכתב לת.ד. 648 לנתי כח־אדם בציון פרטים אישיים ונסיון מקצועי, או טלפונית 2/3444.

סודיות מובטחת

להבי „ישקר" בע"מ
ת.ד. 33 נהריה, טל. 04-924212

מפעל מתכת העוסק בטכנולוגיות חדישות

דרושים

1. מזכירה בכירה — השולטת בעברית ואנגלית כולל הדפסה בשפות אלה.
2. טכנאי/הנדסאי כימיה — נסיון של שנתיים לפחות לעבודה בייצור.
3. טכנאי מכונות — לעבודות כיוון מכונות ביצור.
4. פקידים טכניים — לעבודות תיאום וקידום במחלקת הייצור.
5. מזלגן — בעל נסיון קודם.
6. בעלי מקצוע בעבוד שבבי — לעבודה בייצור.
7. מחשלים וצבעי מתכת — אפשרי גם דפרי נסיון אשר יקבלו הכשרה מתאימה במפעל.

* המעונינים יגישו הצעותיהם לנהל כח אדם לפי הכתובת דלעיל.

— סודיות מובטחת —

לבית דפוס בתל־אביב
דרושים

א. דפס אופסט פרוה
ב. דפס 1/8 גליון בלט

נא לפנות בכתב לת.ד. 28098 ת"א תוך ציון פרטים אישיים מלאים

— סודיות מובטחת —

ר. כהן — ב. בלוך
מהנדסים יועצים בע"מ

מחפשים

1. מזכירה — בכירה עברית אנגלית
2. כתבנית
3. מהנדס חשמל מנוסה

נא לפנות בשעה 7.30 — 15.30, טל' 04-245767-8

בירושלים דרושים
• פקידת חשבונות — ליום עבודה מ־8.00—16.00
• מחסנאי

לפנות טלפון 526370

הלוח הכפול ידיעות אחרונות הארץ

טלויזיה
הודעות
רהיטים
מכונות כביסה
תערוכות
תנורי חמום
שרותי רכב
אופנועים וקטנועים
מציעים למכירה
מכוניות

הלוח הכפול נתניה

קבלנים מציעים
ביקוש דירות
דירות
הצעות עבודה
דירות למכירה
שרותי רכב

הלוח הכפול באר־שבע

וילות ובתים
דירות למכירה
כלי נגינה
מכוניות
מקרים
שרותי רכב
בתי־ספר ושיעורים
דירות בשכר חודשי
עסקים
חיות בית
הצעות עבודה

אשדוד

דירות בשכר חודשי

מתמנה קבוצה קבלנית לעבודות בנין

למפעל תעשייתי בחולון דרושה פקידה. תנאים טובים מתאימים. טלפון 855453

תוגים

המשך לוח ירושלים

משרדים
• 4 חדרים במרכז למשרד/מרפאה + טלפון.
• במרכז, בשכ"ח 4 חדרי משרד מרוהטים + טלפון + הפקה. אפשרי גם 2 בנפרד.
• להשכיר דירת 2 חדרים + טלפון, ברחוב המבצלת 11.

בתי מלאכה
• בדמ"ש 180 מט"ר בתל־ארזה ק"ב בהזדמנות.

ביקוש עבודה

הצעות עבודה
• לעבודה מגוונת ומענינת דרוש צעיר עם רכב, רצוי ידע בדפוס ופרסום.

שרותי רכב
אופנועים וקטנועים
מציעים למכירה
כלי נגינה
הלואות
מקרים
שרותים
רהיטים
תריסים
שונות
שידוכים
טלויזיה
טרקטורים
חיות בית
קייט
ביטוח
טפטים
בולים ומטבעות
צילומים

הלוח הכפול חיפה והצפון

ידיעות אחרונות: הנביאים 28, טל. 667931
הארץ: גורדון 20, טל. 661166

תורנות רופאים לפי המחוזות
תורנויות בתי חולים
תורנות בתי מרקחת
קבלנים
וילות ובתים
דירות
דירות למכירה 3 חדרים ויותר
מכוניות
ביקוש דירות
דירות בשכר חודשי
2½-2 חדרים
עסקים
חנויות
ביקוש עבודה
הצעות עבודה
מבני תעשיה
משרדים
מגרשים
דירות בדמי מפתח
דירות מרוהטות
חדרים מרוהטים

לחברה הממשלתית למדליות ולמטבעות
דרוש
מנהל חשבונות ראשי
התפקיד: מנהל מחלקת חשבונות.
כשורים: נסיון של 5 שנים בניהול מחלקת חשבונות: בעבוד נתונים אוטומטי; ידיעת השפה העברית והאנגלית.
השכלה: השכלה גבוהה בחשבונאות או מנהל חשבונות מדופלם.
השכר יקבע עפ"י הכישורים.
לפנות בכתב בלבד לת.ד. 2270 ירושלים.

לסניף בנק בחיפה
דרוש
מנהל חשבונות
חכשורים חדרושים:
— נסיון של 5 שנים בעבודת הנהלת חשבונות
— השכלה תיכונית לפחות
— ידע מקצועי ברמה של מנהל חשבונות מדופלם
• תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב־יד, בציון קורות חיים ונסיון קודם, לת.ד. 4333 ת"א 61040 למס' 168
— סודיות מובטחת —

לבאר־שבע טקסטיל בע"מ
דרושים
עובדי מריקה (שליכטרים)
בעלי נסיון רב
לעובד המתאים מובטחים תנאים טובים
נא לפנות בכתב למחלקת כח אדם, באר־שבע, ת.ד. 160, או בטלפון 057—71271
— סודיות מובטחת —

למוסד ציבורי
דרוש
מרכז פרויקט בנושא השיקום
העבודה כרוכה בפיתוח תכנית לטיפול ולמעקב אחר נכים השוהים בבתי חולים
מקום העבודה: תל־אביב
דרישות המשרה: תואר שני בעבודה סוציאלית, פסיכולוגיה או פרטיולוגיה (יתקבל גם מועמד העומד בפני סיום לימודיו לתואר שני).
הדרגה המוצעת: 2—4 בדירוג מח"ר (הדרגה תיקבע בהתאם לכישורי המועמד).
הערה: המשרה מלאה, ובמסגרת של חוזה מיוחד לתקופה של שנה אחת.
בקשות יש לשלוח לת.ד. 20140 (נאות — ב.ל.) תל־אביב, עד יום 15.9.74, על המעטפה יש לציין „פרויקט שיקום".

לפנימיה לילדים בגיל הרך
באזור תל־אביב
דרושים:
א) מנהל פנימיה
הכישורים הדרושים: נסיון בניהול מוסד חינוכי, ידע פדגוגי, כושר ניהול צוות עובדים. דיור במקום אינו הכרחי
ב) עובדת סוציאלית
נסיון של שלש שנים לפחות
לפנות בצרוף המלצות לת.ד. 4265 תל־אביב, עבור מס' 107.

אוניברסיטת בר־אילן
מודיעה על משרה פנויה של
אם בית
לפנימיית הבנות
מכרז מס' 89/74
הדרישות:
נסיון בעבודה דומה של השגחה ואחריות על צעירים/ות.
רצוית שליטה באנגלית.
שומרת מצוות.
המועמדת תידרש לגור במקום (וינתן דיור כולל לבני המשפחה).
הדרגה תיקבע בהתאם לכישורים.
נא לפנות בכתב בציון מס' מכרז אל מח' המנגנון, אוניברסיטת בר־אילן, ר"ג

מודול בטון (ישראל) בע"מ
המפעל בכרמיאל
דרוש
מהנדס מכונות
לאחזקה מכנית וחשמלית
עם נסיון של 5 שנים לפחות
נא לפנות טלפונית למס' 04—988523—4

לחברה מתפתחת בעלת פעילות טכנולוגית ענפה ודינמית הפועלת באזור פתוח
דרוש
מנהל מחסנים ואפסנאי ראשי
הכישורים: ✶ נסיון של 10 שנים ב־אפסנאות טכנית ✶ ידע בטכניקות של ארגון אספקה וניהול מלאי באמצעות מחשב ✶ בקיאות בתהליכי הספקת, נהול מלאי, והפעלת מחסנים בקנה מידה רחב ✶ נסיון בארגון וניהול צוות מקצועי ✶ ידיעת השפה האנגלית ✶ עדיפות תנתן לקצין צה"ל בדרגת רס"ן/סא"ל בעל רקע טכני ומקצועי מתאים. העבודה כרוכה בהעדרויות ממקום ה־מגורים הקבוע.
תנאים מצוינים למועמד המתאים
נא לפנות בצרוף תולדות חיים בכתב־יד. תעודות והמלצות לת.ד. 3226, ת"א עבור 1974.
(סודיות מובטחת)

יבנו IBM
דרושים/דרושות
פקידה
יודעת אנגלית, כולל הדפסה באנגלית. לתקופה של 3 חודשים, עם אפשרות להארכה
(משרה מספר ל—327)
נא התקשר טלפונית למספר 36061 ת"א, ק. פנימי 560
פקידה — משלחת
יודעת עברית ואנגלית, אריבה ומנוסמת.
(משרה מספר ל—328)
נא בכתב למחלקת כח־אדם, ת"ד 20410 תל־אביב, 61200
יבנו IBM

דרוש/ה מתמחה
לעבודה מיידית
במחלקה המשפטית במוסד כלכלי גדול בתל־אביב
לפנות בכתב עם פרטים מלאים לת.ד. 866 ת"א עבור „מתמחה"

למפעל תעשייתי נודע באזור השרון
דרוש:
מנהל חשבונות ראשי
הכישורים הדרושים:
✶ סוג ד' — לפחות
✶ נסיון של 3 שנים לפחות (רצוי במפעל תעשייתי).
✶ ידע בתמחיר תקצוב ועריכת מאזנים.
✶ נסיון בטיפולים עם בנקים ומוסדות כספיים.
נא לפנות בצרוף פרטים אישיים, נסיון קודם ומשכורת מבוקשת לת.ד. 2926 ת"א עבור מס' 4922
— סודיות מובטחת —

אופנת
דרושות
מתכננת אופנה - מודליסטית
בעלת נסיון בבגדי גברים, ילדים ונשים.
עוזרת למתכננת אופנה
לפנות: "אופנת מוסטאנג" דרך יפו־ת"א 44. או טלפונית 821217, לקביעת ראיון.

לחברת בנין בחיפה
דרושים באופן דחוף
קבוצות קבלניות — לעבודות טיח
קבוצות קבלניות — לעבודות שלד
לפנות בשעות לפנה"צ אל גב' צלה טל. 04—668161

סיפל — בית יציקה למתכות קלות בע"מ
(מורדי כ')
דרוש:
מנהל אחזקה
עבודה כוללת: ✶ אחריות לאחזקה שוטפת ומונעת של כל הציוד במפעל ובמסגרה ✶ התקשרות עם ספקים בארץ ובחו"ל לרכישת חלפים ✶ ניהול צוות עובדים ✶ כפיפות ישירות למנהל המפעל ✶ שליטה בעברית ובאנגלית, הכרחית. ✶ שעות העבודה בהתאם לדרישות התפקיד.
תנאים טובים למועמד המתאים
בעלי נסיון של 5 שנים בעבודה זהה או דומה מתבקשים לפנות בכתב בצרוף קורות חיים ונסיון למנהל כח אדם, ת.ד. 655, חיפה

למפעל תעשייתי במפרץ חיפה
דרושה מפעילה
למכונת הנהלת חשבונות „אודנר" ולעזרה בניהול קופה ורישומי משכורת
נא לפנות בכתב לת.ד. 10183 חיפה

הדייקן
מפעלי מתכת בע"מ
כפר־סבא 923-217
דרושים
חרטים
כרסמים
עובדי יצור
תושב כפר־סבא, רעננה, הרצליה והסביבה
למה לך לבזבז שעות נסיעה יקרות!
באיזור מגורך תמצא:
1. מפעל מודרני
2. עבודה בשכר עידוד.
3. תנאי קידום נאותים
4. השתלמות מקצועית.
לפנות בכתב „הדייקן" כפר־סבא או טלפונית 923217 למהנדס כהן.

לאלמו בע"מ
דרושים
✶ תופרות למכונות קטל אוברלוק
✶ סורגים למכונות שטוחות יד
✶ פקידה
✶ פועלות בלתי מקצועיות
★ תדמנית למוצרי סריגה
טלפון 841822 רח' בצלאל 5 חולון

לחברת טתה בע"מ
חברת בת של אתא
דרושה
מפעילת מכונת הנהלת חשבונות
רצוי נסיון קודם על אוליבטי
על המעונינות לפנות בהצעות לחב' טתה בע"מ רח' טברסקי 12 ת"א, טלפון 38966

לחברת „שניר"
קרור ומזוג אויר בע"מ
דרושים:
✶ טכנאים למזוג אויר
✶ מסגרים
טל' 625743

משרד החנוך והתרבות אגף הנוער — באר־שבע · המועצה המקומית קרית מלאכי האגף לחנוך ותרבות
לפרויקט מיוחד דרוש
מרכז חינוכי
הכישורים הדרושים: בעל השכלה אקדמאית, עם נסיון בעבודה חינוכית.
תיאור התפקיד: הפעילות תקיף את החינוך החברתי העל יסודי במסגרת בתי הספר המקיפים ובתי הנוער, או הנוער המנותק, קשר עם תנועות נוער, ופעולות הקשורה לתלמידים.
דרגת המשרה: עפ"י דרוג עובדי הוראה או עפ"י הדרוג האחיד.
על המעונינים לפנות לעודד כהן במשרד החנוך והתרבות בבאר־שבע, או למנהל מחלקת החינוך במועצה המקומית בקרית מלאכי.
העובד יועסק ע"י משרד החנוך והתרבות.
משה קצב, מ.מ. ראש המועצה

חברת מחסני החמצן בע"מ
במפרץ חיפה
דרושים
צעירים לעבודה במתקני ייצור במשמרות
רצויים בעלי ידע מכני
התקדמות בעבודה ותנאי שכר טובים מובטחים
לקביעת ראיון — טל. 04—721153

מרכבים מפעלי מתכת בע"מ
פתח־תקוה, קרית אריה
דרוש
מנהל חשבונות
הכישורים הנדרשים:
✶ כושר עריכת מאזנים
✶ כושר ניהול מערך הנהלת חשבונות במפעל
על המעוניינים לפנות: טלפון 913044 או ישירות למפעל למנהל כח אדם.

לחברה בינלאומית
דרושה
מזכירה - כתבנית
השולטת היטב בעברית ואנגלית, ניסוח וכתבנות.
הכרחי נסיון בעבודות משרד שוטפות.
מוצעת משכורת טובה בתוספת תנאים סוציאליים מלאים.
אין הגבלה בגיל
העבודה בתל־אביב
נא לפנות בכתב בצירוף פרטים מלאים על נסיון קודם והמלצות לת.ד. 32028 ת"א עבור „מזכירה־כתבנית".

למלון „דיפלומט" בירושלים
דרושים
מנהל אחזקה
קצין בטחון
טבחים
קונדיטור
מלצרים/יות
בדבר פרטים נא לפנות למחלקת המנגנון טלפון 02—67141 או לת.ד. 2494 ירושלים

דרושה מזכירה
בעלת יכולת ניהול משרד
חכישורים:
✶ שליטה מלאה בשפה האנגלית
✶ תכתובת עצמאית בעברית ובאנגלית.
✶ יכולת תרגום חופשית בשתי השפות
✶
לשם קביעת ראיון לפנות בין השעות 3.00—5.00 בטלפון 291502 או 232536, תל־אביב.

לחברה קבלנית ברמת־גן
דרושה פקידה
עם נסיון וידע 8 שנים לפחות בהנהלת חשבונות
טלפון 730307

למפעל גדול בדרום
דרוש
מנהל כח־אדם
בעל נסיון בנהול כח־אדם במפעל תעשייתי
מועמדים בעלי כישורים דלעיל, יפנו בכתב בציון קורות חיים מלאים לת.ד. 7164 תל־אביב ולציין על המעטפה „עבור מנהל כח־אדם"
סודיות מובטחת
הערה: פניות ללא פרטים מלאים לא תיענינה

רשות הנמלים בישראל
הודעה על משרה פנויה
תואר המשרה:
פקיד נכסים
מכרז מס': 46
הדרגה: י'—י"א בדירוג המינהלי של רשות הנמלים (שכר יסודי התחלי: בדרגה י' מינהלי — 615.— ל"י; בדרגה י"א מינהלי — 734.— ל"י.
היחידה: המשרד הראשי
מקום העבודה: תל־אביב
הערות: 1. קיימת אפשרות העברת ל־מקום אחר, לפי דרישת הרשות. 2. במשרה מועסק עובד עפ"י חוזה אישי מיוחד.
הבקשה למשרה זו יש להגיש למשרד הרא־שי של רשות הנמלים בתל־אביב, לא יאוחר מיום 12.9.74.
בדבר פרטים נוספים ולצורך קבלת טפסי־בקשה, יש לפנות, בעל־פה או בכתב, למדור דיפון — רשות הנמלים, דרך פתח־תקוה 74 (בית מעי"א), ת.ד. 20121, תל־אביב 67215.

סוליסטור
מערכות אזעקה אלקטרוניות
דרושים
✶ פקידה מתחילה
✶ סוכנים להפצת מכשירי אזעקה
✶ בחור לאחר שרות
נא לפנות טלפון 236987 רח' מאפו 21 ת"א

כביר בע"מ מפעל פולגת
למפעלנו בקרית־גת
דרוש
חשמלאי מוסמך
רצוי בעל ותק בתעשיה
— תנאים טובים לאיש המתאים —
נא לפנות בכתב־יד ל„בגיר", למח' כח־אדם .ת.ד. 187, קרית־גת

המועצה המקומית קרית מלאכי האגף לחינוך ותרבות
מכרז מספר ע/74/9
למפת"ן חדש בקרית מלאכי דרוש:
מנהל—מפת"ן:
דרוג: עובדי הוראה או הדרוג האחיד.
תאור התפקיד: ניהול מפעל התעסוקה לשקום נוער קשה הסתגלות מבחינה חינוכית, מינהלית משקית. מעקב אחר תהליך שיקומם הכללי של חניכים ואחר התקדמותם בתחום הרגלי — חברתי, מקצועי, והש־כלתי, מיון חניכים חדשים לפי עקרונות השרות לסיוע בקליטתם. ניהול שיחות אינדיבידואליות וקבוצתיות, ארגון עבודת המפעל, פקוח והדרכה על עבודתם של העובדים הנחיית צוות ואחריות לענייני הייצור ושיווק של המפעל.
דרישות התפקיד: מורה מוסמך בעל נסיון של שלש שנים בהוראה, בתוספת הכשרה ונסיון בחי־נוך מיוחד או עובד סוציאלי בעל השכלה אקדמאית עם נסיון בעבודה עם נוער, רצוי עם נוער מופרע — עדיפות לדובר עברית.
על המעונינים למלא טפסים למשרות פנויות ב־רשויות המקומיות את הטפסים ניתן להשיג במועצה המקומית — קח', לחינוך, ובמנהלים הנספחים של משרד הפנים.
משה קצב, מ.מ. ראש המועצה

למוסד הדרכה ארצי
דרושות
מזכירות עצמאיות
בתל־אביב ובירושלים
הכישורים הדרושים: נסיון בקבלת קהל, הופעה נאה, נסיון קודם, וידיעת שפות. [illegible]
שעות העבודה 14.00—20.00
לפנות: תל־אביב: טל' 262537 [illegible] ירושלים טל' [illegible]

דרושה פקידה
עד גיל 35
לקבלת קהל
בין השעות 8—13
לפנות ביום א' משעת 10: טכניקום
בן יהודה 28 ת"א

דרוש
מרכיב רהיטים
על בסיס אחוזים, עם מכונית מנדר וההרכבה בכל חלקי הארץ
בדבר פרטים נא לכתוב לת. ד. 2609 רמת־גן.

לחברה קבלנית לבנין בסביבות ת"א
דרוש
מנהל עבודה
לעבודות שלד (כולל עבודה מעשית)
התשלום בלתי מוגבל
(בהתאם לכישורים)
לפנות: טל. 847750 בשעות 4.30—6.30

השתחרר
חובש קרבי
מנוסה
ומעונין בהצעות רציניות אפשרי ליווי טיולים
טלפון 04—923687

ל„אופסט"
דרושים
צלמים
מונטז'רים
תנאים טובים
טלפון 33308

דרושה
נקבנית אי.בי.אם
לעבודה קבועה / חלקית קבלנית
קיימת אפשרות לקבל מכונה לביצוע העבודה בבית
להתקשר 280582, 280612 בשעות 9.00—12.00

דרושה
פקידת יצוא
הבקיאה בכל תהליכי היצוא
לעבודה מ־8—14
לפנות בין השעות הנ"ל לטלפונים: 228510, 225072
בוטיק אדלר דיזנגוף 135 ת"א

למשרד בת"א
דרוש/ה
נער/ה לשליחויות
משעה 09.00—14.00
5 ימים בשבוע.
להתקשר 52463

סטטיסטיקאית
מפעילת עבודות מחשב [illegible] שנתיים נסיון [illegible] סטטיסטיקה ובמחשב
מעונינת בעבודה עם אתגר
ת.ד. 16088 תל־אביב עבור סטטיסטיקאית.

מפעיל מנוסה למחפרון
באזור תל־אביב
לעבודה קבועה
טלפון 769640, 729749.

דרושה
פקידה מתחילה
למחלקת הנה"ח
אחרי צבא
טל. 622536

דרושה
מפעילה
למכונה להנה"ח אוליבטי
תנאים טובים
טלפון: 03—623875

דרושה
מודליסטית / גזרנית
לבגדי נשים
לפנות „גרופיק" יהושע 7 ת"א טל. 57068
תנאים טובים, למתאימה
סודיות מובטחת

רום כרמל - תעשיות בע"מ
דרושים לנו:
1. מהנדס ייצור בכיר
להקמה וניהול מחלקת הנדסת ייצור במפעל.
2. טכנאי ייצור
המעונינים יפנו בכתב תוך ציון קורות חיים ונסיון קודם למחלקת כח אדם ת.ד. 57, טירת הכרמל.
— סודיות מובטחת —

רום כרמל - תעשיות בע"מ
דרושה
מזכירה למנכ"ל
הכישורים הנדרשים:
1. שליטה מלאה באנגלית (שפת אם אנגלית עדיפה).
2. ידיעה טובה בעברית.
3. הדפסה במכונת כתיבה בשתי השפות.
על המעומדות לפנות בכתב־יד, תוך פירוט קורות חיים, השכלה ונסיון אל מחלקת כח אדם טירת הכרמל ת.ד. 57.
— סודיות מובטחת —

מרכז הנוער העובד והלומד
דרושים
מדריכים חברתיים
לתפקידי רכזים של פעילות חברתית לבתי ספר
במקומות: אילת, דימונה, קרית־גת, נתניה ותל־אביב
הכישורים הדרושים:
א. נסיון בהדרכת נוער
ב. השכלה מתאימה
נא לפנות בכתב להסתדרות הנוער העובד והלומד במחלקה להשכלה והכשרה מקצועית רח' החשמונאים 91, תל־אביב

חברת עגורנים
מחפשת
מנופאי
על מנוף 1 מ. זחל
עבודה קבועה
בסביבות אשדוד
נא לפנות טלפון 451958 או 455008 בין השעות 0800—1300.

אשור, מוצרי מזון בע"מ
רחוב יהודה המכבי 32, תל־אביב
לניהול החנות
מחפשים
קצב מעולה
נא לפנות טלפונית בין השעות 8—14
תל־אביב 822347
חיפה 665377 (למר שורץ)

לחברת בטוח בת"א
דרושה
מזכירה עצמאית
מעולה
השולטת בעברית ואנגלית
(כולל הדפסה בשפות אלו.)
בעלת נסיון קודם בניהול משרד.
מועמדות רציניות מתבקשות לפנות טל. 614463 בין השעות 8.00—14.30 או אישית „קרניה" שדרות רוטשילד 27 ת"א קומה ג'.

דרוש
נהג לשליחויות
צעיר דינמי, אחרי שרות צבאי, בעל אחריות ובעל ותק בנהיגה
לעבודה ליום שלם
לפנות:
תקליטי סי בי אס
רח' טחון 50 אזור התעשיה חולון
CBS

דרושים
מנופאים
בעלי נסיון
בהפעלת מנופים לוריין ולימה
לחברת ברוך מקל בע"מ
חיפה: טל. 04—722980 04—725703

מנהל/ת חשבונות
לחברת יבוא ושווק
דרוש/ה מנהל/ת חשבונות
בעל/ת נסיון
לעבודה של יום או חצי יום.
על המעונינים לפנות לת. ד. 37256 ת"א, תוך ציון קורות חיים ונסיון עבודה קודם.

ל"אמקור" בע"מ
דרושה
פקידה כתבנית
בשפות עברית ואנגלית
לתפקיד אחראי במזכירות הכללית
שעות העבודה 07.30—16.00
תנאים טובים למועמדת המתאימה
על המעונינות לפנות ישירות לאמקור בע"מ רח' גבורי ישראל 98 ת"א, או להתקשר טלפונית למספר 31411.
(סודיות מובטחת)

למשרד רואי חשבון בנתניה
דרושים
1. רואה חשבון
2. בוחנים
מכל הדרגים
עם אפשרות של התמחות
3. מזכירה כתבנית
בעלת נסיון
בכתב פרטים נא לפנות בכתב"יד לת.ד. 36 נתניה

לחברת מ.כ. מור־כרמי בע"מ
דרוש
מהנדס אלקטרוניקה
בעל נסיון של שנתיים לפחות בתכנון ותכנות במערכות בדיקה
נא להתקשר טלפונית 623267/8

למפעל באיזור נס ציונה
דרושה
שרטטת מכונות
בעלת נסיון של שנתיים לפחות
רצוי ידע בשרטוט אלקטרוניקה
תנאים טובים למועמדת המתאימה
★
נא לפנות בצרוף קורות חיים לת.ד. 1736 ת"א עבור מס' 168

פרוטרום בע"מ
מפרץ חיפה
דרושים
1. **עובד אחזקה**
בעל נסיון בתעשיה הכימית.
2. **טכנאי כימיה**
בעל נסיון במעבדה לסינטזה אורגנית.
נא לפנות בכתב לת. ד. 10067, מפרץ חיפה

אורט ישראל
ל„אורט" עפולה
דרושים
1. מורה לאנגלית
במשרה מלאה
2. מהנדס/הנדסאי אלקטרוניקה
לתפקיד ריכוז והוראה
נא לפנות לביה"ס, רח' הצפצפות 1, עפולה טל. 065—22262

לחברה ברמת־גן
דרוש
פקיד טכני (קנין)
בעל קטנוע או רכב אחר
מועדפים יוצאי צבא ששמשו בתפקיד מחסנאי — פקיד־טכני
בהצעות לפנות ת.ד. 2381 ר"ג

דרושה
פקידה/ כתבנית
רצוי ידע בשפה האנגלית
לעבודות משרד כלליות
שעות העבודה 8.30—16.30
תנאים טובים למתאימה
לפנות: „שירות" אמפיסל, המלך ג'ורג' 47 ת"א, ולבקש את מר בורודה

למשרד נסיעות ותיירות
דרושה
מרכזנית־פקידה
דרושה שליטה בסיסית בשפה האנגלית
שעות העבודה: 8.00—13.00 ומ־15.30—18.30.
נא לפנות: טלפון 227134/5, תל־אביב

לחברת מכירות ושרות ארצית גדולה
למשרדיה בתל־אביב, דרוש:
משנה למנהל חשבונות ראשי
בעל נסיון רב בהנהלת חשבונות ובנהול
— תנאים טובים למועמד המתאים —
נא לפנות בכתב לת.ד. 2926 תל־אביב עבור מס' 4904
— סודיות מובטחת —

למפעל תעשייתי מאושר
באיזור פיתוח
דרוש משקיע פעיל
ההשקעה הדרושה
500,000.— ל"י
עד מיליון ל"י.
לפנות לת.ד. 4684 ת"א עבור א'.

סונול
דרוש/ה
פקיד/ת ביטוח
הכישורים הדרושים:
1. ידיעות מקיפות בענייני בטוח.
2. שליטה בעברית ואנגלית.
נא לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים למנהל כח אדם, סונול ת.ד. 214, חיפה.

מכון התקנים הישראלי
המחלקה להבטחת — איכות
דרוש
מהנדס מכונות, או יצור
בעל נסיון בתעשיה של שנתיים לפחות. יועדף בעל נסיון בבקרת—איכות.
לפנות ל: למנגנון מכון התקנים, רחוב האוניברסיטה 42 רמת־אביב. טלפון: 41 31 51 בשעות 07.30—14.30.

לדפוס אופסט א. ב. בע"מ
דרושה
פקידה כללית
לפנות טל. 829040

לדפוס אופסט א. ב. בע"מ
דרוש
חותך נייר
לפנות טל' 829040

האוניברסיטה העברית בירושלים
מודיעה על משרות פנויות של:

טכנאי טלקומוניקציה ראשי — במח' חמשק — גבעת רם
מכרז מס' — 185/74
תאור התפקיד — ריכוז וארגון של מערכות קשר באוניברסיטה העברית, קשר עם שלטונות משרד התקשורת בנושאים טכניים שונים, מעקב אחרי המצב הטכני וטיפול במערכות קשר שונות, ובעיקר אחרי התקנות מסוגים שונים.
דרישות התפקיד — ידיעת השפה העברית ושפה זרה, אנגלית או צרפתית. בוגר ביה"ס להנדסאים במגמה לטלקומוניקציה או ביה"ס טכני ברמה שווה. נסיון של 5 שנים לפחות בתחומים הטכניים המוזכרים לעיל.
דרישות מיוחדות והערות — תחום ידע נדרש: עקרונות בניה, פעולה ותפעול של מרכזות טלפונים ידניות בגדלים שונים ואוטומטיות מדגם „קרוס־בר" ומדגם חדיש „אס־קאי", ידע מעמיק באמצעי קשר טלפון־טלקס־מערכות אינטרקום ומערכות אל־חוט כאמצעי קשר דו־סטרי ולצורכי אתור עובדים (מערכות פזינג־טיסטם). כמו כן ידע בתחום כבלי טלפון (אויריים ותת־קרקעיים) כולל צנרת טלפון למיניהם ודרישות משרד התקשורת בנושא. ידע ב' תחומים אחרים כגון העברת נתונים מטרמינאלים למחשב דרך קוי טלפון וציוד נוסף.
הדרגה — 4—5 בדירוג הטכנאים.

מזכירת מנהל ביה"ס, קורספונדנטית ומתרגמת —
בביה"ס לעבודה סוציאלית
מכרז מס' — 312/74
תאור התפקיד — ריכוז עבודת המזכירות בלשכת מנהל ביה"ס. ניסוח עצמאי של מכתבים והקלטות בעברית. הדפסות באנגלית, רישום פרוטוקולים וניהול תיקייה. קבלת קהל הפונים ללשכת המנהל ותיאום פגישות;
דרישות התפקיד — ידיעת השפה העברית על בוריה. ידיעת השפה האנגלית. השכלה תיכונית מושלמת. נסיון של מספר שנים בעבודה מזכירות. יכולת לנהל משרד באופן עצמאי.
הדרגה — יא—יג בדירוג האחיד.

עוזר לשרותי רווחה
מכרז מס' — 341/74
תאור התפקיד — מתן עזרה לעובדים הנזקקים לסעד סוציאלי, קיום מגע אישי עם הנזקקים באמצעות שיחות וביקורים במקום עבודתם ובביתם. קיום מגע עם משפחות הנזקקים. בדיקת מצבם הכלכלי ומקורות ההכנסה, מצב בריאות בני המשפחה ואסוף נתונים על מצב הנזקק ממקורות שונים. קיום מגע עם משפחות עובדים שנפטרו, בדיקת צרכיהן ומתן אינפורמציה ועזרה בקבלת זכויותיהם. קיום קשר עם מוסדות רפואיים, צבוריים וממשלתיים. תאום הפעילויות עם מנהלי היחידות המתאימים ועם נציגות ועד העובדים במוסד. תכנון, הפעלת ותאום של פעולות חברה ותרבות בקרב העובדים המנהליים במוסד בשיתוף עם נציגות ועד העובדים וגורמים אוניברסיטאיים שונים.
דרישות התפקיד — השכלה אקדמית רצויה בעבודה סוציאלית, ו/או נסיון של מספר שנים בעבודה סוציאלית. רצוי נסיון בארגון פעולות חברה ותרבות.
הדרגה — 3—4 בדירוג מח"ר.

על המעוניינים לפנות בכתב בצרוף תולדות חיים ושמות ממליצים עד תאריך י"ג באלול תשל"ד (10.9.74) אל: — מחלקת כח אדם, קרית האוניברסיטה העברית, ירושלים, מיקוד 91009 ולציין על המעטפה „מועמד למשרת מס' ..." (בהתאם למספר המצויין בראש המכרז המבוקש).

מנהלי חשבונות עצמאיים
רצוי מדופלמים וצעירים
לנהול חשבונות במפעל — מנהליים.
תנאים טובים למתאימים.
נא לפנות בכתב יד בצרוף קורות חיים ונסיון למנהל כח אדם.
תעשיות מתכת אלברזלות בע"מ
כורדני ב'. ת.ד. 1682, חיפה

למפעל תעשייתי בגבעתיים
דרושה
עוזרת למנהל חשבונות
שעות העבודה: 8.00—16.00
טלפון 03—742080, 03—744094

דרושים
מורים לגרפיקה
פקורסי יום וערב
בעלי הכשרה מתאימה ונסיון בהוראה
לפנות: ת.ד. 26214 תל־אביב

קבוץ רביבים
מחפש
מורה לאולפן
הנפתח בספטמבר.
מגורים במקום.
טל. 057—74896 057—74897 057—71283

למוסד בנקאי
דרושים
1. **מהנדס**
לבדיקת ביצוע פרוייקטים תעשייתיים.
2. **פקיד למחלקת ביצוע ודוקומנטים**
בעל נסיון.
3. **פקיד לעיסקות מטבע חוץ**
בעל נסיון.
4. **פקיד למחלקת ניירות ערך**
בוגר תיכון, בעל ידיעה בהנהלת חשבונות.
5. **פקידה—כתבנית**
בעלת נסיון, רצויה ידיעה בהנהלת חשבונות.
בהצעות נא לפנות לת.ד. 1462, תל־אביב או טלפונית 52666, קו פנימי 300 או 357.

למפעל בירושלים
דרוש/ה פקיד/ה
למשרד הנדסת ייצור
נדרשת השכלה של 11 שנות לימוד
בא בחשבון מנהל/ת חשבונות
גובה השכר בהתאם לכישורים
סיכויים טובים לקידום
למעונינים קיימת אפשרות לכיסוי הוצאות שכ"ל לקורס טכנאי ייצור
לפנות בכתב יד בציון פרטים מלאים לת.ד. 8405 ירושלים

מכון התקנים הישראלי
סניף באר־שבע
דרוש
מהנדס בנין
לתפקיד בכיר
הכישורים הדרושים:
- יכולת ארגונית
- כושר ניהול מו"מ ויחסי ציבור
- רצוי נסיון בעבודות קרקע וחמרי בנין
השכר יקבע בהתאם לכישורים.
לפנות בכתב או בטלפון 4841 או 057/2534 אל: מר ש' טובול, המכון לחקר הנגב ת"ד 1025 ב"ש, בין השעות 07.00—14.00.

למפעל מתכת בירושלים דרוש
מנהל חשבונות עצמאי
עם נסיון קודם בעבודה, סוג ד' בהנהח"ש.
תנאים טובים למועמד המתאים: התקדמות מובטחת. נא להתקשר בכתב"יד בציון נסיון קודם ומשכורת מבוקשת לת.ד. 3359, ירושלים ולציין משרה 11.

דרושים
מזכירה
הכישורים הדרושים:
- נסיון של 3 שנים לפחות בעבודות מזכירות.
- ידיעה מושלמת בשפה העברית, כולל הדפסה.
- ידיעה טובה בשפה האנגלית, כולל הדפסה.
נא לפנות בכתב־יד, בצרוף קורות חיים ל„רסקו", רח' הר־סיני 1 ת"א, מח' המנגנון, עבור „מזכירה".
RASSCO רסקו
על רסקו אפשר לסמוך!

לעבודה בסיני
דרוש
מנהל יחידת כיבוי
הכישורים:
א. קצין כבאות מוסמך, הבקיא בהפעלה ותחזוקת ציוד חדיש.
ב. נסיון וכושר בפקוד וארגון צוותות כיבוי
ג. ידע ונסיון בארגון והדרכת עובדים בנושאי כיבוי.
ד. ותק של 5 שנים כקצין כבאות.
ה. רצוי בעל נסיון קודם בנהול של תחנה או יחידה עצמאית.
תנאים מעולים למועמד המתאים.
לפנות בצרוף תולדות חיים בכתב"יד לת.ד. 20072 ת"א עבור מנהל יחידת־כיבוי.
(סודיות מובטחת)

אלביט
מחשבים בע"מ
CONTROL DATA
דרושה
מזכירה
אנגלית - עברית
למחלקת שיווק
ידיעת אנגלית ועברית כולל הדפסה בשתי השפות הכרחית.
לפנות בצרוף קורות חיים בפורטים ת.ד. 539 חיפה, מחלקת כח אדם. סודיות מובטחת.

דרושים גובים בחיפה
בעלי רכב מסחרי
לעבודות גביה והכנה למשלוח
דרושה הכרה טובה של העיר חיפה והסביבה
לפנות ביום ג' 3.9.74 בין השעות 14:30—16:00 לרחוב הרצליה 21, חיפה.

למפעלי מאיר בע"מ
אזור התעשיה החדש פתח־תקוה
דרוש
חשמלאי תעשיה
סוג א'
עם פירוט נסיון קודם ומשכורת מבוקשת נא לפנות לת.ד. 1188 תל־אביב

למפעל מתכת בחולון דרושה
מזכירה
צעירה
אחרי שרות צה"ל
לפנות טלפון 849526 851488

דרושים
מזכירה ופקיד/ה
רצוי עם ידיעה בבטוח או בהנה"ח
יום עבודה מפוצל — תנאים טובים
[illegible]
רמת־גן 759289

למוסד ממשלתי
דרושים:
1) **מזכירה מעולה**
נסיון רב בעבודות מזכירות וניהול משרד.
ידיעות טובות בשפה האנגלית (כולל הדפסה עברית—אנגלית).
2) **פקידה/מזכירה**
לעבודות משרד כלליות כולל הדפסה.
3) **טכנאי מנוסה**
רצוי משטח החשמל או האלקטרוניקה.
בעל ידיעות טכניות נרחבות — לעבודות משרד.
תנאים טובים למועמד המתאים
נא לפנות בכתב בצרוף קורות חיים לת.ד. 20058 ת"א עבור מכרז מס' 4 משרה מס'..

הפניקס הישראלי
חברה לבטוח בע"מ
רח' לבונטין 30, תל אביב, טל. 622322
דרושים
1. למחלקת התביעות
— פקיד/ה לאחר צבא, רצוי נסיון בבטוח
להתקשר לשלוחה 228
2. למחלקת מושבות —
— כתבנית עברית
רצוי נסיון בהדפסת פוליסות.
פקיד/ה לבדיקת פוליסות
להתקשר לשלוחה 307.
3. לסניף תל־אביב
פקיד/ה להכנת פוליסות
פקידה כללית
עובדי תיקיה
להתקשר לשלוחה 221.

אלגים בע"מ
[illegible]
דרושים
✶ **טכנאי אלקטרוניקה**
✶ בעל נסיון של שנתיים במעגלים דיגיטליים
✶ דרושה שליטה בשפה אנגלית טכנית
✶ עדיף בעל נסיון MINI COMPUTERS
✶ **טכנאי/הנדסאי מכונות**
לעבודה בתכנון זיווד מכני למערכות צבאיות
נסיון קודם איננו הכרחי.
מועמדים יפנו בכתב לת.ד. 201 נס־ציונה, בציון פרטים אישיים ונסיון או טלפונית 948894.
תנאים טובים למועמד המתאים.

לחברת פרסום גדולה בת"א
דרושה פקידה
כישורים: צעירה, זריזה, חרוצה, לאחר שרות צבאי, עברית על בוריה, אנגלית והדפסה בעברית — רצויים, ידיעה טובה מאוד בחשבונאות — הכרחית.
נא לטלפן 255211, ולבקש את מלכה

למכון הנריטה סאלד
המכון הארצי למחקר במדעי ההתנהגות
רח' קולומביה 9, קרית יובל, ירושלים 96583
דרושים
מראיינים/ות
להעברת שאלונים בתל־אביב
העבודה היא עונתית־חודשית בהתאם לצורך ותקבלו מועמדים בעלי השכלה על־תיכונית עם נסיון קודם בהוראה, ו/או בהדרכת נוער.
נא לפנות לרינה, טל. 419191
בין השעות 9.00—13.00

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של אבינו
משה סלמה
בן אליהו
ההלויה תתקיים היום, יום ו' 30.8.74 בשעה 12.00 מבית החולים רמב"ם בחיפה.
משפחת סלמה

לנעמי ומשה קירמאיר
השתתפותנו הכנה באבלכם הכבד על מותם הטראגי של
הסבא
שמואל חורש
ורעיתו **רג'ינה**
חבריכם בגבעתיים

במלאות שלושים למותו הטראגי של יקירנו
רס"ל יהודה כהן ז"ל
תתקיים אזכרה, ביום רביעי, י"ז אלול תשל"ד 4.9.74, בבית ההורים, במושבה הגרמנית, רחוב רות 6, ירושלים, בשעה 6.00 בערב.
העליה לקברו בהר־הרצל לטכס אזכרה ביום חמישי, י"ח אלול 5.9.74 בשעה 9.00 בבוקר.
המשפחה
אוטובוס יצא מבית ההורים בשעה 8.30.

במלאת שלושים לפטירת יקירנו
ווילי (זאב) דיבר ז"ל
נערוך אזכרה וגילוי מצבה ביום ראשון, י"ד באלול תשל"ד, 1.9.74, בשעה 15.00 בבית העלמין בחולון.
נפגשים ליד השער הישן.
אשתו: חנה דיבר
בנו: פדי דיבר
אחיו: פסח אפרים דיבר
וכל המשפחה

בצער רב וביגון כורע אנו מודיעים על מותו הטרגי של בננו, אחינו ונכדנו היקר
חקק שאול
ההלויה תצא היום, יום שישי, בשעה 11.00 בבוקר מבית הוריו ברח' ראש פינה 17, ר"ג, לבית העלמין בקרית־שאול.
אוטובוס יעמוד לרשות המלווים.
המשפחה המתאבלת

ליצחק גרבלי
אתך באבלך בהילקח ממך
האם ז"ל
עובדי מרכז תרבות העמים לנוער בירושלים

למר מ. קסטו
משתתפים באבלך על מות אביך
אברהם ז"ל
הנהלת „ססניש קולוני"

יקירנו

סרן יגאל (נסים) פסו הי"ד

שנפל במלחמת יום הכפורים, בקרב על כבוש החרמון

כ"ז תשרי תשל"ד (22.10.73)

יובא למנוחת עולמים

בחלקה הצבאית בבית הקברות בקרית־שאול, ביום שלישי, ט"ז באלול תשל"ד (3.9.74) בשעה 18.00.

אוטובוסים יעמדו לרשות המלווים ברחוב ארלוזורוב 33 בבת־ים, בשעה 17.00.

המשפחה

יקירנו

זאבל'ה הי"ד

רב־סרן זאב־עמית־סלוצקי

שנפל במלחמת יום הכיפורים ליד התעלה,

יובא למנוחת עולמים

ביום שלישי, ט"ז אלול 3.9.74 לבית העלמין בנהלל, הלוויה תצא מביתו בנהלל בשעה 10.00.

אוטובוס ייצא מרחבת היכל התרבות, תל־אביב, בשעה 8.00 בבוקר.

המשפחה

מדינת ישראל

משרד הבטחון / אגף השקום

המחלקה להנצחת החייל

מועדי הבאת חללי מלחמת יום הכפורים לקבורת קבע

ביום שני ט"ו אלול תשל"ד (2.9.74) יובאו לקבורה

בבית הקברות – אשקלון

רב"ט רון וסרמן פנחס ז"ל	בשעה 16.00

בבית הקברות הצבאי – באר שבע

סמל כהן אלי ז"ל	בשעה 16.00

בבית הקברות – גשר

סמ"ר קרימר שלמה ז"ל	בשעה 16.00

בבית הקברות הצבאי – קרית שאול

רב"ט ברדה יוסף ז"ל	בשעה 13.30
רב"ט זוננה משה ז"ל	בשעה 15.00
רב"ט יודיאן אברהם ז"ל	בשעה 10.30
רב"ט ירקוני ישי ז"ל	בשעה 18.00
רב"ט כהן אורי ז"ל	בשעה 12.00
סרן עמיר אילן ז"ל	בשעה 18.00
רס"ן פסח דן ז"ל	בשעה 13.30
סמל קושניר דרור ז"ל	בשעה 09.00
סמל קסטן גדעון ז"ל	בשעה 15.00
סמ"ר רוזנברג מנחם ז"ל	בשעה 16.30
סמ"ר שטיין מאיר ז"ל	בשעה 16.30
סמל שמחון רחמים ז"ל	בשעה 09.00
רב"ט קומה יעקב ז"ל	בשעה 12.00

בבית הקברות – רחובות

סמל קוזמה גדעון ז"ל	בשעה 16.00

תאום ההסעות נעשה בין המשפחות לבין קציני־הערים

יקירנו

בעל הצל"ש ועיטור המופת

רס"ל יחזקאל קטן הי"ד

שנפל במלחמת יום הכיפורים ממערב לתעלה ביום 21.10.73

יובא למנוחת עולמים

ביום רביעי, י"ז באלול תשל"ד 4.9.74 בשעה 15.00 בבית הקברות הצבאי בחיפה. ההלויה תצא מבית הוריו, ברח' אבן גבירול 31, חיפה, בשעה 14.00 ותתעכב ליד ביתו בקרית שפרינצק, רחוב בודנהימר 8, בשעה 14.30.

המשפחה

יקירנו

סמל אפרים קבלי הי"ד

שנפל במלחמת יום הכיפורים ב־15.10.73 בחזית הדרום בפריצה באזור החציה,

יובא למנוחת עולמים

בחלקה הצבאית בבית הקברות בקרית־שאול ביום ראשון, י"ד אלול תשל"ד, בשעה 4.30 אחה"צ. אוטובוסים יוצאים מבית ההורים, רח' רוממה 18, ת"א (ליד סטקיית הפיל), בשעה 4.00 אחה"צ.

המשפחה

לחברנו יעקב ידגר

אתך באבלך הכבד בנפול

אחיך הי"ד

מחברותך ליהודה

בננו יקירנו

חמדת לבנו

בן 19 אביבים

הצנחן הצעיר

רב"ט שלום כהן הי"ד

בן שרה ויוסף

אשר נפל במלחמת יום הכיפורים בחזית הסינית ביום כ"א בתשרי תשל"ד (17.10.73)

יובא למנוחת עולמים בהר הרצל בירושלים ביום רביעי, י"ז באלול תשל"ד (4.9.74), בשעה 3 אחרי־הצהרים.

אוטובוסים לרשות המלווים יוצאים מבית הוריו בשכונת שמשון 38/3, אשקלון, מול ביה"ס יצחק בן צבי בשעה 1 אחה"צ, עם חניית ביניים מול הדואר המרכזי בעיר. אוטובוס נוסף ייצא מתל־אביב מיד אליהו ע"י האיצטדיון בשעה 1 אחה"צ.

המשפחה המתאבלת

בננו ואחי היקר

סרן יהושע (שוקי) ויאטר הי"ד

שנפל במלחמת יום הכפורים על שחרור החרמון

יובא למנוחת עולמים

בבית העלמין הצבאי קרית־שאול, ביום שלישי, ט"ז באלול תשל"ד, 3.9.74, בשעה 18.00.

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים בשעה 16.30 בבית הוריו בת־ים רמת־יוסף, רח' חדד 11.

ההורים: שושנה אהרון

והאח: אלי

יקירנו

סגן־אלוף

אריה ארצי הי"ד

שנפל במלחמת יום הכיפורים בכ"ח בתשרי, תשל"ד 21.10.73

יובא למנוחת עולמים

בבית העלמין הצבאי בכפר סבא, ביום רביעי, י"ז באלול תשל"ד 4.9.74 בשעה 12.00.

ההלוויה תצא: א. מבית הוריו בכפר־סבא, רח' טרומפלדור 26, בשעה 11.45.

ב. מבית המנוח בגתגיה, רח' ביאליק 11, בשעה 10.45.

המשפחה

יקירנו

עמוס מילר ז"ל

שנפל במלחמת יום הכיפורים בחזית סיני, כ"א בתשרי תשל"ד, 17.10.73

יובא למנוחת עולמים

בבית העלמין הצבאי בהר הרצל, ביום שלישי, ט"ז אלול, 3.9.74, בשעה 10.30.

ההלויה תצא משער בית העלמין.

אוטובוס יעמוד לרשות המלווים ברחבת היכל התרבות בתל־אביב בשעה 8 בבוקר.

המשפחה

יקירנו

רב"ט יעקב קומה

בן יוסף ושמחה

שנפל במלחמת יום הכפורים בסיני

יובא למנוחת עולמים

ביום שני, ט"ו באלול תשל"ד 2.9.74, בבית הקברות הצבאי בקרית־שאול, בשעה 12.00.

אוטובוס יצא מבית המשפחה רח' קאסח 12 חולון, בשעה 11.00.

אוטובוס נוסף יצא מעלייך, המשטרה בטבריה, בשעה 08.00 דרך עפולה והתענך.

המשפחה המתאבלת

למשפחת סנדובסקי

אתכם באבלכם

בהביאכם למנוחת עולמים

את בנכם יקירכם

סמ"ר יוחנן (יוחי) סנדובסקי הי"ד

גולדשטיין, גרוסמן ושות' בע"מ

במלאת שלושים

לנפילת בני ואחינו היקר והכלתי נ[illegible]

יואב גבאי ז"ל

שנפל בסיני במילוי תפקידו

ביום י"ד אב תשל"ד.

יואב שלנו המשכיל והמלומד

תפארת המשפחה,

דמותך התמירה והנשגבת,

פניך יפי התואר וחיוכך הרחב והנצחי

ניצבים לנגד עינינו.

היום בו נפלת הנו יום שחור

וענגים כבדים בו.

יום חשוך לכל מכיריך ומשפחתך.

חלומות רבים לא הספקת להגשים,

נקטפת כציץ ואנחנו עליך אבלים,

בעודך בן 33 אביבים.

איכה נעקרת כה כאיבך

ויחד עמך גם לב אוהביך,

בהעדרך פגה השמחה במשפחתנו.

אגרוף על לב וכף על כף

השארתנו בדד עם טף, ריק עולמנו

אין מנחם לכאבנו, הגדול נחמר.

מר הבכי, מר הכאב, מר המספד,

חשך עולמנו, שבת משוש לבנו

ישכון זכרך לעד בלבבותינו.

נערוך תפילה לזכרו,

ביום ראשון י"ד אלול תשל"ד 1.9.74 בשעה 8.30

בביתנו בטבריה שכון ג' 27.

למחרת יום שני, ט"ו אלול 2.9.74

בשעה 3.30 אחה"צ

תערך **אזכרה וגילוי מצבה** בבית העלמין בטבריה.

תודתנו נתונה לכל אלה שהשתתפו באבלנו והביעו תנחומיהם בכתב ובע"פ.

המשפחה

למשפחת שטיינברג

אתכם באבלכם

עם הבאתו למנוחת עולמים של

חיים (שטיינברג) שחם הי"ד

מעובדי סופרמרקט להיג[illegible]